

2. 2026

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА

Освіта, що формує майбутнє – ключові ідеї та тенденції фахової передвищої освіти

Критичне мислення, цифровізація, цінності: професійний розвиток у сучасному освітньому середовищі

ОСВІТА, ЩО ФОРМУЄ МАЙБУТНЄ: АКЦЕНТИ НОМЕРА

У час, коли українська освіта працює в умовах надскладних викликів, фахова передвища освіта продовжує залишатися простором розвитку, стійкості та професійного зростання. Коледжі сьогодні це не лише заклади освіти, а спільноти, де формується мислення, характер, етичні орієнтири та здатність діяти в реальних умовах сучасного світу. Саме тому цей номер журналу «Фахова передвища освіта» став своєрідною мапою актуальних тенденцій, інтелектуальних пошуків і практичних рішень, які народжуються в освітньому середовищі України.

У центрі уваги розвиток критичного мислення як ключової професійної компетентності. У статті Наталії Куценко та Алли Герасименко переконливо показано, що критичне мислення – це не абстрактна навичка, а реальний інструмент професійної підготовки майбутнього асистента фармацевта. Освітня компонента «Організація та економіка фармації» стає платформою, де здобувачі вчаться аналізувати, оцінювати, інтерпретувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення та працювати з даними в умовах інформаційного перенасичення. Саме тут формується здатність бачити причинно-наслідкові зв'язки, розуміти логіку фармацевтичних процесів і діяти професійно в реальних ситуаціях.

Поруч із цим у статті Анатолія Литвина, Літти Максимової та Яніни Ципуринди порушено питання формування цінностей особистості засобами освітнього середовища. Автори наголошують: цінності не можна нав'язати – їх можна лише прожити. Саме тому коледж стає простором, де народжується культура взаємоповаги, довіри, партнерства та професійної гідності. У матеріалі про формування ключових компетентностей майбутніх медиків підкреслено важливість міждисциплінарності: сучасний фахівець має мислити ширше, ніж рамки однієї дисципліни, бачити зв'язки між клінічними, соціальними, психологічними та технологічними аспектами професії.

Не менш важливою є тема розмежування академічної та фахової траєкторій у старшій освіті України. Автори статті звертають увагу на необхідність інституційної ясності, адже зрозумілі освітні маршрути – це запорука якісної підготовки та ефективної взаємодії між рівнями освіти. У матеріалі про студентське самоврядування показано, що сучасні студенти – активні творці змін, здатні брати на себе відповідальність і формувати культуру лідерства в коледжах.

У статті про етику як професійну безпеку підкреслено, що етична культура є фундаментом професійності, а не додаткова риса. Поруч – глибокий аналіз психологічних втрат студентів, підготовлений Оленою Кривенко-Камінською. Це чесний і важливий погляд на те, як сучасні реалії впливають на молодь і як освітнє середовище може підтримати її.

У цьому номері ми також звертаємо увагу на роботу предметних та випускових циклових комісій – структур, які забезпечують сталість, якість і розвиток освітнього процесу. Це погляд на коледж «зсередини», який демонструє силу командної взаємодії та професійної відповідальності.

Великий тематичний блок «Фокус: освіта, здоров'я, суспільство» охоплює матеріали про цифровізацію медсестринства, збереження здоров'я здобувачів освіти та соціальні трансформації. Особливо вирізняється стаття Ірини Бушинської про те, як цифровізація змінює медсестринство – сміливий і сучасний погляд на професію, що стрімко трансформується.

У рубриці «Цифрова трансформація освіти» читач знайде матеріали про доцільність використання штучного інтелекту в освітньому процесі, про перевірку робіт на ознаки ШІ, про цифрові інструменти, які змінюють підходи до викладання. Це один із найдинамічніших блоків номера, що допомагає викладачам упевнено рухатися в цифровому середовищі. Актуальні рубрики «Мовна майстерня», «ENGLISH PRACTICE» та «Інноваційний простір коледжу», де представлено практичні поради, методики, досвід викладачів і креативні проекти. Особливо яскраво виглядають роботи викладачів Технологіко-економічного фахового коледжу МНАУ – приклад того, як інновації народжуються саме в коледжах.

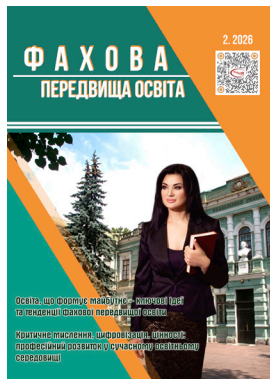
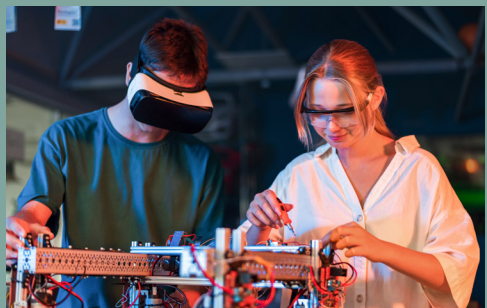
Окрему увагу ми приділяємо інформаційним матеріалам. У рубриці «У Міністерстві освіти і науки» подано позицію Міністра освіти і науки Оксена Лісового, який наголошує, що міфи довкола НМТ часто спрямовані на зневіру абітурієнтів у можливостях української освіти. Також подано інформацію про підвищення кваліфікації педагогів у сфері цифрової компетентності – важливий напрям, що визначає якість сучасного викладання. У рубриці «У Міністерстві цифрової трансформації» йдеться про те, що лише за 2025 рік українці втратили понад 1,1 млрд грн через карткових шахраїв. Щоб навчити громадян протидіяти кіберзлочинцям, Мінцифра разом з ISD Group запустила нестандартну комунікаційну кампанію для платформи Дія.Освіта – це приклад того, як цифрова грамотність стає елементом національної безпеки. У номері багато порад викладачам щодо організації освітнього процесу, які допоможуть зробити навчання ефективнішим, гнучкішим і сучаснішим.

Цей номер журналу – про розвиток і професійність. Про те, що фахова передвища освіта жива, гнучка, сучасна. Про те, що викладачі – це лідери змін, а студенти – майбутнє, яке твориться вже сьогодні. Редакційна колегія дякує всім авторам за професійність, глибину й відданість своїй справі.

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА

Видається щоквартально

№2. 2026

На обкладинці:

*Віта Кривчун, методист
Миргородського фахового коледжу
імені Миколи Гоголя
Національного університету
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

Актуально

Наталія Куценко, Алла Герасименко

Розвиток критичного мислення під час вивчення освітньої компоненти «Організація та економіка фармації» 4

Анатолій Литвин, Літта Максимова, Яніна Ципуринда

Формуємо цінності особистості засобами освітнього середовища закладу фахової передвищої освіти 7

Тетяна Чемісова, Роман Шаповал, Ігор Яровий

Формування ключових компетентностей майбутніх медиків у контексті міждисциплінарної підготовки 11

Надія Пеньковська

Розмежування академічної та фахової траєкторій у старшій освіті України: до питання інституційної ясності 13

Світлана Шевчук

Вектор лідерства: студентське самоврядування як двигун прогресу у фахових коледжах 17

Олег Красовський

Детермінанти зростання викладача 20

Інна Гулак

Предметні та випускові циклові комісії коледжу як осередок підвищення рівня та якості освітнього процесу 23

Сніжана Гриценюк, Валентина Матвієнко

Етика як професійна безпека: психологічний фундамент освітнього процесу у закладі фахової передвищої освіти 26

Фокус: освіта, здоров'я, суспільство

Тетяна Мунтян

Формування ключових життєвих та професійних компетентностей (SOFT SKILLS) у майбутніх медичних фахівців 30

Людмила Савчук

Цифрова екосистема навчання як інструмент формування компетентного фахівця 32

Анжеліка Мільчева

Модель «FLIPPED CLASSROOM» у реаліях сьогодення: стратегія та цифрові інструменти підготовки до НМТ 34

Ірина Бушинська

Покоління змінюють правила: як цифровізація трансформує медсестринство 36

Марина Колеснік

Збереження здоров'я здобувачів освіти як пріоритетний напрямок діяльності викладача 39

Наталія Герговська

Соціально-психологічна реінтеграція ветеранів: практичний досвід реалізації проекту «Спільний шлях: молодь та ветерани» 41

Тетяна Зазуляк

Інтеграція музеїв у сучасний освітній процес мистецького фахового коледжу 45

Педагогічні інсайти

Любов Пендзей

Освіта в умовах війни: майбутні фахівці з геодезії та землеустрою 49

Мар'яна Смух

Розвиток комунікативної та громадянської компетентностей студентів засобами командної роботи на заняттях з історії 51

Дмитро Юреско

Використання робочих аркушів як дидактичного засобу на заняттях з предмета «Захист України» 53

Олександр Заглада

Інженерна геодезія в сучасному будівництві 57

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Засновник:

Державна установа
"Науково-методичний центр
вищої та фахової
передвищої освіти"

Редакційна колегія:

Тетяна Іщенко – голова
Валерій Булгаков
Світлана Жуковська
Володимир Калушка
Станіслав Ніколаєнко
Анатолій Похресник
Володимир Стасюк
Микола Хоменко
Олег Шаров

Редакція:

Світлана Жуковська – головний редактор
Ніна Цибенко – літературний редактор

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво КВ №24178-14018Р
від 04.11.2019 року

Верстка та дизайн

Людмила Шишкіна

Адреса редакції:

м. Київ, вул. Смілянська, 11

e-mail: redaktor@osvitafp.com.ua

Видавництво Науково-методичного центру
Свідоцтво ДК №1310
03151, м. Київ
вул. Смілянська, 11

Завантажити журнал можна на електронних освітніх ресурсах
osvitafp.com.ua,
nmcbook.com.ua

Відповідальність за зміст публікацій та достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право скорочувати авторські матеріали та вносити в них правки.

Оновлена політика використання штучного інтелекту

Шановні читачі та автори нашого професійного видання!

Щоб зберегти високі стандарти професійної етики, ми оновили політику журналу, додавши рекомендації щодо відповідального використання штучного інтелекту авторами та редакторами на всіх етапах подання та публікації статей.

Ознайомитись

<https://surl.li/wqwcfz>

Дякуємо, що залишаєтесь з нами та підтримуєте розвиток відповідального освітянського середовища!

Михайло Володін

Естетика та гармонія сходу: відкрите заняття «Мистецтво далекосхідного культурного регіону» 59

Лідія Кульчицька

Історична спадщина зачіски як основа сучасної стилізації образу в підготовці фахівців перукарського мистецтва 63

Тетяна Самусь, Сергій Калін

Обладнання для механізованого рубання і різання листового та профільного металу (урок із предмета «Основи слюсарної справи») 66

Цифрова трансформація освіти

Ольга Куропятник

Доцільність використання штучного інтелекту 77

Валентина Матвієнко, Леся Вовк, Юлія Сагдєєва

Інтеграція NOTEBOOKLM в освітній процес: досвід використання штучного інтелекту для візуалізації навчального матеріалу під час викладання економічних дисциплін 79

Світлана Яковенко

Перевірка робіт з фінансового обліку на використання ШІ: підходи та ознаки 82

Олена Ковальчук

Використання інтерактивних технологій на заняттях з трудового права у коледжі 85

Мовна майстерня: досвід, ідеї, натхнення

Наталія Коваленко

Фанфік – креативний вид роботи здобувачів освіти 87

Олена Шульган

Використання інноваційних технологій на заняттях з української мови за професійним спрямуванням 91

Інна Гордієць

Розвиток критичного мислення здобувачів освіти засобами інтерактивних технологій та ШІ під час вивчення української мови 94

ENGLISH PRACTICE: досвід і методика

Юлія Тейсар

Мистецтво портрета: специфіка вживання англійських прикметників в описі людини 97

Людмила Рудак

Magic Land Of English Idioms (сценарій заходу) 101

Інноваційний простір коледжу

Олена Киричук, Катерина Мусініна

Діяльність циклової комісії обліково-економічних дисциплін: традиції, досягнення, перспективи 104

Михайло Бризгалов

Використання віддаленої лабораторії у вивченні основ електроніки та мікроконтролерної техніки 107

Олег Павленко

Дослідницький підхід у підготовці здобувачів фахової передвищої освіти за спеціальністю «Агроінженерія» 110

Алла Марценюк

Візуалізація на заняттях дисциплін філологічного курсу 112

Олеся Петкова

Формування мотивації до вивчення математики у здобувачів фахової передвищої освіти 115

Ольга Павлова

Феномен FOMO та його вплив на тривожність особистості у період війни 117

З досвіду роботи

Віта Даглі, Ірина Мусіна

Інтерактивні квести як засіб активізації практичного застосування теоретичних знань 122

Психологічні аспекти

Олена Кривенко-Камінська

Психологічні втрати студентів: порівняльний аналіз 129

Фізична культура і спорт

Світлана Ющук, Руслан Ющук

Фізична активність як чинник збереження ментального здоров'я молоді 132

Сценарій заходу

Оксана Новікова

Літопис почуттів. «Тарас Шевченко: серце, що прагнуло любові ...» 135

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ»

Наталія Куценко, директор
Алла Герасименко, завідувачка відділення
Фахового медико-фармацевтичного коледжу
Полтавського державного медичного
університету

Анотація. У статті розглянуто поняття критичного мислення як ключової складової професійної компетентності здобувачів освіти за освітньо-професійною програмою «Фармація». Доведено, що в умовах інформаційного перенасичення та динамічного розвитку фармацевтичної галузі здатність до аналізу, оцінювання та прийняття обґрунтованих рішень є необхідною складовою професійної підготовки асистента фармацевта.

Показано, що освітня компонента «Організація та економіка фармації» є ефективною платформою для розвитку аналітичних навичок, оскільки поєднує управлінські, економічні, правові та клінічні аспекти фармацевтичної діяльності.

У статті окреслено основні професійні завдання, що потребують сформованого критичного мислення: аналіз фармацевтичного ринку, управління асортиментом і запасами, оцінка фінансового стану аптечних закладів, ціноутворення, маркетингова діяльність, забезпечення якості та дотримання правових і етичних норм.

Abstract. The article examines the concept of critical thinking as a key component of the professional competence of students enrolled in the educational and professional program "Pharmacy." It is substantiated that in the context of information overload and the dynamic development of the pharmaceutical industry, the ability to analyze, evaluate, and make informed decisions is an essential element of the professional training of a pharmacist assistant.

It is shown that the educational component "Organization and Economics of Pharmacy" serves as an effective platform for developing analytical skills, as it combines managerial, economic, legal, and clinical aspects of pharmaceutical practice.

The article outlines the main professional tasks that require well-developed critical thinking, including: analysis of the pharmaceutical market, assortment and inventory management, assessment of the financial condition of pharmacy institutions, pricing, marketing activities, quality assurance, and adherence to legal and ethical norms.

Фармацевтична галузь постійно розвивається, вимагаючи від фахівців знань, здатності до швидкої адаптації, аналізу інформації, уміння приймати обґрунтовані рішення. Зважаючи на безперервний потік нової інформації та зростання конкуренції, ключовою складовою професійної компетентності під час здобуття професійної кваліфікації асистент фармацевта стає критичне мислення.

Критичне мислення – це складний когнітивний процес, який передбачає аналіз, оцінку, інтерпретацію та синтез інформації з метою формування правильних висновків та прийняття правильних рішень та включає наступні ключові компоненти:

аналіз: розкладання інформації на складові частини для виявлення ключових елементів та їх взаємозв'язків [1];

оцінка: визначення достовірності, надійності та релевантності інформації з урахуванням різних джерел та перспектив;

інтерпретація: розуміння значення інформації та її контексту, здатність виявляти приховані припущення та упередження;

індукція та дедукція: виведення загальних правил на основі конкретних даних (індукція) та застосування загальних правил до конкретних ситуацій (дедукція);

аргументація: побудова логічних та переконливих аргументів на підтримку власної позиції, здатність контраргументувати та враховувати альтернативні точки зору;

саморегуляція: оцінка власних мисленневих процесів, виявлення помилок та упереджень, прагнення до постійного вдосконалення.

Під час викладання освітньої компоненти «Організація та економіка фармації» (ОЕФ) важливим є навчити здобувачів освіти критично мислити.

Дисципліна ОЕФ є ідеальним полігоном для розвитку критичного мислення, адже потребує застосування аналітичних навичок для вирішення реальних практичних завдань.

Для здобувача освіти критичне мислення – це інструмент для вирішення широкого спектру завдань: від аналізу ринку та розробки стратегії розвитку аптечного закладу до оцінки ефективності фармакотерапії та прийняття рішень щодо вибору оптимальних лікарських засобів для конкретного пацієнта.

Вивчення дисципліни ОЕФ поєднує знання з основ менеджменту та маркетингу у фармації, основ фармацевтичного права України, технології ліків, фармакології, фармацевтичної хімії, фармакогнозії, фармацевтичної опіки, створюючи унікальний освітній простір для розвитку критичного мислення. Зокрема студенти під час вивчення освітньої компоненти ОЕФ повинні виконувати завдання, що потребують активного застосування аналітичних навичок:

- ♦ аналіз ринку фармацевтичної продукції: оцінка конкурентного середовища, визначення потреб споживачів, виявлення перспективних сегментів ринку;

- ♦ управління асортиментом та запасами: оптимізація асортиментної політики, прогнозування попиту, мінімізація ризиків протермінування лікарських засобів;

- ♦ аналіз фінансової звітності аптечного закладу: оцінка фінансового стану, виявлення резервів підвищення прибутковості, управління витратами;

- ♦ розуміння механізмів ціноутворення: визначення оптимальної цінової політики з урахуванням конкуренції, собівартості та регуля-

торних вимог;

- ♦ оцінка ефективності маркетингових заходів: аналіз результатів рекламних кампаній, розробка стратегії лояльності клієнтів, управління репутацією аптечного закладу;

- ♦ забезпечення якості фармацевтичної діяльності: розробка та впровадження системи управління якістю, аналіз ризиків, пов'язаних з недопущенням до реалізації фальсифікованих та неякісних лікарських засобів;

- ♦ дотримання правових та етичних норм: забезпечення відповідності діяльності аптечного закладу законодавчим вимогам, дотримання професійної етики.

Вирішення цих завдань вимагає від здобувачів освіти знань та здатності критично оцінювати інформацію, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, обґрунтовувати власні рішення та враховувати різні фактори впливу.

Для ефективного формування навичок критичного мислення у студентів, що вивчають ОЕФ, застосовуються різноманітні педагогічні методи та інструменти, що сприяють активному навчанню та стимулюють аналітичне мислення. Серед них:

Проблемно орієнтоване навчання (Problem-Based Learning, PBL): здобувачі освіти працюють над вирішенням реальних практичних проблем, самостійно шукають інформацію, аналізують її та розробляють рішення;

кейс-стаді (Case Studies): аналіз конкретних ситуацій з практики фармацевтичних підприємств та аптечних закладів, що дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання для вирішення реальних проблем [4];

проектна діяльність (Project-Based Learning): студенти розробляють та реалізують власні проекти, пов'язані з організацією та економікою фармації, що сприяє розвитку дослідницьких навичок та критичного мислення;

дебати та дискусії: організація дискусій з актуальних питань фармацевтичної галузі, що стимулює здобувачів освіти аргументувати свою позицію та враховувати різні точки зору;

рольові ігри та симуляції: створення ситуацій, що імітують реальну діяльність асистента фармацевта в аптеці, дозволяє студентам приймати рішення в умовах невизначеності та оцінювати їх наслідки;

використання інформаційних технологій: застосування онлайн-платформ, баз даних та аналітичного програмного забезпечення для збору, обробки та аналізу інформації;

самостійна робота з науковою літературою: опрацювання наукових статей, монографій та звітів, що надає поштовх розвитку аналізуванню, оцінюванню та синтезуванню інформації;

залучення до науково-дослідної роботи: участь у студентських конференціях, публікація статей, тез та проведення власних досліджень сприяє розвитку критичного мислення та дослідницьких навичок.

Впровадження в освітній процес мініпроектів розвиває у здобувачів освіти навички до критичного мислення та постановки запитань. Також є докази того, що проектно орієнтоване навчання сприяє розвитку внутрішньо- та міжособистісних компетенцій студентів.

Важливим для розвитку критичного мислення є створення в аудиторії атмосфери відкритості, що сприятиме заохочуванню здобувачів освіти до висловлювання власної думки, навіть якщо вона відрізняється від думки викладача. Слід також надавати студентам зворотний зв'язок, допомагаючи їм виявляти помилки в мисленні та знаходити шляхи їх виправлення.

Критичне мислення є одним із найбажаніших навичок випускника ОПП «Фармація», але здобувачі освіти зустрічаються з багатьма труднощами, які перешкоджають критичному мисленню, включаючи власні сприйняття, слабкі метакогнітивні навички, усталений спосіб мислення, неавтоматизований набір навичок, евристику, упередження та той факт, що мислення вимагає зусиль. Першою перешкодою є проблема сприйняття студентів – студенти вважають, що знають, як вирішувати проблеми, тому часто не розуміють, чому їх знову навчають цій навичці. Викладачі навчають студентів контролювати своє мислення та ставати кращими у вирішенні проблем, надаючи їм основу для більш вдумливого мислення.

Уміння здобувачів освіти коледжу критично мислити розвиває у них розсудливість в процесі навчання, формує власні судження та прогнози у поєднанні з накопиченням професійних знань та формулюванням критичних думок та пропозицій. Професійні знання постійно розвиваються та оновлюються, а проведення критичного аналізу та дослідження сприяє розпізнаванню природи речей та потенційного напрямку розвитку [2].

Висновок. Навички критичного мислення для майбутнього асистента фармацевта необхідні для самостійного аналізу, вміння ставити під сумнів твердження, використовувати здоровий глузд та приймати рішення. Воно потрібне майже в кожному аспекті фармацевтичної практики, оскільки студенти-фармацевти повинні оцінювати твердження, висловлені в літературі, керувати та вирішувати проблеми пацієнтів з ліками, а також оцінювати результати лікування.

Розвиток критичного мислення є необхідною умовою для формування висококваліфікованого та конкурентоспроможного асистента фармацевта. Освітня компонента «Організація та економіка фармації» надає широкі можливості для формування та вдосконалення цієї важливої навички. Застосування ефективних педагогічних методів, створення сприятливої навчальної атмосфери, оцінювання розвитку критичного мислення дозволяють підготувати успішних фахівців, що вирішують нетипові завдання та приймають правильні рішення в умовах швидкозмінності фармацевтичної галузі.

Список використаних джерел

1. Ennis R. H. Critical thinking across the curriculum : a vision // *Topoi*. 2018. Vol. 37, No. 1. P. 165–184.
2. Persky A. M., Medina M. S., Castleberry A. N. Розвиток навичок критичного мислення у студентів-фармацевтів (назву подано в укр. перекладі) // *Frontiers in Education Research*. 2024. Vol. 7, Issue 3. P. 156–161. DOI : 10.25236/FER.2024.070327.
3. Shevchenko L. Topical aspects of modern scientific research // *Topical aspects of modern scientific research : proceedings of the 2nd International scientific and practical conference (Tokyo, October 26–28, 2023)*. Tokyo : CPN Publishing Group, 2023. P. 92–102. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/shevchenko-lyudmyla.-topical-aspects-of-modern-scientific-research-26-28.10.23.pdf>
4. Yadav A., Lundeborg M. A., DeSchryver M. M., Dirkin K. H., Schiller N. A., Herreid C. F. Teaching science with case studies : a national survey of faculty perceptions of the benefits and challenges of using cases // *Journal of College Science Teaching*. 2011. Vol. 40, No. 4. P. 52–59.

ФОРМУЄМО ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Анатолій Литвин, директор
Літта Максимова, заступник директора з навчальної роботи
Яніна Ципуринда, заступник директора з навчально-виховної роботи
Олександрійського педагогічного фахового коледжу
імені В.О. Сухомлинського

Анотація. У статті узагальнено досвід роботи Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В. О. Сухомлинського, представлений з нагоди 115-річчя закладу. Розкрито підходи колективу до формування ціннісних орієнтирів, громадянської позиції та професійної культури сучасної молоді в освітньому середовищі закладу фахової передвищої освіти. Окреслено ключові напрями діяльності, що забезпечують розвиток особистості студента та підтримують традиції педагогічної школи Сухомлинського.

Abstract. The article summarizes the experience of Oleksandriia Pedagogical Professional College named after V. O. Sukhomlynskyi, presented on the occasion of its 115th anniversary. The authors highlight the approaches used to foster value orientations, civic responsibility, and professional identity among modern youth within the educational environment of a professional pre-higher education institution. Key areas of the college's activity aimed at supporting student development and preserving the traditions of Sukhomlynskyi's pedagogical school are outlined.

Закон України «Про освіту» визначає освіту як основу інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запоруку розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави [2].

Керуючись нормами цього Закону, варто наголосити, що педагогічна діяльність – це інтелектуальна, творча діяльність, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей [2]. Вона забезпечує можливість досягнення результатів навчання здобувачами освіти за освітніми та освітньо-професійними програмами, а саме: знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей.

Заклад освіти повинен здійснювати освітню діяльність так, щоб вона була якісною для осіб, які її здобувають.

Заклад фахової передвищої освіти зобов'язаний вдосконалювати конкурентоздатні технології, трансформувати власні розробки

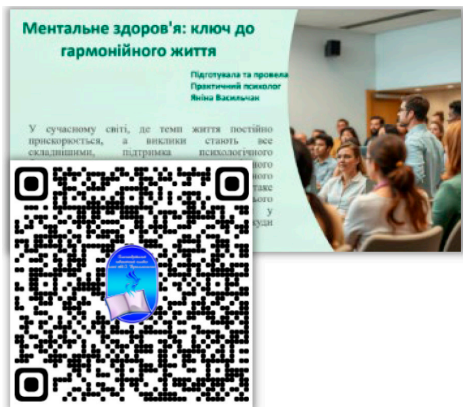
у практичну діяльність з урахуванням вимог ринку праці, водночас заохочувати студентів до ролі автономних і відповідальних здобувачів освіти, задовольняти їх потреби та інтереси, будувати освітній процес на засадах взаємної поваги і партнерства [3].

Олександрійський педагогічний фаховий коледж імені В.О. Сухомлинського представляє досвід роботи, спрямований на створення освітнього середовища, яке забезпечує формування цінностей у здобувачів освіти та реалізацію основних завдань фахової передвищої освіти.

Коледж готується до свого 115-річного ювілею. Він має чітку систему цінностей у підготовці фахівців, яка помітно вирізняє заклад в системі освіти, а фахівців – на ринку праці.

Пріоритетна цінність – це цінність життя, ментального та фізичного здоров'я особистості

Вагомим є акцент на потужній мотивації до якісного життя, формуванні вмінь долати труднощі й наданні психологічної підтримки. Підтвердженням цього є проведення інтерактивних заходів, зокрема тренінгу «Скіл-бустер: Керуй хвилиною. Як перетворити стрес на мотивацію».

Онлайн-безпека, фінансова обачність та правила обережності у повсякденному житті – складові сучасного безпечного життя. Лекція «Як захиститись від кібершахраїв» формує основи безпеки та захисту від проявів шахрайства, з якими кожен із нас стикається в інтернеті.

Заняття спортом, здоровий спосіб життя, якісне дозвілля – вагома умова повноцінного, щасливого сьогодення та майбутнього. Студенти коледжу мають суттєві досягнення в різних видах спорту, серед них і на чемпіонатах світу, залучаються до суддівства змагань «Пліч-о-пліч всеукраїнської шкільної ліги», Всеукраїнського проекту «Активні парки». З цією метою заклад організує Дні здоров'я, військово-спортивні естафети, спортивні змагання, флешмоби, практичні навчання з основ домедичної допомоги та самозахисту, а також тренінги щодо виконання дій у надзвичайних ситуаціях.

Цінність держави, мови, здатності до національного спротиву

Вагомою складовою національно-патріотичного виховання в закладі є формування національної свідомості сучасної молоді, здатності до самоорганізації та стресостійкості в умовах воєнного часу, виховання гордості за українську націю, свій народ, підготовка до національного спротиву.

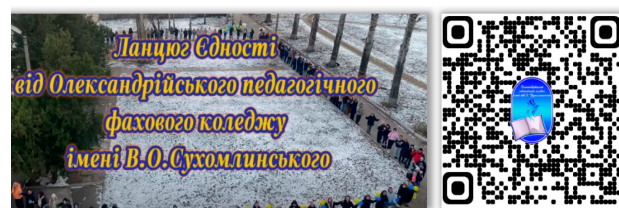
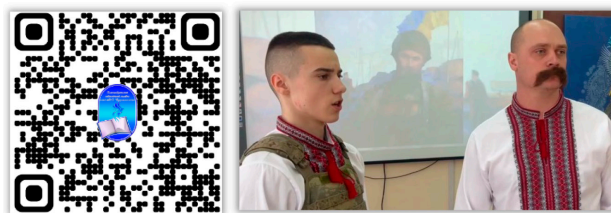
Колектив коледжу активно займається волонтерською діяльністю: виготовляє маскувальні сітки та обереги, передає військовим листи вдячності, а також допомогу у вигляді зібраних коштів, одягу та продуктів харчування.

Випускники коледжу власним прикладом підтвердили дієвість системи виховання в закладі, ставши на захист суверенітету та незалежності України.

На жаль, серед них є Герої, які назавжди залишаться в пам'яті. Колектив коледжу глибоко усвідомлює, що вони віддали найцінніше – власне життя – за нашу можливість навчатися, навчатися, говорити рідною мовою, жити в Україні. Ми схилиємо голови та глибоко шануємо пам'ять про Захисників.

Заклад має новий освітній простір у пам'ять про героя. Відкриття нового комп'ютерного класу, придбаного коштом родини нашого студента Арістова Євгенія, який під час виконання бойового завдання віддав своє життя за мирне й світле майбутнє наступних поколінь, є незабутньою сторінкою в історії існування закладу.

«Мова має значення. Українська мова – це моя мова» – позиція, яку колектив висловлює в соціальних пропозиціях, студентських ініціативах, мотиваційних заходах. Серед заходів заступують на увагу: круглий стіл «Мова – наш оберіг, броня і найсильніша зброя», День української писемності та мови, участь у Міжнародному конкурсі з української мови імені Петра Яцика, Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, реалізація медіаініціативи студентського самоврядування «Мрій, спілкуйся, дій українською».

Діти та молодь – майбутнє держави. Важливо бути прикладом правильного вибору, прикладом дотримання правил безпеки та здоров'язбереження, прикладом власної причетності до збереження національної ідентичності, перемоги та розвитку України як держави.

Цінність освіти, професійного становлення, розвитку

Вибір технологій здобуття освіти, досвід викладачів, освітнє середовище, академічна доброчесність, задоволення потреб та інтересів здобувачів фахової передвищої освіти, формування індивідуальної освітньої траєкторії, взаємодія з базами практики, збір відгуків – вагомі складові досягнення успіху в реалізації поставлених завдань, досягнення якості освіти, конкурентоздатності випускників на ринку праці з урахуванням сучасних викликів.

Викладачі коледжу значну увагу приділяють формуванню у студентів soft skills (універсальних, надпрофесійних навичок, які стосуються взаємодії з іншими людьми, забезпечують якісне вирішення проблем, адаптацію та особистісний розвиток), критичного мислення, лідерських якостей, компетентностей здобувачів освіти та досягнення ними результатів навчання, необхідних для успішної професійної діяльності, зокрема виконання трудових функцій, визначених професійними стандартами. Це в свою чергу дозволяє досягти результативності фахової передвищої освіти та подолати освітні втрати.

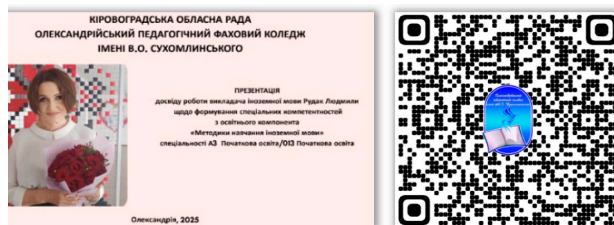

Педагогічні хакатони, майстер-фести, професійні екскурси в освітнє середовище базових закладів стають потужною мотивацією до ствердження в професії, продовження вивчення та апробації практичного досвіду.

Профорієнтаційна робота дає змогу зорієн-

тувати молодь на вибір професії, стати причетним до формування освіти в Україні. В умовах конкуренції за майбутнього абітурієнта необхідно оновлювати форми роботи з молоддю. Реалізуючи інтерактивні підходи та творчі пропозиції, дні відкритих дверей стають цікавим квестом.

Цінність партнерства, відповідальності за результат командної взаємодії

Освіта майбутнього починається з партнерства, взаємодії зі студентським самоврядуванням, спільних проєктів, співпраці з іншими закладами освіти.

Нами ініційовано проведення партнерського заходу з представниками КЗ «Білгород-Дністровський педагогічний фаховий коледж», спрямованого на обмін досвідом, вирішення актуальних проблем і подолання викликів фахової передвищої освіти, презентацію досвіду роботи та зорієнтування здобувачів освіти на реалізацію можливості академічної мобільності.

Відзначення Дня молоді у молодіжній організації «Другий поверх» сприяло розширенню взаємодії студентів коледжу з активною молоддю міста, розвитку вмінь ефективної комунікації, обміну думок, стимулювало до об'єднання спільних зусиль для вирішення актуальних проблем та організації якісного дозвілля.

Принципи, на яких базується співпраця зі студентським самоврядуванням у коледжі, чітко визначені, форми та методи взаємодії доволі потужні.

Формування цієї цінності вагоме для забезпечення якості освіти та здійснення її моніторингу. Згідно із Законом України «Про освіту» моніторинг якості освіти – «це система послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти, встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей» [2].

Його активними учасниками в коледжі є члени студентського самоврядування на рівні коледжу та навчальних груп. День самоврядування, який упродовж декількох десятиліть проводиться в коледжі, формує відповідальність, активну

професійну позицію, дає змогу самостійно реалізувати управлінські рішення, провести моніторингові дослідження.

Цінність традицій

Коледж має багаторічну історію підготовки вчителів, які забезпечили навчання, виховання та становлення особистості кількох поколінь дітей і молоді. Музеї, які працюють у закладі: історії коледжу, етнографічний та пам'яті В.О. Сухомлинського – це збереження і передача традицій наступним поколінням.

Вони здійснюють освітню, виховну та науково-пошукову діяльність: організують екскурсії, тематичні виставки. Музей Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В.О. Сухомлинського створено з метою збереження та популяризації історичної спадщини закладу освіти, формування у здобувачів освіти почуття приналежності до освітньої спільноти, поваги до традицій і досягнень коледжу. Краєзнавчий музей коледжу створено з метою вивчення, збереження та популяризації історико-культурної спадщини рідного краю, формування національної свідомості, громадянської позиції та патріотичних цінностей у здобувачів освіти. Музей пам'яті В.О. Сухомлинського допомагає інтегрувати ідеї Василя Сухомлинського у практику сьогодення.

Коледж носить ім'я Василя Олександровича Сухомлинського, що, в свою чергу, стимулює до відповідальності, продовження історії становлення української школи та формування гордості за національний педагогічний спадок. Це підтверджено в Довідці про впровадження результатів наукового дослідження «Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України» РК № 0123U100474 (2023–2025 рр.) відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, зокрема: «Олександрійський педагогічний фаховий коледж імені В. О. Сухомлинського постійно вивчає та популяризує різного роду матеріали, що стосуються постаті педагога під час реалізації освітньо-професійних програм підготовки здобувачів фахової передвищої освіти».

Ми багато років поспіль беремо участь у Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції для студентів і молодих науковців

«Вивчення та впровадження ідей Василя Сухомлинського в практику сьогодення» на базі Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Досвід роботи закладу висвітлюється у фахових журналах, матеріалах конференцій та на регіональних нарадах – це вже стало сучасною педагогічною традицією.

День Знань вже традиційно розпочинаємо з Єдиного уроку «Україна – країна нескорених Героїв», присвяченого історії боротьби українського народу за незалежність, пам'яті полеглих захисників та підтримці тих, хто продовжує боронити країну сьогодні.

Яскрава традиція нашого закладу – презентація талантів груп нового набору. Першокурсники вперше мають змогу показати себе, проявити свої вміння, таланти та командний дух. Нащадкам 2050 року колектив коледжу залишив Капсулу часу, у якій висвітлив особливості сьогодення, власні мрії та звернення до тих, хто буде продовжувати традиції.

115 років – вагома історична дата, яка формує внутрішню мотивацію підсумувати надбання, переосмислити пройдений шлях, визначити орієнтири на майбутнє. Ми пишаємося тим, що зберегли традиції якісної педагогічної освіти, закладені ще на початку ХХ століття, водночас активно впроваджуємо інновації сучасності, долаємо виклики освіти сьогодення, навчаємо не лише професії, а й розумінню власної місії, готовності до розбудови нової України.

Майбутній учитель з чіткою системою цінностей зможе сформувати цінності в дітей – «еталони бажаного й належного ставлення особистості до об'єктів матеріальної та духовної діяльності людей, до природи і суспільства, які характеризують соціально й особистісно значущі сенси життя людей» [1]. Колектив коледжу усвідомлює вагомість формування сенсу життя, особливо в умовах воєнного часу. Саме тому закладом обрана така стратегія професійної підготовки фахівців і забезпечення їх конкурентоздатності на ринку праці.

**СПИСОК
ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ**
<https://surl.li/nkbdyx>

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ У КОНТЕКСТІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ПІДГОТОВКИ

Тетяна Чемісова,
канд. психол. наук, заступник директора з виховної роботи
Роман Шаповал, Ігор Яровий,
викладачі Полтавського базового медичного фахового коледжу

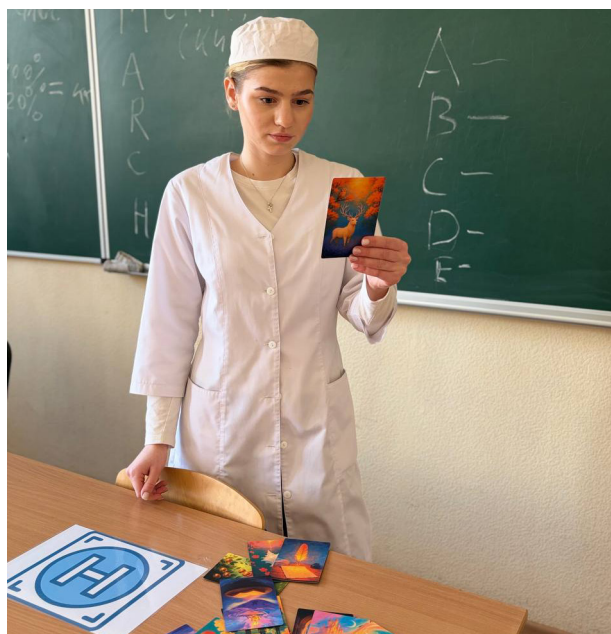
Анотація. У статті розглянуто значення інтеграції дисциплін «Медична інформатика» та «Психологія» у процесі формування професійних компетентностей майбутніх медичних працівників. Проаналізовано їх вплив на розвиток клінічного мислення, цифрової грамотності та комунікативних навичок. Обґрунтовано необхідність міждисциплінарного підходу в системі медичної освіти.

Abstract. The article examines the significance of integrating the disciplines of medical informatics and psychology in the process of forming professional competencies of future healthcare professionals. Their influence on the development of clinical thinking, digital literacy and communication skills is analyzed. The necessity of an interdisciplinary approach in the system of medical education is substantiated.

Сучасні виклики у сфері охорони здоров'я зумовлюють необхідність підготовки медичних працівників нового покоління, які володіють не лише ґрунтовними теоретичними знаннями, а й здатні ефективно застосовувати їх у практичній діяльності. Особливої актуальності набуває формування комплексних компетентностей, що поєднують цифрові, клінічні та соціально-комунікативні навички.

Питання професійної підготовки медиків широко висвітлюється у сучасних наукових дослідженнях. Значна увага приділяється цифровізації медичної освіти та розвитку емоційного інтелекту медичних працівників. Водночас недостатньо дослідженим залишається питання інтеграції знань із різних дисциплін у формуванні цілісної професійної компетентності.

Важливою складовою підготовки сучасного медика є медична інформатика, яка формує навички роботи з інформаційними системами, електронними медичними записами та цифровими ресурсами. Вона сприяє розвитку аналітичного мислення, уміння обробляти великі обсяги даних і приймати обґрунтовані рішення на основі доказової інформації.

Водночас психологія відіграє ключову роль у розвитку комунікативних і соціальних компетентностей. Вона формує здатність до емпатії, ефективної взаємодії з пацієнтами та колегами, управління емоціями та профілактики про-

фесійного вигорання. Психологічна підготовка сприяє гуманізації медичної діяльності та підвищенню якості надання медичної допомоги.

Цифрова компетентність була включена в рекомендації, запропоновані Європейською комісією, щодо ключових компетенції для навчання протягом усього життя, як одна з восьми ключових життєвих навичок, і визначається, як «впевнене, критичне та відповідальне використання цифрових технологій та взаємодія з ними для навчання, на роботі та для участі у житті суспільства». Цифрова компетентність також розуміється як когнітивна, поведінкова і технологічна навичка, яка допомагає пом'якшити багато проблем і викликів у сучасному суспільстві знань і має динамічний характер [1]. Цифрова компетентність включає не тільки цифрові навички, але також соціальні та емоційні аспекти використання та розуміння цифрових пристроїв і пов'язаних з ними технологій [2].

Сучасні технології радикально змінюють освітній простір, створюючи умови для інноваційних підходів до виховання. Водночас вони висувають нові виклики для ментального здоров'я молоді. Постійний інформаційний

потік, дистанційна взаємодія, соціальні мережі впливають на емоційний стан здобувачів освіти, підвищують рівень тривожності та емоційного виснаження.

Тому педагог сучасності має не лише передавати знання, а й формувати цифрову та психологічну культуру особистості. Інноваційні технології – веб-квести, гейміфікація, віртуальні тури, інтерактивні платформи, соціальні медіа – стають не лише засобом пізнання, а й інструментом психоемоційної підтримки, що сприяє позитивній самоідентифікації, розвитку командної взаємодії та формуванню громадянської зрілості.

Інтеграція зазначених дисциплін створює основу для формування комплексної професійної компетентності, що включає когнітивний, практичний та особистісний компоненти. Такий підхід відповідає сучасним вимогам до підготовки медичних кадрів і сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності [3].

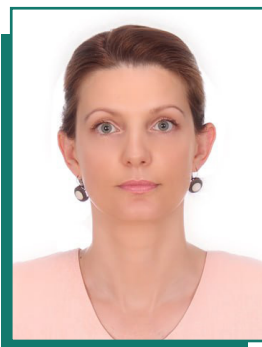
Отже, медична інформатика та психологія є взаємодоповнювальними складовими професійної підготовки медичних працівників. Їх інтеграція забезпечує формування ключових компетентностей, необхідних для ефективної професійної діяльності. Практична реалізація такого підходу успішно здійснюється у Полтавському базовому медичному фаховому коледжі, де поєднання сучасних цифрових технологій та психолого-педагогічних методик сприяє підготовці конкурентоспроможних, компетентних і соціально відповідальних фахівців медичної галузі. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка інноваційних освітніх технологій, що поєднують міждисциплінарний підхід у медичній освіті.

Список використаних джерел

1. Батюк Л.В., Книгавко В.Г., Пономаренко Н.С., Зайцева О.В., Гордієнко Н.О. (2015). Медична інформатика як основа інформаційно-комп'ютерної компетентності студентів. Матеріали VIII науково-практичної конференції : Формування сучасної концепції викладання природничих наук у медичних вузах, присвяченої 210-річчю ХНМУ та 60-річчю кафедри медичної та біоорганічної хімії. С. 57–58.

2. Деркач М. Вимірювання когнітивного навантаження у процесі дослідження ефективності застосування електронних засобів навчання. 2011. №2 (22). С. 1–18.

3. Мінцер О.П., Ворovenko Ю.В., Бабінцева Л. Ю., Мохначов С. І. Медична інформатика і кібернетика в охороні здоров'я та медицині. Медична інформатика та інженерія. 2017. №2. С.37–103.

РОЗМЕЖУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ТА ФАХОВОЇ ТРАЄКТОРІЙ У СТАРШІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ: ДО ПИТАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ЯСНОСТІ

Надія Пеньковська,
канд. політ. наук, викладач
ВСП «Фаховий коледж нафтогазових технологій,
інженерії та інфраструктури сервісу
Одеського національного технологічного
університету»

Анотація. У статті здійснено концептуальний аналіз проблеми інституційного поєднання повної загальної середньої та фахової передвищої освіти в Україні в умовах трансформації освітньої системи. Обґрунтовано тезу про необхідність чіткого розмежування академічної та фахової освітніх траєкторій як передумови підвищення якості підготовки здобувачів і збереження функціональної цілісності кожного освітнього рівня. Доведено, що інтеграція програм 10–11 класів у структуру закладів фахової передвищої освіти створює суперечність між логікою академічної підготовки та логікою професійної спеціалізації, що призводить до зниження освітніх результатів і розмивання профільності.

Проаналізовано нормативно-правові засади функціонування системи освіти України, сучасні тенденції розвитку професійної та фахової освіти в європейському просторі, а також управлінські виклики, що постають у процесі реалізації профільної середньої освіти.

Abstract. This article presents a conceptual analysis of the issue of integrating comprehensive general secondary education and pre-higher vocational education in Ukraine amidst the transformation of the education system. It substantiates the argument that a clear distinction between academic and vocational educational pathways is necessary as a prerequisite for improving the quality of student training and preserving the functional integrity of each educational level. It is demonstrated that the integration of Year 10–11 programmes into the structure of pre-higher vocational education institutions creates a contradiction between the logic of academic training and the logic of professional specialisation, leading to a decline in educational outcomes and a blurring of specialisation.

The regulatory and legal foundations of the functioning of the Ukrainian education system, current trends in the development of vocational and professional education in the European context, as well as the management challenges arising in the process of implementing specialised secondary education, have been analysed.

Реформа старшої школи в Україні опинилася в точці, де стратегічні декларації стикаються з інституційною невизначеністю. Профільна середня освіта задумувалася як інструмент поглиблення, диференціації та свідомого вибору освітньої траєкторії. Проте на практиці дедалі частіше спостерігається розмивання функцій: ліцеї намагаються одночасно бути академічни-

ми осередками, допрофесійними центрами та конкурентними гравцями освітнього ринку. У результаті профільність втрачає змістовну чіткість і починає виконувати радше маркетингову, ніж педагогічну функцію.

Ця гібридизація зумовлена не лише управлінськими помилками, а й ширшим контекстом – демографічним спадом, фінансуванням «за

учнем», конкуренцією між закладами. У таких умовах профіль перетворюється на інструмент залучення контингенту, а не на механізм академічного поглиблення. Ліцей позиціонує себе як інституція, що нібито «оптимізує» подальшу університетську освіту або створює приховані преференції для вступу. Водночас реального змістового розмежування між теоретичною підготовкою та допрофесійною орієнтацією не відбувається.

Парадокс полягає в тому, що українська система вже має інституційний ресурс для формування прикладної траєкторії – мережу закладів фахової передвищої освіти. Їхній потенціал тривалий час залишався недооціненим у дискусії про майбутнє старшої школи. Коледжі мають матеріально-технічну базу, галузеву інфраструктуру, досвід проєктної та виробничої підготовки, а також кадри, що поєднують практичний і академічний досвід. Саме ці інституції об'єктивно ближчі до формування професійної ідентичності молоді, ніж традиційна загальноосвітня школа.

У цьому контексті постає концептуальна ідея розмежування траєкторій. Йдеться не про створення ієрархії чи відновлення соціального поділу, а про функціональну ясність. Академічний ліцей має зосередитися на поглибленій теоретичній підготовці, формуванні дослідницької культури, академічного письма, системного мислення. Його завдання – підготувати молоду людину до університетського середовища як простору інтелектуальної діяльності. Така модель передбачає обмежену кількість ліцеїв, підвищені кадрові та змістові вимоги й відмову від імітації професійної підготовки.

Натомість фаховий коледж може стати повноцінною альтернативною траєкторією – не «запасним варіантом», а свідомим вибором. У 15–16 років значна частина молоді ще не має чіткого уявлення про професію. Навчання у коледжі дозволяє поєднати прикладні дисципліни з фундаментальною підготовкою, виконати курсові або проєктні роботи, пройти практику, сформувати первинний професійний досвід. Після цього рішення про вступ до університету стає більш усвідомленим. Університет у такому випадку не компенсує невизначеність, а продовжує вже сформовану траєкторію.

Подібна логіка має міжнародні аналоги. У деяких країнах, зокрема в Німеччині та Фінляндії, академічна й професійна лінії структурно розмежовані, але між ними зберігається мобільність. Ключовим є не копіювання моделей, а засвоєння принципу: диференціація не означає нерівність, якщо система забезпечує реальні механізми переходу.

Український контекст вимагає саме такої рівноваги. Розмежування функцій повинно супроводжуватися гарантією мобільності: випускник коледжу має мати реальну можливість вступу до університетської освіти, а вибір у старшій школі не повинен ставати остаточним і незворотним. Інакше система ризикує перетворитися на механізм раннього соціального сортування, що суперечить ідеї рівних можливостей.

Механізм реалізації запропонованої моделі розмежування академічної та фахової освітніх траєкторій не може зводитися до одноразового нормативного рішення або адміністративного розпорядження. Йдеться про багаторівневу трансформацію, що поєднує аналітичну підготовку, законодавчі зміни, інституційне перепроекткування та системну комунікацію із суспільством. Лише послідовність і внутрішня логічна узгодженість цих етапів дозволяють уникнути формальної реорганізації без змістовних змін.

Першим кроком має стати аналітичний етап тривалістю орієнтовно один–два роки. Його сутність полягає не просто в інвентаризації існуючої мережі закладів, а в глибокому аудиті їхньої функціональної спроможності. Аналізу потребує реальна наповнюваність ліцеїв і закладів фахової передвищої освіти, кадровий потенціал, матеріально-технічна база, освітні результати здобувачів, а також відповідність програм регіональним потребам ринку праці. Важливо, щоб цей аудит спирався на прогностичні економічні моделі розвитку регіонів, а не лише на поточний попит. Паралельно має бути розроблено чіткі критерії академічного ліцею як окремого типу інституції: кількість профілів, частка поглибленого вивчення дисциплін, вимоги до педагогічних кадрів, дослідницька складова. Одночасно потребують оновлення стандарти фахової передвищої освіти з акцентом на посилення фундаментальної підготовки, щоб уникнути вузької спеціалізації без належної загальноосвітньої бази. Таким чином, аналітичний етап формує доказову основу для подальших рішень.

Наступний, нормативний, етап передбачає закріплення результатів аналітики у правовому полі. Йдеться про чітке визначення функцій академічного ліцею як інституції, зорієнтованої на підготовку до вищої освіти, а не на паралельне виконання функцій професійної підготовки. Водночас необхідно законодавчо окреслити місце фахової передвищої освіти як самостійного рівня з власною логікою та результатами навчання. Важливо встановити вимоги до матеріально-технічної бази кожного типу закладу, щоб статус не був декларативним. Окремої уваги потребує механізм академічної мобільності: перехід між траєкторіями має бути можливим,

але регламентованим через додаткові освітні модулі або компенсаційні курси, щоб збереглася якість підготовки. Нормативний етап фактично фіксує нову архітектуру системи, роблячи її прозорою та передбачуваною, посилюючи статус фахової передвищої освіти, інтегрувавши в її програми достатній обсяг фундаментальних дисциплін і розробивши прозорі механізми перезарахування результатів навчання під час вступу до університетів. Такий підхід забезпечує структурну чіткість без закритості системи.

Інституційний етап є найчутливішим, оскільки стосується реальної перебудови взаємодії між закладами. Йдеться не про механічне роз'єднання, а про формування регіональних освітніх кластерів за моделлю «лицей – коледж – університет». У межах таких кластерів можуть укладатися угоди про співпрацю, передбачатися спільне використання лабораторій, ресурсних центрів, проведення профорієнтаційних заходів та короткострокових навчальних модулів. Водночас принципово важливо не змішувати статуси та освітні рівні: спільні модулі мають доповнювати основну траєкторію, а не підміняти її. Така модель дозволяє забезпечити наступність без інституційного розмивання меж. Часовий горизонт об'єктивно становить п'ять – сім років, що зумовлено тривалістю повного освітнього циклу, бюджетними процедурами та інституційною інерцією.

Тут доречно звернутися до логіки інституційних змін, сформульованої Дугласом Норттом. Згідно з його підходом, формальні правила можна змінити швидко, однак неформальні норми, професійні практики й культурні установки трансформуються значно повільніше. У сфері освіти це означає, що навіть після законодавчого розмежування траєкторій педагогічні колективи певний час відтворюватимуть попередні моделі взаємодії. Тому реформа потребує періоду адаптації – підвищення кваліфікації, оновлення управлінської культури, формування нової професійної ідентичності закладів. Лише після завершення повного циклу навчання можна оцінювати перші системні результати.

Завершальним, але не менш значущим, є комунікаційний етап. Освітня реформа не може бути ефективною без зміни суспільного сприйняття. Необхідною є державна інформаційна кампанія, спрямована на підвищення престижу фахової передвищої освіти та подолання стереотипу її «другорядності». Батькам і здобувачам освіти має бути чітко роз'яснено логіку освітніх траєкторій: академічний лицей – це підготовка до університетського навчання, фахова передвища освіта – це швидший вихід на ринок праці з можливістю подальшого продовження

навчання. Демонстрація історій успіху випускників, статистики працевлаштування, прикладів кар'єрного зростання формує довіру до системи й знижує ризик соціального опору.

У сукупності ці етапи створюють поетапний, але цілісний механізм реалізації концепції. Його ключовою рисою є баланс між диференціацією та мобільністю: система повинна бути структуровано розмежованою, але не закритою. Саме така логіка дозволяє забезпечити якість освіти, зберегти регіональну гнучкість і водночас уникнути хаотичного поєднання різних освітніх рівнів в одній інституції без належного змістового обґрунтування.

Європейський досвід підтверджує цю логіку. Структурні зміни у сфері професійної та фахової освіти в країнах Європейського Союзу зазвичай реалізуються в межах одного стратегічного циклу тривалістю 5–8 років, що дозволяє поєднати стабільність нормативної політики з поступовою адаптацією інституцій. Такий горизонт забезпечує не лише зміну формальних параметрів системи, а й трансформацію її організаційної культури.

Однак така модель не позбавлена дискусійності.

По-перше, може виникнути заперечення щодо ризику елітаризації академічних лицейів. Обмежена кількість закладів із підвищеними вимогами потенційно створює нерівність доступу. Це справедливе застереження. Відповідно може бути прозорий відбір, регіональний баланс і підтримка здібних учнів незалежно від соціального походження.

По-друге, існує побоювання, що розмежування відтворить стару модель «професійна освіта для менш успішних». Подолання цього ризику можливе лише через зміну символічного статусу фахової передвищої освіти, демонстрацію її зв'язку з сучасним ринком праці та можливостей подальшого академічного розвитку.

По-третє, лунає аргумент про гнучкість сучасного світу, в якому вузька спеціалізація може швидко застарівати. Саме тому коледж не повинен зводитися до вузькопрофесійного навчання; його програми мають містити достатній фундаментальний компонент, що забезпечує адаптивність.

Нарешті, можна почути позицію, що замість розмежування варто розвивати універсальну профільну школу. Проте універсальність у масовій освіті часто означає поверхневність. Інституційна чіткість, навпаки, створює умови для підвищення вимог і відповідальності.

Таким чином, розмежування академічної та фахової траєкторій не є поверненням до минулих моделей, а спробою надати старшій освіті

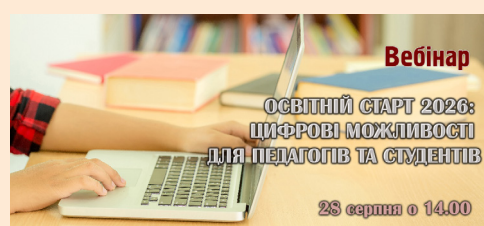
структурованість і внутрішню логіку. Йдеться не про розподіл молоді за статусами, а про формування різних, але рівноцінних шляхів розвитку. Освітня система виграє не від імітації універ-

сальності, а від ясності ролей, відповідальності інституцій і довіри суспільства до кожної з освітніх траєкторій.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
4. Міністерство освіти і науки України. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Київ, 2016.
5. Міністерство освіти і науки України. Концепція профільної середньої освіти (проектні матеріали та аналітичні записки). Київ.
6. Сисоева С. О. Профільна школа : теоретико-методологічні засади розвитку. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012.
7. OECD. Education at a Glance 2023: OECD Indicators. Paris : OECD Publishing, 2023. URL : https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2023_e13bef63-en.html
8. OECD. Learning for Jobs. OECD Reviews of Vocational Education and Training. Paris: OECD Publishing, 2010. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2010/08/learning-for-jobs_g1g103ea.html
9. CEDEFOP. Vocational education and training in Europe : Germany. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/germany>
10. European Commission. (2020). European qualifications framework for lifelong learning (EQF). Publications Office of the European Union. URL : <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/76130fd3-235b-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en>
11. CEDEFOP. Vocational education and training in Europe: Finland. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/finland>
12. Bologna Process Implementation Report 2020. European Higher Education Area. Brussels, 2020. URL : https://ehea.info/Upload/Bologna_Process_Implementation_Report_2020.pdf

ОСВІТНІЙ СТАРТ 2026

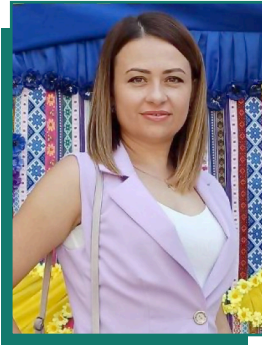

28 серпня о 14:00 відбудеться вебінар «Освітній старт 2026: цифрові можливості для педагогів та студентів», який відкриє новий навчальний рік у диджитал-форматі. Під час заходу буде презентовано оновлену Медіатеку електронних засобів навчання, що стала ще зручнішою та функціональнішою для освітньої спільноти. Учасники побачать добірку сучасних елек-

тронних освітніх ресурсів, підготовлених до нового навчального року, та дізнаються про особливості їх створення й впровадження. Окремий блок буде присвячено мікронавчанню – інноваційному формату коротких, практикоорієнтованих модулів, які підсилюють ефективність навчання. Також говоритимемо про можливості навчання педагогів і здобувачів освіти на платформі [edu.nmcbook.com.ua](https://nmcbook.com.ua). Захід стане корисним для всіх, хто прагне впевнено використовувати цифрові інструменти у своїй професійній діяльності. Запрошуємо долучитися та розпочати навчальний рік із новими цифровими рішеннями та натхненням. Передбачено сертифікат 2 години.

Реєстрація <https://nmcbook.com.ua/osvitnij-start-2026-tsyfrovi-mozhlyvosti-dlia-pedahohiv-ta-studentiv>

Після реєстрації на електронну пошту надійде лист з посиланням на захід. До зустрічі на вебінарі!

ВЕКТОР ЛІДЕРСТВА: СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ДВИГУН ПРОГРЕСУ У ФАХОВИХ КОЛЕДЖАХ

Світлана Шевчук,
заступник директора з виховної роботи
ВСП «Політехнічний фаховий коледж
Криворізького національного університету»

Анотація. У статті обґрунтовано роль студентського самоврядування у закладах фахової передвищої освіти як ключового інструменту розвитку лідерських компетентностей і практичних навичок здобувачів освіти. Розкрито потенціал позааудиторної діяльності як середовища для реалізації студентських ініціатив, що сприяють удосконаленню освітнього процесу та студентського середовища. Запропоновано практичні підходи до організації ефективної діяльності органів самоврядування, описано алгоритми реалізації проєктів, окреслено типові виклики та шляхи їх подолання. Особливу увагу приділено формуванню лідерства через діяльність і партнерській взаємодії студентів із адміністрацією коледжу.

Abstract. This article substantiates the role of student self-governance in vocational pre-higher education institutions as a key tool for developing students' leadership competencies and practical skills. It explores the potential of extracurricular activities as a platform for implementing student initiatives that contribute to the improvement of the educational process and the student environment. Practical approaches to organising the effective work of self-governance bodies are proposed, project implementation algorithms are described, and typical challenges and ways to overcome them are outlined. Particular attention is paid to the development of leadership through student activities and partnership with the college administration.

Сучасна система фахової передвищої освіти в Україні перебуває в умовах активних змін, що зумовлені як внутрішніми реформами, так і глобальними тенденціями розвитку освіти. У цих умовах особливої актуальності набуває питання формування не лише професійних компетентностей, а й так званих “м'яких навичок”, серед яких лідерство, відповідальність, ініціативність та здатність до командної роботи [2]. Одним із найефективніших інструментів розвитку цих якостей виступає студентське самоврядування, яке в умовах фахових коледжів набуває практикоорієнтованого характеру [3]. Студентське самоврядування нині виступає як фундаментальний елемент демократизації освіти та інструмент формування суб'єктності майбутньо-

го фахівця. Воно розглядається як практичний майданчик для розвитку soft skills, лідерства та переходу до педагогіки партнерства, що сприяє вихованню інноваційної людини [2].

Студентське самоврядування – це право і можливість студентів закладів фахової передвищої освіти вирішувати питання навчання і побуту, захисту своїх прав та інтересів, а також брати участь в управлінні закладом фахової передвищої освіти [1]. У цьому контексті самоврядування виступає своєю “школою лідерства”, де кожен активний студент отримує можливість спробувати себе у ролі організатора, координатора чи менеджера проєктів.

Особливістю фахових коледжів є їхня орієнтація на практичну підготовку здобувачів осві-

ти. Саме тому студентські ініціативи тут мають значний потенціал для швидкої реалізації та отримання відчутних результатів [2]. На відміну від великих університетських структур, де процеси часто є більш інерційними, у коледжах легше впроваджувати локальні зміни, які безпосередньо впливають на якість освітнього процесу. Це створює сприятливі умови для формування активного студентського середовища, здатного генерувати та реалізовувати інноваційні ідеї.

Органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (парламент, сенат, старостат, студентська дирекція, студентський деканат, студентська рада тощо) [1].

Практика свідчить, що найефективнішими є ті моделі студентського самоврядування, які базуються на принципах партнерства, відкритості та відповідальності [3]. Важливою умовою їх функціонування є налагоджена комунікація між студентами, адміністрацією та викладачами. Саме через діалог і взаєморозуміння стає можливим впровадження змін, що враховують інтереси всіх учасників освітнього процесу.

Для оптимізації роботи студентського самоврядування важливо чітко визначити структуру, яка буде сприяти злагодженому виконанню обов'язків усіх її членів.

Реалії сьогодення доводять, що у дистанційному середовищі студентське самоврядування не втрачає своєї ролі, а навпаки – стає ще більш важливим як канал комунікації між студентами та адміністрацією. Онлайн-формат вимагає швидкого обміну інформацією, координації дій та підтримки студентів, які можуть відчувати ізоляваність або труднощі в організації навчання. Саме органи самоврядування можуть виступати посередниками, які оперативно отримують зворотний зв'язок і передають його адміністрації [3].

Практика показує, що в умовах дистанційного навчання найефективнішими є такі напрями діяльності студентського самоврядування: організація онлайн-опитувань щодо якості навчання, проведення віртуальних зустрічей із адміністрацією, ініціювання різних активнос-

тей (тренінгів, вебінарів, дискусійних клубів), волонтерська та благодійна діяльність (благодійні марафони та ярмарки зі збором донатів та необхідних речей на підтримку ЗСУ – «Купи смаколик – підтримай ЗСУ»), тематичні заходи профорієнтаційного спрямування в національно-патріотичному стилі (дні відкритих дверей «Вечорниці на залізниці», «Залізничний квест Україною: знайди свою професію», ярмарки професій, виїзні профорієнтаційні івенти).

Це дозволяє зберігати активність студентської спільноти та підтримувати відчуття причетності до життя коледжу.

Одним із важливих напрямів діяльності студентського самоврядування є розвиток цифрових сервісів. У сучасних умовах цифровізація освітнього процесу є необхідністю, і студенти можуть відігравати активну роль у впроваджен-

ні нових інструментів, таких як онлайн-опитування, платформи для комунікації, створення та координація сторінок у соціальних мережах Tik Tok, Facebook, Instagram; створення онлайн-газети про студентське життя тощо.

Попри значний потенціал, студентське самоврядування у фахових коледжах стикається з низкою викликів. Серед них – пасивність частини студентів, недостатній рівень підготовки лідерів, обмежені ресурси та іноді формальний підхід до організації діяльності [3]. Подолання цих бар'єрів потребує комплексного підходу, що включає мотивацію студентів, проведення навчальних тренінгів та забезпечення підтримки з боку адміністрації.

Особливу увагу слід приділяти розвитку лідерських компетентностей студентів. Це може здійснюватися через участь у тренінгах, семіна-

рах, обмінах досвідом та практичній діяльності. Гарні результати показує тренінгова програма «Школа ЛІДЕРА». Важливо, щоб студентське самоврядування розглядалося не як додаткове навантаження, а як можливість для самореалізації та професійного зростання [2].

Таким чином, студентське самоврядування у фахових коледжах виступає важливим вектором розвитку лідерства та рушійною силою позитивних змін. Воно створює умови для формування активної громадянської позиції, розвитку практичних навичок і підвищення якості освітнього середовища. Ефективна діяльність органів самоврядування сприяє не лише покращенню життя студентів, а й підготовці майбутніх фахівців, здатних відповідати викликам сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту». Київ, 2023.
2. Кремень В.Г. Філософія освіти : сучасний контекст. Київ : Грамота, 2021.
3. Астахова В.І. Студентське самоврядування в освітньому просторі. Харків, 2022.

ДЕТЕРМІНАНТИ ЗРОСТАННЯ ВИКЛАДАЧА

Олег Красовський,
викладач ВСП «Технологічно-економічний фаховий
коледж Миколаївського національного аграрного
університету»

Анотація. У статті проаналізовано особистісно психологічні та організаційно професійні детермінанти зростання викладача в умовах сучасних освітніх трансформацій. Показано, що професійний розвиток викладача є динамічним і багатовимірним процесом, який охоплює формування мотивації, компетентностей, рефлексивності та професійної ідентичності. Особливу увагу приділено взаємодії внутрішніх (особистісних) і зовнішніх (організаційних) чинників, що визначають траєкторію професійного становлення педагога. Наголошено, що ефективне поєднання цих детермінант забезпечує здатність викладача відповідати викликам сучасної освіти та підтримувати високий рівень професійної діяльності.

Abstract. The article analyzes the personal psychological and organizational professional determinants of teacher growth within the context of contemporary educational transformations. The study demonstrates that teacher development is a dynamic and multidimensional process encompassing motivation, competencies, reflexivity, and the formation of professional identity. Special attention is given to the interaction between internal (personal) and external (organizational) factors that shape the trajectory of professional development. The article emphasizes that the effective combination of these determinants enables educators to meet the challenges of modern education and maintain high professional standards.

Нові суспільні потреби в освіті XXI століття ставлять високі вимоги до освітян. Сучасна модель життєтворчості та науково-педагогічної діяльності ґрунтується на безперервному процесі саморозвитку та самовдосконалення, самопроектуванні та самоменеджменті викладача. В наш час суттєвий вплив мають соціально-політичні трансформації, зокрема війна в Україні, що змінила умови роботи викладачів, формати взаємодії зі здобувачами освіти, критерії психологічної підтримки освітнього процесу та запит на емоційну стійкість та резильєнтність педагогів.

Освітній процес – це становлення індивідуального образу людини, його цілей, значень, здатностей і цінностей. Викладач – не лише

фахівець, він передусім людина, найвища цінність для якої – її життя і здоров'я. Професійна діяльність – це робота викладача, покликана забезпечити умови й способи цього становлення. Він є одночасно і суб'єктом, і освітнім процесом у освітній діяльності. Викладач виступає організатором і учасником зустрічі поколінь, носієм ціннісно-значенневого шару змісту розвитку особистості [1].

Розглядаючи питання зростання особистісно-професійних здібностей, нас цікавить передусім детермінація цього процесу. Теоретичною основою для вирішення проблеми детермінації є визначення взаємозв'язку зовнішніх і внутрішніх умов їх розвитку [2]. Загалом особистісно-професійний розвиток передбачає ефективну

зміну спрямованості особистості (розширення кола інтересів, підвищення необхідності саморозвитку); набуття досвіду й підвищення кваліфікації; розвиток професійно важливих психологічних якостей; розвиток особистісно-ділових якостей (організованість, ініціативність, дисциплінованість). Професійний розвиток викладачів через активну діяльність здійснюється в двох напрямках: професійному та особистісному. У дослідженнях останніх років показано, що особистісно-професійна ідентичність викладача формується у процесі взаємодії з навчальним середовищем, професійною спільнотою та організаційною культурою закладу освіти. Детермінанти цього процесу можуть бути об'єднані у дві узагальнені групи: особистісно-психологічні та організаційно-професійні, при цьому кожна група демонструє специфічний внесок у формування професійної суб'єктності викладача [3].

Поняття термінів «детермінант» та «детермінанта» набуває різного значення за використання їх у сучасних реаліях. Загалом «детермінанта» – це чинник, а «детермінант» – причина, фактичність. Слід зосередитись на тому що, «детермінант» – це складова, компонент, визначник, причина, умова. Детермінанта – це універсальний чинник, який наповнює навчальне середовище змістом, зумовленим його функціональною спрямованістю. Разом з тим перспективність впливу тієї чи іншої детермінанти залежить від адекватного сприйняття суб'єктом відповідного обрамлення, в якому перебігає сам процес [4].

Особистісно-психологічні детермінанти становлять базову платформу: емоційна стійкість, рефлексивність та внутрішня професійна мотивація сприяють формуванню активної позиції викладача у взаємодії зі здобувачами освіти, колегами та адміністрацією, що забезпечує стійкість професійного самовизначення [3]. Варто зазначити, що особистісно-психологічні детермінанти залежать від особистісних характеристик людини, її ціннісних настанов, світогляду, мотивів, очікувань, формуються під час виховання, навчання, життєдіяльності людини і набуття нею соціального досвіду, а також під час трудової діяльності та спілкування.

Організаційно-професійні детермінанти допускають високу професійну кваліфікацію, розвинені професійні вміння, включаючи прийняття рішень, планування, алгоритми вирішення проблемних ситуацій, тобто все те, що веде до отримання високих результатів у професійній діяльності. Як правило, розуміється підготовка: освіта і підвищення кваліфікації. Особистіс-

ний ріст – якісна характеристика викладача як агента професійної діяльності, що передбачає розвиток таких професійно значущих якостей, як мотивація, творчість, система цінностей [4]. Важко не погодитися, що особистість, яка розвивається, завжди порівнює себе з іншими людьми і завжди оцінюється ними. У процесі розвитку професійних здібностей також неодмінно виникає низка групових і особистісно-соціальних феноменів (змагальність, агресивність, кооперування, ідентифікація, заздрість, самопожертва, сублимація, конформна поведінка тощо), які не просто впливають на цей процес, а в деяких випадках визначають характер його розвитку [2].

Професійне зростання є невід'ємною частиною професіоналізації особистості. Він починається на стадії освоєння професії і триває на подальших етапах. Більш того, він не закінчується на стадії самостійного виконання діяльності, а триває аж до повного відходу людини від справ, набуваючи специфічну форму і зміст. Таким чином, професійне зростання – досить складний процес, що має циклічний характер. Під час професійного розвитку людина не тільки вдосконалює свої знання, вміння і навички, розвиває професійні здібності, але може зазнати і негативного впливу цього процесу. Такий вплив призводить до появи різного роду деформацій і станів, що знижують не тільки професійні успіхи, а й негативно проявляються в «непрофесійному» житті. Процес формування суб'єкта професійної діяльності полягає у формуванні системи певних властивостей в умовах неперервної професійної освіти, самовиховання та здійснення професійної діяльності. У процесі професійного зростання особистість оволодіває системою професійно важливих якостей, до якої входять комунікативні, мотиваційні, характерологічні, рефлексивні, освітні, інтелектуальні, психофізіологічні властивості людини.

У сучасній науковій літературі визначається, що перехід від традиційної парадигми до моделі, яка орієнтована на професійну компетентність, супроводжується зміною ролі викладача, який дедалі частіше виступає не лише носієм та транслятором знань, а й фасилітатором освітнього процесу, наставником та партнером для здобувачів освіти. В таких умовах професійна ідентичність працівника фахової передвищої освіти перестає бути стабільною характеристикою та набуває динамічних рис, які визначені постійними соціально-професійними викликами та змінами вимог до психоемоційної стійкості викладача [5]. У процесі професійного

зростання формуються світоглядні, етичні якості, спеціальні наукові, технічні, технологічні знання, уміння, навички, здібності особистості фахівця.

Можна виокремити кілька етапів і результатів організаційно-професійної детермінанти, або професіонального генезу, особистості: професійне самовизначення і вибір професії, професійна підготовка і формування особистісної готовності оволодіння професією, професійна освіченість, компетентність, майстерність, культура фахівця [3]. Набуття працівником нових компетенцій, знань, умінь і навичок, які він використовує чи буде використовувати у своїй професійній діяльності, процес підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації працівників з метою виконання нових виробничих функцій, завдань і обов'язків нових посад. Процес, що вимагає постійних зусиль, прагнення до вдосконалення і розвитку. Він вимагає від людини цілеспрямованої активної діяльності [4]. Таким чином, «детермінанти зростання» наголошують на важливості спрямованості активності особистості та досягнення високих результатів професійної діяльності. Умовами успішного управління професійним зростанням викладачів у визначеному напрямку є забезпечення оптимального співвідношення між загальним, особливим та одиничним у цьому процесі, свідомого й ефективного функціонування викладача в глобалізованому світі, на загально-суспільному й індивідуальному рівнях, розуміння ним особистості як найвищої цінності, розширення бази знань фахівця, набуття умінь та навичок, необхідних для здійснення модернізації системи освіти [5].

Розвиток мотивації професійного самовдосконалення викладача є необхідною умовою формування його професійної компетентності, а сама позитивна мотивація професійного самовдосконалення і є складовою його готовності до викладацької діяльності, що передбачає перехід від аморфної однорівневої системи прагнень до складної, ієрархічно побудованої, від вузької тимчасової сфери дії спонукань до стійкого автономного мотиву самовдосконалення, перетворення окремих спроб роботи над собою

до постійно тривалого процесу, образу мислення фахівця [6].

Актуалізація потреб професійного самовдосконалення у викладачів в процесі їх діяльності є механізмом розвитку мотивації цього напрямку і цілеспрямованим моделюванням та розвитком ситуацій самовдосконалення, за яких вони постійно зіштовхуються з необхідністю активно розширювати й застосовувати професійні знання, вміння, актуалізувати власні професійні якості. Важливим для розвитку мотивації професійного самовдосконалення викладача є постійний розвиток та вдосконалення самого освітнього середовища, його технологічної, наукової, інформаційної бази. Визначальною є кадрова політика освітньої установи, яка за ефективного стимулювання (матеріального, соціального, кар'єрного, емоційного та ін.) професійного самовдосконалення викладачів, створення розвивального, рефлексивного освітнього середовища забезпечує успішність роботи над собою кожного її суб'єкта [4].

Узагальнюючи зазначене вище, можемо констатувати наявність численних досліджень на цю проблему. Особистісно-психологічне та організаційно-професійне зростання можна визначити як процес закономірних змін, що включає кількісні та якісні перетворення у професійній діяльності в контексті життєвого розвитку. Роблячи загальний висновок, слід сказати, що розглянуті принципи особистісно-психологічного та організаційно-професійного зростання працівника освіти можуть бути доповнені і деталізовані під час опису особливостей діяльності викладачів окремих дисциплін. Однак це не означає, що ця актуальна проблема себе вичерпала. Загальним залишається розуміння того, що це багатоплановий процес, який супроводжується змінами у всій внутрішній сфері особистості, зачіпаючи професійну самосвідомість і формування образу професіонала.

**Список
ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ**
<https://surl.li/xtoter>

ПРЕДМЕТНІ ТА ВИПУСКОВІ ЦИКЛОВІ КОМІСІЇ КОЛЕДЖУ ЯК ОСЕРЕДОК ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ТА ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Інна Гулак,
канд. іст. наук, методист
КЗ «Ніжинський фаховий медичний коледж»
Чернігівської обласної ради

Анотація. У статті розкрито роль та значення предметних та випускових циклових комісій Ніжинського фахового медичного коледжу як ключової ланки в забезпеченні якості фахової передвищої освіти. На основі аналізу розкрито зміст методичної, науково-дослідної та виховної роботи викладачів коледжу за 2024–2025 н.р.

Abstract. the article reveals the role and significance of subject and graduation cycle commissions as a key link in ensuring the quality of professional pre-higher education. Based on the analysis, the content of the methodological, research and educational work of college teachers for the 2024-2025 academic year is revealed.

За Законом України «Про фахову передвищу освіту» циклова комісія – це структурний підрозділ закладу фахової передвищої освіти (його філії), що провадить освітню, методичну діяльність за певною спеціальністю (спеціалізацією), групою спеціальностей однієї або споріднених галузей, може проводити дослідницьку та/або творчу мистецьку, та/або спортивну діяльність за певною дисципліною (групою дисциплін). Циклова комісія створюється, якщо до її складу входять не менше п'яти педагогічних (науково-педагогічних) працівників, для яких заклад фахової передвищої освіти є основним місцем роботи [1].

Провідну роль у реалізації методичних завдань у Ніжинському фаховому медичному коледжу надають предметним та випусковим цикловим комісіям – це структурні навчально-методичні підрозділи Ніжинського фахового медичного коледжу, що здійснюють освітню, методичну, дослідницьку, виховну діяльність за певною дисципліною, загальноосвітнім предметом та/або освітнім компонентом.

Метою створення ЦК є організація методич-

ної, навчальної та виховної роботи, підвищення теоретичного рівня та ділової кваліфікації викладачів, вивчення і впровадження новітніх педагогічних технологій, удосконалення освітнього процесу для забезпечення відповідності рівня підготовки здобувачів освіти вимогам державних стандартів освіти.

Організують освітній процес у нашому закладі три циклові комісії:

▼ предметна циклова комісія загальноосвітніх і природничо-наукових дисциплін (голова ЦК Наталія Довгаль);

▼ випускова циклова комісія дисциплін професійної та практичної підготовки зі спеціалізації Лікувальна справа (голова ЦК Алла Зазименко);

▼ випускова циклова комісія дисциплін професійної та практичної підготовки зі спеціалізації Сестринська справа (голова ЦК Наталія Телефус).

Предметна циклова комісія загальноосвітніх та природничо-наукових дисциплін об'єднує 11 штатних викладачів, 2 викладачі на основі строкового договору та 5 викладачів-сумісників, які вміло організують освітній процес, досконало володіють методикою викладання та інтерактивними технологіями навчання.

Основна робота циклової комісії полягає у сприянні формуванню і закріпленню спеціальних умінь і навичок, підвищенню рівня грамотності студентів з дисциплін загальноосвітньої підготовки. Саме з викладачами циклової комісії загальноосвітніх та соціально-гуманітарних дисциплін знайомиться вчорашній абітурієнт з перших днів перебування в освітньому закладі. Він потрапляє в зовсім нове для нього середовище, де нові товариші, викладачі, нові вимоги, правила та умови життя. Але творча, глибоко продумана адаптивна педагогічна діяльність дозволяє першокурсникам швидко, безболісно і навіть цікаво для самих вихованців пройти цей нелегкий шлях соціальної і педагогічної адаптації.

Основна робота циклової комісії полягає у сприянні формуванню і закріпленню спеціальних умінь і навичок, підвищенню рівня грамотності студентів з дисциплін загальноосвітньої підготовки. У серпні 2021 р. на засіданні ЦК була обрана та затверджена нова методична проблема «Інформаційно-комунікаційні технології як засіб удосконалення професійних компетентностей майбутніх медичних фахівців», над якою предметна циклова комісія продовжила працювати цього навчального року.

Випускова циклова комісія дисциплін професійної та практичної підготовки зі спеціалізації Лікувальна справа об'єднує 11 викладачів клінічних дисциплін, 9 із яких – штатні. Роль циклової комісії в підготовці висококваліфікованих медичних фахівців є надзвичайно важливою. У звітному періоді циклова комісія працювала над методичною темою «Удосконалення професійних компетентностей майбутніх медичних працівників через цифровізацію освіти».

Основними напрямками роботи для підвищення якості освітнього процесу та професійної підготовки були: забезпечення психологічної підтримки освітнього процесу; розвиток нових професійних навичок і умінь; підвищення кваліфікації та професійного росту викладачів; впровадження активних і інтерактивних методів навчання; вдосконалення форм і методів оцінювання знань студентів; адаптація передових педагогічних і психологічних підходів, а також сучасних технологій; застосування тестового контролю знань; освоєння цифрових інструментів та комунікаційних засобів в умовах очного і дистанційного навчання. Формування професійних компетенцій майбутніх медиків вимагає від викладачів нових підходів до викладання, вдосконалення практичних навичок і впровадження інноваційних технологій. Протягом року викладачі працювали над вирішенням викликів сучасності, зокрема організацією теоретичних і практичних занять з клінічних дисциплін у дистанційному та змішаному форматах в умовах воєнного стану.

Випускова циклова комісія дисциплін професійної і практичної підготовки зі спеціалізації Сестринська справа. Викладацький склад випускової циклової комісії всього 10 осіб: 9 штатних викладачів та 1 викладач-сумісник.

Основна робота викладачів циклової комісії полягає у формуванні загальних та фахових компетентностей студентів, які відповідають стандарту освіти та ОПП Сестринська справа.

Методична проблема, над якою працюють члени циклової комісії: «Використання міждисциплінарних зв'язків та інноваційних технологій у процесі навчання для формування професійно-ділових якостей майбутніх медичних фахівців».

Головна мета роботи випускової циклової комісії – формування професійних вмінь та навичок студентів, здатних працювати в нових умовах та вирішувати професійні завдання. Для урізноманітнення форм та методів навчання та

контролю викладачі ЦК широко використовують інтерактивні методи та форми роботи.

Викладачі циклових комісій беруть активну участь у роботі адміністративної, педагогічної ради, школи педагогічної майстерності та школи молодого викладача.

В умовах воєнного стану робота предметної та випускових циклових комісій в коледжі була спрямована на забезпечення безперервності та якості освіти, підтримку всіх учасників освітнього процесу, адаптацію до надзвичайних обставин та подолання освітніх втрат.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту». Київ, 2023.
2. Кремень В.Г. Філософія освіти : сучасний контекст. Київ : Грамота, 2021.
3. Астахова В.І. Студентське самоврядування в освітньому просторі. Харків, 2022.

У НАУКОВО-МЕТОДИЧНОМУ ЦЕНТРІ ВФПО

Графік підвищення кваліфікації педагогів з розвитку цифрової компетентності

1. Масовий відкритий онлайн-курс «Базова цифрова грамотність педагога» – 14-18 вересня. 30 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/mvok-14-18092026/>
2. Масовий відкритий онлайн-курс «Робота з GOOGLE-СЕРВІСАМИ» – 21-25 вересня. 30 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/mvok-21-25092025/>
3. Масовий відкритий онлайн-курс «Штучний інтелект і академічна доброчесність: як уникнути підміни знань штучним інтелектом» – 28 вересня - 2 жовтня. 30 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/mvok-19-23102026/>
4. Масовий відкритий онлайн-курс «Кіберзахист для життя: як не стати жертвою цифрових загроз» – 5-9 жовтня. 30 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/mvok-16-20032026/>
5. Масовий відкритий онлайн-курс «Ми у світі інформації» – 12-16 жовтня. 30 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/mvok-26-30102026/>
6. Масовий відкритий онлайн-курс «Ефективна робота з Microsoft та Edge: нові можливості сучасних технологій Microsoft» – 19-23 жовтня. 30 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/mvok-2-6112026/>
7. Масовий відкритий онлайн-курс «Проектування електронних освітніх ресурсів» – 26-28 жовтня. 14 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/ok-16-18112026/>
8. Масовий відкритий онлайн-курс «Проектування та створення електронних підручників і посібників» – 2-6 листопада. 30 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/mvok-2809-2102026/>
9. Масовий відкритий онлайн-курс «Створення електронних засобів навчання на платформі «Освітній Хаб <https://hub.nmcbook.com.ua>» – 9-13 листопада. 30 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/mvok-23-27112026/>
10. Масовий відкритий онлайн-курс «Проектування та створення масових відкритих онлайн-курсів» – 16-20 листопада. 30 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/mvok-5-9102026/>
11. Масовий відкритий онлайн-курс «Створюємо «підручник мрії» – підручник нового покоління» – 23-27 листопада. 30 годин.
Реєстрація <https://nmc-vfpo.gov.ua/mvok-12-16102026/>

ЕТИКА ЯК ПРОФЕСІЙНА БЕЗПЕКА: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФУНДАМЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сніжанна Гриценюк,
практичний психолог
Валентина Матвієнко,
методист ВСП «Технологічно-економічний фаховий
коледж Білоцерківського НАУ»

Анотація. У статті розглядається роль педагогічної етики як базового компонента професійної стійкості викладача та якості освітнього процесу в коледжі. Автори аналізують психологічні механізми впливу етичних норм на когнітивні процеси студентів, пропонують практичні інструменти для вибудовування професійних кордонів, цифрової комунікації та інклюзивної взаємодії. Особливу увагу приділено «внутрішній етиці» викладацького колективу та методам психологічної саморегуляції.

Abstract. The article examines the role of pedagogical ethics as a fundamental component of a teacher's professional resilience and the quality of the educational process in college. The authors analyze the psychological mechanisms through which ethical norms influence students' cognitive processes, and propose practical tools for establishing professional boundaries, digital communication, and inclusive interaction. Particular attention is paid to the "internal ethics" of the teaching staff and methods of psychological self-regulation.

Сучасний освітній простір фахової передвищої освіти висуває до педагога вимоги, що виходять далеко за межі простого володіння предметом та трансляції знань. У світі, де інформація доступна за один клік, роль викладача трансформується з «джерела знань» у «наставника» та «модератора середовища». У цьому контексті педагогічна етика перестає бути лише зведенням правил ввічливості; вона стає фундаментом, на якому тримається довіра до інституту освіти в цілому.

Якщо ми «розширимо об'єктив», то побачимо, що зміст сучасної етики у закладі фахової передвищої освіти – це багатогранна система, яка включає академічну доброчесність, толерантність, цифрову гігієну та інклюзивну повагу до різноманіття.

Педагогічна етика – це сукупність морально-етичних норм, цінностей та принципів, що регулюють професійну поведінку педагога та його взаємодію з учасниками освітнього процесу з метою створення оптимальних психолого-педагогічних умов для розвитку особистості

студента, захисту його гідності та забезпечення професійної честі самого викладача.

З точки зору психології, етика – це насамперед про професійну безпеку. Для студента етичний викладач – це передбачуваний викладач. Коли етичні норми порушуються (через іронію, несправедливість або агресію), мозок студента миттєво переходить у режим «виживання» (реакція «бий, біжи або замри»). У такому стані префронтальна кора, відповідальна за навчання та аналіз, блокується. Процес засвоєння знань зупиняється. Таким чином, налаштування спільного етичного «компаса» є не просто моральним вибором, а технологічною умовою ефективності навчання.

Розглянемо, що входить до поняття педагогічної етики (рис. 1).

1. Психологічні кордони

Одним із найскладніших аспектів роботи у коледжі є вибудовування дистанції зі студентами, які знаходяться у чутливому перехідному віці (підлітковий та юнацький періоди). Педагог має балансувати між роллю суворого контроле-

Рис. 1. Складові педагогічної етики

ра та «свого хлопця».

Для візуалізації цього балансу ми пропонуємо вправу-метафору «Прозорі кордони». Уявіть, що між вами та студентом встановлена скляна панель.

- Авторитаризм (занадто товсте скло). Викладач відгороджується стіною формалізму. Студент бачить лише рух губ, але не відчуває сенсу та зворотного зв'язку. Комунікація стає односторонньою, що породжує прихований опір.

- Панібратство (скло відсутнє). Коли кордони зникають, викладач стає «другом», але втрачає експертну позицію. У такому разі будь-який емоційний виплеск, маніпуляція або «токсичність» з боку студентів впливають безпосередньо на педагога, руйнуючи його психічне здоров'я.

Етика – це вміння підтримувати цю панель чистою, прозорою, але міцною. Це головний запобіжник від професійного вигорання. Ми рекомендуємо колегам дотримуватися «Золотої пропорції 20/80»: 80% часу ми перебуваємо у професійній ролі (вимогливість, структура, дедлайни), і 20% – додаємо теплоту, емпатію та гумор.

2. Етика цифрової присутності (Digital Ethics)

З переходом освіти у змішаний та дистанційний формати кордон між приватним і професійним життям у цифровому просторі став майже непомітним. Педагогічна етика сьогодні обов'язково включає «мережевий етикет».

Повага до цифрового часу. Використання месенджерів (Viber, Telegram) часто створює ілюзію доступності 24/7. Етично грамотний викладач встановлює «правила гри» на березі: «Я відповідаю на питання з 9:00 до 19:00 у робо-

чі дні». Це вчить студентів поважати кордони та планувати свій час.

Реагування на цифрову критику. Соціальні мережі – це простір, де студент може висловити невдоволення публічно. Етична реакція педагога – не вступати у відкриту перепалку під постом, а перевести конфлікт у конструктивне русло під час особистої зустрічі. Найкращим інструментом тут є техніка «Я-повідомлення»: замість звинувачення «Ти написав гідоту про мою лекцію», ми кажемо: «Мені було прикро прочитати твій пост. Давай обговоримо, що саме в матеріалі здалося тобі неактуальним і як ми можемо це виправити».

Цифрова гігієна. Профіль викладача у соцмережах – це частина його професійного іміджу. Студенти схильні ідеалізувати або, навпаки, шукати слабкі місця у наставниках. Етична присутність – це не цензура приватного життя, а розуміння того, що ми транслюємо певні цінності навіть через світлини з відпочинку.

3. Інклюзивна етика

У закладах ФПО інклюзія часто сприймається лише як наявність пандусів. Проте інклюзивна етика – це насамперед культура прийняття різноманітності: нейровідмінностей, фізичних особливостей, соціального походження чи релігійних поглядів.

Принцип «Оцінюй дію, а не людину». Це золоте правило педагогічної етики. Коли ми кажемо «Ти ледачий», ми вішаємо ярлик на особистість, що викликає лише захисну агресію. Етична форма: «Ця робота виконана не в повному обсязі, я бачу потенціал зробити її краще». Ми відокремлюємо людину від її помилки.

Створення психологічного безпечного простору. У групах, де є студенти з особливими освітніми потребами або ті, хто пережив травматичний досвід, рівень тривожності завжди вищий. Етичний викладач виступає «контейнером» для цієї тривоги. Його завдання – дати студенту відчути себе значущим. Повага до гідності студента є сильнішим стимулом до навчання, ніж будь-яка оцінка.

4. Корпоративна етика

Корпоративна культура закладу освіти починається з учительської. Взаємодія між колегами є моделлю поведінки для студентів. Тут ми впроваджуємо «Принцип закритої кабіни». Суть принципу: що б не відбувалося всередині колективу, перед студентами викладачі мають виступати як єдине професійне коло. Публічна критика колеги («Ваш викладач математики нічого не пояснив, тому ви не знаєте мою фізику») – це грубе порушення етики. Це створює «ефект від-

луння»: підриваючи авторитет колеги, ви автоматично руйнуєте свій власний, бо студент робить висновок, що у цьому закладі знецінення є нормою.

Фраза-стопер для маніпуляцій. Студенти часто намагаються «дружити проти» інших викладачів. Етична відповідь має бути чіткою: «Я не обговорюю методи роботи моїх колег за їхньої відсутності. Якщо у вас є труднощі – зверніться до викладача особисто або давайте зосередимось на нашому занятті».

5. Практичний інструментарій: фрази-амортизатори

Конфлікт в аудиторії – це перевірка педагога на професійну зрілість. Ми пропонуємо використовувати елементи «психологічного айкідо» – техніки, що дозволяють не блокувати удар, а амортизувати його (табл. 1).

Етичні стратегії у складних ситуаціях		Таблиця 1
Ситуація	Етична відповідь (Амортизатор)	Психологічний ефект
Студент обурений низькою оцінкою	«Я розумію, що ти розчарований. Ти розраховував на більше. Давай разом звіримо роботу з критеріями оцінювання».	Знімає емоційну напругу, переводить розмову з площини «ти мене не любиш» у площину «факти та стандарти».
Зухвала, провокативна поведінка	«Мені прикро це чути. Пропоную зараз змінити тон розмови, щоб я зміг почути твою позицію і ми знайшли вихід».	Встановлює жорсткий кордон щодо форми спілкування, але залишає двері відчиненими для суті питання.
Непрохані поради від колег	«Дякую за вашу небайдужість та досвід. Я обов'язково проаналізую ваші спостереження при плануванні наступних занять».	Ввічливо захищає вашу професійну автономію, не провокуючи конфлікту з колегою.

В ролі емоційного амортизатора можуть виступати «Правило трьох секунд», техніка «Я-повідомлення».

6. Саморегуляція та саморефлексія

Етична поведінка вимагає колосального ресурсу. Викладач – теж людина, яка може відчувати гнів, втому чи образи. Проте професіоналізм полягає у вмінні керувати імпульсом.

Ми рекомендуємо техніку «Кнопка паузи». У момент гострої ситуації зробіть паузу на 3 секунди (можна фізично торкнутися зап'ястя, де умовно знаходиться ця кнопка). У ці секунди запитайте себе: «Я зараз відповім як професіонал (викладач коледжу) чи як приватна ображена особа?». Ця коротка затримка між стимулом і реакцією і є простором нашої свободи та етики.

Для регулярної самодіагностики варто використовувати «Сходинок відповідальності». Раз на місяць оцінюйте свою діяльність від 1 до 10 за трьома векторами:

1. Прозорість. Чи розуміють студенти, за що саме вони отримують бали?
2. Повага. Чи не використовую я сарказм як зброю?

3. Межі. Чи не дозволяю я роботі забирати мій особистий час (і навпаки)?

Також дуже допомагають при саморегуляції різноманітні техніки дихання («квадратне дихання», «3-7-8», «трикутне дихання»), техніки таппінгу та «Метелик», різноманітні системи заземлення.

Дотримання етичних норм у закладі фахової передвищої освіти не передбачає згоди з будь-якими вимогами адміністрації чи потуральної поведінки щодо студентів. Це про створення екологічного середовища, де розвиток можливий без страху.

Важливою запорукою реалізації етичних принципів та підтримки психологічного благополуччя у ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледжу Білоцерківського НАУ» є діяльність Центру соціально-психологічної підтримки та розвитку особистості. Центр функціонує як відкритий майданчик для діалогу, де кожен учасник освітнього процесу може отримати кваліфіковану допомогу, пройти шлях саморефлексії та розвинути навички емоційного інтелекту. Особливим осередком етичної взаємодії та не-

формального спілкування став Студентський простір – територія свободи, де на практиці втілюються принципи взаємоповаги, інклюзії та творчої самореалізації. Існування таких структур підтверджує, що для нашого коледжу педагогічна етика є не просто декларацією, а живою щоденною практикою, спрямованою на створення безпечного та розвивального середовища для майбутніх фахівців.

Студенти можуть забути 90% теоретичного матеріалу, формул чи історичних дат. Але вони на все життя запам'ятають емоційний відбиток взаємодії з вами: чи відчували вони себе значу-

щими особистостями, чи просто «об'єктами навчання». Повага до колег, дотримання цифрових та інклюзивних норм – це, зрештою, повага до нашого спільного професійного майбутнього та інвестиція у психічне здоров'я нації.

Педагогічна етика є невід'ємною складовою професійної культури сучасного педагога. Вона забезпечує моральні орієнтири освітньої діяльності, сприяє формуванню безпечного, довірливого та гуманного освітнього середовища й виступає підґрунтям професійної відповідальності педагога перед особистістю та суспільством.

Список використаних джерел

1. <https://sites.google.com/view/mentalhelthvspftekbnau/для-педагогів/психологічна-смарт-хвилина-турботи-про-ментальне-здоров'я-для-педагогів?authuser=0>
2. <https://tefc.in.ua/index.php/uk/vikladacu/portal-profesiinoho-rozvytku?view=article&id=894#accordion-23186>
3. Н. Попельницька. Нормативне закріплення етичної компетентності педагогічного працівника // Фахова передвища освіта. 2025. № 4.
4. Освітні горизонти : цифрова трансформація та професійна етика педагога в умовах сучасних викликів : монографія / за заг. ред. О. В. Пастовенського. Житомир : ОІППО, 2024. 248 с.
5. Психологічна безпека освітнього середовища в умовах воєнного стану : теоретичні та прикладні аспекти : кол. моногр. / за ред. В. Г. Панка. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 312 с.

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ

Міністр освіти і науки Оксен Лісовий заявляє, що міфи довкола національного мультипредметного тесту (НМТ) часто навмисно спрямовані на зневіру абітурієнта в освітніх можливостях в Україні.

"НМТ – це формат на воєнний період. В ідеалі в перспективі маємо перейти до ЗНО. Але за будь-якого формату Міністерство освіти чітко стоїть на позиції: тест, який дозволяє вступати в університети, передбачає базові знання: читати, писати і рахувати. Тому я категорично проти скасування математики і перенесення її до предметів за вибором. Я хочу зазначити, що вибір НМТ не є обов'язковим. Якщо ми хочемо йти до університету – ми обираємо здавати цей тест. Якщо ми відчуваємо невпевненість, і розуміємо, що не готові до тесту, це стресує нас якимось чином, то вибір професійної освіти, кар'єрного навчання – це теж хороший вибір", – наголосив він, зазначивши, що Міністерство хотіло б, щоб більше молоді обирало профтех, оскільки запит надзвичайно високий.

Лісовий додав, що його перша освіта також професійна, і це ніяк не завадило йому далі будувати кар'єру, вступити в університет.

Як повідомлялося, цього року НМТ проходить за минулорічною моделлю: в один день із можливістю додаткових сесій; перелік предметів НМТ залишається незмінним – вступники складають іспит з української мови, математики, історії України та одного предмета на вибір: іноземної мови, біології, географії, фізики, хімії або української літератури.

У соціальних мережах, як і минулого року, йдуть дискусії щодо того, що цього року завдання важчі за минулорічні, зокрема з математики.

На цій хвилі обговорень голова підкомітету з питань вищої освіти Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій Юлія Гришина разом із 50-ма депутатами зареєструвала альтернативний урядовому законопроект (<https://interfax.com.ua/news/general/1173206.html>) (№15254-1) щодо зменшення в 2027 році кількості предметів НМТ і встановлення, що математика буде не обов'язковим, а вибірковим предметом.

У свою чергу міністр освіти Оксен Лісовий заявив (<https://interfax.com.ua/news/general/1173644.html>), що відомство не підтримує цей депутатський законопроект, що вища освіта передбачає не лише здобуття фахових компетентностей, а й здатність людини навчатися, аналізувати інформацію, працювати з алгоритмами, розв'язувати проблеми та опановувати складні освітні програми, саме тому математика має залишатися обов'язковою складовою вступних випробувань до вишів.

За матеріалами <https://interfax.com.ua/news/general/1174591.html>

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ЖИТТЄВИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (SOFT SKILLS) У МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ

Тетяна Мунтян,
викладач
ОКУ «Білгород- Дністровський
медичний фаховий коледж»

Анотація. У статті розглядається роль дисципліни «Безпека життєдіяльності (БЖД) та охорона праці в галузі» (ОПГ) як фундаменту для розвитку м'яких навичок (soft skills) у студентів медичних закладів фахової передвищої освіти.

Акцентується увага на тому, що професійна компетентність сучасного фельдшера чи медичної сестри складається не лише з hard skills (клінічних знань), а й зі здатності працювати в команді, приймати рішення в екстремальних умовах та ефективно комунікувати.

Abstract. The article discusses the role of the discipline 'Life Safety (LS) and Occupational Safety in the Industry' (OSI) as a foundation for the development of soft skills in students of medical institutions of higher professional education.

It emphasises that the professional competence of a modern paramedic or nurse consists not only of hard skills (clinical knowledge), but also of the ability to work in a team, make decisions in extreme conditions, and communicate effectively.

Трансформація системи охорони здоров'я висуває нові вимоги до медичних фахівців. Сьогодні недостатньо бути лише фаховим фельдшером чи медичною сестрою; необхідно володіти високим рівнем адаптивності та соціальної взаємодії. Саме тому інтеграція навчання м'яким навичкам (soft skills) у навчальний процес стає пріоритетом.

Дисципліна «Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі» традиційно сприймається як теоретична база нормативів. Проте вона має величезний потенціал для практичного розвитку компетентностей. Безпека в медицині – це, насамперед, культура поведінки, відповідальність за життя (власне, пацієнта та колег) та вміння організувати безпечний простір; це потужний інструмент формування соціально-психологічних якостей.

Специфіка БЖД та ОПГ полягає у переході від пасивного вивчення правил до активного

формування поведінкових паттернів. Ця дисципліна є своєрідним "полігоном", де помилка в безпечному освітньому середовищі вчить цінувати життя, працювати в команді та приймати відповідальні рішення – що і є суттю soft skills у медицині. Розглянемо детальніше механізми цього зв'язку.

У межах ОПГ вивчається не лише техніка безпеки, а й культура безпеки (safety culture). Вона базується на ефективній комунікації: здатності медика відкрито повідомити про помилку або загрозу, не боячись осуду, що розвиває чесність та корпоративну відповідальність (навичка «Reporting culture»). Під час відпрацювання алгоритмів дій під час аварій (наприклад, розлив ртуті або поломка рентген-апарату) здобувачі освіти вчаться чіткій субординації та взаємодії між ланками «лікар – медсестра – техперсонал» (вертикальна та горизонтальна комунікація). Вивчення охорони праці передбачає засвоєн-

ня студентами алгоритмів передачі інформації під час аварій або нещасних випадків. Чіткість, лаконічність та переконливість у професійному спілкуванні – це прямий результат тренінгів з БЖД.

БЖД моделює ситуації, де ціна помилки – людське життя. Це ідеальне середовище для розвитку навичок. Під час вивчення тем про масові ураження здобувачі освіти вчаться швидко оцінювати ситуацію (пріоритезувати завдання), що є базовим елементом soft skills для роботи в приймальних відділеннях (тріаж (сортування) та пріоритезація). ОПГ навчає бачити «невидимі» загрози (біологічні фактори, вигорання, ергономіку робочого місця), що формує проактивне мислення – здатність передбачати проблему до її виникнення (аналіз ризиків).

Більшість практичних занять з БЖД та ОПГ проходять у форматі малих груп, наприклад, у симуляційній вправі «Пожежа у відділенні» один студент стає лідером (координатором евакуації), інші – виконавцями. Це дозволяє кожному випробувати роль керівника та підлеглого в екстремальних умовах (розподіл ролей), коли формується розуміння того, що безпека одного медика залежить від дій його колеги, що зміцнює професійну солідарність, емпатію та взаємодопомогу.

Охорона праці в медицині включає розділ про психофізіологічні чинники. Здобувачі освіти вивчають профілактику емоційного вигорання як елемент власної безпеки. Розуміння того, що відпочинок та психологічне розвантаження – це не «лінь», а вимога охорони праці для збереження якості допомоги, а відпрацювання навичок деескалації конфліктів із агресивними пацієнтами або родичами – складова безпечно-го робочого середовища (поведінка в конфлікті). Моделювання надзвичайних ситуацій (пожежі, масові ураження, техногенні аварії) дозволяє майбутнім медикам відпрацювати «холодний розум». Це закладає фундамент психологічної стійкості, необхідної для роботи в реанімації,

екстреній медичній допомозі та в операційних блоках.

Дисципліна БЖД та ОПГ привчає до того, що правила написані «кров'ю». Це виховує професійну сумлінність – розуміння того, що дотримання інструкції – це прояв поваги до життя пацієнта та колег; екологічну свідомість – правильна утилізація медичних відходів (БЖД) формує відповідальне ставлення до навколишнього середовища як глобального аспекту безпеки людства.

На заняттях з охорони праці студенти аналізують ризики. Вміння швидко оцінити небезпечне середовище та вибрати оптимальний алгоритм захисту, що формує навичку стратегічного планування, яка є критичною в медичній практиці.

Для ефективного формування soft skills через БЖД та ОПГ доцільно використовувати:

- Кейс-методи: Розбір реальних випадків порушень техніки безпеки в лікарнях та їхніх наслідків.

- Рольові ігри: Симуляція конфліктної ситуації між персоналом під час надзвичайної події.

- Командні проєкти: Спільне розроблення плану евакуації або аудиту безпеки відділення.

Викладання безпеки життєдіяльності та охорони праці не повинно обмежуватися зазубрюванням інструкцій. Ця дисципліна є ідеальним майданчиком для формування відповідального, стресостійкого та комунікабельного фахівця. Розвиток soft skills забезпечує конкурентоспроможність медика та безпосередньо впливає на зниження медичних помилок і підвищення якості надання допомоги.

Таким чином, БЖД та ОПГ у медичному ЗФПО перестають бути «сухими» лекціями про заземлення та вогнегасники. Вони стають тренінговим майданчиком, де через призму безпеки формується сучасний тип медичного фахівця: здатного діяти в команді, мислити стратегічно та зберігати спокій у критичних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Геврик Є. О. Безпека життєдіяльності : навчальний посібник. Київ : Ельга, 2021.
2. Професійна освіта : архітектура soft skills : посібник / за ред. Н. Ничкало. Київ, 2020. 215 с.
3. Кодекс цивільного захисту України. Відомості Верховної Ради України.
4. М'які навички в професійній підготовці майбутніх лікарів. Медична освіта. 2022. №3. С. 45–51.
5. Закон України "Про охорону праці". Актуальна редакція.

ЦИФРОВА ЕКОСИСТЕМА НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ФАХІВЦЯ

Людмила Савчук,
викладач ВСП «Технологічно-економічний фаховий
коледж Білоцерківського НАУ»

Анотація. У статті розглянуто особливості впровадження цифрових технологій у викладанні природничо-математичних дисциплін у ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж Білоцерківський національний аграрний університет». Обґрунтовано необхідність створення цифрової екосистеми навчання як засобу формування ключових компетентностей сучасного студента. Представлено ефективні інструменти візуалізації, організації дослідницької діяльності та гейміфікації освітнього процесу.

Abstract. The article deals with the features of the introduction of digital technologies in teaching natural and mathematical disciplines at the Separated Structural Unit "The Professional College of Technologies and Economics of Bila Tserkva National Agrarian University". The need to create a digital learning ecosystem as a means of forming key competencies of a modern student is substantiated. Effective tools for visualization, organization of research activities, and gamification of the educational process are presented.

*Скажи мені – і я забуду,
покажи – і я запам'ятаю, залучи – і я
зрозумію.
Бенджамін Франклін*

Сучасна освіта перебуває в умовах трансформації, що зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій та зміною освітніх потреб здобувачів освіти. Сьогодні недостатньо забезпечити лише передачу знань – важливим є формування компетентного, мобільного та цифрово грамотного фахівця.

Особливістю сучасних студентів є сприйняття інформації переважно через візуальні та інтерактивні канали. Це покоління «екранної інформації», для якого традиційні методи навчання часто виявляються недостатньо ефективними. У зв'язку з цим постає актуальне питання: як зробити складні мікроскопічні процеси зрозумілими, доступними та водночас захопливими?

Цифрова екосистема навчання. У сучасній

педагогічній діяльності активно впроваджується цифрова екосистема навчання, що передбачає інтеграцію таких компонентів:

- інтерактивні платформи;
- віртуальні лабораторії;
- STEM-технології;
- дослідницький підхід;
- елементи штучного інтелекту;
- проектну діяльність.

Зазначений підхід сприяє не лише ефективному засвоєнню навчального матеріалу, а й формуванню комплексу ключових компетентностей, необхідних сучасному фахівцеві.

Одним із ключових напрямів сучасної педагогічної діяльності є використання візуалізації навчального матеріалу. Практика свідчить, що здобувачі освіти значно ефективніше засвоюють інформацію, коли мають можливість не лише сприймати її на слух, а й спостерігати процеси в динаміці та безпосередньо взаємодіяти з ними.

Ефективним інструментом у цьому контексті є платформа PhET Interactive Simulations, яка забезпечує можливість моделювання процесів

із біології, хімії, фізики та інших природничих наук. Зокрема, під час вивчення теми «Експресія генів» здобувачі освіти:

- розрізняють функціональні ділянки ДНК;
- моделюють процес транскрипції;
- відтворюють механізми біосинтезу білка;
- спостерігають кінцевий результат цих процесів.

Крім того, зазначена платформа ефективно використовується під час вивчення генетики, мутацій та екологічних взаємозв'язків. Важливою перевагою є можливість інтеграції кількох тем в межах однієї симуляції, що сприяє формуванню системного мислення та встановленню причинно-наслідкових зв'язків.

Для вивчення просторово складних біологічних структур доцільним є використання тривимірних (3D) моделей. Платформа тозаBook забезпечує можливість роботи з інтерактивними сценами, які можна обертати, масштабувати та досліджувати в деталях.

Зокрема, під час вивчення теми «Мейоз» здобувачі освіти:

- ◆ спостерігають поведінку хромосом;
- ◆ аналізують процес кросинговеру;
- ◆ усвідомлюють механізми утворення гаплоїдних клітин.

Застосування 3D-візуалізації сприяє конкретизації абстрактних понять, формуванню цілісного уявлення про біологічні процеси та підвищенню рівня усвідомленості навчання.

Важливим компонентом цифрової екосистеми навчання є залучення здобувачів освіти до реальної дослідницької діяльності. З цією метою використовується міжнародна платформа iNaturalist, яка надає можливість:

- ідентифікувати біологічні види з використанням технологій штучного інтелекту;
- фіксувати геолокацію спостережень;
- інтегрувати результати досліджень до глобальної бази даних біорізноманіття.

У такому форматі здобувачі освіти виступають у ролі громадських науковців, що сприяє підвищенню навчальної мотивації та формуванню відповідального ставлення до навколиш-

нього середовища.

Суттєвим елементом сучасного освітнього процесу є використання гейміфікації. Платформи LearningApps та Kahoot забезпечують можливість трансформації традиційних форм оцінювання в інтерактивну навчальну діяльність.

У межах гейміфікованого підходу застосовуються такі види роботи:

- ▼ інтерактивні вікторини;
- ▼ вправи на встановлення відповідностей;
- ▼ класифікаційні завдання;
- ▼ тестування у змагальному форматі.

Використання гейміфікації сприяє зниженню рівня навчальної тривожності, підвищенню пізнавального інтересу та забезпечує можливість індивідуалізації темпу навчання здобувачів освіти.

У процесі навчання реалізуються такі підходи:

- індивідуалізація освітньої траєкторії;
- залучення до практичної та дослідницької діяльності;
- міжпредметна інтеграція;
- розвиток критичного мислення;
- формування навичок комунікації та публічного виступу.

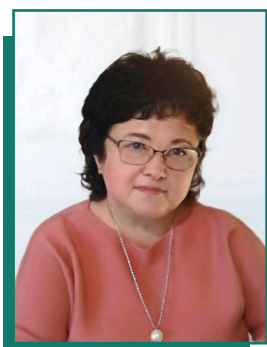
Висновки. Сучасна освіта потребує переосмислення підходів до навчання. Використання цифрових технологій є не самоціллю, а інструментом створення освітнього середовища, у якому кожен студент має можливість реалізувати свій потенціал. Цифрова екосистема навчання забезпечує:

- варіативність освітніх підходів;
- підвищення мотивації;
- розвиток ключових компетентностей;
- індивідуалізацію освітнього процесу.

Отже, ефективне поєднання традиційних і цифрових методів сприяє формуванню особистості, здатної до саморозвитку, критичного мислення та активної участі у сучасному суспільстві. Саме це є головним завданням сучасного педагога.

Список використаних джерел

1. Міністерство освіти і науки України. Концепція розвитку цифрових компетентностей : затв. розпорядженням КМУ від 03.03.2021 № 167-р. Київ, 2021.
2. Національна академія педагогічних наук України. Цифрова трансформація освіти і науки: теорія і практика : монографія. Київ, 2022.
3. Український інститут розвитку освіти. Цифрові інструменти в освітньому процесі : практичний посібник. Київ, 2023.
4. Prometheus. Цифрові навички для освітян : онлайн-курс. 2022. URL : <https://prometheus.org.ua/>
5. Морзе Наталія Вікторівна. Цифрові технології в освіті : сучасні тренди. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2021. № 10. С. 25–33.
6. Освіторія. Інновації в освіті : цифрові інструменти та практики. 2023. URL : <https://osvitoria.media/>

МОДЕЛЬ «FLIPPED CLASSROOM» У РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ: СТРАТЕГІЯ ТА ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДГОТОВКИ ДО НМТ

Анжеліка Мільчева,
викладач ВСП «Економіко-правничий фаховий
коледж Запорізького національного університету»

Анотація. У статті досліджено впровадження моделі «перевернутого навчання» (Flipped Classroom) як інструменту підготовки до НМТ-2026 в умовах енергетичного дефіциту та воєнних викликів. Автор розкриває потенціал створення «асинхронного буфера», який забезпечує цифрову автономію здобувача освіти та робить процес підготовки незалежним від графіків відключень електроенергії. Особливу увагу приділено психологічному аспекту методики: структурований доступ до цифрових кейсів (iLearn, ВШО, LearningApps) знижує рівень екзаменаційної тривожності, надаючи студентам відчуття контролю над власною освітньою траєкторією. Доведено, що трансформація студента в активного суб'єкта навчання сприяє не лише системному засвоєнню історичного матеріалу, а й формуванню когнітивної стійкості та навичок самоорганізації, що є вирішальними факторами успіху під час складання національного мультипредметного тесту.

Abstract. This study examines the Flipped Classroom model as a strategic approach to preparing for the NMT-2026 under conditions of energy shortage and war. The author highlights the «asynchronous buffer» concept, which fosters student digital autonomy and mitigates the impact of electricity blackouts. A key focus is the psychological impact: access to structured digital resources (iLearn, VSHO, LearningApps) lowers exam-related stress and empowers students to manage their learning paths. The research demonstrates that shifting students from passive listeners to active participants ensures better retention of history and develops the cognitive resilience and self-management skills necessary for passing the National Multi-Subject Test.

Сьогодні здобувачі фахової передвищої освіти готуються до НМТ-2026 у безпрецедентно складних умовах: обмежене енергопостачання та нестабільний доступ до мережі роблять класичні освітні технології фізично неможливими для реалізації. У таких реаліях актуалізується модель «перевернутого навчання» (flipped classroom) – педагогічна парадигма змішаного навчання, де теоретичний матеріал опановується студентами самостійно в асинхронному режимі, а синхронна взаємодія фокусується на практичній діяльності та аналітиці [1, с.132]. Реалізація цієї моделі під час підготовки до НМТ з історії України вимагає формування потужного

«цифрового кейса», який забезпечує неперервність освіти попри зовнішні виклики. До базового інструментарію ми відносимо платформу відеоуроків «Всеукраїнська школа онлайн» [2], яка слугує фундаментом для асинхронного етапу. Для перевірки знань та відпрацювання тестових навичок використовуються ресурси «ЗНО-ОНЛАЙН» [3] та тренувальні тести освітнього проекту «На Урок» [4]. Гейміфікація освітнього процесу забезпечується через платформу iLearn [5], що підвищує мотивацію здобувачів. Важливим елементом візуалізації історичного контенту є інтерактивні карти Historical Maps of Ukraine [6] та мультимедійні вправи на сервісі

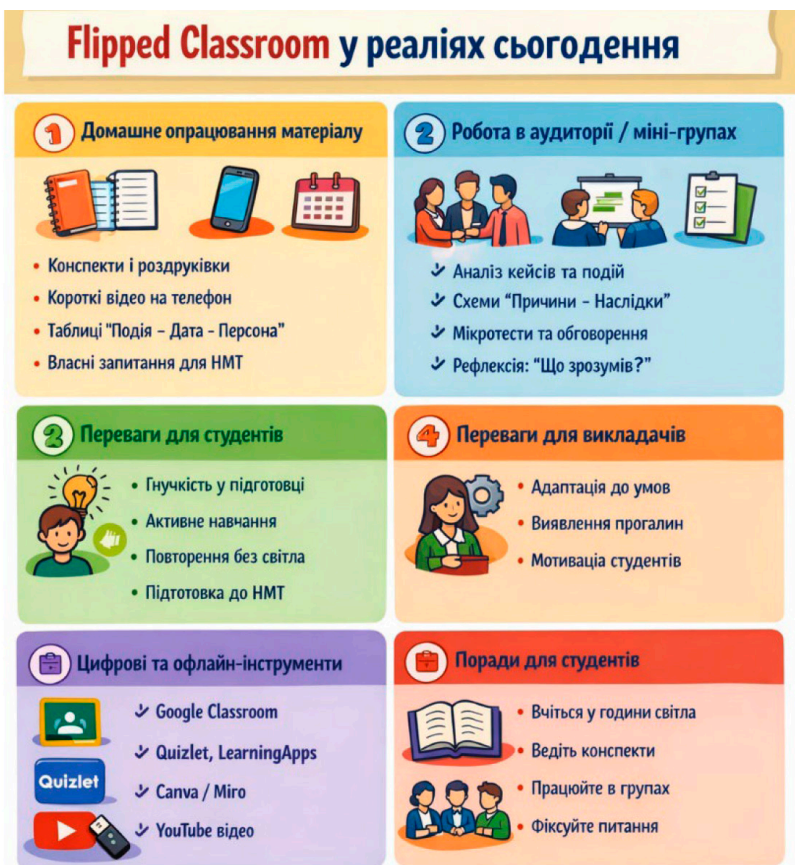

Рис. 1. Практичні поради для викладачів та студентів

LearningApps [7], які дозволяють структурувати матеріал через інтерактивні пазли та схеми.

Впровадження Flipped Classroom докорінно змінює архітектуру навчання: теоретичний базис та ознайомлення з першоджерелами переносяться на домашній етап. Це створює «асинхронний буфер», дозволяючи здобувачам фахової передвищої освіти завантажувати матеріали заздалегідь та опрацьовувати їх у власному темпі залежно від графіків відключень. Така автономія перетворює кожен «світлу годину» на про-

дозволяє не лише нівелювати вплив технічних дестабілізуючих чинників, а й суттєво підвищити психологічну стійкість здобувачів освіти через формування відчуття суб'єктності та контролю над навчальним процесом. Результативність методу виражається у якісній зміні компетенцій учасників освітнього процесу, зокрема в розвитку навичок самоорганізації та медіаграмотності. Таким чином, Flipped Classroom забезпечує належний рівень підготовки фахівців у в непростих умовах сучасності.

дуктивний етап, звільняючи онлайн-час для результативної практичної роботи. Власна практика доводить, що за такого підходу здобувач освіти трансформується з пасивного слухача на активного суб'єкта. Викладач же відходить від ролі ретранслятора інформації, стаючи фасилітатором, який допомагає долати прогалини безпосередньо в момент виконання вправ. Для успішності цього досвіду студентам пропонується кілька порад:

- використання правила «перших 15 хвилин світла» для завантаження контенту;
- ведення коротких конспектів-схем під час самостійного перегляду теорії;
- фіксація проблемних питань для їх подальшого вирішення під час онлайн-сесії.

Модель «перевернутого навчання» (Flipped Classroom) є ефективним механізмом забезпечення неперервності та якості освіти в умовах воєнного стану. Реалізація цієї методики

Список використаних джерел

1. Спірін О. М., Олексюк О. М. Методичні особливості використання моделі «перевернутого навчання» у закладах вищої та фахової передвищої освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 72, № 4. С. 132–145.
2. Всеукраїнська школа онлайн : [платформа відеуроків]. URL : <https://lms.e-school.net.ua>
3. ЗНО-ОНЛАЙН. Історія України : [тренувальні тести]. URL : <https://zno.osvita.ua/ukraine-history/>
4. На Урок : [освітній проєкт]. Тренувальні тести до ЗНО/НМТ. URL : <https://naurok.com.ua/test/zno>
5. Платформа iLearn : [гейміфікована підготовка до НМТ]. URL : <https://ilearn.org.ua/>
6. Historical Maps of Ukraine : [інтерактивний ресурс]. URL : <https://history-maps.com/uk>
7. LearningApps : [інтерактивні вправи з історії України]. URL : <https://learningapps.org/index.php?category=6&s=>

ПОКОЛІННЯ ЗМІНЮЮТЬ ПРАВИЛА: ЯК ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТРАНСФОРМУЄ МЕДСЕСТРИНСТВО

Ірина Бушинська,
викладач ВСП «Криворізький
навчально-консультаційний центр»
КНТ «Дніпропетровський обласний інформаційно-
аналітичний центр медичної статистики» ДОР»

Анотація. У статті досліджено вплив цифрових технологій на трансформацію взаємодії між поколіннями в умовах сучасної медсестринської освіти. Проаналізовано особливості цифрового розриву між представниками різних вікових груп та його вплив на освітній процес у системі підвищення кваліфікації молодших медичних спеціалістів. Визначено значення цифрової компетентності, комунікативних навичок та безперервного професійного розвитку в умовах модернізації медичної освіти. Обґрунтовано доцільність впровадження інноваційних педагогічних технологій, що сприяють ефективній взаємодії між поколіннями. Підкреслено важливість інтеграції професійного досвіду старших фахівців із цифровими навичками молодого покоління для підвищення якості медичної допомоги.

Abstract. The article examines the impact of digital technologies on the transformation of intergenerational interaction within modern nursing education. The features of the digital divide between different age groups and its influence on the educational process in the system of advanced training of junior medical specialists are analyzed. The importance of digital competence, communication skills, and lifelong learning in the context of healthcare education modernization is determined. The study substantiates the necessity of implementing innovative pedagogical approaches aimed at improving interaction between generations. The integration of professional experience of senior healthcare workers with the digital skills of younger specialists is emphasized as a key factor in improving the quality of medical care.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій суттєво трансформує сучасне суспільство, впливаючи на всі сфери діяльності людини, зокрема на освіту та професійну підготовку медичних працівників. У медичній галузі цифрові технології стають невід'ємною частиною професійної діяльності, що потребує постійного оновлення знань і розвитку нових компетентностей.

У цих умовах особливої актуальності набуває проблема взаємодії представників різних поколінь у професійному середовищі. Молодші фахівці, які формуються в умовах цифрового суспільства, значно швидше опановують но-

вітні технології, тоді як представники старших поколінь мають значний практичний досвід і сформовані професійні навички. Різниця у підходах до використання технологій та сприйняття інформації може створювати певні бар'єри у комунікації та навчанні.

Особливо помітним це явище є у системі підвищення кваліфікації молодших медичних спеціалістів, де одночасно навчаються слухачі різних вікових категорій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема взаємодії поколінь у цифрову епоху активно досліджується в соціології, педагогіці та психології. Сучасні дослідження свідчать, що цифровізація суспільства змінює структуру професійної діяльності та освітнього процесу, формуючи нові вимоги до компетентностей фахівців.

За даними міжнародних досліджень, цифрові навички стають одним із ключових чинників конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Водночас дослідники підкреслюють, що ефективна взаємодія поколінь сприяє передачі професійного досвіду та формуванню нових моделей професійного навчання.

У контексті медсестринської освіти важливим напрямом є поєднання традиційних педагогічних підходів із інноваційними освітніми технологіями, що дозволяє забезпечити якісну підготовку фахівців у системі безперервного професійного розвитку.

Цифровий розрив між поколіннями

У сучасному суспільстві спостерігається явище, яке в науковій літературі отримало назву «цифровий розрив поколінь». Воно полягає у відмінностях у рівні цифрової грамотності, способах використання інформаційних технологій та особливостях сприйняття інформації.

Молоде покоління формується в умовах постійного доступу до цифрових ресурсів, що сприяє швидкому засвоєнню нових технологій. Натомість старші покоління частіше використовують традиційні способи отримання інформації та комунікації.

У сфері медичної освіти ця різниця проявляється під час використання дистанційних освітніх платформ, електронних ресурсів, телемедичних технологій та цифрових навчальних матеріалів.

Освіта протягом життя як ключовий принцип професійного розвитку

Сучасна система медичної освіти орієнтується на концепцію безперервного професійного розвитку. Медичні працівники повинні регулярно оновлювати свої знання відповідно до нових клінічних протоколів, технологій лікування та

стандартів надання медичної допомоги.

У зв'язку з цим важливого значення набуває впровадження інноваційних освітніх форм, зокрема:

- дистанційного навчання;
- інтерактивних онлайн-курсів;
- симуляційних методів навчання;
- використання цифрових освітніх ресурсів.

Такі підходи дозволяють зробити освітній процес більш гнучким та доступним для слухачів різних вікових груп.

Роль комунікативних та соціальних компетентностей

Попри стрімкий розвиток технологій, важливу роль у медичній професії відіграють саме людські якості, такі як емпатія, відповідальність,

здатність до комунікації та командної роботи.

У процесі навчання молодших медичних спеціалістів важливо формувати не лише професійні знання, але й навички ефективної взаємодії з пацієнтами та колегами.

У цьому контексті досвід старших медичних працівників може бути цінним ресурсом для молодших фахівців, тоді як молодь часто демонструє високий рівень цифрової компетентності та готовність до впровадження інновацій.

Трансформація мотивації сучасних слухачів

Зміни в суспільстві впливають і на мотивацію до навчання. Для сучасних фахівців важливими є можливості професійного розвитку, самореалізації та участі в інноваційних процесах.

Водночас ефективність навчання значною мірою залежить від використання сучасних педагогічних технологій, що передбачають актив-

ну участь слухачів у навчальному процесі.

У практиці курсів підвищення кваліфікації доцільним є застосування:

- кейс-методів;
- ситуаційного моделювання;
- проблемно орієнтованого навчання;
- цифрових навчальних платформ.

Такі методи сприяють формуванню професійного мислення та розвитку практичних навичок.

Висновки. Таким чином, технологічний прогрес суттєво впливає на особливості взаємодії між поколіннями у професійному середовищі. У системі підвищення кваліфікації молодших медичних спеціалістів важливо враховувати відмінності у рівні цифрової компетентності та освітніх потребах слухачів різного віку.

Ефективна організація освітнього процесу передбачає поєднання традиційного професійного досвіду старших фахівців із інноваційними підходами та цифровими технологіями, які активно використовує молоде покоління.

Застосування сучасних педагогічних методів, орієнтованих на активну участь слухачів, сприяє підвищенню якості професійної підготовки медичних працівників та формуванню культури безперервного професійного розвитку.

Список використаних джерел

1. OECD. Youth and digitalization : Opportunities and risks in the digital age. Paris : OECD Publishing, 2021. 120 p.
2. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2023. Geneva : World Economic Forum, 2023. 163 p.
3. Pew Research Center. Teens, Social Media and Technology 2022. Washington, DC : Pew Research Center, 2022. 45 p.
4. United Nations. World Youth Report 2020 : Youth Social Entrepreneurship and the 2030 Agenda. New York : United Nations, 2020. 180 p.
5. Selwyn N. Education and Technology : Key Issues and Debates. 3rd ed. London : Bloomsbury Academic, 2022. 248 p.

У МІНІСТЕРСТВІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Лише за 2025 рік українці втратили понад 1,1 млрд грн через карткових шахраїв. Щоб навчити людей давати відсіч кіберзлочинцям, Мінцифра разом з агенцією ISD Group запустила нестандартну комунікаційну кампанію для платформи Дія.Освіта. Замість нудних державних інструкцій та сухих правил ми створили яскраву меметичну історію. Цей підхід спрацював відмінно: кампанія не лише допомогла українцям змінити цифрові звички, а й здобула дві бронзові нагороди на престижних фестивалях – Київському міжнародному фестивалі реклами та ADC*UA Awards.

Персонажі, яким віриш

У центрі сюжету – наївна 2D-героїня Гієна Гієєна. Вона не читає нотацій, а просто робить типові помилки, знайомі кожному з нас. У критичний момент на допомогу приходить її розважливий 3D-друг Кібермило та підказує, як діяти правильно. Щоб відео не мали вигляд лекцій, їх загорнули в стилістику відомих кіновсесвітів: від магії Гаррі Поттера та естетики аніме до похмурої містики серіалу «Дивні дива». У цих знайомих декораціях герої вчать швидко розпізнавати фейкові голосування, не вестися на підозрілі виграші та вчасно оновлювати софт.

продовження на стор. 40 ►

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Марина Колеснік,
викладач ВСП «Фаховий коледж харчових
технологій та підприємництва Дніпровського
державного технічного університету»

Анотація. У статті розглянуто практичні аспекти оновленого алгоритму професійної діяльності викладача за напрямом роботи зі збереження здоров'я здобувачів освіти в умовах війни та тривалого стресу.

Abstract. This article examines the practical aspects of the updated algorithm for teachers' professional activities in the area of safeguarding the health of students in conditions of war and prolonged stress.

Закон України «Про фахову передвищу освіту» основним завданням закладу фахової передвищої освіти визначає збереження здоров'я учасників освітнього процесу.

Безпека, емоційна підтримка, оптимізація навчальних програм, забезпечення безперервності освітнього процесу в умовах повсякчасних загроз, можливих перебоїв з електропостачанням набувають сьогодні неминучої актуальності, а збереження ментального здоров'я здобувачів освіти стає пріоритетним напрямком діяльності викладача.

Адаптація розкладу занять, змісту навчальних програм, умов навчання, підвищена відповідальність за власне життя через повітряні тривоги, небезпеку викликають нестабільний психологічний стан здобувачів освіти, затяжні депресії, стрес тощо.

Освітній процес в умовах війни вимагає від його учасників психологічної стійкості та гнучкості.

Викладач закладу освіти повинен сприяти формуванню та розвитку в здобувачів освіти психологічної стійкості, емоційної грамотності, життєвої компетентності в умовах війни, прагнення до самовдосконалення.

Психологічна стійкість – це здатність до

збереження психічного здоров'я та ефективного функціонування під натиском труднощів та стресу. При цьому проблем не уникають, а радше адаптуються до складних життєвих обставин, відновлюються після них і навіть використовують набутий досвід для зростання. Психологічна стійкість поєднує в собі вроджені якості особистості та набуті нею навички, що допомагають зберегти цілісність, знайти рішення та підтримувати зв'язки у соціумі.

Психологічна стійкість включає такі аспекти, як ефективне керування своїми емоціями, знаходження ресурсів для подолання труднощів, підтримка ясності мислення та інших когнітивних функцій навіть в умовах непередбачуваності та неконтрольованості.

На практиці розвиток емоційної стійкості включає такі складові:

- прийняття реальної ситуації, зосередженість на тому, що підвладне контролю;
- емоційна регуляція;
- соціальні зв'язки;
- вміння управлятися зі стресом;
- розвиток мислення.

Прийняття реальної ситуації, зосередженість на тому, що підвладне контролю
Перший крок у процесі емоційного регулю-

вання – це прийняття реальної ситуації і зосередженість на тому, що підвладне контролю на цей момент. Не йдеться про замирення з тим, що сталося, а йдеться про усвідомлення факту, що є аспекти, на які неможливо вплинути. Прийняття ситуації знижує рівень тривожності і дозволяє зосередитися на речах, що піддаються контролю у складних умовах: особисте ставлення до ситуації, поведінка, реакція на події.

Емоційна регуляція

Емоційна стійкість забезпечується навичками емоційної регуляції. Емоційна регуляція – це здатність здійснювати контроль над своїми реакціями на складні обставини або події, з метою запобігти негативному впливу емоцій на прийняття рішення. Найпростіша із ефективних технік опанування себе – глибоке дихання, зосередження на якому розслабляє м'язи і зменшує рівень стресу.

Соціальні зв'язки

Комунікація з приємними, емпатичними людьми (друзями, рідними, просто знайомими) викликає позитивні емоції, створює відчуття спокою, комфорту, безпеки, атмосферу без стресу та загрози, забезпечує підтримку у складних ситуаціях.

Вміння управлятися зі стресом – важливий аспект емоційної стійкості

Крім фізичної активності, м'язового розслаблення (медитації, дихальних вправ, масажу, теплої ванни), соціальних зв'язків (спілкування з друзями, родиною, близькими про свої переживання), здорового способу життя, повноцінного сну, правильного збалансованого харчування, дотримання режиму неабияку роль відіграють такі психологічні засоби, як прийняття та усвідомлення свого емоційного стану, переадресація уваги на позитивні моменти (хобі, прогулянка на свіжому повітрі, уникання негативної інформації), розвиток таких корисних навичок,

як, наприклад, усвідомленість – майндфулнес – здатність бути присутнім у поточному моменті, розуміючи свої думки, емоції, почуття та відчуття без засудження. «Життя тут і зараз», без занурення в минуле, без хвилювання про майбутнє, завдяки чому долається емоційний дискомфорт та життя набуває повноцінності. Практикувати усвідомленість можна через зосередження на диханні або простих діях для заспокоєння розуму, використання технік заземлення для зосередження на теперішньому моменті.

Розвиток мислення

Крім фізичних і психологічних вправ, допомагає розвиток мислення:

- пошук позитивних аспектів, навіть у складних життєвих ситуаціях;
- трансформація (перетворення) шкідливих думок в альтернативні корисні думки;
- аналіз ситуації та пошук рішення.

Юнацький вік – період глибоких, кардинальних змін у розвитку особистості.

Недостатній досвід розв'язання багатьох життєвих проблем, умови війни та тривалий стрес в таких умовах часто породжують у цьому віці велику кількість неадекватних реакцій на життєві ситуації.

Відповідно до нормативно-правових документів збереження здоров'я здобувачів освіти є пріоритетним завданням закладу освіти.

Викладачі закладу мають сприяти формуванню у студентів психологічної стійкості, емоційної грамотності, позитивної емоційної саморегуляції, життєвої компетентності в умовах війни, прагнення до самовдосконалення, бажання докладати вольових зусиль щодо зменшення надмірних особистісних переживань, враховувати психологічний стан студентів, рівень їх тривожності, певні індивідуально психологічні особливості під час організації та здійснення освітнього процесу.

У МІНІСТЕРСТВІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

▶ *продовження, початок на стор. 38*

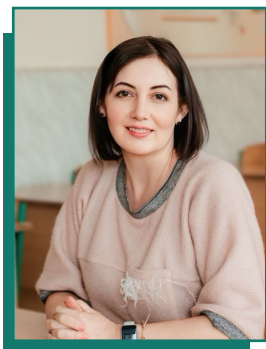
Безпека як базова навичка

Нестандартний формат довів свою ефективність. Кампанія охопила 4,1 мільйона людей, а 175 тисяч користувачів реально змінили власні цифрові звички. Проблема онлайн-безпеки залишається гострою: згідно з результатами нашого дослідження (<https://osvita.diia.gov.ua/research>), 67% дорослих українців уже стикалися з фішингом, а майже чверть – з атаками, згенерованими за допомогою штучного інтелекту.

Саме тому Дія.Освіта системно оновлює розділ кібергігієни – там уже зібрано понад 60 освітніх серіалів, тестів та симуляторів для всієї родини. А щоб перевірити себе в наближених до реальності умовах, команда створила інтерактивний квест «Гієна Гігієна й МереЖах». Гравці проходять 14 типових онлайн-пасток – від фейкових пропозицій роботи до повідомлень із проханням позичити гроші. Це ідеальний спосіб навчитися давати відсіч шахраям без ризику для власної картки.

Перевірте свій рівень захисту <https://osvita.diia.gov.ua/safer-internet>

За матеріалами <https://thedigital.gov.ua/news/>

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕІНТЕГРАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ «СПІЛЬНИЙ ШЛЯХ: МОЛОДЬ ТА ВЕТЕРАНИ»

Наталія Герговська,
викладач, керівник Центру ветеранського
розвитку в Самбірському фаховому коледжі
економіки та інформаційних технологій

Анотація. У статті досліджується модель успішної соціальної адаптації ветеранів та патріотичного виховання молоді на прикладі реалізації проєкту «Спільний шлях: молодь та ветерани» в Самбірському фаховому коледжі економіки та інформаційних технологій. Авторка аналізує триденний інтенсив як комплексний інструмент подолання психологічних бар'єрів між цивільним суспільством та учасниками бойових дій. Особлива увага приділяється методам неформальної освіти, спільної волонтерської діяльності та культурно-дозвіллевим форматам як засобам формування культури пошани та емпатії до ветерана.

Abstract. The article explores a model for the successful social adaptation of veterans and the patriotic education of youth through the implementation of the "Common Path: Youth and Veterans" project at the Sambir Professional College of Economics and Information Technologies. The author analyzes a three-day intensive as a comprehensive tool for overcoming psychological barriers between civil society and combat veterans. Particular attention is given to non-formal education methods, joint volunteer activities, and cultural-leisure formats as means of fostering a culture of respect and empathy toward veterans.

Проблема переходу військовослужбовців від бойових дій до цивільного життя є одним із стратегічних викликів для сучасної України. Успішна реінтеграція ветеранів залежить не лише від державних гарантій, а й від готовності громади, зокрема студентської молоді, до конструктивної взаємодії та створення інклюзивного середовища.

Базою для реалізації системних соціальних ініціатив виступає Самбірський фаховий коледж економіки та інформаційних технологій (СФКЕТІТ). Зокрема, ГО «Студія «БІЗНЕС-ПРО-СТІР» (керівник – Леся Касій), яка третій рік поспіль стає переможцем у конкурсах міжрегіональних проєктів з національно-патріотичного виховання. Новим етапом інституційної підтримки захисників стало створення при коледжі Центру ветеранського розвитку (керівник – Наталія Герговська). Його діяльність регламенту-

ється спільним наказом Мінветеранів та МОН України № 20/29 від 09.01.2025 р. та ґрунтується на концепції переходу від військової кар'єри до цивільного життя, що передбачає комплексну професійну та соціально-психологічну адаптацію ветеранів, а також членів їхніх родин. Варто відзначити, що створений при СФКЕТІТ Центр став першим осередком такого типу серед закладів фахової передвищої освіти на Львівщині.

Ефективним результатом синергії цих двох структур став проєкт «Спільний шлях: молодь та ветерани», впроваджений у межах обласної програми «Молодь Львівщини» на 2021–2025 роки. Ця ініціатива стала практичним втіленням стратегії коледжу щодо побудови якісного діалогу між поколіннями. Захід було реалізовано у широкому партнерстві зі закладами освіти регіону: Червоноградським гірничо-економічним фаховим коледжем, Стрийським

фаховим коледжем ЛНУП та Львівським фаховим коледжем культури і мистецтв.

Протягом 1-3 жовтня 2025 року було апробовано інтенсивну триденну програму, що об'єднала різні локації та формати – від фахових психологічних тренінгів до спільної волонтерської праці. Метою ініціативи стало створення унікального простору взаємодії, де досвід ветеранів та енергія молоді стають фундаментом для взаєморозуміння, підтримки та спільної відбудови майбутнього. Цей проект став не лише майданчиком для соціалізації, а й дієвим інструментом формування культури пошани до захисників і захисниць України в молодіжному середовищі.

Реалізація проекту «Спільний шлях: молодь та ветерани» повністю відповідає положенням спільного наказу Мінветеранів та МОН від 09.01.2025 № 20/29, яким затверджено Методичні рекомендації із створення центру ветеранського розвитку. Досвід Самбірського фахового коледжу демонструє успішне впровадження цих рекомендацій на рівні фахової передвищої освіти, де Центр виступає не лише як освітній осередок, а й як простір для соціальної реінтеграції через активну взаємодію з молодіжним середовищем.

Ефективним інструментом інформування цільової аудиторії став спеціально розроблений інформаційний буклет Центру ветеранського розвитку. У ньому систематизовано ключові напрями діяльності Центру, а саме: освітні програми та перекваліфікація (підприємництво, ІТ, менеджмент), психологічна підтримка (індивідуальні консультації та тренінги), кар'єрний супровід та розбудова ветеранської спільноти. Використання такого роздаткового матеріалу дозволило учасникам проекту отримати чітку дорожню карту подальшої взаємодії із закладом освіти після завершення активної фази заходів.

Важливим етапом підготовки проекту стало розроблення та видання методичного посібника «Коректно із ветераном» (упорядник – Н. Герговська). Це видання слугує теоретичним фундаментом для проведення тренінгів, оскільки містить практичні поради щодо етичної комунікації, дефініції ключових понять (тригер, флешбек, інтрузія) та алгоритми дій для запобігання ретравматизації учасників заходів.

Методологія та етапи реалізації проекту

Дослідження базується на методах спостереження, аналізу зворотного зв'язку учасників та оцінки результативності заходів. Проект був структурований за трьома тематичними блоками:

День перший (День пізнання). Когнітивно-психологічний блок. Перший етап проекту був спрямований на деконструкцію стереотипного образу ветерана та створення безпечного психологічного простору для діалогу. Впровадження цього блоку базувалось через поєднання просвітницьких, тренінгових та рефлексивних методів.

Реалізація проекту розпочалася з інтенсивної підготовки молодіжного середовища. На основі концептуальних засад посібника «**Коректно із ветераном**» психологінею Центру **Тетяною Фешовець** було проведено тренінг «Хто такий ветеран?». Цей етап дозволив здобувачам освіти опанувати принципи етики безбар'єрного спілкування та сформувати цілісне уявлення про багатогранність бойового досвіду захисників. Отримані когнітивні знання стали фундаментом для розвитку емпатії та справжньої єдності між поколіннями.

Водночас для ветеранів було реалізовано воркшоп-рефлексію «Як я? Де я?», зосереджений на пошуку внутрішніх опор та самоусвідомленні в цивільному середовищі (**модератор – психолог Анатолій Білинський**).

Центральною подією блоку стала панельна дискусія, яка об'єднала військових (підполковника Остапа Опришка, майора Степана Скварка, підполковника Тараса Тимчака, парамедика Андрія Гренюка), студентів (Олега Рудяка, Миколу Товарницького) та керівницю ЦВР Наталію Герговську. Використання формату живого діалогу (**модератор – психологиня Ольга Демко**) дозволило перевести дискурс про війну з площини абстрактних понять у площину особистих людських історій. Щирі відповіді ветеранів про виклики повернення до цивільного життя сприяли глибокому співпереживанню аудиторії. Як свідчать відгуки (зокрема здобувачки освіти Марії Процак), відбулася трансформація сприйняття ветерана: від «героїзованого образу» до «особистості з унікальним і складним досвідом». Фаховий психологічний супровід забезпечив можливість обговорення сензитивних тем (втрата, біль, бойовий досвід) без ризику ретравматизації учасників. А перегляд документальної стрічки «Да Вінчі» про Дмитра Коцюбайла став логічним завершенням етапу, закріпивши ціннісний фундамент проекту – пошану до подвигу та усвідомлення ціни свободи.

Таким чином, когнітивно-психологічний блок продемонстрував, що подолання соціальної дистанції між ветеранами та молоддю можливе лише за умови попередньої психологічної підготовки та створення атмосфери високої

міжособистісної довіри.

День другий (День комунікації). Комунікативно-ігровий блок. Другий етап проєкту був реалізований у форматі виїзного інтенсиву на базі спортивно-туристичного оздоровчого комплексу «Прикарпаття» (с. Сприня). Основний науково-практичний акцент було зроблено на використанні рекреаційних технологій як засобу подолання соціальної ізоляції ветеранів та зміцнення міжособистісних зв'язків із молоддю.

Вибір локації поза межами навчальних аудиторій дозволив застосувати принципи неформальної освіти. Квест-ігри, розважальні конкурси та спільне приготування традиційних страв (куліш) стали інструментами «м'якої» соціалізації. У такому середовищі ієрархічні бар'єри нівелюються, поступаючись місцем командній взаємодії.

Особливу роль у стабілізації ментального здоров'я учасників відіграли спільні активності: співи під гітару та виконання танку банс «Королівський». З погляду психології, груповий танець та музика виступають як засоби арт-терапії, що сприяють зниженню рівня стресу.

Яскравим підтвердженням ефективності методу є рефлексія ветерана Андрія Гренюка, який зазначив трансформацію власного стану: від початкового скепсису до активного залучення та значного покращення настрою. Це демонструє, що прості форми дозвілля мають високу терапевтичну цінність для ветеранів у процесі їхньої адаптації до мирного життя.

Етап засвідчив, що неформальне спілкування та командна робота є ефективними меха-

нізмами соціальної інклюзії, які забезпечують природну інтеграцію захисників у цивільну спільноту та зміцнюють ментальне здоров'я всіх учасників.

День третій (День Єднання). Діяльнісно-волонтерський блок. Заключний етап проєкту був присвячений спільній волонтерській праці – виготовленню 100 окопних свічок за авторською методикою військового пенсіонера Романа Ячика. У цьому контексті волонтерство виступило не лише як акт допомоги фронту, а й як потужний терапевтичний інструмент. Для ветеранів така діяльність забезпечила відчуття соціальної затребуваності, а для молоді – усвідомлення безпосередньої причетності до захисту держави.

Процес виготовлення свічок та їх брендування символікою проєкту став завершальним етапом формування спільної ідентичності учасників. Емоційне наповнення дня підкріплювалося патріотичними піснями, віршами та переглядом відеоспогадів, що створило атмосферу глибокої солідарності.

Офіційне визнання внеску кожного учасника через вручення сертифікатів підкреслило значущість ініціативи. Як зазначив Роман Дадак, голова Ради директорів закладів фахової передвищої освіти Львівської області, такі ініціативи є стратегічно важливими для масштабування культури пошани та вдячності до ветеранів у суспільстві. Цей день став ідеальним фіналом, який поєднав практичну допомогу Збройним Силам України з офіційним визнанням ролі кожного ветерана та студента в розбудові спільного майбутнього.

Порівняльна характеристика форм взаємодії молоді та ветеранів у межах проєкту

Форма взаємодії	Мета заходу	Психологічний вплив на ветеранів	Вплив на молодь	Практичний результат
Психологічні тренінги та панельні дискусії	Подолання комунікативного бар'єру (налагодження живого діалогу), дестигматизація образу ветерана (руйнування стереотипів про ветерана, олюднення образу захисника)	Можливість бути почутим, рефлексія власного досвіду через запитання аудиторії	Розвиток емпатії, перехід від абстрактного сприйняття війни до особистої історії	Створення «довірливого простору»; засвоєння правил етичного спілкування

Спортивно-туристичні квести та дозвілля	Соціалізація через спільну рухову та ігрову активність	Зняття психологічної напруги, відчуття приналежності до активної громади	Розуміння ветеранів як активних та життєрадісних особистостей	Соціальна інтеграція; покращення ментального здоров'я учасників
Волонтерська діяльність (виготовлення свічок)	Спільна праця задля підтримки Збройних Сил України	Відчуття затребуваності, продовження боротьби у цивільному статусі	Усвідомлення важливості безпосередньої допомоги фронту	Виготовлення 100 окопних свічок; формування культури вдячності через дію

Висновки. Практична апробація проєкту «Спільний шлях: молодь та ветерани» дозволила не лише реалізувати заплановані заходи, а й отримати глибокий зворотний зв'язок, що є критично важливим для оцінки ефективності психосоціальної реінтеграції.

Найвищим показником успішності ініціативи стали рефлексії учасників-захисників. Зокрема, ветеран Степан Скварко поділився, що після поранення та звільнення зі служби він зіткнувся із гнітючим відчуттям соціальної ізоляції та «непотрібності». Участь у проєкті стала для нього переломним моментом: «Саме тут я знову відчув себе згаданим і важливим для людей», – підкреслив пан Степан. Це свідчення підтверджує, що проєкт виконав свою головну терапевтичну місію – подолання цивільно-військового розриву та повернення захиснику відчуття приналежності до громади.

Узагальнюючи практичний досвід реалізації проєкту «Спільний шлях: молодь та ветерани», можна зробити кілька засадничих висновків. **По-перше**, підтверджено гіпотезу про те, що найкоротший шлях до міжособистісного порозуміння пролягає через спільну продуктив-

ну діяльність. Формування культури суспільної вдячності не може обмежуватися лише теоретичним навчанням; воно потребує створення «живого містка» між унікальним досвідом ветерана та творчою енергією молоді, де практична взаємодія виступає головним інструментом зближення.

По-друге, результати діяльності продемонстрували, що Центри ветеранського розвитку при закладах фахової передвищої освіти (зокрема на базі СФКЕТІТ) є оптимальними майданчиками для соціальної реінтеграції. Завдяки своїй багатофункціональності вони здатні виступати ключовими регіональними хабами, що органічно поєднують освітню функцію, професійну перекваліфікацію та системну соціально-психологічну підтримку захисників.

По-третє, апробована стратегія є довгостроковою інвестицією в інклюзивну розбудову країни. Вона докорінно змінює парадигму сприйняття ветерана в суспільній свідомості: від пасивного «об'єкта опіки» до активного соціального ресурсу, інтелектуального капіталу та ціннісного наставника для нового покоління українців.

Список використаних джерел

- Деякі питання діяльності центрів ветеранського розвитку : Наказ Міністерства у справах ветеранів України, Міністерства освіти і науки України від 09 січня 2025 р. № 20/29. URL: <https://mva.gov.ua/>
- Коректно із ветераном : посібник із етичного спілкування та підтримки / упоряд. Н. Герговська ; Самбірський фаховий коледж економіки та інформаційних технологій ; Центр ветеранського розвитку ; ГО «Студія «БІЗНЕС-ПРОСТІР». Самбір, 2025. 12 с.
- Положення про Центр ветеранського розвитку Самбірського фахового коледжу економіки та інформаційних технологій : затв. Педагогічною радою СФКЕТІТ від 20 лютого 2025 р., протокол № 4. Самбір, 2025. 11 с.
- Про затвердження обласної цільової програми «Молодь Львівщини» на 2021–2025 роки : Рішення Львівської обласної ради від 23 лютого 2021 року № 56. URL : <https://lvivoblrada.gov.ua/>
- Центр ветеранського розвитку : буклет / Самбірський фаховий коледж економіки та інформаційних технологій. Самбір, 2025. 2 с.

ІНТЕГРАЦІЯ МУЗЕЇВ У СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС МИСТЕЦЬКОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

Тетяна Зазуляк,
методист Вижницького фахового коледжу
мистецтв та дизайну імені Василя Шкрібляка

Анотація. Стаття присвячена актуальним питанням діяльності сучасних музейних інституцій, що перебувають у структурі Вижницького фахового коледжу мистецтв та дизайну імені Василя Шкрібляка, зокрема інтеграції музейної педагогіки в освітній процес через урізноманітнення активних форм роботи зі студентською молоддю.

Abstract. This article examines current issues relating to the activities of modern museum institutions within the structure of the Vasyl Shkriblyak Vyzhnytsia College of Arts and Design, specifically the integration of museum education into the educational process through the diversification of active forms of engagement with students.

*Пізнай свій край...себе, свій рід, свій на-
рід, свою землю – і ти побачиш свій шлях
у життя!*

Григорій Сковорода

Динамічні зміни у сучасному світі постійно породжують нові виклики перед музейними закладами. Діяльність музеїв нині вже не обмежується науковою, експозиційною та просвітницькою роботою. У першій чверті ХХІ ст. музей – це цілий соціальний інститут із багаточисельними функціями, напрямками і формами роботи, які органічно між собою взаємодіють. [1, с. 42]. Приклад такої взаємодії можна відстежити у діяльності двох музеїв, які є структурними підрозділами Вижницького фахового коледжу мистецтв та дизайну імені Василя Шкрібляка – Музей декоративно-прикладного мистецтва та Музей старожитностей та етнографії Буковинської Гуцульщини. Аби сповна реалізовувати свою місію, музеї ініціюють і впроваджують новітні маркетингові стратегії, інноваційні технології і практики роботи з відвідувачами, зокрема, студентською молоддю, водночас трансформуючи

зміст і форми своєї діяльності до вимог сучасного освітнього процесу у фаховій передвищій освіті.

Музей декоративно-прикладного мистецтва носить звання народного, є візитівкою не лише закладу освіти, а й міста, громади, району, області, оскільки функціонує ще з 15 червня 1953 року. Завідувачкою музею з 1984 р. є Ярослава Богдан – невтомна і наполеглива, цікава і життєрадісна особистість, яка повністю віддається улюбленій справі, є талановитою організаторкою виставок різного рівня. Її сміливо можна вважати берегинею мистецької скарбниці. За свою самовіддану працю від Вижницької районної ради в 2025 р. отримала Почесне звання «Заслуги перед Буковиною».

В його експозиції представлені роботи здобувачів освіти з усіх мистецьких спеціальностей, за якими здійснюється освітня діяльність в коледжі. Основу його музейних фондів складають саме дипломні роботи та роботи видатних випускників різних років [2]. З галереєю робіт та презентаційним відеороликом про Музей декоративно-прикладного мистецтва можна познайомитись на офіційному сайті коледжу: <https://vkpm.org.ua/muzej-koledzhu/>

Ярослава Богдан, завідувачка Музею декоративно-прикладного мистецтва

Марія Козубовська, громадська директорка Музею старожитностей та етнографії Буковинської Гуцульщини

Його основний вектор роботи спрямований на виставкову діяльність, яка успішно поєднується з популяризацією сучасного буковинського мистецтва, презентацією освітнього закладу на мистецьких заходах починаючи від місцевого до міжнародних рівнів, профорієнтаційною роботою, а також благодійністю та волонтерським рухом.

Музей старожитностей та етнографії Буковинської Гуцульщини, відкритий 2010 року, – це не просто місце, де зустрічаються сьогодення і минуле, традиції і сучасність, а сучасний заклад, який позиціонує себе як центр комунікації, носій культурної інформації та креативних інновацій, як майданчик та простір для проведення різних заходів мистецького спрямування, які органічно доповнюють освітній процес коледжу. Завідувачкою цієї музейної інституції є Марія Козубовська, заслужений працівник освіти України, викладачка іноземних мов. Її креативність, прагнення до новаторства, активна життєва позиція, комунікативність, організаційні здібності, цілеспрямованість, рішучість, творчий запал, любов до традицій рідної землі, переростають у цікаві і неповторні музейні заходи, насичені численними інноваційними формами роботи з відвідувачами.

Прикладом втілення інтерактивних музейних програм, застосування рекреаційного та розважального компонентів є такі цікаві та активні форми роботи з молоддю: ніч у музеї, благодійна акція «Все буде Україна»; день української хустки; проект «Традиційна кухня Буковинської Гуцульщини»; проект «Одягові традиції Гуцульщини»; зустрічі з народними

майстрами; майстер-класи з декоративного мистецтва, патріотичні флешмоби, тощо. Детально із змістом перелічених заходів можна ознайомитись на сайті коледжу: <https://vkpm.org.ua/muzej-starozhytnostej-ta-etnografiyi-bukovynskoyi-guczulshhyny/>

Музей також є активним учасником культурно-мистецьких подій у Вижницькій територіальній громаді – це і фестиваль гірських професій, акція «Найбільша коляда в найменшому місті», проект «Мандротерапія» для поранених воїнів, що перебувають на реабілітації в медичних закладах регіону, міжнародні майстер-класи «Писанка без кордонів» тощо [3].

Так, сьогодні не всі розуміють актуальність культурно-естетичного та національно-патріотичного виховання молоді і ролі музеїв в цьому вихованні.

На сьогоднішній день склалася парадоксальна ситуація: молодь втрачає соціальні ідеали, знижується загальний культурно-освітній рівень населення і саме в цій ситуації підвищується роль освіти і культури у вихованні підростаючого покоління. Але як би ми не намагалися робити вигляд, що нічого не відбувається, ситуацію не можна не помітити: саме юні відвідувачі – школярі та студенти – сьогодні рідко заходять до музею. Навіть в порівнянні з минулими роками стає очевидним, що кількість групових відвідувачів і частота відвідувань не збільшується.

Музеї, які функціонують на базі сучасного закладу фахової передвищої освіти мистецького спрямування, вбачають мету свого існування в об'єднанні програми своєї діяльності з освітнім процесом коледжу. Розуміння суті сучасного

Студентки коледжу під час заходу до Дня української хустки

Візит запорізьких ветеранів та представників ГО «СИЛА РОЗВИТКУ» до Музею старожитностей та етнографії Буковинської Гуцульщини

ка має стати посередником між музеєм і закладом освіти, сприяючи створенню ефективного освітнього середовища, формуванню емоційно-ціннісного ставлення до знань, подоланню міжкультурних стереотипів.

Так, найголовнішою проблемою, яка особливо загострилася під час військових дій на території нашої держави, є проблема залучення до музею відвідувача, глядача. Вирішення цієї проблеми органічно позбавило б від усіх інших проблем – від фінансування до освітньо-виховних завдань. Саме тому спільні форми роботи музею та закладу освіти з молоддю дозволяють перетворити музей на живий організм – майданчик для проведення інтегрованих навчальних занять, аудиторію для гостьової лекції, читальню для презентації мистецьких видань, творчий простір для молоді, залу для демонстрації колекцій як традиційного, так і сучасного одягу (створеного за народними мотивами), кінозалу для перегляду тематичного фільму, сцену для театральної вистави, арт-майстерню для відвідувачів, локацію для проведення мистецького квесту, місце для зустрічі випускників закладу освіти тощо.

музею як багатовимірною освітнім простором передбачає сьогодні не просто запровадження музейної педагогіки, а вивчення педагогічного потенціалу музею, розробку механізмів позитивного впливу мистецтва на особистість здобувачів освіти.

Нині триває пошук оптимальної моделі інтеграції музеїв в освітній процес, визначається їх місце і роль у системі сучасних знань. Наголошуємо, що музеї та заклад освіти мають багато спільного в досягненні мети своєї діяльності. Насамперед це виховання патріотизму, свідомого ставлення до надбань свого народу та світової культури; розвиток креативного мислення, творчих здібностей, певних практичних навичок, стимулювання творчої активності особистості. На нашу думку, саме музейна педагогі-

нтеграція музею в освітній процес – це не лише впровадження нових форм навчання, а й можливість наповнити новим змістом навчальний матеріал, оскільки робота в залах музею, серед розгорнутих експозицій, експонатів, інколи навіть з матеріалами фонду мотивує, активізує інтерес, сприяє діалогу поколінь тощо [4, с. 52–57].

Музеї коледжу позиціонують себе як інтерактивні музеї. Вони, базуючись на інноваціях, надають відвідувачам можливість активно взаємодіяти з експозицією замість традиційного простого спостереження, чим сприяє посиленню зацікавленості до пізнання гуцульського та буковинського декоративного мистецтва. Зокрема, у Музеї старожитностей та етнографії Буковинської Гуцульщини усім бажаючим надається можливість одягнути традиційний народ-

Викладачі коледжу в народних строях під час благодійної акції «Все буде Україна»

ний стрій та зробити фото на пам'ять за символічний донат для ЗСУ.

Підсумовуючи наше дослідження, можемо констатувати, що музей в сучасному світі є не лише місцем збереження, обліку та вивчення пам'яток культури. Сьогодні музей – це культурно-освітня установа, яка ставить перед собою,

та і примушує музеї постійно розвивати систему створення нових програм і форм музейної діяльності з відвідувачами, пошуку можливостей впровадження музейної педагогіки для трансформації музейного середовища в інтерактивний освітній та творчий простір.

Список використаних джерел

1. Гаврилюк С. В., Надольська В. В. Трансформація музейного світу у XXI ст. : міжнародний та український досвід. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2022. Вип.57. Том1. С. 41–49.
2. Музей коледжу [Електронний ресурс] / Вижницький фаховий коледж мистецтв та дизайну імені Василя Шкрібляка. URL : <https://vkpm.org.ua/muzej-koledzhu/>
3. Музей старожитностей та етнографії Буковинської Гуцульщини [Електронний ресурс] / Вижницький фаховий коледж мистецтв та дизайну імені Василя Шкрібляка. URL : <https://vkpm.org.ua/muzej-starozhytnostej-ta-etnografii-bukovynskoyi-guczulshhyny/>
4. Котлер Н., Котлер Ф., Котлер В. Музейний маркетинг і стратегія : формування місії, залучення публіки, збільшення доходів і ресурсів. Переклад з англ. Т.Олійник та ін. Київ : ВД «Стилос», 2010. 528 с.
5. Караманов О. В. Музейна педагогіка у системі сучасної освітньої парадигми та поширення наукових знань [Електронний ресурс] / Музейна педагогіка в науковій освіті: збірник тез доповідей учасників I Всеукраїнської науково-практичної конференції. Біла Церква : Авторитет. 2019. С. 48-50. URL : https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/zbirnyk_tez_myz_ped.pdf
6. Маньковська Р. В. Музейна педагогіка : інноваційна технологія інтелектуального розвитку. Краєзнавство. 2019. № 3. С. 238–251.

ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ: МАЙБУТНІ ФАХІВЦІ З ГЕОДЕЗІЇ ТА ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Любов Пендзей,
канд. економ. наук, викладач
ВСП «Буцацький фаховий коледж
ЗВО «Подільський державний університет»

Анотація. У статті висвітлено особливості функціонування освітнього процесу в умовах воєнного стану під час підготовки майбутніх фахівців спеціальності G18 Геодезія та землеустрій. Розглянуто сучасні виклики, що виникають у процесі організації навчання, проведення практичної підготовки, використання цифрових технологій та геоінформаційних систем. Проаналізовано роль професійної підготовки майбутніх землевпорядників у післявоєнному відновленні територій та відбудові держави.

Abstract. The article highlights the features of the educational process under martial law in the training of future specialists in the G18 field of study, "Geodesy and Land Management." It examines the current challenges arising in the organization of learning, the conduct of practical training, and the use of digital technologies and geographic information systems. The role of professional training of future land management specialists in post-war territorial restoration and state reconstruction is analyzed.

Повномасштабна війна в Україні стала безпрецедентним викликом для всіх сфер суспільного життя, серед яких освіта посідає особливе місце як стратегічний ресурс збереження людського потенціалу держави. Освітня система змушена функціонувати в умовах постійної небезпеки, нестабільності, змін у формах організації навчання та необхідності швидкої адаптації до нових соціально-економічних реалій [2].

Особливо складними ці процеси є для спеціальностей, пов'язаних із практичною підготовкою, зокрема для підготовки фахівців у сфері геодезії та землеустрою. Ця спеціальність передбачає поєднання фундаментальних теоретичних знань із практичними навичками, виконанням польових вимірювань, роботою з картографічними матеріалами, кадастровими даними, просторовими моделями територій та нормативною документацією у сфері земельних відносин.

Воєнний стан суттєво вплинув на організацію практичної складової освітнього процесу. Частина територій стала недоступною для проведення навчальних практик через безпекові ризики, мінування земель, руйнування інфра-

структури та обмеження доступу до окремих земельних масивів. Польові заняття, які традиційно є важливою частиною підготовки майбутніх фахівців, потребують нових підходів до організації або часткової заміни цифровими моделями [4].

У цих умовах важливим рішенням стало активне використання цифрових технологій в освітньому процесі. Сучасні електронні освітні платформи дозволяють організувати лекційні та практичні заняття дистанційно, забезпечуючи безперервність навчання навіть в умовах повітряних тривог чи тимчасових обмежень доступу до навчальних приміщень.

Для спеціальності G18 Геодезія та землеустрій цифровізація набуває особливої актуальності, оскільки значна частина професійної діяльності вже сьогодні пов'язана з використанням геоінформаційних технологій, цифрових карт, супутникових знімків, електронних кадастрових систем та програм просторового аналізу. Робота з цифровими ресурсами дозволяє частково компенсувати обмеження польових досліджень і формувати сучасні професійні компетентності [3].

Особливого значення набуває вивчення геоінформаційних систем, оскільки саме вони забезпечують обробку, аналіз і візуалізацію просторових даних. У сучасних умовах студенти опановують методи цифрового моделювання територій, аналізу структури землекористування, оцінки просторових змін земельного фонду, що є важливим елементом сучасної професійної підготовки.

Війна також суттєво змінила значення земельних ресурсів у державі. Частина земель зазнала руйнувань, окремі території тимчасово втратили господарське значення, виникла необхідність інвентаризації земель, уточнення меж, оцінки деградованих ділянок та формування нових підходів до використання територій.

Саме тому підготовка майбутніх землевпорядників сьогодні тісно пов'язана з майбутнім післявоєнним відновленням держави. Фахівці у сфері землеустрою братимуть участь у відновленні кадастрової документації, проведенні землеоціночних робіт, встановленні меж земельних ділянок, просторовому плануванні територій територіальних громад та організації раціонального використання земельних ресурсів.

Важливою складовою сучасної професійної освіти є формування стійкості майбутніх фахів-

ців. Освітній процес відбувається в умовах психологічного напруження, інформаційного навантаження, необхідності швидкої адаптації до змін. Проте саме в таких умовах формується здатність приймати професійні рішення в нестандартних ситуаціях, працювати з новими цифровими інструментами та відповідально ставитися до майбутньої професійної діяльності.

Педагогічні працівники також демонструють високий рівень адаптації, оновлюючи навчальні програми, використовуючи сучасні освітні технології та підтримуючи мотивацію студентів до навчання.

Після завершення воєнних дій особливого значення набуває відновлення територій, що зазнали руйнувань. Землеустрій у цьому процесі стане одним із базових механізмів відбудови держави.

Основними завданнями фахівців будуть:

- проведення інвентаризації земель;
- оновлення кадастрової інформації;
- визначення меж пошкоджених земельних ділянок;
- оцінка придатності земель для подальшого використання;
- формування нових схем територіального розвитку громад.

Особливо актуальним стане комплексне просторове планування територій, яке дозволить раціонально організувати відновлення інфраструктури, житлової забудови, сільськогосподарських земель і природоохоронних територій [1].

Висновки. Система освіти в умовах війни демонструє високий рівень стійкості, гнучкості та здатності до адаптації. Для спеціальності «Геодезія та землеустрій» сучасні умови стали не лише викликом, а й стимулом до активного впровадження цифрових технологій в освітній процес.

Професійна підготовка майбутніх землевпорядників сьогодні має стратегічне значення, оскільки саме ці фахівці забезпечуватимуть просторову основу післявоєнної відбудови України, ефективно управління земельними ресурсами та формування нової територіальної політики держави.

**Список
ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ**
<https://surl.li/lhnamd>

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ КОМАНДНОЇ РОБОТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ

Мар'яна Смуk,
викладач ВСП «Фаховий коледж інформаційних
технологій НУ «Львівська політехніка»

Анотація. У статті розглядається методика впровадження командних форм роботи на заняттях з історії в закладах фахової передвищої освіти. Проаналізовано теоретичні засади компетентнісного підходу, окреслено методичні прийоми організації групової діяльності та запропоновано практичні форми роботи, що сприяють розвитку критичного мислення, навичок аргументації, співпраці та відповідальної громадянської позиції.

Abstract. The article considers the methodology for implementing team forms of work in history classes in institutions of professional pre-higher education. The theoretical foundations of the competency-based approach are analyzed, methodological techniques for organizing group activities are outlined, and practical forms of work are proposed that contribute to the development of critical thinking, argumentation skills, cooperation, and responsible citizenship.

Трансформаційні процеси в українському суспільстві актуалізують потребу підготовки соціально активних, відповідальних громадян, здатних до конструктивного діалогу та демократичної участі. Історична освіта в коледжі – це не лише ретрансляція хронології подій, а простір для формування особистості, здатної до критичного аналізу та конструктивного діалогу. Історія як навчальна дисципліна має значний виховний потенціал. Вона формує історичну пам'ять, національну ідентичність, здатність аналізувати суспільно-політичні процеси. В умовах розбудови демократичного суспільства особливої актуальності набуває пошук методів, що трансформують студента з пасивного слухача на активного учасника суспільно-історичного дискурсу. Однак традиційні лекційні форми не завжди забезпечують належний рівень залучення студентів до активної пізнавальної діяльності. Саме тому використання командної роботи на заняттях з історії є важливим інструментом модернізації освітнього процесу, вона є тим містком, що поєднує теоретичні знання

з практичними навичками громадянської взаємодії.

Громадянська компетентність передбачає здатність особистості до самоідентифікації, захисту власних прав та виконання обов'язків. На заняттях з історії вона найкраще реалізується через розв'язання ситуацій вибору та аналіз альтернатив. Комунікативна ж складова забезпечує інструментарій для цього: вміння вести перемовини, чути іншу точку зору та досягати компромісу без втрати ідентичності.

Відповідно до рекомендацій Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу від 17 січня 2018 року «Про ключові компетентності для навчання впродовж життя», громадянська компетентність передбачає здатність діяти як відповідальний громадянин, брати участь у демократичних процесах і критично оцінювати суспільні явища [4].

Комунікативна компетентність охоплює вміння ефективно взаємодіяти, аргументовано висловлювати думку, слухати співрозмовника та досягати консенсусу. У контексті історичної

освіти ці компетентності формуються через аналіз джерел, дискусії, моделювання історичних ситуацій, рольові ігри.

Командна робота виступає педагогічною технологією, що інтегрує пізнавальний, соціальний і ціннісний компоненти навчання та передбачає організацію навчальної діяльності в малих групах (3–6 осіб) із чітким розподілом ролей та спільною метою.

Основні функції командної роботи: навчальна – засвоєння історичного матеріалу через активну діяльність; комунікативна – розвиток уміння слухати, переконувати, аргументувати; соціалізуюча – формування відповідальності та співпраці; виховна – усвідомлення цінностей демократії та прав людини [2].

Організація роботи в малих групах сприяє: формуванню навичок публічного виступу; розвитку аргументації та контраргументації; удосконаленню культури дискусії; набуттю досвіду конструктивної критики.

Соціальний конструктивізм виходить із того, що знання не є пасивним відображенням реальності, а конструюється у процесі взаємодії. У навчанні історії це означає: визнання множинності інтерпретацій; аналіз різних історіографічних підходів; формування навичок критичного аналізу джерел.

Історичний наратив створюється через співставлення позицій, що робить командну роботу природною формою організації пізнавальної діяльності.

Окремої уваги потребує поняття історичного мислення, яке поєднує когнітивний та ціннісний виміри. Воно включає: розуміння історичного часу; причинно-наслідковий аналіз; інтерпретацію джерел; усвідомлення контексту.

Робота з історичними джерелами в команді активізує пізнавальну діяльність, сприяє розвитку аналітичних здібностей та вчить відповідально ставитися до інтерпретації фактів.

Історичне мислення є інтегративною платформою, на якій поєднуються комунікативна та громадянська компетентності: студенти не лише аналізують події, а й оцінюють їх з позиції сучасних демократичних цінностей.

Ефективними є такі форми діяльності, як історичні дебати: коли студенти об'єднуються в команди та представляють різні позиції щодо історичних подій або постатей. Наприклад, дискусія навколо діяльності Української Гельсінської Групи або оцінка політичного курсу Михайла Грушевського дозволяє розвивати вміння працювати з фактами та формулювати аргументи; аналіз історичних джерел у групах: команди отримують різні документи, після чого презентують їхній аналіз, визначаючи авторську позицію, історичний контекст та наслідки подій;

проектна діяльність: створення колективних презентацій, мінідосліджень або історичних реконструкцій сприяє розвитку відповідальності та координації дій.

У своїй практиці я виділяю три етапи впровадження командної роботи:

1. Етап формування «безпечного простору»: створення груп з урахуванням психологічної сумісності. На цьому етапі історія вивчається через спільне створення ментальних карт або хронологічних таблиць.

2. Етап рольової диференціації: використання методів, де кожен має свою функцію (модератор, секретар, аналітик). Прикладом є метод «Історична реконструкція події», де групи готують аргументи від імені різних соціальних верств певної епохи.

3. Етап дискусійної взаємодії: проведення дебатів або симуляційних ігор (наприклад, «Мирна конференція після Першої світової війни»). Тут студенти вчаться відстоювати інтереси держави, розуміючи наслідки дипломатичних помилок.

Важливим є також застосування формувального оцінювання, що стимулює самоаналіз і саморозвиток студентів.

Практика свідчить, що систематичне використання командної роботи на заняттях з історії підвищує мотивацію до навчання, активізує пізнавальну діяльність, розвиває культуру діалогу, формує толерантність до різних точок зору, сприяє усвідомленню власної громадянської відповідальності.

Студенти демонструють вищий рівень критичного мислення та готовність брати участь у громадських ініціативах.

Командна робота на заняттях з історії – це модель мінісупільства. Навчаючи студентів працювати в групі, ми готуємо їх до життя в демократичній державі, де вміння домовлятися, поважати історію та брати на себе відповідальність є критично важливими. Командна робота є ефективним засобом розвитку комунікативної та громадянської компетентностей студентів.

Історична освіта, побудована на принципах співпраці та діалогу, перетворюється з процесу передачі знань на простір формування свідомого громадянина, здатного до відповідальної участі в суспільному житті.

Список використаних джерел

<https://surl.li/ndezve>

ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧИХ АРКУШІВ ЯК ДИДАКТИЧНОГО ЗАСОБУ НА ЗАНЯТТЯХ З ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ»

Дмитро Юреско,
завідувач медсестринського відділення
ОКУ «Білгород-Дністровський
медичний фаховий коледж»

Анотація. У статті розглядається роль робочих аркушів як ефективного дидактичного засобу на заняттях з предмета «Захист України», за допомогою яких відбувається активізація пізнавальної діяльності здобувачів освіти, формування практичних умінь і навичок, розвиток самостійності та відповідальності. Акцентується увага на доцільності застосування робочих аркушів для компенсації освітніх втрат. Подано приклади видів робочих аркушів та методичні рекомендації для педагогів щодо їх упровадження в освітній процес.

Abstract. The article discusses the role of worksheets as an effective teaching tool in “Defense of Ukraine” classes, which are used to stimulate cognitive activity among students, develop practical skills and abilities, and foster independence and responsibility. Attention is focused on the advisability of using worksheets to compensate for educational losses. Examples of types of worksheets and methodological recommendations for teachers on their implementation in the educational process are provided.

Особистий досвід показує, що вміння використовувати та застосовувати різні практикоорієнтовані методи навчання під час викладання предмета «Захист України» допомагає тримати і фокусувати увагу студентів у сучасних умовах. Забезпечення навчання в умовах війни передбачає його надання в інший спосіб, за рахунок чого здобувачі освіти матимуть доступ до навчальних послуг, не зважаючи на переривання функціонування формальної освіти [1].

Використання робочих аркушів може бути одним з ефективних інструментів, який значно підвищує залученість здобувачів освіти та сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

В реалізації освітньої, організаційної, розвивальної, тренувальної, діагностичної, мотиваційної та інших педагогічних функцій під час проведення заняття з захисту України допомагають робочі аркуші, оскільки можна якісно організувати та структурувати практичну, дослідницьку й аналітичну діяльність здобувачів

освіти, спрямовану на формування життєво необхідних компетентностей.

Вони можуть містити завдяки своїй гнучкості різні тести, кросворди, практичні ситуаційні задачі, вправи на заповнення пропусків, інфографіку, схеми або мініпроекти. Використовуючи їх на занятті, розвивається вміння ухвалювати рішення в умовах обмеженого часу, критичне мислення, відповідальність, активна взаємодія здобувачів освіти. Крім того, робочі аркуші дозволяють адаптувати матеріал під різні рівні підготовленості здобувачів освіти.

На заняттях було помічено, що, використовуючи робочі аркуші, відбувається активізація навчальної діяльності, де студенти стають не пасивними слухачами, а активними учасниками освітнього процесу, адже їм потрібно самостійно опрацьовувати інформацію та виконувати завдання. Саме на активних заняттях – якщо вони орієнтовані на досягнення конкретних цілей і добре організовані – здобувачі освіти часто

засвоюють матеріал найкраще і з користю для себе. Тобто вони думають про те, що вивчають, застосовують набуті знання в ситуаціях реального життя або для подальшого навчання й можуть продовжувати вчитися самостійно [2].

Традиційне заняття із захисту України трансформується в динамічне, змістовне та практично значуще, готуючи молодь до виконання їхнього найважливішого обов'язку – захисту своєї Батьківщини.

Рекомендації для створення робочих аркушів

Щоб робочі аркуші були максимально ефективними, варто дотримуватися кількох правил:

Чітка мета. Кожен аркуш має бути спрямований на досягнення конкретних навчальних цілей заняття.

Чітка структура. Робочий аркуш може включати назву теми, мету роботи, коротку інструкцію, послідовність розміщених завдань, місце для відповіді.

Візуальна наочність. Використовуйте схеми, таблиці, ілюстрації та маркери для кращого сприйняття інформації.

Різноманітність завдань. Чергуйте тести, відкриті питання, роботу з джерелами та практичні вправи.

Зворотний зв'язок. Обов'язково проводьте перевірку та обговорення виконаних завдань, щоб студенти могли виправити помилки та отримати пояснення.

Способи оформлення завдань, стилі та варіації робочих аркушів можуть бути різними. Робочі аркуші мають не обмежувати, а навпаки, надавати багато можливостей для навчання, бути відносно відкритими та допускати гнучке використання [3].

Робочий аркуш може сприяти усвідомленню важливості навчального матеріалу, а також власної готовності діяти в небезпечних ситуаціях, забезпечуючи зв'язок між теорією, алгоритмом дій і реальною поведінкою.

Наприклад, робочий аркуш спрямований на формування у студентів навичок розпізнавання мінної та вибухонебезпечної загрози, розвитку критичного мислення й усвідомлення наслідків небезпечної поведінки. Завдання побудовані за принципом поступового ускладнення – від оцінювання ризику до аналізу сценаріїв.

Повномасштабна агресія росії проти України спричинила масштабні освітні втрати, пов'язані з перериванням навчання через повітряні тривоги, постійними змінами формату навчання між очним, дистанційним і змішаним, нестачею стабільного доступу до інтернету й освітніх ресурсів, психологічним виснаженням всіх учас-

ників освітнього процесу, зниженням мотивації до навчання. Вони характеризують відмінності досягнень здобувачів освіти у порівнянні з обов'язковими результатами навчання, досягнення яких визначено освітніми стандартами, зумовлені як індивідуальними обставинами (тривалі пропуски занять через особистісні причини), так і масштабними надзвичайними подіями (пандемії, екологічні катаклізми, суспільні потрясіння, війна) [4].

У таких умовах опинилися і наші учасники освітнього процесу. Тому одним із засобів, який був використаний для компенсації освітніх втрат у навчальних групах, є застосування робочих аркушів. Завдяки їм були виявлені та заповнені прогалини, збережено навчальну структуру заняття, навчальний матеріал подавався невеликими змістовими блоками, що дозволило студентам легше відновлювати пропущений матеріал. Використання робочого зошита в процесі дистанційного та змішаного навчання покращує якість освіти, підвищує ефективність освітнього процесу на основі його індивідуалізації та адаптивності, з'являється можливість реалізувати перспективні методи навчання [5].

Наявність візуальних матеріалів, схем і таблиць у робочих аркушах дозволить компенсувати недостатність усних пояснень викладача та підвищити рівень сприйняття інформації.

Наприклад, замість того, щоб просто слухати лекцію про будову гранати, робочий аркуш пропонує завдання: підписати ключові елементи на схемі або заповнити таблицю характеристик різних типів гранат. Студент повинен подумати, знайти та співставити інформацію.

Впроваджуючи робочі аркуші у процес викладання предмета «Захист України», доцільно забезпечувати структуру матеріалу так, щоб у завданнях поєднувалися теоретичні відомості й практичні дії, пов'язані з формуванням життєво необхідних компетентностей, відпрацюванням алгоритмів поведінки в умовах безпеки та оволодінням прикладними навичками. Бажано поєднувати текстову інформацію з мультимедійними матеріалами, відеоінструкціями, візуальними схемами та тренажерами, що підвищує мотивацію здобувачів освіти та сприяє практичній спрямованості освітнього процесу. Викладачам необхідно звертати увагу на організацію рефлексії після виконання завдань у робочих аркушах, під час якої студенти аналізують свої результати, усвідомлюють типові помилки та визначають напрями подальшого вдосконалення навчальних умінь.

РОБОЧИЙ АРКУШ

ПРЕДМЕТ: ЗАХИСТ УКРАЇНИ

Викладач: _____

Дата: _____

Назва команди:	«Незламні»		
Тема:	Ручні осколкові гранати та поведження з ними		
Мета:	Навчитися розпізнати ризик, правильно діяти та уникнути небезпеки.		
Склад команди:	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____		
Етап	Завдання	Відповідь команди	Оцінка
1. Актуалізація знань	Впишіть назви мінімум 2 ручних осколкових гранат, які використовуються в Україні. Вкажіть їхню дію.		Max – 1 _____
2. Конструкція гранати	Позначте 4 основні елементи ручної гранати. 		Max – 1 _____
3. Принцип дії	Опишіть словами «ланцюг подій» після висмикування чеки (етап 1 → 2 → 3 → вибух).		Max – 1 _____
4. Аналіз відео	Перегляньте відео відсканувавши QR - код . Запишіть 3 правила безпечного поведження з РГД. 		Max – 1 _____
5. Командна міні-рольова гра	Розподіліть ролі. Опишіть поведінку команди під час: • виявлення гранати • випадкового контакту • підозри на розтяжку.		Max – 1 _____
6. Що робити категорично заборонено	Складіть список 5 заборонених дій, які можуть призвести до вибуху або травмування.		Max – 1 _____
7. Використання на полі бою (аналітика)	Для чого застосовується осколкова граната? За яких умов? Які ризики для своїх?		Max – 1 _____
8. Дії в укритті	Опишіть алгоритм як діяти в укритті при загрозі вибуху.		Max – 1 _____
9. Домедична допомога	Опишіть, що робити при: • уламковому пораненні • кровотечі		Max – 2 _____
10. Командне запитання викладачу	Сформулюйте 1 змістовне запитання по темі й передайте викладачу (усно чи письмово).		Max – 1 _____
Кількість балів			

РОБОЧИЙ АРКУШ
ПРЕДМЕТ: ЗАХИСТ УКРАЇНИ

Викладач: _____

Дата: _____

Назва команди:	«Незламні»	
Тема:	Попередження ризиків від вибухонебезпечних предметів.	
Мета:	Навчитися розпізнати ризик, правильно діяти та уникнути небезпеки.	
Склад команди:	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____	
Рівень	Завдання	Оцінка
1. АНАЛІЗ РИЗИКУ	<p>Перед тобою 5 ситуацій. Оціни кожна за рівнем небезпеки (1 — низька, 5 — критична).</p> <p>На узбіччі лежить нова дитяча іграшка: _____</p> <p>У землі видно шматок металу, схожий на деталь техніки: _____</p> <p>Незнайомий пакет у коридорі навчального корпусу: _____</p> <p>На дереві помітна саморобна табличка «СТОП»: _____</p> <p>На пляжі знайдено предмет циліндричної форми: _____</p>	Max – 5 _____
2. АНАЛІЗ СЦЕНАРІЇВ	<p>Сценарний аналіз «Що буде, якщо...». Заповни логічний ланцюг подій:</p> <p>Сценарій А: Студент вирішив підійти до підозрілого предмета ближче, щоб зробити фото. Ймовірні наслідки: 1. _____ 2. _____ 3. _____</p> <p>Сценарій Б: Група людей побачила табличку «MINES», але вирішила скоротити шлях через поле. Ймовірні наслідки: 1. _____ 2. _____ 3. _____</p>	Max – 2 _____
3. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ	<p>Оціни твердження Поруч напиши «ІСТИНА» або «ПОМИЛКА» + обґрунтуй. Якщо предмет лежить на одній і тій самій позиції довгий час, він точно безпечний. Відповідь: _____ Обґрунтування: _____</p> <p>Червона стрічка може бути встановлена місцевими жителями, тому не завжди означає мінну небезпеку. Відповідь: _____ Обґрунтування: _____</p> <p>Підозрілий предмет можна сфотографувати з максимальної близької відстані, якщо це для «доказу». Відповідь: _____ Обґрунтування: _____</p>	Max – 3 _____
4. ПРОТОКОЛ ДІЙ	<p>Створи коротку інструкцію — «Що робити, якщо ти виявив мінну небезпеку». Має містити 7 кроків (не менше).</p> <p>1. _____</p> <p>2. _____</p> <p>3. _____</p> <p>4. _____</p> <p>5. _____</p> <p>6. _____</p> <p>7. _____</p>	Max – 2 _____
Всього балів		

Висновки. Отже, робочі аркуші є одним з ефективних інструментів «антикризової педагогіки». Це такий навігатор і структурована платформа, яка перетворює інформацію на завдання, що вимагають активного мислення, пошуку, аналізу та застосування, і є сутністю активного навчання. Він сприяє усвідомленню важливості матеріалу та власної готовності діяти у небезпечних ситуаціях.

Список використаних джерел
<https://surl.li/ljaiml>

ІНЖЕНЕРНА ГЕОДЕЗІЯ В СУЧАСНОМУ БУДІВНИЦТВІ

Олександр Загледа,
викладач ВСП «Фаховий коледж будівництва,
архітектури та дизайну Поліського національного
університету»

Анотація. У статті розглядається роль інженерної геодезії як ключової технічної дисципліни в сучасному будівництві та її значення для забезпечення високої точності під час зведення унікальних і складних споруд. Висвітлено історичний розвиток науки та актуальні науково-технічні завдання, включаючи вдосконалення методів вимірювань, застосування сучасних GNSS-систем та електронних приладів. Особлива увага приділяється необхідності формування практичних навичок студентів через геодезичну практику, роботу з теодолітом, нівеліром та сучасним обладнанням (наприклад, тахеометр SOKKIA 610к). Підкреслюється, що якісна підготовка фахівців вимагає не лише теоретичних знань, але й готовності до саморозвитку та активної участі в умовах високих вимог сучасного ринку праці.

Abstract. The article examines the role of engineering geodesy as a key technical discipline in modern construction and its importance for ensuring high accuracy in the erection of unique and complex structures. The historical development of the science and current scientific and technical tasks are highlighted, including the improvement of measurement methods, the use of modern GNSS systems, and electronic devices. Special attention is paid to the need to develop students' practical skills through geodesic practice, work with theodolites, and modern equipment (SOKKIA 610k total station). It is emphasized that high-quality specialist training requires not only theoretical knowledge but also readiness for self-development and active participation under the high demands of the modern labor market.

Геодезія, як одна із стародавніх наук, виникла через практичні потреби людства.

Знання з геодезії в першу чергу використовувались людством під час зведення унікальних споруд, що свідчить про високий рівень виконання геодезичних робіт того часу.

З початку XIX століття інженерна геодезія розвивалася як окрема технічна дисципліна. Вдосконалення засобів будівництва, конструкцій інженерних споруд незмінно приводило до удосконалення технології виконання геодезичних робіт.

У другій половині XX ст. інженерна геодезія значно розвинулася. Почались зведення надзвичайно складних та унікальних споруд (синхротронів, радіотелескопів, об'єктів космічної індустрії, атомних станцій). Значного розвитку набуло будівництво висотних споруд.

Під час зведення інженерних споруд викону-

ється широкий спектр геодезичних робіт щодо забезпечення їх геометричних параметрів вимірюваннями на місцевості з високою точністю відповідно до проекту. Практично неможливо уявити наше життя без вивчення і визначення геометричних параметрів зведених споруд, монтажу та налагодження технологічного устаткування, визначення відхилень геометричних параметрів зведених споруд від проектних, дослідження деформацій споруди та її частин в процесі експлуатації і реконструкції.

Як банально це не звучить, але я часто повторю студентам, що будівництво починається, продовжується і закінчується завдяки інженерній геодезії, і сподіваюсь, що цим зацікавлюю та мотивую до її вивчення.

Сьогодні ставить перед фахівцями нові, надзвичайно складні завдання. Науково-технічними завданнями інженерної геодезії є:

1. Розроблення теорії і практики інженерно-геодезичних вимірювань та впровадження сучасних досягнень науки і техніки.

2. Вдосконалення методики виконання розмічувальних робіт, виконання знімання, дослідження деформацій споруд і технологічного устаткування.

3. Вивчення методів застосування сучасних електронних, лазерних приладів, GNSS-технологій для виконання інженерно-геодезичних робіт.

Інженер-геодезист на виробництві має володіти не тільки спеціалізованими знаннями, а й розуміти і вміти застосовувати останні досягнення науки і техніки.

Ефективність навчального заняття значною мірою залежить від активності здобувачів освіти. Освіта формує критичне мислення, розвиває логіку, уяву, комунікативні навички. Важливо постійно актуалізувати значущість освіти. Сучасний ринок праці висуває вищі вимоги до рівня підготовки студентів, що включає не лише теоретичні знання, а й практичні навички, що їх вони набувають у дослідженні практичної підготовки.

Показуючи зв'язок між навчальними знаннями та їх практичним застосуванням, ми зміцнюємо внутрішню мотивацію – знання сприймаються не як абстрактні, а як інструмент для досягнення реальних цілей.

Для закріплення теоретичних знань в нашому коледжі проводиться геодезична практика, на якій студенти оволодівають такими навичками, як вміння працювати на геодезичних приладах (теодолітах, нівелірах), знайомляться з роботою і можливостями електронного приладу (тахеометра SOKKIA 610к) для визначення координат і висот точок. Перед прокладанням теодолітного ходу на місцевості проводимо рекогносцировку. Визначаємо опорні, вихідні пункти (в нашому випадку стінні репери, які вбудовані в фундамент нашого гуртожитку) і закріплюємо на місцевості точки теодолітного ходу.

За допомогою теодоліта студенти в польових умовах вимірюють горизонтальні і вертикальні кути під час прокладання теодолітного ходу, виконують лінійні вимірювання між точками за допомогою мірних стрічок та за допомогою тахеометра.

Під час камеральних робіт обраховуємо дирекційні кути, визначаємо прирости координат та координати точок теодолітного ходу. Далі створюємо висотну основу. Для цього студенти за допомогою нівелірів визначають перевищення між точками теодолітного ходу методом «із середини».

Виконуємо також інші інженерно-геодезичні задачі:

- ◆ проводимо нівелювання будівельного майданчика по квадратах;
- ◆ виносимо висотну відмітку запроектованої споруди;
- ◆ вимірюємо вертикальні кути і відстань для визначення висоти споруди;
- ◆ за допомогою тахеометра і вимірювання оберненої кутової засічки виносимо в натуру запроектовану координатну точку;
- ◆ передаємо висотну відмітку на монтажні горизонти.

За декілька останніх років нам вдалося придбати сучасні геодезичні прилади (теодоліти, нівеліри, тахеометр), які дають змогу точніше виконувати інженерно-геодезичні задачі.

Задача викладача підготувати студента до сучасного ринку праці, щоб той став фахівцем, який володіє не тільки комплексними знаннями, а і є невід'ємною частиною процесу будівельного виробництва та його активним учасником.

Ознайомлення студентів з роботою на тахеометрі SOKKIA 610к для виконання інженерно-геодезичних задач під час геодезичної практики.

Визначення студентами перевищення між точками методом «геометричного нівелювання» під час геодезичної практики

Висновки. Формування активної навчальної позиції здобувачів освіти у період війни – це не лише педагогічне завдання, а й громадянська місія викладача. Успішна адаптація освітнього процесу до кризових умов можлива за умови поєднання професійної компетентності викладача з його людяністю, емпатією та готовністю шукати нові, гнучкі моделі взаємодії зі студентами.

Підтримуючи цю активність, ми інвестуємо не лише у якість фахової підготовки, а й у відбудову національної ідентичності, соціального капіталу та людського потенціалу України.

Список використаних джерел

<https://surl.li/vsmvsp>

ЕСТЕТИКА ТА ГАРМОНІЯ СХОДУ: ВІДКРИТЕ ЗАНЯТТЯ «МИСТЕЦТВО ДАЛЕКОСХІДНОГО КУЛЬТУРНОГО РЕГІОНУ»

Михайло Володін,
викладач Київського фахового коледжу
комп'ютерних технологій та економіки Державного
некомерційного підприємства «Державний
університет «Київський авіаційний інститут»

Анотація. У статті проаналізовано зміст і структуру відкритого заняття навчальної дисципліни «Культурологія» на тему «Мистецтво далекосхідного культурного регіону», спрямованого на формування естетичного мислення студентів через вивчення мистецтва Китаю та Японії. Розкрито поняття культурного регіону та окреслено світоглядні засади природоцентризму й концепції інь-ян як ключів до розуміння символічності східної художньої мови. Показано, як філософські вчення (конфуціанство, даосизм, буддизм, синтоїзм) відображаються в храмовій архітектурі, скульптурі, пейзажному живописі шань-шуй і монохромному живописі, театральних традиціях, ландшафтній культурі, ікебані та чайній церемонії. Обґрунтовано дидактичні, розвивальні й виховні цілі заняття: розвиток естетичного сприйняття та аналітичного мислення, уміння порівнювати культурні явища, виховання поваги до спадщини інших народів у контексті сучасної мистецької освіти.

Abstract. The article analyzes the content and structure of an open class in the academic discipline of “Cultural Studies” on the topic “Art of the Far Eastern Cultural Region,” aimed at developing students' aesthetic thinking through the study of Chinese and Japanese art. The concept of a cultural region is revealed, and the worldview principles of nature-centrism and the concept of yin-yang are outlined as keys to understanding the symbolism of Eastern artistic language. It is shown how philosophical teachings (Confucianism, Taoism, Buddhism, Shintoism) are reflected in temple architecture, sculpture, landscape painting (shanshui) and monochrome painting, theatrical traditions, landscape culture, ikebana, and tea ceremonies. The didactic, developmental, and educational goals of the lesson are justified: the development of aesthetic perception and analytical thinking, the ability to compare cultural phenomena, and the cultivation of respect for the heritage of other peoples in the context of contemporary art education.

Сучасна мистецька освіта дедалі більше орієнтується на формування у здобувачів освіти не лише суми знань про історію та стилі мистецтва, а насамперед – здатності бачити художній твір як носій культурних смислів, символів і світоглядних моделей. В умовах стрімкого зростання інформаційних потоків особливої ваги набуває розвиток естетичного мислення студентів – уміння осмислювати візуальні образи, співвідносити їх із духовними традиціями суспільства, розпізнавати ціннісні коди та аргументовано інтерпретувати культурні явища. Водночас культуроло-

гічні дисципліни покликані формувати цілісний світогляд, який поєднує знання про мистецтво з розумінням філософських і етичних засад різних цивілізацій.

У цьому контексті мистецтво далекосхідного культурного регіону постає як цілісна система духовних і художніх уявлень, зосереджена на ідеї гармонії людини й природи, балансі протилежностей, внутрішній зосередженості та символічному осмисленні світу. Вплив філософських учень – конфуціанства, даосизму, буддизму та синтоїзму – простежується у ключових видах

мистецтва Китаю та Японії: храмовій архітектурі й сакральних комплексах, скульптурних образах-символах, пейзажному живописі шань-шуй і традиції монохромного письма, театральних формах, а також у практиках ландшафтної культури, ікебани й чайної церемонії. Для студента ці явища є не просто прикладами «екзотичної» естетики, а матеріалом для аналізу культурних моделей, у яких форма, ритм, колір, жест і простір виступають засобами філософського висловлювання.

Саме тому звернення до далекосхідних художніх традицій у форматі відкритого заняття створює продуктивні умови для поглибленого осмислення культурної спадщини Китаю та Японії, розвитку аналітичного мислення й уміння здійснювати міжкультурні порівняння. Змістова побудова заняття дає змогу простежити зв'язок між філософськими уявленнями та художньою мовою, побачити роль символіки в різних видах мистецтва й сформулювати власну аргументовану позицію щодо значення мистецтва як чинника духовного розвитку особистості та суспільства.

Поняття естетичного мислення в контексті культурологічної освіти. Естетичне мислення в сучасній культурологічній освіті розглядається як здатність особистості цілісно сприймати художні явища, інтерпретувати їх у системі культурних, філософських і світоглядних координат, а також усвідомлювати ціннісні смисли, закладені у мистецьких формах. На відміну від суто раціонального аналізу, естетичне мислення поєднує чуттєве сприйняття, образне узагальнення та рефлексію, що дає змогу студентів не лише «бачити» мистецтво, а й осмислювати його як спосіб пізнання світу і людини в ньому. У працях сучасних західних дослідників естетики наголошується, що формування такого типу мислення є

одним із ключових завдань гуманітарної освіти, оскільки воно сприяє розвитку цілісного світогляду, емпатії та культурної чутливості [1], [9].

У межах культурологічних дисциплін естетичне мислення формується через залучення студентів до аналізу різних культурних традицій, у яких художні образи виступають носіями колективного досвіду, філософських ідей та уявлень про гармонію світу. Особливе місце в цьому процесі посідає мистецтво далекосхідного культурного регіону, де естетика тісно пов'язана з натурфілософією, релігійними практиками та символічним баченням реальності. Як показує аналіз джерел, у східноазійських культурах мистецтво ніколи не існувало ізольовано від повсякденного життя, а сприймалося як його органічне продовження, спрямоване на досягнення внутрішньої рівноваги й гармонії людини з природою [2], [8].

У цьому контексті естетичне мислення студентів формується не лише через знайомство з окремими видами мистецтва, а через усвідомлення їх як елементів цілісної культурної системи. Саме таку логіку відображає структура відкритого заняття «Мистецтво далекосхідного культурного регіону», у якому послідовно розглядаються світоглядні засади регіону, вплив філософських учень, а також художні форми архітектури, живопису, скульптури, театру, ландшафтної культури та ритуальних практик. Згідно зі сценарієм заняття, мистецтво Китаю та Японії подається як система взаємопов'язаних образів і символів, що відображають ідеї природоцентризму, циклічності буття та балансу протилежностей [3].

Важливим компонентом естетичного мислення є здатність до узагальнення та виявлення спільних принципів у різних художніх формах (рис.1).

Рис. 1. Система естетичних смислів у мистецтві далекосхідного культурного регіону

Це чітко простежується на прикладі далекосхідної архітектури, де симетрія, орієнтація у просторі та використання символіки чисел пов'язані з уявленнями про космічний порядок. Аналіз храмових комплексів Китаю й Японії дає студентам змогу побачити, як філософські ідеї інь і ян, шанування неба та природних стихій матеріалізуються в архітектурних формах. Такий підхід сприяє розвитку здатності читати архітектуру як «текст культури», а не лише як сукупність конструктивних елементів [4], [5].

Образотворче мистецтво, зокрема китайський пейзаж шань-шуй і японський монохромний живопис, є ще одним потужним за-

собом формування естетичного мислення. Тут ключовим є усвідомлення того, що художник зображає не зовнішню реальність у її фотографічній точності, а внутрішній стан природи й власне ставлення до неї. Поняття порожнечі, недомовленості та умовності образу стимулюють у студентів розвиток образного мислення й здатності до інтерпретації, що є фундаментальними для культурологічної освіти [4], [8]. У цьому сенсі візуальні матеріали, використані під час заняття (рис. 2), виконують функцію опори для порівняльного аналізу стилів і формування узагальнених уявлень про естетику Сходу.

Рис. 2. Структурна модель далекосхідного культурного регіону та взаємозв'язок його мистецьких і світоглядних компонентів

Не менш важливу роль у розвитку естетичного мислення відіграє театральне мистецтво Китаю та Японії. Пекінська опера, театри Но і Кабукі демонструють інший тип художнього мислення, у якому рух, жест, музика й костюм мають першорядне значення порівняно зі словом. Для студента це є прикладом альтернативної театральної логіки, що базується на символіці, ритуалі та умовності сценічної дії. Усвідомлення цих особливостей розширює культурний кругозір і сприяє формуванню здатності сприймати мистецтво поза межами європейської естетичної традиції [7].

Ландшафтна культура, мистецтво ікебани та чайна церемонія завершують цілісну картину далекосхідної естетики, у якій художнє мислення нерозривно пов'язане з повсякденними

практиками. Японський сад або композиція ікебани постають як моделі світобудови, де кожен елемент має символічне значення і підпорядковується принципам гармонії, простоти та стриманості. Аналіз цих форм мистецтва допомагає студентам усвідомити, що естетичне мислення може проявлятися не лише у «високому» мистецтві, а й у щоденних ритуалах, які формують культуру споглядання й внутрішньої дисципліни [2], [9]. Структурно-логічна модель формування естетичного мислення, представлена у схемі (рис. 3), відображає взаємозв'язок між філософськими засадами, художніми формами та освітніми результатами. Вона демонструє, що естетичне мислення формується на перетині знань, емоційного досвіду та аналітичної діяльності студента. Саме такий інтегрований підхід

Рис. 3. Синергія естетичних і культурологічних компетентностей у формуванні естетичного мислення студентів

дозволяє досягти заявлених дидактичних, розвивальних і виховних цілей заняття, визначених у сценарії лекції [3].

Отже, поняття естетичного мислення в контексті культурологічної освіти виходить за межі простого ознайомлення з мистецькими фактами. Воно передбачає формування здатності бачити мистецтво як відображення світоглядних моделей культури, аналізувати символічну мову художніх форм і співвідносити її з власним досвідом. Мистецтво далекосхідного культурного регіону, завдяки своїй цілісності та філософській насиченості, створює сприятливі умови для розвитку такого типу мислення й є ефективним засобом гуманітарної підготовки студентів у сучасному освітньому просторі.

Висновки. Формування естетичного мислення студентів у курсі «Культурологія» безпосередньо пов'язане зі здатністю здобувачів освіти не лише відтворювати відомості про мистецькі явища, а й інтерпретувати їх як культурні тексти: розпізнавати символічні коди, співвідносити художню форму зі світоглядними засадами та аргументовано пояснювати власні судження. Проведене відкрите заняття «Мистецтво далекосхідного культурного регіону» підтвердило,

що мистецтво Китаю та Японії є продуктивним навчальним матеріалом для розвитку такої компетентності завдяки цілісності естетичної системи, в якій природа, ритуал і символіка становлять єдність культурної мови. Аналіз архітектури, скульптури, живопису, театру, ландшафтної культури, ікебани та чайної церемонії дав змогу простежити залежність художніх традицій від філософсько-релігійних ідей (зокрема уявлень про гармонію та баланс протилежностей), що є принциповим для культурологічного осмислення мистецтва. Структурування матеріалу далекосхідного культурного регіону дозволяє наочно простежити взаємозалежність мистецьких форм і світоглядних засад, а узагальнення ключових компетентностей підкреслює комплексний характер формування естетичного мислення як результат поєднання естетичної чутливості, аналітичності, контекстуального розуміння та міжкультурної відкритості.

Список використаних джерел
<https://surl.li/kbokji>

ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА ЗАЧІСКИ ЯК ОСНОВА СУЧАСНОЇ СТИЛІЗАЦІЇ ОБРАЗУ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПЕРУКАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Лідія Кульчицька,
викладач Галицького фахового коледжу
імені В'ячеслава Чорновола

Анотація. У статті розглянуто значення історичної спадщини перукарського мистецтва у підготовці майбутніх фахівців. Обґрунтовано доцільність використання історичних зачісок як основи для створення сучасних стилізованих образів у навчальному процесі. Описано поетапну методику виконання творчого завдання студентами, що включає аналіз історичного прототипу, ескізування та практичну реалізацію зачіски. Особливу увагу приділено розвитку креативного мислення, художніх навичок, здатності до стилізації та формуванню індивідуального стилю здобувачів освіти. Висвітлено роль створення фантазійних образів як ефективного засобу переходу від репродуктивної діяльності до творчої. Зазначено значення інтеграції сучасних цифрових технологій у процес професійної підготовки. Доведено, що використання історичної спадщини сприяє підвищенню мотивації студентів, розвитку їх професійних компетентностей та конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Abstract. This article examines the significance of the historical heritage of hairdressing in the training of future professionals. It justifies the use of historical hairstyles as a basis for creating contemporary stylised looks in the educational process. A step-by-step methodology for students to complete a creative task is described, which includes the analysis of a historical prototype, sketching and the practical creation of the hairstyle. Particular attention is paid to the development of creative thinking, artistic skills, the ability to stylise and the formation of students' individual style. The role of creating imaginative looks as an effective means of transitioning from reproductive to creative activity is highlighted. The importance of integrating modern digital technologies into the vocational training process is noted. It is demonstrated that the use of historical heritage contributes to increasing students' motivation, developing their professional competencies and competitiveness in the modern labour market.

Вивчення історії розвитку перукарського мистецтва для студентів відповідної спеціальності є невід'ємною частиною становлення справжнього майстра своєї справи, адже саме глибокі знання у цій сфері формують майбутнього фахівця, який може працювати стилістом, гримером, пасажером у будь-якій галузі. Чи це театр, кіно та фотозйомки, чи звичайна щоденна робота – компетентність завжди дає свої результати та відкриває ширші можливості для професійної реалізації.

Сучасні студенти перукарського мистецтва орієнтовані на розвиток творчого підходу до на-

вчання. В умовах цифровізації, глобального інтернету та великої кількості інформації вони є гнучкими до саморозвитку, а тому впровадження нових підходів і зацікавлення їх як авторів власного продукту – це те, чого вимагає сучасність. Їхнє творче бачення завжди унікальне та особливе, і саме це потрібно підтримувати та розвивати в освітньому процесі. У повсякденному житті студенти багато часу проводять у соціальних мережах, тому можливостей для натхнення мають безліч. Водночас це вимагає від викладача спрямування цього потоку інформації у професійне русло. Оскільки сьогодні в освітніх закладах до-

мінує студентоцентроване навчання, постійне заохочення здобувачів освіти до активних дій, пошуку та самовираження є одним із пріоритетних завдань.

Оскільки ми випускаємо молодших бакалаврів, які вже є достатньо підготовленими та затребуваними на ринку праці, необхідним є відповідний підхід до їхнього професійного становлення. Саме тому історичні зачіски відіграють важливу роль у формуванні майбутнього фахівця. Широке розмаїття історичної спадщини перукарського мистецтва – від стародавнього світу до початку XXI століття – дарує широкі можливості для творчості, перевтілення та фантазії як у графічному зображенні, так і в подальшій реалізації задумів на моделях.

Враховуючи значну кількість доступних історичних зачісок, кожен студент отримує індивідуальне завдання, у межах якого створює власний авторський образ. Основним завданням є на основі історичної зачіски розробити сучасну святкову або фантазійну зачіску, яка відповідала б сучасним напрямкам моди та стилю і водночас зберігала ту характерну «родзинку», яка притаманна оригіналу. Така робота дає можливість студентам проявити себе не лише як виконавців, а як творчих особистостей.

Студенти створюють справжні авторські роботи, і саме через стилізацію відкривають своє індивідуальне бачення, формують власний смак та професійну ідентичність. Водночас розширюються їхні практичні навички як художників, що є невід'ємною частиною розвитку уявно-просторового мислення та здатності передбачати кінцевий результат.

На рисунках 1, 2 представлено приклади студентських робіт, що включають графічне зображення історичної зачіски та її сучасну інтерпретацію у повсякденному образі.

Оскільки ці роботи виконуються студентами старших курсів і базуються на раніше здобутих знаннях з фахових дисциплін, вони мають можливість підійти до виконання завдання з достатнім рівнем підготовки. У процесі виконання творчого завдання застосовуються поетапні методичні підходи, які дозволяють систематизувати діяльність студентів та спрямувати її на досягнення якісного результату.

На початковому етапі здійснюється підбір історичного прототипу зачіски, аналіз її характерних особливостей: форми, об'єму, декоративних елементів, а також особливостей історичної епохи. Важливим є збереження ідентичності образного стилю. Студенти поглиблюються у вивчення періоду, стилю одягу, поведінки та загального образу, що дозволяє краще зрозуміти концепцію та ідею зачіски.

Після вибору базової зачіски у студента фор-

Рис. 1. Історична зачіска та її сучасна інтерпретація

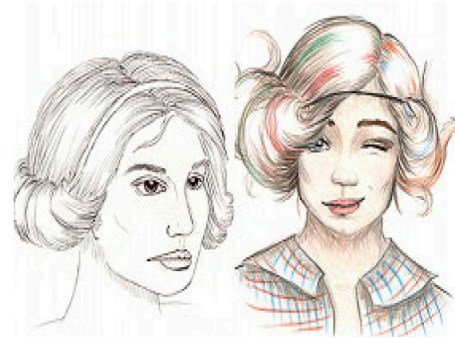

Рис. 2. Історична зачіска та її сучасна інтерпретація

мується задум майбутнього образу. Процес ескізування є невід'ємною частиною створення будь-якого стилізованого образу. Спочатку виконуються графічні замальовки, у яких відбувається пошук форми та композиційного рішення. Такий підхід сприяє розвитку художніх навичок, відчуття пропорцій, рівноваги та цілісності зображення.

На основі попередніх пошуків створюється більш детальний ескіз, у якому вже чітко простежується стилізація історичного образу. Саме на цьому етапі відбувається трансформація історичної зачіски у сучасну, із врахуванням модних тенденцій та індивідуального бачення автора.

На рис. 3 представлено приклад студентської роботи, що включає історичну зачіску та її сучасну інтерпретацію у святковому варіанті. Різноманітність підходів до виконання дозволяє кожному студенту максимально розкрити свій творчий потенціал та знайти власний стиль.

Виконання подібних завдань сприяє формуванню як професійних, так і загальних компетентностей майбутніх фахівців. Зокрема, розвивається креативне мислення, здатність до стилізації, вміння працювати з візуальною інформацією, аналізувати та комбінувати різні стилістичні рішення. Важливими є також навички художнього проєктування та здатність швидко приймати рішення ще на етапі формування

Рис. 3. Стилізація історичної зачіски у святковий образ

Рис. 4. Фантазійний образ на основі історичної зачіски

Рис. 5. Фантазійний образ на основі історичної зачіски

здуму.

У процесі роботи студенти застосовують знання, здобуті протягом усього періоду навчання: підбір композиції, правильне розміщення елементів, уникнення перевантаження деталями, створення індивідуальних рішень. Аналіз історичних джерел дозволяє їм глибше зрозуміти стилістику епохи та використати ці знання у створенні сучасного образу.

Мода є циклічною, але водночас швидкоплинною, тому сучасне суспільство потребує фахівців, здатних створювати нові, індивідуальні та актуальні образи. Особливо це актуально для молоді, яка розвивається в умовах цифрового середовища. Саме тому студентам важливо надавати

можливість не лише генерувати ідеї, а й реалізувати їх на практиці, поєднуючи творче бачення з технічними навичками. Таким чином вони навчаються презентувати власний продукт, аргументувати свої рішення, працювати з клієнтом, що є важливою складовою їхньої майбутньої професійної діяльності.

На рисунках 4–5 представлено приклади фантазійних образів, створених на основі історичних зачісок. Створення таких образів має особливе значення, оскільки передбачає не копіювання, а інтерпретацію, що сприяє переходу студента з рівня виконавця на рівень автора.

Переосмислення складних історичних форм сприяє розвитку відчуття об'єму, пропорцій та композиційної рівноваги. Студенти вчаться аналізувати форму, визначати головні елементи, трансформувати їх та адаптувати до сучасного образу і конкретної моделі.

Створення фантазійних образів також формує здатність працювати з образом комплексно: поєднувати зачіску, макіяж, одяг та загальний стиль. Такі навички є необхідними для роботи у сфері індустрії краси, зокрема у fashion-напрямі, фото- та відеозйомках, сценічних образах і конкурсній діяльності.

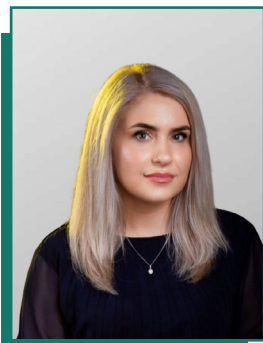
Крім того, подібні завдання значно підвищують мотивацію студентів до навчання, адже творчий процес є більш захопливим, ніж репродуктивне відтворення. Сучасний фахівець має вміння не лише виконати зачіску, а створити цілісний образ, що формується завдяки розвитку художнього смаку, відчуття стилю та розуміння естетики різних епох.

Завершальним етапом є практичне виконання зачіски на моделі або манекені, що дозволяє реалізувати задум у матеріалі та оцінити рівень сформованих навичок. Інтеграція сучасних технологій у навчальний процес також є важливим аспектом. Використання цифрових інструментів, соціальних мереж та онлайн-платформ сприяє пошуку ідей, візуалізації та презентації результатів. Це дозволяє студентам не лише розширити свої можливості, а й сформувані навички самопрезентації у професійному середовищі.

Отже, використання історичної спадщини зачіски у підготовці майбутніх фахівців перукарського мистецтва є ефективним засобом формування їхньої професійної майстерності. Такий підхід сприяє розвитку творчого потенціалу, формуванню індивідуального стилю та підвищенню конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Список використаних джерел
<https://surl.li/awjeuj>

ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ МЕХАНІЗОВАНОГО РУБАННЯ І РІЗАННЯ ЛИСТОВОГО ТА ПРОФІЛЬНОГО МЕТАЛУ (урок із предмета «Основи слюсарної справи»)

Тетяна Самусь,
канд. пед. наук, доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
Сергій Калін, майстер виробничого навчання
КЗ СОР «Сумський хіміко-технологічний центр ПТО»

Анотація. Урок розроблено відповідно до професійного стандарту, освітньої програми підготовки кваліфікованих робітників і програми освітнього компонента «Основи слюсарної справи». Пропонуємо використовувати для організації освітнього процесу для професії «Слюсар-ремонтник» 2–3 розрядів. Урок можна проводити зі здобувачами, які мають базову загальну середню освіту.

Abstract. The lesson has been developed in accordance with the professional standard, the educational program for the training of skilled workers, and the curriculum of the educational component “Fundamentals of Metalworking”. It is recommended for use in organizing the educational process for the profession of “Maintenance Fitter” of the 2nd–3rd qualification grades. The lesson can be conducted for learners who have completed basic general secondary education.

Тема програми: Механізована обробка металу.

Тема уроку: Ознайомлення з обладнанням для механізованого рубання і різання листового та профільного металу.

Мета уроку:

Навчальна:

- ▼ ознайомити здобувачів із різновидами обладнання для механізованого рубання і різання;
- ▼ вивчити будову і принцип роботи гільйотинних ножиць (механічних і гідравлічних), прес-ножиць, стрічкової пили, маятникової пили, механізованої ножівки;
- ▼ навчити визначати раціональні способи рубання і різання залежно від виду матеріалу.

Виховна:

- виховувати культуру технічної праці та відповідальне ставлення до роботи;

- формувати розуміння важливості дотримання правил безпеки.

Розвивальна:

- ◆ розвивати інтерес до сучасних технологій металообробки;
- ◆ розвивати технічне мислення, вміння аналізувати, порівнювати;
- ◆ розвивати просторову уяву під час роботи з кресленнями та ескізами.

Основні поняття теми: профільний прокат, листовий прокат, рубання металу, різання металу, верстати для різання металу, верстати для рубання металу, механізовані ножиці, механізовані пили по металу, пили тертя, прес-ножиці.

Дидактичні засоби для проведення уроку та обладнання: комп'ютер, мультимедійний проєктор, екран; мультимедійна презентація «Верстати для рубання листового і профільного металу»,

відеоролик «Демонстрація роботи верстатів для різання і рубання металу», ескізи деталей для проєктного завдання, технічна документація до верстатів, Gem-бот «Верстати для різання і рубання металу».

Методи й організаційні форми проведення уроку: розповідь, бесіда, пояснення, конспектування, демонстрація, інструктаж, розгадування загадок, вправи на зіставлення у LearningApps, флешкартки, квіз у Kahoot, проєктне завдання на вибір верстата для різання або рубання, розв'язання проблемних ситуацій.

Міжпредметні зв'язки: матеріалознавство («Види профільного прокату», «Технологічні властивості конструкційних сталей»), охорона праці («Безпека використання механізованого обладнання», «Основи електробезпеки»), інформаційні технології.

Знання:

А.3.3. Пристрій, принципи роботи і призначення закріпленого за ним обладнання.

А.3.4. Інструкції з технічного обслуговування та експлуатації, вимоги до планування й оснащення робочого місця.

М.3.4. Як виконувати слюсарні роботи під час виготовлення деталей за кресленнями.

Уміння та навички:

А.У.3. Перевіряти справність дії пускових, гальмівних і блокувальних пристроїв.

А.У.8. Перевіряти чистоту обладнання і робочого місця.

А.У.9. Виконувати підготовку робочого місця.

М.У.6. Виконувати різання металу ножівкою і ножицями.

М.У.12. Демонструвати навички відповідальності, концентрації, розподілу, перемикання уваги.

М.У.13. Демонструвати навички оперативного прийняття рішень у разі виникнення позаштатних ситуацій під час виконання робіт з використанням електричних і пневматичних інструментів.

Тип уроку: комбінований.

Тривалість: 45 хв.

Література:

1. Попов А. Ф., Пахар Т. В., Паркницький О. В., Шулепіна Г. Ю. Основи слюсарної справи : навчальний посібник. Чернівці : Букрек, 2020. 224 с.

2. Щетинін В. Т. Конструкції та налагодження металообробних верстатів : навчальний посібник. Кременчук : Видавничий відділ КрНУ, 2021. 88 с.

3. Сушко О. В., Кюрчев С. В., Пеньов О. В., Колодій О. С., Черкун В. В. Основи слюсарної справи : навчальний посібник. Мелітополь : ТПЦ «Forward press», 2020. 152 с.

ПЛАН УРОКУ

№ з/п	Етапи уроку	Час, хв	Організаційно-методичні вказівки
1.	Організаційна частина.	1	
2.	Перевірка вивченого матеріалу, актуалізація опорних знань.	7	
3.	Оголошення теми і мети уроку.	2	
4.	Вивчення нового матеріалу.	15	
5.	Узагальнення знань здобувачів освіти.	3	
6.	Закріплення нових знань.	11	
7.	Підбиття підсумків.	4	
8.	Домашнє завдання.	1	

ПЕРЕБІГ УРОКУ	
Форми і методи навчання	Зміст етапів уроку
Бесіда	I. ОРГАНІЗАЦІЙНА ЧАСТИНА (1 хв) Привітання. Перевірка готовності здобувачів освіти до уроку. Контроль підготовки до заняття. Перевірка присутності за журналом.
Фронтальна бесіда	II. ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ, АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ (7 хв)
Розгадування загадок	<p>Викладач: Сьогодні ми будемо вивчати важливу в роботі слюсаря-ремонтника тему. Але перед вивченням нової теми пригадаємо основні відомості про різання та рубання металу. Скажіть, будь ласка, що таке різання металу?</p> <p>Учні пропонують свої відповіді. Орієнтовні відповіді учнів: Різнання металу – це технологічний процес відокремлення частини матеріалу від заготовки за допомогою різального інструмента з утворенням стружки.</p> <p>Викладач: Правильно. А що таке рубання металу? Орієнтовні відповіді учнів: Рубання металу – це технологічна операція, коли відбувається відокремлення частини металу від заготовки або поділ заготовки на частини за допомогою ударного інструмента.</p> <p>Викладач: А які ручні інструменти використовуються для цих операцій? Пропоную розгадати загадки, щоб пригадати ці інструменти.</p> <p>Загадки: Без леза, та гострий спереду, У руках майстра – не на біду, Не пиляє і не ріже, А метал рубає швидко й точно. (Зубило) Дві щелепи – не звір, не кусає, А лист металу легко з'їдає. Не рубає, не пиляє, А рівно по лінії розділяє. Що це? (Ножиці по металу) Зубами дрібними метал не гризе, А рівно, уперто розріз бере. Руками ведеш – не ламає, а ділить.</p>
Інтерактивна вправа	<p>Назви цей інструмент уміло! (Пилка по металу)</p> <p>Викладач: Так, дійсно, для різання металу використовуються ножиці по металу, ножівки. А для рубання – зубила, крейцмейсели та молотки. Тож важливо знати будову, види та характеристики цих інструментів і вимоги до роботи з ними.</p> <p>Викладач: Тема нашого сьогоднішнього уроку тісно пов'язана зі знанням вами назв сортового і профільного металу, який випускає промисловість.</p>

Інтерактивна
вправа

Щоб зрозуміти рівень ваших знань, я пропоную виконати завдання в сервісі LearningApps. У завданні вам необхідно буде співвіднести назви профілів металу з відповідними зображеннями (рис. 1–2).

Рис. 1. QR-код завдання у LearningApps

Рис. 1. QR-код завдання у LearningApps

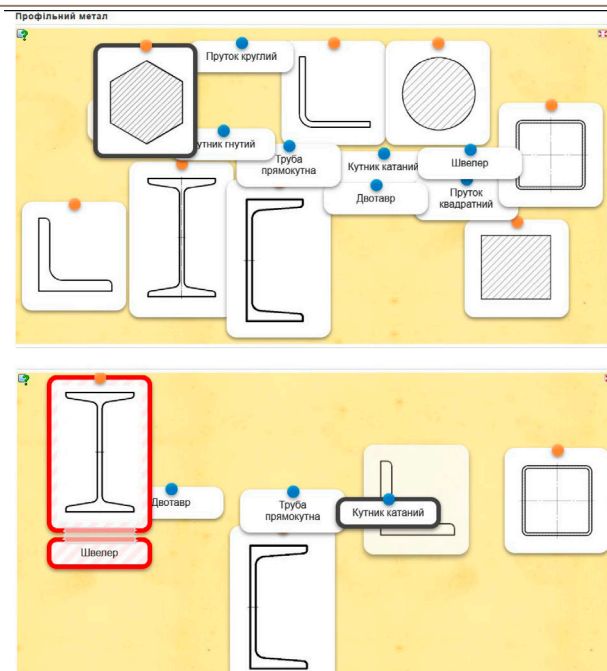

Рис. 2. Приклад виконання завдання в сервісі LearningApps на визначення назв профільного прокату

Викладач: Молодці, добре впоралися із виконанням завдання! Тепер ми можемо перейти до вивчення нової теми.

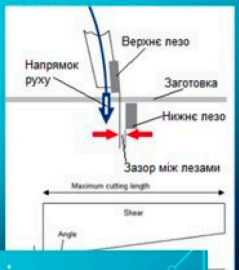
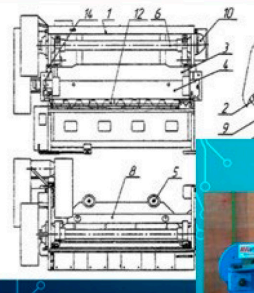

Пояснення,
демонстрування,
конспектування

III. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ І МЕТИ УРОКУ (2 хв)

Викладач: Тема нашого уроку – «Ознайомлення з обладнанням для механізованого рубання і різання листового та профільного металу». Запишіть її.

Сьогодні ми ознайомимося з різними видами обладнання для механізованого рубання і різання металу, розглянемо принципи їх роботи та навчимося обирати найраціональніші способи обробки залежно від типу матеріалу.

Знання, що ви здобудете сьогодні на уроці, важливі для слюсаря-ремонтника, оскільки правильний вибір способу обробки металу забезпечує ефективність роботи, якість продукції і зниження витрат часу та матеріалів.

	<p>Тому разом сформулюймо мету нашого уроку. Як ви вважаєте, що ми повинні засвоїти сьогодні?</p> <p>Учні з допомогою викладача формують мету уроку.</p>
<p>Розповідь із синхронним показом мультимедійної презентації «Верстати для рубання листового і профільного металу»</p>	<p>IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ (15 хв)</p> <p>Механізоване рубання – це більш продуктивний спосіб обробки металу порівняно з ручним рубанням. Для цієї операції використовується спеціальне обладнання, яке дозволяє значно підвищити продуктивність праці та якість обробки.</p> <p>Основні види обладнання для механізованого рубання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • приводні (гільйотинні) ножиці; • прес-ножиці; • листові ножиці з поворотними ножами; • паралельні та кутові ножиці. <div data-bbox="699 689 1321 1070"> <p>Гільйотинні ножиці</p> <p>Гільйотинні ножиці являють собою верстат, що застосовується для різання та рубання заготовок з різних матеріалів. Незважаючи на різні конструктивні виконання та модифікації обладнання, механізм має у складі станину, затискач, ножиці. Нижній ніж виконується нерухомим і</p> </div> <div data-bbox="587 981 1273 1350"> <p>Гільйотинні ножиці</p> <p>Будова кривошипної гільйотини</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Станина 2. Привід 3. Балка ножова 4. Притиск 5. Упор задній 6. Вали приводні 7. Муфта ввіключення </div> <div data-bbox="798 1182 1391 1541"> <p>Гільйотинні ножиці</p> <p>Механічні (ручні) - ручні ножиці гільйотинні зазвичай оснащені пружинно-важільним пристроєм який забезпечує управління за допомогою ножної педалі. Такі верстати відрізняються невеликими розмірами та компактністю, не вимагають підключення до енергомережі.</p> </div>
	<p>Рис. 3. Гільйотинні ножиці: принцип дії, різновиди, будова</p> <p>Гільйотинні ножиці – це найпоширеніший вид обладнання для рубання листового металу. Вони мають прямолінійні ножі, один з яких є нерухомим, а другий переміщується вертикально (рис. 3).</p> <p>Принцип дії гільйотинних ножиць подібний до принципу дії ручних ножиць, але завдяки механізації процесу вони дозволяють обробляти листовий метал товщиною до 25 мм.</p> <p>Для кращого розуміння принципу роботи цієї машини пропоную переглянути відеоролик, у якому демонструється процес рубання металу. Зверніть увагу на положення заготовки, налаштування обладнання та заходи безпеки під час роботи.</p>

Перегляд відеоролика (1 хв).

<https://www.youtube.com/watch?v=Uap1VpZmtco>

Викладач: Поділіться своїми враженнями від роботи гільйотинних ножиць: поміркуймо разом над перевагами, які надає ця машина, і, можливо, знайдемо певні її слабкі сторони. Виконаймо вправу «Плюс-мінус», у якій пропонується віднести характеристики гільйотинних ножиць до переваг або недоліків (рис. 4).

Рис. 4. QR-код завдання у LearningApps і приклад виконання вправи «Плюс-мінус» у сервісі LearningApps

Викладач демонструє на екрані вправу, а учні мають у процесі спілкування визначити, до переваг чи недоліків належать вказані характеристики обладнання.

(Основні переваги гільйотинних ножиць:

- висока продуктивність;
- можливість обробки товстого листового металу;
- точність різку;
- можливість налаштування зазору між ножами залежно від товщини металу.

Однак гільйотинні ножиці мають і певні обмеження:

- можуть використовуватися тільки для прямолінійного різання;
- спричиняють деформацію кромки металу;
- не підходять для різання профільного металу або потребують для цього додаткових пристосувань).

Викладач: Поміркуймо, що робити, коли потрібно розрубати профільний метал? Чи є машини для цього виду робіт?

(Учні висловлюють свої припущення).

Звичайно, є машини, які працюють за подібним принципом, але призначені для рубання профільного металу, а також пробивання отворів. Ці машини називаються прес-ножиці (рис. 5).

Рис.5. Прес-ножиці

Розповідь із синхронним показом мультимедійної презентації

Викладач: Тепер розглянемо способи механізованого різання металу. На відміну від рубання, різання характеризується поступовим відділенням матеріалу у вигляді стружки.

Основні способи механізованого різання (рис. 6):

- стрічковими пилами;
- маятниковими пилами;
- дисковими пилами;
- пилами тертя.

Рис.6. Обладнання для механізованого різання металу

Викладач: Механічне різання здійснюється за допомогою дискових або стрічкових пилок. Цей спосіб особливо ефективний для обробки профільного металу – труб, кутників, швелерів тощо.

	<p>Дискові пилки забезпечують швидке та точне прямолінійне різання, а стрічкові пилки дозволяють виконувати прямолінійне різання на невеликих швидкостях, але без нагрівання заготовок, що важливо під час різання металів, схильних до гартування.</p>
<p>Демонстрація відеоролика</p>	<p>Відеоролик «Демонстрація роботи верстатів для різання і рубання металу». Викладач: Перегляньмо відео про різання профільного металу пилами різних видів. Перегляд відеоролика (1 хв). https://youtu.be/Uap1VpZmtco</p>
<p>Флешкартки</p>	<p>Фактори, що впливають на вибір верстата Викладач: Як ви вважаєте, які фактори впливають на вибір верстата для рубання або різання металу? Для наочності скористаємося флешкартками з підказками (рис. 7). Учні відповідають.</p> <div data-bbox="432 768 663 1003"> </div> <div data-bbox="703 763 1339 1128"> </div> <div data-bbox="483 1153 1241 1592"> </div> <p>Рис.7. QR-код вправи у wordwall.net і приклад виконання вправи з флешкартками у wordwall.net</p> <p>Викладач: Отже, підсумуємо. Основними факторами для вибору обладнання є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тип металу та його властивості; - товщина матеріалу; - форма заготовки; - вимоги до якості кромки; - економічність процесу.

<p>Інтерактивний квіз</p>	<p>V. УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ (3 хв)</p> <p>Викладач: Для закріплення вивченого матеріалу пропоную вам узяти участь у квізі Kahoot. Підготуйте свої смартфони чи планшети та введіть код гри або відскануйте QR-код (рис. 8), або перейдіть за посиланням (https://create.kahoot.it/details/bf4f2148-930e-4ac5-82f3-d0e1478316b5).</p> <p>Учні відповідають на запитання квізу.</p> <p>Рис. 8. QR-код вправи та приклад квізу в Kahoot на визначення назв обладнання та повторення його призначення</p> <p>Викладач: Молодці! Бачу, що ви добре засвоїли матеріал.</p>
<p>Практичні завдання: Проектне завдання</p>	<p>VI. ЗАКРІПЛЕННЯ НОВИХ ЗНАНЬ (15 хв)</p> <p>Викладач: Тепер перейдемо до практичного завдання. Хочу запропонувати вам проектне завдання. Уявіть, що ви працюєте слюсарем на підприємстві з виготовлення металоконструкцій. Ви берете участь у виготовленні металоконструкції з металу різної форми профілів. Ваше завдання у рамках проекту – проаналізувати надані ескізи профільного металу та визначити найраціональніший спосіб рубання або різання для зображеного профілю. А помічником у виконанні цього завдання буде Gem-бот, який може надати пояснення й поради щодо вибору обладнання (рис. 9).</p> <p>Для виконання завдання вам необхідно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізувати ескіз профілю металу. 2. Визначити найраціональніший спосіб рубання або різання. 3. Обґрунтувати свій вибір, вказавши: <ul style="list-style-type: none"> ◆ тип обладнання; ◆ технологічні параметри обробки; ◆ особливості підготовки заготовки; ◆ очікувану якість кромки. <p>Викладач розподіляє учнів у групи по троє і роздає ескізи.</p>

Проблемна ситуація

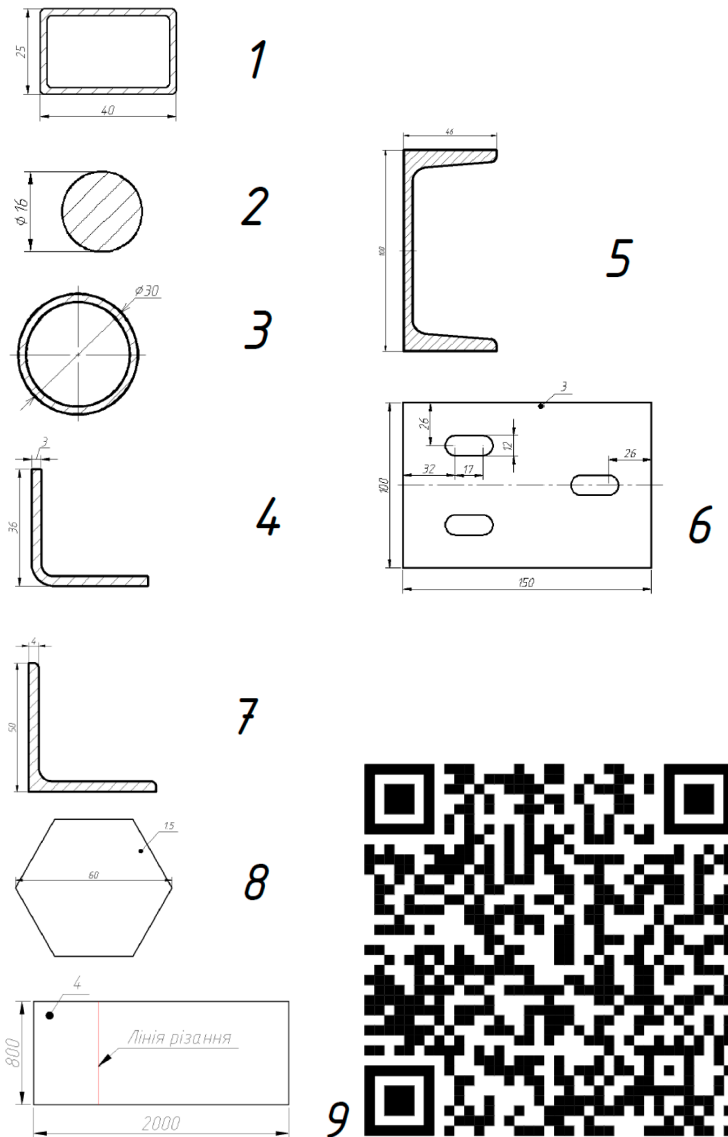

Рис. 9. Ескізи профільного металу, до проектного завдання та QR-код посилання на Gem-бот

Учні працюють над завданням у малих групах.

Викладач: Тепер прошу представників кожної групи презентувати своє рішення.

Учні пропонують свої рішення, після чого відбувається обговорення.

Викладач: У виробничому процесі під час виготовлення чи ремонту металоконструкцій не завжди все йде гладко. Доволі часто виникають ситуації, коли працівник стикається з виробничими проблемними ситуаціями і йому необхідно знайти причину виниклої проблеми та вирішити її. Тому хочу запропонувати вам побути в ролі такого працівника і вирішити таку проблему:

під час рубання листової сталі марки Ст. 3 товщиною 2 мм на гільйотинних ножицях виникла проблема – ножиці почали не рубати, а загинати метал. Визначте, яка причина цієї проблеми, та вкажіть шлях її вирішення. Можете скористатися Gem-ботом для допомоги у вирішенні цієї проблеми.

	<p>Викладач розподіляє учнів у групи по трое, як під час попереднього завдання, і пропонує вирішити проблему. Учні працюють над виконанням завдання в малих групах. Викладач: Як ваші успіхи? Розкажіть, як би ви вирішили проблему, описану в завданні. Учні презентують свої рішення, після чого відбувається обговорення.</p>
<p>Бесіда Вправа «Норм чи стрьом»</p> <p>Вправа «Одним реченням»</p>	<p>VII. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ (5 хв) Рефлексія Викладач: Сьогодні ви дізналися багато корисного про процес механізованого рубання і різання металу на верстатах. І як справжні професіонали, можете з'ясувати, яких помилок може припуститися слюсар під час роботи на цих верстатах. Зараз я запропоную вам твердження, а ви дайте відповіді правильно («норм») чи неправильно («стрьом») діяти в таких ситуаціях:</p> <ul style="list-style-type: none"> • рубати арматуру в гільйотинних ножицях (стрьом); • різати вуглецеву сталь на стрічковій пилі (норм); • сильніше тиснути на маятникову пилку, щоб швидше відрізати (стрьом); • вирубувати отвори прес-ножицями замість свердління (норм). <p>Учні відповідають. Викладач: Наше заняття добігає кінця. Ви всі молодці, тому що активно та плідно працювали на уроці. Поділіться своїми враженнями, відповівши на запитання одним реченням:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▼ Як ви вважаєте, чи досягли ми поставленої мети уроку? ▼ Які знання ми здобули на цьому уроці? ▼ Чому ці знання є важливими? ▼ Учні висловлюють свою думку. <p>Викладач: Найголовніше, що ви навчилися обирати оптимальний спосіб обробки металу залежно від його властивостей, форми та вимог до якості. Викладач проводить загальне оцінювання роботи учнів на уроці, акцентує увагу на виконанні окремих завдань і ставленні учнів до нього. Після цього виставляє оцінки і мотивує своє рішення.</p>
	<p>VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ (1 хв) Викладач: Ваше домашнє завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати матеріал підручника за темою «Механізоване рубання і різання листового та профільного металу». 2. Підготувати порівняльну таблицю переваг та недоліків різних способів різання металу. 3. Додаткове завдання (за бажанням): підготувати коротке повідомлення про інноваційні технології різання металу в сучасній промисловості. <p>Дякую за увагу, співпрацю та активну роботу на уроці!</p>

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Ольга Куропятник,
викладач ВСП «Фаховий коледж харчових
технологій та підприємництва
Дніпровського державного
технічного університету»

Анотація. У статті розкривається застосування технологій штучного інтелекту у векторі інформаційного супроводу професійної освіти. Проаналізована сучасна доцільність використання технологій штучного інтелекту (далі – ШІ), представлені основні можливості використання системи, а також розкриті потенційні переваги та певна низка недоліків й небезпек його застосування.

Abstract. This article explores the application of artificial intelligence technologies in the field of information support for vocational education. It analyses the current relevance of using artificial intelligence (hereinafter referred to as AI) technologies, outlines the main capabilities of the system, and highlights the potential benefits as well as a number of drawbacks and risks associated with its use.

Використання систем ШІ в освіті має високий потенціал і передбачає виважене, відповідальне та етичне ставлення до їх використання здобувачів освіти, педагогів, науковців, адміністраторів, менеджерів, розробників освітньої політики. Поступово набувають популярності системи генеративного ШІ (generative artificial intelligence, generative AI, GenAI – англ.) – останнього покоління систем ШІ. Особливістю систем цього покоління ШІ є здатність не тільки розпізнавати дані, а створювати на основі вивчення взірця та виявлення його основних аспектів нові дані з подібними характеристиками, генерувати тексти, зображення, аудіо та відео. Системи генеративного штучного інтелекту набувають популярності швидкими темпами, в першу чергу, серед здобувачів освіти [1].

У грудні 2021 року Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні до 2030 року. Програма великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок» передбачає використання новітніх технологій для покращення процесу навчання та підготовки здобувачів освіти до життя в цифровому суспільстві і базується на принципах гнучкості,

індивідуалізації, колоборації та розширеного навчання. До основних технологій, які використовуються в освіті 4.0, належить і штучний інтелект [2].

Враховуючи сучасну практику застосування систем штучного інтелекту можна зробити висновки, що ШІ сприяє навчанню здобувачів освіти, зменшує навантаження на педагогів, підвищує рівність доступу до освіти. Основними можливостями використання систем ШІ для здобувачів можуть бути: індивідуалізація навчання; підвищення мотивації через узгодження індивідуального контенту з особистими інтересами і вимогами; особиста підтримка, наприклад, багатомовність або аудіовізуальні обмеження, удосконалення навичок цифрової грамотності, зокрема в реалістичних симуляціях; автоматичне генерування контенту та отримання рефлексії. Для педагогів можливості систем ШІ можуть сприяти: покращенню рівня досягнень здобувачів (допомогти у виборі завдань та інструкцій); розумінню прогресу здобувачів, визначенню проблем у навчанні та їх профілактиці; ефективності організації освітньої діяльності, зокрема автоматичній перевірці робіт здобувачів, об-

робці результатів, розповсюдженню навчальних матеріалів, призначенню домашніх завдань, автоматичному компілюванню, оцінюванню й покращенню навчальних занять тощо.

Розкриваючи цю тему, також важливо враховувати й ризики та небажані ефекти використання систем ШІ у процесі навчання, разом із ризиками, що пов'язані з безпекою і конфіденційністю. До загальних можна віднести, наприклад, втрату автономії. Помилкові прогнози систем ШІ можуть впливати на траєкторію навчання, в результаті чого здобувач втрачає контроль над процесом навчання. Використовуючи системи ШІ, що можуть приймати рішення та втручатися в процес навчання, може статися обмеження щодо прийняття рішень на основі власних професійних міркувань. Рекомендації систем ШІ, що надаються на основі профілю користувача, можуть опосередковано обмежувати свободу вибору, наприклад, програмного забезпечення. Насамкінець, необхідно враховувати соціальний аспект використання систем ШІ, а саме: ймовірність погіршення соціальних навичок, зниження якості професійних відносин, зростання нерівності через розрив між ефективними й неефективними користувачами систем ШІ. Саме тому дуже важливо уважно стежити за впливом систем ШІ на учасників освітнього процесу і на систему освіти в цілому. Це можна зробити лише в тому випадку, якщо технологія використовується відповідально та продумано.

Аналізуючи доцільність використання технологій ШІ в професійній освіті, виокремлено певні можливі переваги та виклики і недоліки. А саме, з'ясовано, що потенційними перевагами застосування ШІ в освіті, зокрема й у професійній, є:

1) індивідуалізація навчання (допомога педагогам у розробленні індивідуальних навчальних планів для кожного із здобувачів освіти, враховуючи їх потреби та здібності, а також для здійснення аналізу даних про кожного здобувача освіти, враховуючи його сильні та слабкі сторони та надання персоналізованих матеріалів та завдань);

2) автоматизація процесу оцінювання (допомога педагогам в автоматизації процесу оцінювання знань здобувачів освіти, у швидкому аналізі та оцінюванні їхньої роботи, у забезпеченні миттєвого зворотного зв'язку, що сприятиме ефективнішому навчанню);

3) покращення доступності освіти (сприяння забезпеченню доступності освіти для всіх здобувачів, включаючи людей з особливими потребами та тих, хто мешкає у віддалених районах);

4) покращення якості навчання (допомога педагогам у покращенні якості освітнього процесу шляхом забезпечення для здобувачів освіти доступу до новітніх технологій та інтерактив-

них методів навчання);

5) покращення персоналізованого навчання (особливо здобувачів освіти з особливими потребами, використовуючи вже розроблені адаптивні програми, що враховують індивідуальні потреби таких здобувачів);

6) оптимізація управління аудиторією (програми з ШІ можуть пропонувати рекомендації щодо організації малих груп та підбору матеріалів для різних груп здобувачів освіти);

7) покращення процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців (застосування технологій ШІ для створення віртуальних тренажерів і симуляторів, що дасть змогу здобувачам набувати професійних компетенцій, практичних навичок і досвіду, особливо в разі відсутності можливості тренуватися на реальних об'єктах [3];

8) допомога під час дистанційного навчання (системи ШІ можуть підвищити ефективність віддаленого навчання).

Незважаючи на переваги, які надає використання технологій ШІ в професійній освіті, існує і певна низка недоліків й небезпек його застосування, до яких відносять такі:

1) несамостійність виконання завдань (ШІ може знизити здатність здобувачів освіти критично мислити і брати на себе відповідальність);

2) відсутність міжособистісної взаємодії (ШІ не може замінити міжособистісну взаємодію між педагогом та здобувачем, яка є важливою для розвитку навичок спілкування та соціальної взаємодії) [4].

3) упередженість (ШІ може бути упередженим, якщо в нього введено неправильні дані або якщо він навчений на неправильних даних, і в процесі його роботи можуть виникати помилки);

4) нерівність (ШІ може збільшити нерівність в освіті, якщо не всі здобувачі мають рівний доступ до технологій, що використовуються в освітньому процесі).

Враховуючи наведене, можна зробити висновок, що незважаючи на всі ці виклики, штучний інтелект має великий потенціал для трансформації освіти. Штучний інтелект може допомогти створити інноваційне та доступне навчання для всіх, а також зосередитися на підготовці кваліфікованих фахівців у певній галузі. Застосовуючи ШІ відповідально, ми зможемо створити майбутню сучасної освіти, де кожен майбутній фахівець зможе реалізувати свій потенціал.

Список використаних джерел

<https://surli.cc/fckyiv>

ІНТЕГРАЦІЯ NOTEBOOKLM В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Валентина Матвієнко, методист
Леся Вовк, завідувачка відділення
Юлія Сагдєєва, викладач
ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж
Білоцерківського НАУ»

Анотація. У статті розглянуто інноваційні підходи до викладання економічних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти. Висвітлено можливості сервісу NotebookLM у створенні сучасного освітнього контенту та його застосування у дисциплінах «Маркетинг», «Менеджмент», «Економічна теорія» та «Економіка підприємства».

Abstract. The article examines innovative approaches to teaching economic disciplines in institutions of professional pre-higher education. It highlights the capabilities of the NotebookLM service in creating modern educational content and its application in the disciplines "Marketing", "Management", and "Economic Theory" and "Enterprise Economics".

Якість освітнього контенту є одним із ключових чинників ефективності освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти. Сучасні здобувачі освіти потребують не лише доступу до інформації, але й її зрозумілого, структурованого та візуалізованого подання.

Традиційні підходи до викладання, що базуються переважно на текстових матеріалах і лекційних формах роботи, не забезпечують достатнього рівня залучення здобувачів освіти та не сприяють формуванню практичних навичок. У зв'язку з цим виникає потреба у впровадженні інноваційних підходів, орієнтованих на створення якісно нового освітнього контенту [3].

Одним із нових і перспективних інструментів є сервіс NotebookLM, який дозволяє інтегрувати різні формати навчальних матеріалів та забезпечує новий рівень організації освітнього процесу.

Сучасні дослідження у сфері педагогіки фахової передвищої освіти підтверджують зростання ролі цифрових технологій у підвищенні якості навчання. Особлива увага приділяється мультимедійним засобам, інтерактивним технологіям та використанню штучного інтелекту [1].

Науковці відзначають, що застосування цифрових інструментів сприяє активізації пізнавальної діяльності, індивідуалізації навчання та розвитку критичного мислення. Водночас питання створення комплексного освітнього контенту за допомогою сервісів на основі штучного інтелекту, у викладанні економічних дисциплін у системі фахової передвищої освіти потребує подальшого дослідження [4].

Метою статті є теоретичне обґрунтування та практичне розкриття інноваційних підходів до викладання економічних дисциплін через підвищення якості освітнього контенту на основі використання сервісу NotebookLM.

Сервіс NotebookLM є інтелектуальним цифровим інструментом, який дозволяє викладачу систематизувати навчальні матеріали, здійснювати їх глибокий аналіз та трансформувати у різні формати освітнього контенту. Це забезпечує перехід від традиційної передачі знань до створення інтерактивного освітнього середовища.

Використання сервісу дає змогу викладачу створювати взаємопов'язані навчальні ма-

теріали різних форматів, що підсилюють один одного.

Слід зазначити, що викладачі ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету» вже успішно застосовують сервіс NotebookLM у процесі викладання дисциплін «Маркетинг», «Менеджмент», «Економічна теорія» та «Економіка підприємства». Використання сервісу дозволяє створювати сучасні навчальні матеріали, підвищувати інтерактивність занять та сприяти кращому засвоєнню знань здобувачами освіти.

Практичний досвід викладачів свідчить про ефективність інтеграції цифрових інструментів у освітній процес та їхній внесок у формування професійних компетентностей студентів.

Використання у викладанні дисципліни «Маркетинг»

У викладанні маркетингу особливе значення має робота з інформацією про ринок, споживачів та конкурентне середовище.

Відеоогляди можуть використовуватися для аналізу реальних маркетингових кампаній, що дозволяє поєднати теорію з практикою. Викладач може створювати короткі тематичні відеоматеріали, які пояснюють концепції сегментації ринку, позиціонування або брендингу.

Аудіоогляди доцільно застосовувати для пояснення маркетингових стратегій або розбору кейсів, що дозволяє здобувачам освіти засвоювати матеріал у зручному форматі.

Інфографіка забезпечує візуалізацію складних маркетингових процесів, таких як життєвий цикл товару, структура ринку або маркетинговий комплекс.

Ментальні карти допомагають структурувати знання щодо елементів маркетингової діяльності підприємства.

Флеш-картки сприяють ефективному засвоєнню ключових термінів і понять.

Тестові завдання дозволяють перевірити здатність застосовувати маркетингові інструменти у практичних ситуаціях.

Використання у викладанні дисципліни «Менеджмент»

Менеджмент як дисципліна передбачає формування навичок прийняття рішень та управління процесами.

Відеоогляди можуть демонструвати приклади

управлінських ситуацій, що сприяє розвитку практичного мислення.

Аудіоматеріали ефективні для аналізу стилів керівництва, функцій управління та принципів організації діяльності.

Інфографіка дозволяє відобразити організаційні структури, процеси управління та взаємозв'язки між функціями менеджменту.

Ментальні карти допомагають систематизувати знання про функції управління, методи та принципи менеджменту.

Флеш-картки використовуються для засвоєння термінології та основних категорій.

Тестові завдання сприяють оцінюванню здатності здобувачів освіти приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Розглянемо практичне застосування сервісу NotebookLM на прикладі створення інфографіки до лекції з менеджменту на тему «Комунікації в управлінні».

Для цього необхідно перейти за посиланням <https://notebooklm.google.com/> та зареєструватися.

Після створення нового блокнота слід завантажити лекцію у форматі PDF як джерело для штучного інтелекту та зачекати, поки вона обробиться.

На панелі студії обирається кнопка «Інфографіка», після чого виставляються необхідні налаштування (тема, стиль, обсяг інформації).

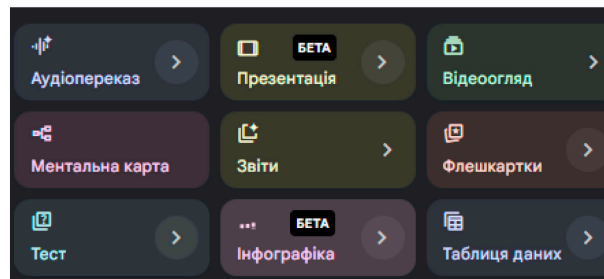

Рис. 1. Панель студії NotebookLM

Натисканням кнопки «Створити» запускається генерація зображення, що висвітлює весь зміст теми на одному аркуші. Отриману інфографіку можна переглянути та завантажити для використання в освітньому процесі.

Інфографіка є ефективним засобом візуалізації складних управлінських процесів, організаційних структур та взаємозв'язків між функціями менеджменту, що дозволяє здобувачам освіти цілісно сприймати навчальний матеріал.

Використання у викладанні дисципліни «Економічна теорія»

Економічна теорія є фундаментальною дисципліною, яка формує базові знання про економічні процеси.

Відеоогляди дозволяють пояснювати складні економічні явища у доступній формі, використовуючи приклади з реального життя.

Аудіоогляди можуть містити пояснення економічних законів та категорій, що сприяє кращому розумінню матеріалу.

Інфографіка є ефективним засобом візуалізації економічних моделей, графіків попиту і пропозиції, макроекономічних показників.

Ментальні карти допомагають встановити логічні зв'язки між економічними поняттями та процесами.

Флеш-картки забезпечують швидке засвоєння базових термінів.

Тестові завдання сприяють перевірці рівня розуміння економічних закономірностей.

Використання у викладанні дисципліни «Економіка підприємства»

Економіка підприємства є прикладною дисципліною, що формує знання про господарську діяльність суб'єктів підприємництва, використання ресурсів та оцінювання результатів діяльності підприємства.

Використання сервісу NotebookLM дозволяє підвищити якість подання навчального матеріалу та забезпечити його практичну спрямованість.

Відеоогляди дають можливість пояснювати економічні показники діяльності підприємства, зокрема собівартість продукції, прибуток, рентабельність, із використанням реальних прикладів.

Аудіоогляди можуть містити пояснення методів розрахунку економічних показників та аналізу ефективності діяльності підприємства, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Інфографіка є ефективним засобом візуалізації структури витрат, джерел формування доходів, виробничих процесів та фінансових результатів підприємства.

Ментальні карти допомагають структурувати знання про економічну діяльність підприємства, взаємозв'язки між ресурсами, витратами та результатами.

Флеш-картки забезпечують швидке засвоєння ключових економічних термінів, таких як собівартість, прибуток, амортизація, продуктивність праці.

Тестові завдання сприяють перевірці рівня сформованості знань і навичок розрахунку економічних показників та аналізу діяльності підприємства.

Системне використання сервісу NotebookLM забезпечує:

- структурованість навчального матеріалу через логічну організацію інформації;
- наочність завдяки використанню візуальних засобів;
- інтерактивність, що підвищує залученість здобувачів освіти;
- доступність, оскільки матеріали можуть бути адаптовані до різних рівнів підготовки;
- практичну спрямованість, що дозволяє застосовувати знання у реальних ситуаціях.

Ефективне впровадження інноваційних підходів передбачає:

- ◆ цілеспрямоване планування структури освітнього контенту;
- ◆ поетапне впровадження різних форматів навчальних матеріалів;
- ◆ підготовку викладачів до використання цифрових інструментів;
- ◆ інтеграцію інноваційних технологій у освітні програми;
- ◆ забезпечення зворотного зв'язку зі здобувачами освіти;
- ◆ орієнтацію на формування професійних компетентностей [2].

Практичне використання сервісу вже показало позитивні результати навчання, підтверджуючи підвищення ефективності освітнього процесу та зміцнення практичних і теоретичних знань студентів.

Отже, досвід застосування сервісу NotebookLM викладачами ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету» підтверджує ефективність інтеграції цифрових інструментів у викладання економічних дисциплін. Використання можливостей сервісу NotebookLM дозволяє значно підвищити структурованість і наочність навчального матеріалу, активізувати пізнавальну діяльність здобувачів освіти та забезпечити комплексне засвоєння знань. Такий підхід сприяє підвищенню загальної якості освітнього процесу та формуванню професійних компетентностей студентів. Подальші дослідження варто спрямувати на систематизацію методичних підходів до використання цифрових сервісів і оцінювання їхнього впливу на результати навчання.

Список використаних джерел

<https://surl.li/xpsgnb>

ПЕРЕВІРКА РОБІТ З ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ НА ВИКОРИСТАННЯ ШІ: ПІДХОДИ ТА ОЗНАКИ

Світлана Яковенко,
викладач Лозівської філії Харківського
автомобільно-дорожнього фахового коледжу

Анотація. У статті розглянуто підходи до перевірки студентських робіт з фінансового обліку щодо використання штучного інтелекту з урахуванням принципів академічної доброчесності. Визначено типові ознаки формального застосування ШІ та запропоновано практичні методи їх виявлення, зокрема через аналіз облікових рішень і усне опитування. Особливу увагу приділено темі обліку грошових коштів у касі як показовій для перевірки рівня розуміння студентами матеріалу. Матеріал має практичну цінність для викладачів і сприяє підвищенню якості оцінювання навчальних робіт.

Abstract. The article examines approaches to assessing student work in financial accounting for the use of artificial intelligence, taking into account the principles of academic integrity. It identifies typical signs of the formal use of AI and proposes practical methods for detecting them, in particular through the analysis of accounting decisions and oral questioning. Special attention is paid to the topic of accounting for cash transactions as an illustrative area for evaluating students' understanding of the material. The article has practical value for educators and contributes to improving the quality of assessment of academic work.

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту призвів до їх активного використання здобувачами освіти під час виконання практичних і курсових робіт. З одного боку, такі інструменти відкривають нові можливості для навчання, з іншого – створюють ризики формального виконання завдань без належного розуміння змісту. Це актуалізує проблему забезпечення академічної доброчесності та пошуку ефективних підходів до перевірки студентських робіт.

Питання академічної доброчесності та використання цифрових технологій в освіті активно досліджується як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі. Однак проблема виявлення використання генеративного штучного інтелекту у фахових дисциплінах, зокрема у фінансовому обліку, потребує додаткового методичного обґрунтування та практичних рекомендацій.

Сьогодні використання штучного інтелекту у студентських роботах стало звичною практикою. Більшість здобувачів освіти застосовують такі інструменти для пошуку інформації, структурування матеріалу або редагування тексту, а інколи – для повного генерування робіт.

Водночас безконтрольне використання ШІ суперечить принципам академічної доброчесності, адже підміняє самостійну навчальну діяльність готовим результатом. Студент, який не здатний пояснити зміст виконаної роботи, не демонструє сформованих компетентностей.

Особливої актуальності ця проблема набуває у фінансовому обліку – дисципліні, що потребує точності, знання нормативної бази та розуміння логіки бухгалтерських процесів. Помилки у кореспонденції рахунків, некоректне застосування стандартів або відсутність логіки в облікових операціях свідчать про поверхневе

засвоєння матеріалу. ШІ чудово генерує загальні пояснення. Але він часто «пливе» саме там, де потрібні точність, контекст і перевірка.

Моя позиція: «ШІ – можна, але прозоро і з доказом компетентності». ШІ не забороняю, але ввожу правило: студент зобов'язаний показати власний внесок. Головне питання під час перевірки: чи може студент пояснити й захистити кожен фрагмент роботи. Оцінюю не «наявність ШІ», а якість обґрунтування, точність облікових рішень і самостійність.

Пропоную зосередитися на одній з базових і водночас найбільш показових тем фінансового обліку – обліку грошових коштів у касі підприємства. Саме ця тема є надзвичайно зручною для виявлення формального використання ШІ, адже касові операції чітко регламентовані, мають зрозумілу логіку, конкретні первинні документи, ліміти та обмеження. Тут дуже швидко видно: студент розуміє облік чи просто відтворив згенерований текст.

Чому тема «Облік грошових коштів у касі підприємства» показова для перевірки робіт? Тому що:

- має чітку нормативну базу;
- базується на конкретних первинних документах;
- містить обмеження і правила, які неможливо ігнорувати;
- легко перевіряється через практичні ситуації.

Тому, якщо студент справді виконував роботу самостійно, він:

- розуміє різницю між готівковими та безготівковими коштами;
- знає, що таке ліміт каси;
- орієнтується в ПКО, ВКО, касовій книзі;
- правильно формує бухгалтерські проведення.

ШІ ж часто дає загальний, «ідеальний» текст, але помиляється саме в деталях.

Типові ознаки використання ШІ у роботах з теми «Облік грошових коштів у касі підприємства»:

Абсолютно правильний текст – без жодної прив'язки до реальності

У курсовій або практичній роботі читаємо:

«Грошові кошти в касі – це найбільш ліквідні активи підприємства, які потребують суворого контролю...». Текст логічний, грамотний, але:

- ✓ немає прикладу жодної касової операції;
- ✓ не зазначено, яке саме підприємство;
- ✓ відсутній навіть умовний ліміт каси.

Сигнал для викладача: текст є, обліку – немає. Що я роблю в цій ситуації: прошу студента

навести один приклад:

- отримання готівки з банку;
- виплата заробітної плати;
- видача підзвітних коштів.

Формальні згадки про документи без розуміння їх ролі

Типова фраза: «Касові операції оформлюються прибутковими та видатковими касовими ордерами».

Але не вказано, хто їх підписує; не пояснено, коли оформлюється ПКО, а коли ВКО; відсутня логіка «операція – документ – проведення».

Перевірочне запитання, яке я задаю здобувачу: «Як оформлюється виплата зарплати з каси? Які документи? У якій послідовності?»

ШІ дає загальну відповідь. Студент, який працював сам – пояснює крок за кроком.

Помилки в рахунках – найпоширеніший маркер

Приклад з практичних робіт:

Операція: отримано готівку з поточного рахунку до каси.

У роботі записано: Дт 30 – Кт 36

Очевидна помилка, яка часто трапляється у згенерованих або скопійованих таблицях.

Що я роблю: ставлю просте питання: «Чому тут рахунок 36? З ким ми розраховуємося?». Це питання миттєво показує, чи студент розуміє економічну суть операції.

Ігнорування ліміту каси

ШІ часто згадує: «Підприємство встановлює ліміт каси»...і на цьому все. Але немає прикладу перевищення ліміту; пояснення наслідків; жодного облікового рішення.

Ставлю здобувачу практичне питання: «Що робити, якщо на кінець дня в касі залишок перевищує ліміт?». Тут неможливо відповісти без розуміння теми.

Конкретні приклади перевірки курсових робіт.

Приклад 1. «Гарний текст – слабка практика»

Курсова має 20 сторінок теорії, але лише 2 касові проведення; відсутня касова книга; немає жодного числового прикладу.

Дія викладача: даю мінізавдання на захисті: «Складіть проведення для трьох операцій з касою та поясніть їх».

Приклад 2. «Числа видали ШІ»

Студент пише «Ліміт каси – 500 000 грн для малого підприємства».

Ставлю запитання: «На підставі чого визначено ліміт? Чи реалістична ця сума?». Якщо відповідь нечітка – це типовий результат автоматичної генерації.

Приклад 3. «Касова книга є, але лише в тексті»

У роботі згадується касова книга, але немає жодного фрагмента заповнення; не зрозуміло, хто її веде; не пояснено, як вона закривається наприкінці дня.

Прошу студента описати один робочий день касира з точки зору обліку.

У процесі перевірки студентських робіт можна використовувати детектори ШІ, однак їх використання повинно бути обмеженим і доповнюватися професійним аналізом. Важливо пам'ятати: жоден інструмент не дає 100% доказу. У закладах освіти детектори ШІ доцільно використовувати як допоміжний сигнал, поєднуючи з фаховою перевіркою змісту.

Чого не варто робити викладачу:

- ◆ покладатися лише на онлайн-детектори ШІ;

- ◆ автоматично знижувати оцінку «за підозру»;

- ◆ оцінювати тільки обсяг і стиль тексту.

Детектори можуть помилятися. Професійна перевірка – ні.

Штучний інтелект не є проблемою сам по собі.

Проблема виникає тоді, коли: студент не розуміє облікової суті; не може пояснити проведення; не бачить логіки між документом, рахунком і результатом.

Фінансовий облік – це дисципліна, де істина завжди в деталях.

І саме ці деталі дозволяють викладачу легко відізнати самостійну роботу від формального використання ШІ.

Список використаних джерел

1. Криворот О.Г., Швабу Ю.І., Матюха М.М. Роль штучного інтелекту у вдосконаленні процесів обліку та оподаткування в Україні. Актуальні питання економічних наук. 2025. № 12. URL : <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/29912>

2. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р : станом на 29 груд. 2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text>

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ

У Медіатеці електронних засобів навчання розміщено електронний посібник «Геодезія», який підготовлено відповідно до програми 3 курсу «Геодезія», згідно з освітньо-кваліфікаційним рівнем фаховий молодший бакалавр для здобувачів освіти спеціальності G18 «Геодезія та землеустрій». У посібнику розглянуто загальні відомості про побудову державної геодезичної мережі, визначення координат окремих точок знімального обґрунтування, прив'язування пунктів державних мереж та пунктів меж земельних ділянок, сучасні електронні геодезичні прилади. Особливо подано посилання на електронні ресурси, презентації та відеофільми з дисципліни.

Містить три розділи, 9 тем, 37 елементів візуалізації, 5 навчальних відеофільмів.

Укладач **Ольга ПЕТРОВА** – викладач ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України». Працювати і навчатись <https://hub.nmcbook.com.ua/rozdil-10/>

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ТРУДОВОГО ПРАВА У КОЛЕДЖІ

Олена Ковальчук,
викладач ВСП «Ковельський
промислово-економічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

Анотація. У роботі розглянуто особливості використання інтерактивних технологій на заняттях з трудового права. Зокрема описано застосування кейс-методу, рольових ігор, групової роботи, дискусійних технологій та цифрових освітніх платформ. Визначено умови результативного використання інтерактивних форм навчання та їх вплив на формування професійних і загальних компетентностей студентів.

Abstract. The paper examines the specifics of applying interactive technologies in labour law classes. Particularly it describes the application of the case method, role-playing games, group work, discussion-based techniques, and digital educational platforms. The conditions for the effective implementation of interactive learning methods and their impact on the development of students' professional and general competencies are identified.

Інновації в освіті – це результат творчого пошуку креативних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем, а також процес оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, який оптимізує досягнення її мети [3, с. 3]. До інноваційних технологій належать: інтерактивні технології, інформаційні, технологія диференційованого навчання, особистісно зорієнтовані та проектні технології.

Сучасна система фахової передвищої освіти потребує оновлення підходів до викладання юридичних дисциплін, зокрема трудового права. Традиційна лекційно-репродуктивна модель навчання не завжди забезпечує формування практичних компетентностей, необхідних майбутнім фахівцям. Саме тому використання інтерактивних технологій набуває особливої актуальності.

Трудове право, що базується на Конституції, Кодексі законів про працю (КЗпП), законах («Про відпустки», «Про оплату праці» тощо) та підзаконних актах та інших нормативно-правових актах, має прикладний характер, тому потребує активного залучення студентів до моделювання реальних професійних ситуацій.

Інтерактивне навчання – це організація освітнього процесу, за якої всі учасники активно взаємодіють між собою. Викладач виступає

не лише джерелом знань, а й координатором чи консультантом.

Застосування інтерактивних технологій на заняттях з трудового права має наступні переваги:

- ♦ формуються практичні уміння застосування норм трудового права;
 - ♦ розвиваються навички комунікативного діалогічного спілкування;
 - ♦ зростає зацікавленість здобувачів освіти у використанні додаткової спеціальної літератури;
 - ♦ відбувається розвиток правової культури;
 - ♦ набувається досвід у вирішенні проблемних завдань;
 - ♦ вдосконалюються навички прийняття рішень в умовах обмеженого часу;
 - ♦ відбувається розвиток критичного мислення;
 - ♦ підвищується рівень мотивації здобувачів освіти;
 - ♦ забезпечується активна участь студента в колективній справі, інтенсивний обмін досвідом і знаннями між учасниками команд, можливість кожного з них порівняти свої знання і дії з іншими, а також уміння скоординувати ці дії.
- Основними інтерактивними технологіями, які ми використовуємо на заняттях з трудово-

го права, є: метод кейсів, рольові ігри, групова робота, дискусійні технології та цифрові освітні платформи.

Метод кейсів (case-study) дозволяє студентам аналізувати реальні або змодельовані трудові спори: незаконне звільнення, порушення термінів виплати заробітної плати, дискримінація під час прийому на роботу тощо. Наприклад, студентам пропонуємо ситуацію щодо звільнення працівника за прогул. Даємо завдання визначити:

- Чи дотримано процедуру звільнення?
- Які статті законодавства були застосовані?
- Які можливі способи захисту прав працівника?

Рольові ігри допомагають практично застосувати норми КЗпП України, розвивати навички переговорів, захисту прав та прийняття управлінських рішень. Ефективною формою є моделювання судового засідання з розгляду трудового спору. Студенти розподіляють ролі: суддя, позивач, відповідач, адвокат, представник профспілки. Моделювання діяльності органів, що розглядають трудові спори (наприклад, комісії з трудових спорів), сприяє глибшому розумінню механізму захисту трудових прав.

Дискусії та дебати – це інтерактивні методи навчання, спрямовані на активну взаємодію студентів між собою та з викладачем, що базуються на діалозі, аргументації та критичному мисленні. Вони розвивають вміння формулювати думки, переконувати, аналізувати інформацію та працювати в команді. Студенти вчаться аргументовано відстоювати власну позицію, спираючись на норми законодавства. Сюди відносимо обговорення проблемних питань, як-от: доцільність контрактної форми трудового договору, дистанційна робота, гнучкий графік роботи.

Робота в малих групах – це інтерактивний метод навчання, який базується на співпраці (2–6 осіб), де студенти спільно розв'язують завдання, навчаючи один одного. Метод розвиває навички спілкування, критичне мислення та відповідальність, забезпечуючи залучення кожного учасника. Групи можуть отримувати різні завдання: скласти проект трудового договору; розробити алгоритм прийняття на роботу; визначити порядок накладення дисциплінарного стягнення. Після виконання завдання відбувається презентація результатів та взаємооцінювання.

Використання цифрових інтерактивних платформ (Kahoot, Quizlet, Google Forms, Google Classroom) – це сучасний інтерактивний метод навчання, який перетворює студентів з пасивних слухачів на активних учасників процесу. Він підвищує мотивацію, забезпечує миттєвий зворотний зв'язок, розвиває критичне мислення та дозволяє персоналізувати навчання, роблячи його цікавішим і ефективнішим. Доцільним є застосування онлайн-інструментів для тестуван-

ня, опитувань, створення інтерактивних вправ.

Продемонструємо використання окремих інтерактивних технологій на прикладі заняття з теми «Порядок укладання та загальні підстави припинення трудового договору».

У ході розгляду зазначеної теми доцільно використати метод кейсів та рольову гру.

Ситуація

Працівника Іваненка було звільнено за прогул без поважних причин. Він був відсутній на роботі 3 години. Письмових пояснень у нього не вимагали, наказ про звільнення видали того ж дня.

Завдання для груп

Студенти об'єднуються у 3 групи:

Група 1 – аналізує правомірність звільнення.

Група 2 – визначає, які норми законодавства були порушені.

Група 3 – формує алгоритм дій працівника для захисту прав.

Після обговорення групи презентують результати (по 3–4 хв).

Рольова гра «Судове засідання»

Розподіл ролей: суддя, секретар судового засідання, позивач (працівник), представник роботодавця, адвокат, свідки.

Хід гри

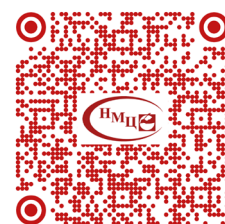
1. Позивач викладає суть позову.
2. Відповідач аргументує свою позицію.
3. Сторони наводять докази.
4. Суддя ставить уточнювальні запитання.
5. Оголошення рішення.

Після завершення – обговорення проблем: Чи було рішення справедливим? Які помилки допустили сторони?

Отже, з упевненістю можемо стверджувати, що від застосування інтерактивних технологій на заняттях вииграє весь освітній процес, бо саме вони дають можливість залучити кожного учасника до обговорення проблеми, а це сприяє розвитку критичного мислення, діалогічного мовлення, уміння доводити. Здобувачі освіти набувають навичок співпраці, колективного пошуку рішень, беруть активну участь у навчанні та передачі своїх знань іншим.

Інтерактивні технології на заняттях з трудового права у коледжі сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців, розвитку аналітичного мислення та здатності приймати обґрунтовані рішення у сфері трудових правовідносин. Їх систематичне застосування підвищує якість освітнього процесу та забезпечує практичну спрямованість навчання.

Список використаних джерел
<https://surl.li/luxlrw>

ФАНФІК – КРЕАТИВНИЙ ВИД РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Наталія Коваленко,
викладач Олександрійського педагогічного
фахового коледжу імені В.О. Сухомлинського

Анотація. У статті описаний сучасний підхід до використання фанфіку на заняттях української літератури, який може стати оригінальним і захопливим методом вивчення будь-якого літературного твору. Здобувачі освіти зможуть не лише спробувати зрозуміти світогляд персонажів, а й розвинути креативне мислення, занурюючись та створюючи монологи, нові історії, описуючи почуття героїв. Основний акцент зроблено на практичних прикладах використання фанфіку як жанру, цінність у створенні якого полягає передусім у том, щоб сам здобувач освіти відчув насолоду процесу творення, пошуку.

Abstract. The article describes a modern approach to the use of fanfiction in Ukrainian literature classes, which can become an original and engaging method of studying any literary work. Learners will not only try to understand the worldview of the characters, but also develop creative thinking by immersing themselves in and creating monologues, new stories, and descriptions of the characters' feelings. The main emphasis is placed on practical examples of using fanfiction as a genre, the value of which lies primarily in enabling learners to experience the enjoyment of the creative process and exploration themselves.

*Творчість починається там,
де закінчується шаблон.*

Василь Сухомлинський

Нині інформаційне суспільство потребує творчих особистостей, здатних самостійно мислити, приймати нестандартні рішення, адаптувати свої знання в різних галузях, використовуючи найсучасніші технології, тому реалізація творчого потенціалу, закладеного від природи в дитині, – актуальне завдання сучасної освіти.

Студенти здатні до творчості, але вона неможлива без захоплення. Тож викладач тільки має створити умови для вияву їхньої творчості. Таким виявом може бути, наприклад, есе, твір, казка, поезія, фанфік. Проте не бездумно списане чи на прохання складене ШІ, а народжене самостійною думкою особи. Цінність такої ро-

боти полягає передусім у тому, щоб сам здобувач освіти відчув насолоду процесу творення, пошуку. На багатьох сайтах можна не тільки поділитися враженнями про улюблені твори, а й спробувати писати самому. Саме тому літературу, створену шанувальниками (фанатами) якогось твору, стали називати фанфікшн, а самі тексти дістали назву фанфіки, фіки.

Фанфікшн – це спосіб ділитися думками і враженнями з однодумцями, засіб дослідження різних граней популярних персонажів. Що ж таке фанфік?

Фанфік, або фенфік (від англ. fan – шанувальник і fiction – художня література) – це різновид творчості шанувальників популярних творів мистецтва, літературний твір, заснований на якому-небудь оригінальному творі, що використовує його ідеї, сюжет або персонажів.

Фанфіки – чудовий інструмент, щоб зацікавити здобувачів освіти українською літературою, коли йдеться про класичні твори. Він

дозволяє здобувачам побачити літературні сюжети та героїв у нових обставинах або навіть взаємодіяти з ними сучасними способами. Фанфіки на уроках літератури можуть стати оригінальним і захопливим методом вивчення будь-якого твору. Слухачі не лише спробують зрозуміти світогляд персонажів, а й розвинути креативне мислення, занурюючись у змодельовані сюжети [1].

Фанфік може бути:

- продовженням,
- передісторією,
- пародією,
- кросовером («переплетінням» кількох творів) тощо.

Фанфіки пишуть одні фанати для інших і викладають на спеціальних сайтах і форумах.

Інше визначення: **фанфік** – жанр масової літератури, створеної за мотивами художнього твору фанатом цього твору для читання іншими фанатами, який не має при цьому комерційної мети.

Жанри:

- екшен, екшн (Action) – фанфіки з динамічним сюжетом, стосункам між персонажами приділено небагато уваги;
- гумор (Humour) – гумористичний фанфік;
- пародія (Parody) – комічне або сатиричне наслідування оригінального твору;
- дарк або даркфанфік (Dark, Darkfic) – фанфік, у якому багато уваги приділено смерті, жорстокості та тортурам;
- deathfic – фанфік, у якому один або декілька героїв помирають;
- POV (Point of view) – розповідь від першої особи;
- смарм (Smarm) – фанфік, у якому герої розуміють важливість дружби. Натяки на романтичні відносини з іншим персонажем відсутні.

Жанри фанфіків із романтичною лінією:

- ♦ романтика (Romance) – фанфік про романтичні стосунки між героями, як правило, має щасливий кінець;
- ♦ драма (Drama) – романтична історія з сумним фіналом;
- ♦ ангст (Angst) – текст, де велику увагу приділено стражданню персонажа, духовним або фізичним;
- ♦ флафф (Fluff) – текст, де увагу приділено доброзичливим стосункам між героями;
- ♦ hurt/comfort – текст, у якому один персонаж страждає, а інший приходить йому/їй на допомогу;
- ♦ established Relationship (ER) – спокійні, усталені стосунки між героями;
- ♦ фіранкова історія (Curtain story) – у фанфіку описано стосунки, у яких пара поводить

гіпертрофовано по-домашньому, скажімо, вирушає купити м'які меблі;

♦ кінк (Kink – від англійського «дивина, ненормальність, відхилення») і Сквік (Squick – від «someone else's kink» («чужий кінк») і «іску» («неприємний»)). Ці примітки вказують, що певні мотиви можуть шокувати читача.

Фанфіки можна класифікувати за розміром:

- ▼ максі (Max) – дуже великий фанфік, часом більший за середній роман;
- ▼ міді (Midi) – фанфік середнього розміру, приблизно від 20 до 70 машинописних сторінок;
- ▼ міні (Min) – маленький фанфік, розмір від 1 машинописної сторінки до 20;
- ▼ драббл (Drabble) – коротка історія на 100 слів, яка має підтекст і/або несподіваний кінець;
- ▼ віньєтка (Vignette) – дуже коротка історія, котра включає якусь одну думку (опис почуттів, внутрішній монолог, невеличку подію);
- ▼ фіклет (Ficlet) – короткий фанфік.

До фанфіків застосовують і звичайні літературні терміни:

- ♦ дилогія (Ambilogy) – серія з двох фанфіків, як правило, максі;
- ♦ трилогія (Trilogy of novels) – серія з трьох фанфіків;
- ♦ сиквел (Sequel) – продовження, де змальовано, що трапилося з героями після закінчення іншого тексту;
- ♦ приквел – опис подій, які трапилися з героями до подій певного тексту.

Створюється враження, що фанфік як своєрідне явище виник останніми роками, проте це не так. Прафанфіками можна вважати варіанти народних казок. У літературі також є зразки переспівів, переробок відомих сюжетів, однак не кожному з них удалося дорівнятися, а тим більше перевершити успіх оригіналу.

Фанфіком можна вважати серіал Олександра Тимченка «Спіймати Кайдаша», заснований на повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я». Події телесеріалу розгортаються хронологічно від 2005 до 2014 року.

Фанфік як творча робота містить авторську позицію, суб'єктивну оцінку предмета міркування, уможливорює оригінальне висвітлення події, вчинку, образу, вираження емоцій і вражень, доповнення сюжету новими деталями, описами, діалогами.

Зауважмо, що фанфікшн дуже динамічний, стрімко розвивається, набуваючи популярності в Україні, проте така творчість – це своєрідна спроба виявити індивідуальні творчі можливості, наполеглива праця над словом.

Здобувач освіти має виявити не лише знання, а й розуміння та особистісне сприйняття

програмового твору, бути шанувальником якого йому зовсім не обов'язково. Складання фанфіку – це можливість виявити фантазію, передати не тільки думки, а й викликані художнім твором емоції та переживання.

Відомо, що творчі здібності можна розвинути, забезпечивши здобувачеві освіти такі умови, у яких він має змогу самостійно творити. Навіть особи, які вважали, що не мають літературного хисту, за 15–20 хвилин можуть створити цікавий текст, можливо, не завжди досконалий.

Ось декілька ідей із власного досвіду, як можна використати фанфіки на заняттях.

▼ Добудовую твір, стаю співавтором: написати пролог, епілог, додати пейзаж, портрет, ліричний відступ, філософський роздум до твору письменника, своє продовження твору, переписати його фінал, увести нових героїв у тканину твору, змінити характер героїв на протилежний, перебудувати сюжет, запропонувати нові пригоди літературних героїв, змінити оповідача твору, написати листа герою тощо.

▼ Змінюй фінал: переписати фінал твору. Запропонуйте обрати улюбленого класичного героя та уявити, що сталося б, якби події розвивалися інакше. Наприклад, як склалася б доля Івана та Марічки, якби вона не загинула (повість М. Коцюбинського «Тіні забутих предків»)? Наприклад, як склалася б доля Марусі Чурай, якби з нею одружився Грицько Бобренко (роман Л. Костенко «Маруся Чурай»)?, як склалася б доля Мавки, якби з нею поєднав життя Лукаш (драма-феєрія «Лісова пісня»? Допишіть фінал новели І. Франка «Сойчине крило».

▼ Сучасне середовище для класичних героїв: студенти можуть уявити, що класичні герої потрапляють у наш час. Наприклад, який би вигляд мали в сучасному світі Ольга Кобилянська чи Леся Українка, які б професії обрали? Як би Нечипір Варениченко реагував на сучасні питання свободи та справедливості? Розширення історій другорядних героїв: студенти можуть уявити життя другорядних персонажів за межами основного сюжету. Наприклад, як склалася доля Чіпки Вареника після основних подій?

▼ Розширення історій другорядних персонажів: запропонуйте студентам вигадати передісторію чи майбутнє другорядного персонажа. Наприклад, як складеться доля Наталки з роману І. Багряного «Тигролови», як буде далі жити з новим прізвиськом, але звільненим із роботи Мина Мазайло з комедії М. Куліша «Мина Мазайло», як жила до війни головна героїня новели О. Гончара «Модри Камень» Тереза.

▼ Створення продовження: запропонуйте студентам написати, що могло б відбутися після певних подій твору. Чи могли б головні герої

змінити своє життя? Наприклад, що було б далі з Лукашем після його зустрічі з Мавкою?

▼ Щоденники від імені персонажів: такий прийом допоможе студентам глибше зрозуміти психологію героїв. Наприклад, запропонуйте написати кілька сторінок щоденника від імені Марусі Чурай із роману Л. Костенко «Маруся Чурай», або Івана з повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків», або П. Тичини, або голови чорного трибуналу з новели М. Хвильового «Я (Романтика)», або Степана Радченка з роману В. Підмогильного «Місто». Це може допомогти краще відчувати їхню внутрішню боротьбу. Запропонуйте студентам викласти від імені Марусі Чурай її роздуми про кохання і зраду (Л. Костенко «Маруся Чурай») або роздуми Таях про стосунки з чоловіками (Ю. Яновський «Майстер корабля»).

▼ Переписана сторінка художнього твору (фанфік – фрагмент твору, перероблений відповідно до бачення читачем розвитку подій).

▼ Альтернативний фінал твору: студентам пропонуємо вигадати, як могли б закінчитися події, якби головний герой прийняв інше рішення. Наприклад, як би змінилася доля Марусі Чурай, якби вона не опинилася під судом?

▼ Змінити характер, наприклад, Лукаша на протилежний і запропонувати можливий інший фінал твору.

▼ Продовження пригод Григорія Многогрішного в тайзі (І. Багряний «Тигролови»).

▼ Написати свою кінцівку повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я».

▼ Перехресні зустрічі героїв з різних творів: що було б, якби персонажі зустрілися між собою? Наприклад, як би Мавка спілкувалася з Іваном із повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків»? Чи порозумілися б вони? Які б спільні теми знайшли?

▼ Я – герой художнього твору (розповідь про події твору, учасником яких є здобувач освіти). Написати монолог головного героя новели М. Коцюбинського «Intermezzo», розкривши психологічний стан героя; монолог Івана Палійчука, описавши почуття героя після загибелі коханої (М. Коцюбинський «Тіні забутих предків»).

▼ Додати опис моря, розповідь Богдана про екзотичні краї: острів Ява, Пао (Ю. Яновський «Майстер корабля»).

▼ З епохи в епоху. Адаптувати героя в нашому часі, з'ясувати актуальність порушених автором проблем. Як жила б сьогодні сім'я Кайдашів (І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»? Чи змінював би сьогодні прізвисько Мина Мазайло (М. Куліш «Мина Мазайло»)?

▼ Малюю словом, думкою. Створити роз-

дум на основі прочитаного, почутого. Наприклад, роздуми про любовний трикутник у новелі Г. Тютюнника «Три зозулі з поклоном».

▼ Мої поради героєві. Написати листа з дружніми порадами Михайлу,

▼ Марфі, Софії, Карпові (Г. Тютюнник «Три зозулі з поклоном»), Л. Костенко, висловивши власні враження про її поезію, Грицю Летючому (В. Стефаник «Новина»).

▼ Листи до сучасників: студенти можуть написати листа від імені класичного героя до сучасника, де опишуть, як би вони сприймали сучасні виклики, як-от соціальні медіа чи екологічні проблеми. Це не лише розвиває уяву, а й допомагає зрозуміти актуальність класики. Шляхетна місія То-Ма-Кі (Ю. Яновський «Майстер корабля»).

▼ Фанфіки-дебати. Викласти власне бачення образів твору, порушених у ньому проблем.

▼ Моє слово на захист героя (публічне усне або письмове обстоювання героя, наприклад, Палагни, Івана (Коцюбинський «Тіні забутих предків»), Чіпки (П. Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»).

▼ Дискутую з персонажем (опис учинків або життєвих позицій героя, із якими не згоден юний читач). Наприклад, чи правильно робив Мартин Боруля, що хотів довести дворянське походження, сподіваючись на те, що це допоможе йому набути вищого статусу чи авторитету (І. Карпенко-Карий «Мартин Боруля»)?

Фанфіки на заняттях літератури додають елемент творчості та дозволяють здобувачам освіти глибше зануритися в аналіз творів. Такий підхід розвиває критичне мислення і допомагає побачити класику в новому світі [8].

Використання фанфіків на заняттях літератури допомагає студентам інакше поглянути на відомі твори та розвинути вміння критично оцінювати та творчо адаптувати літературні сюжети. Це чудовий спосіб мотивувати їх заглибитися в літературу та розширити межі уяви.

Фанфік може стати першою спробою створити щось самому, засобом розвитку творчих здібностей здобувачів, їхньої уяви і фантазії, потужною мотивацією для вивчення літератури, одним із засобів глибокого розуміння природи художнього твору, може навчити поважати грамотність – чужу і власну, сприяти розвитку нестандартного мислення, допоможе сформувати вміння переносити знання в нову життєву ситуацію, сприятиме створенню на занятті ситуації успіху.

Фанфіки можна не тільки пропонувати як домашню творчу роботу, а й звертатися до них на етапі актуалізації знань чи рефлексії.

Звичайно, є і недоліки у використанні фанфіків. Попри ці недоліки, фанфіки залишаються перспективним інструментом, який за умови правильного підходу може успішно доповнити традиційні методи викладання. Вони сприяють розвитку креативності, критичного мислення та глибшого розуміння художніх текстів. Створення фанфіків допомагає студентам краще засвоювати сюжетні лінії, характер героїв і ідеї творів, одночасно залучаючи їх до активної участі в освітньому процесі [9].

Література – це потужне джерело для розуму і серця. Вона примушує нас думати, переживати, а отже, не бути байдужими до життя. І є надія, що світ можна змінити – зробити його гуманнішим, комфортнішим для життя.

Список використаних джерел

1. Борідка М.В. Літературний фанфік. Формування пізнавальних умінь і навичок у процесі написання фанфіка. URL : <https://vseosvita.ua/library/literaturnij-fanfik-formuvanna-piznavalnih-umin-i-navichok-u-procesi-napisanna-fanfika-58810.ht>
2. Войтенко Г. Фанфіки у практиці викладання української літератури. Інформаційно-методичний вісник методичного об'єднання викладачів філологічних дисциплін педагогічних фахових коледжів Південного регіону України.
3. Дев'ятко Н. Психологія і мотивації авторів фанфіків // Український фантастичний оглядач (УФО). 2009. № 3 (9).
4. Літературний фанфік. Формування пізнавальних умінь і навичок у процесі написання фанфіка. URL : <https://naurok.com.ua/literaturniy-fanfik-formuvannya-piznavalnih-umin-i-navichok-u-procesi-napisannya-fanfika-55614>
5. Кликова Н.П. Розвиток комунікативних умінь. Фанфік як одна з форм написання творчого домашнього завдання, 10 кл. // Вивчаємо українську мову та літературу. 2017. №33. С. 32–36
6. Панько К. Фанфікшн : мережеве кохання // Дзеркало тижня. 2008. № 22.
7. Павлів І. Новий вид учнівської творчості // Дивослово. 2013. №7/8. С. 28–29.
8. Фанфіки на уроках української літератури : форми та методи роботи. URL : <https://slideplayer.com/slide/5259028>
9. Хроменко Ірина. Дистанційний тренінг «Фанфіки у шкільній практиці викладання літератури». URL : <https://vseosvita.ua/library/embed/001lg5-098c.doc.html>

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Олена Шульган,
заступник директора з виховної роботи
ВСП «Ковельський промислово-економічний
фаховий коледж Луцького національного
технічного університету»

Анотація. У статті розглянуто актуальні підходи до впровадження інноваційних навчальних технологій у викладанні української мови за професійним спрямуванням для здобувачів фахової передвищої освіти за освітньо-професійною програмою (ОПП) «Автомобільний транспорт». Визначено педагогічні засади, описано практичні інструменти та обґрунтовано ефективність використання інтерактивних цифрових платформ, проєктної діяльності, змішаного навчання, а також професійно орієнтованих мовних практик.

Abstract. The article explores the use of innovative technologies in teaching Ukrainian for professional purposes to students of professional pre-higher education enrolled in the Educational and Professional Program “Automobile Transport.” The study highlights the implementation of blended learning, digital platforms, project-based activities, and professional communication simulations in language instruction. A comparative analysis of control and experimental groups demonstrates that the integration of innovative methods significantly improves the level of professional communicative competence. The results confirm increased motivation, better mastery of professional terminology, and enhanced readiness for workplace communication. The findings prove the effectiveness of innovative educational tools in improving the quality of professional language training.

Професійна комунікативна компетентність є невід’ємною складовою майбутньої ефективної діяльності фахівців у будь-якій сфері. Викладання української мови за професійним спрямуванням для здобувачів фахової передвищої освіти ОПП «Автомобільний транспорт» має формувати не лише загальні мовні компетентності, а й спеціалізовані навички професійного спілкування в автомобільній галузі.

Сучасні виклики освітнього середовища, розвиток цифрових технологій і зміна очікувань роботодавців стимулюють педагогів до пошуку нових освітніх рішень. Інноваційні технології стають важливим ресурсом для підвищення мотивації студентів, розвитку їхніх компетентнос-

тей та адаптації навчання до реалій професійної діяльності.

Інноваційні технології в освітньому процесі можна визначити як методи, прийоми та засоби, що забезпечують активну участь здобувачів освіти у навчанні, розвиток критичного мислення, творчості, співпраці та здатності застосовувати мовні знання в професійному контексті.

Інноваційні технології, які мають практичне значення у викладанні української мови за професійним спрямуванням:

1. Змішане навчання (Blended Learning) – поєднання традиційних аудиторних занять із використанням електронних освітніх ресурсів, онлайн-платформ і віртуальних комунікацій-

них середовищ.

2. Проектна діяльність – реалізація міждисциплінарних мовно-комунікативних проєктів, орієнтованих на професійні ситуації у галузі автомобільного транспорту.

3. Цифрові сервіси та освітні платформи (LearningApps, Kahoot!, Google Workspace, Padlet тощо) – засоби для створення інтерактивних завдань, тестів, колективних основних проєктів, що стимулюють активну взаємодію студентів.

4. Симуляційні тренажери та рольові ігри – відтворення професійних мовленнєвих ситуацій (обслуговування клієнтів, інструктажі, технічні пояснення), що моделюють майбутню професійну практику.

Практичні аспекти впровадження інноваційних технологій

1. Використання цифрових освітніх платформ

Одним із найефективніших інструментів є навчальні платформи, що дозволяють створювати професійно орієнтовані завдання. Наприклад, інтерактивні вправи на вдосконалення фахової лексики з термінологією автомобільної галузі, тести на розуміння технічних текстів, словникові картки, відеоуроки з автоматичної перевірки знань.

Це сприяє:

- формуванню активної мовленнєвої компетентності;
- розвитку автоматизованої навички читання професійних текстів;
- зміцненню мотивації до самостійного навчання.

2. Проектна та проблемна діяльність

Студентам пропонується розробка мініпроєктів: написання інструкцій з техніки безпеки, створення професійних оголошень, розробка сценаріїв професійних комунікацій. Такі завдання поєднують мовні уміння з професійними вимогами автомобільного транспорту.

Ефективність та результати використання інновацій

За результатами опитувань та аналізу успішності здобувачів, застосування технологічних інструментів навчання дозволяє:

- підвищити рівень фахової мовної компетентності на 15–20 % порівняно з традиційними методами;
- покращити якість усного та письмового мовлення у професійному контексті;
- активізувати участь здобувачів освіти в освітньому процесі.

Студенти позитивно відгукуються про використання інтерактивних платформ, зазначаючи, що завдання є цікавими, мотивують до повторення словникового матеріалу та сприяють

глибшому розумінню професійних текстів.

Практичний приклад упровадження інноваційних технологій та результати дослідження

З метою визначення ефективності використання інноваційних технологій на заняттях з української мови за професійним спрямуванням було проведено педагогічне дослідження серед здобувачів освіти III курсу ОПП «Автомобільний транспорт».

Організація дослідження

У дослідженні взяли участь 48 студентів, яких було поділено на дві групи:

Контрольна група (24 студенти) – навчання здійснювалося переважно традиційними методами (пояснення, робота з підручником, фронтальне опитування).

Експериментальна група (24 студенти) – систематично застосовувалися інноваційні технології:

- змішане навчання;
- інтерактивні цифрові платформи;
- рольові професійні симуляції;
- проектна діяльність (створення технічної документації, інструкцій, професійних презентацій).

Методи оцінювання

Рівень сформованості професійно-мовної компетентності визначався за такими критеріями:

- володіння фаховою термінологією;
- уміння складати професійні документи (заяви, звіти, пояснювальні записки);
- здатність до усної професійної комунікації;
- розуміння технічних текстів.

Оцінювання проводилося за 100-бальною шкалою.

Результати дослідження

Середній показник рівня сформованості компетентності становив:

- 68 % – у контрольній групі;
- 85 % – в експериментальній групі.

Різниця склала 17 %, що свідчить про суттєву позитивну динаміку в умовах використання інноваційних технологій.

Отримані результати (див. діаграму) демонструють підвищення:

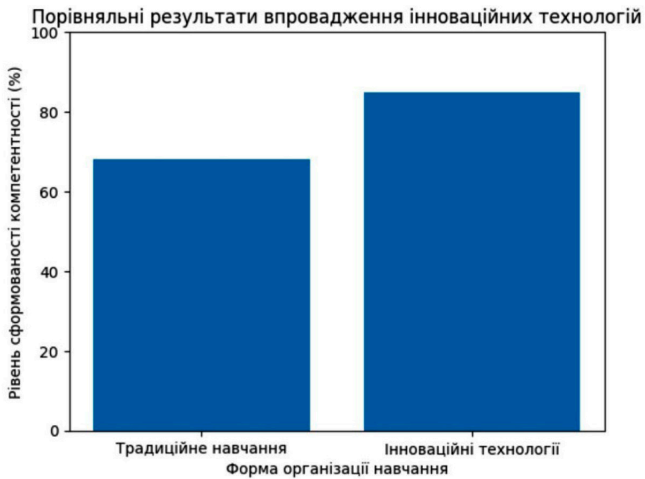
- активності студентів на заняттях;
- якості письмових професійних робіт;
- впевненості під час моделювання виробничих ситуацій.

Конкретний приклад заняття

Тема: «Складання технічного звіту про діагностику транспортного засобу»

Етапи роботи в експериментальній групі:

1. Онлайн-розминка з фахової лексики (інтерактивний тест).

2. Аналіз зразка технічного звіту.
3. Робота в малих групах – створення власного звіту за заданою виробничою ситуацією.
4. Презентація результатів у форматі рольової гри («майстер СТО – клієнт»).
5. Самооцінювання та взаємооцінювання через цифрову форму.

Такий формат дозволяє поєднати мовну підготовку з професійною діяльністю, що підвищує практичну значущість дисципліни.

Висновки. Впровадження інноваційних технологій у викладання української мови за професійним спрямуванням для здобувачів ОПП «Автомобільний транспорт» є важливим чинником підвищення якості професійної підготовки. Застосування змішаного навчання, цифрових платформ, проектної діяльності та моделювання професійних ситуацій:

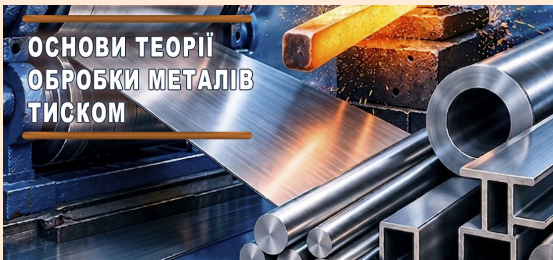
- сприяє розвитку компетентностей, що відповідають вимогам ринку праці;
- підвищує мотивацію студентів;
- формує здатність до ефективної професійної комунікації.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розроблення адаптованих цифрових навчальних ресурсів, моніторинг довгострокових результатів інноваційних технологій та впровадження їх у практику інших фахових освітніх компонентів.

Список використаних джерел

1. Іваненко О. П. Інноваційні технології в освіті : теорія і практика. Київ, 2020.
2. Петрова М. С. Змішане навчання у вищій школі : методичні рекомендації. Львів, 2022.
3. Сидоренко Л. В. Професійно орієнтоване викладання мови : підручник. Харків, 2019.
4. Усичук І. М. Цифрові освітні інструменти для компетентнісного навчання. 2021.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ

Навчальний посібник нового покоління «Основы теории обработки металлов давлением» розроблено для здобувачів фахової передвищої та вищої освіти спеціальності 136 Металургія галузі знань 13 Механічна інженерія освітньо-професійної програми «Обработка металлов давлением». Видання спрямоване на формування системного розуміння закономірностей процесів пластичної деформації металів і сплавів, теоретичних основ обробки металів тиском (ОМТ), зокрема прокатку, волочіння, пресування та кування. Розглянуто методи розрахунку технологічних параметрів пластичної деформації.

У посібнику послідовно розкрито питання напружено-деформованого стану, розглянуто способи отримання форми виробів, природу сил і напружень, характеристики деформацій в процесі обробки металів тиском, а також часткові випадки напруженого стану та механічні схеми деформації. Значну увагу приділено фізичним основам пластичної деформації: кристалічній будові металів; детально розкриті питання теорії поздовжньої прокатки. Матеріал викладено з урахуванням сучасних наукових підходів і виробничої практики, що забезпечує поєднання фундаментальної підготовки з прикладною спрямованістю.

Структура посібника орієнтована на компетентнісний підхід і передбачає логічну послідовність вивчення матеріалу, використання ілюстративних схем та довідкового матеріалу. Видання може бути використане в освітньому процесі закладів фахової передвищої та вищої освіти, а також для підвищення кваліфікації фахівців металургійної та машинобудівної галузей.

Автор **Олексій Кулик**, викладач ВСП «Новомосковський фаховий коледж Українського державного університету науки і технологій»

Працювати та навчатись <https://nmcbook.com.ua/g10-metalurhiia>

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Інна Гордієць,
викладач ВСП «Технологічно-економічний
фаховий коледж
Миколаївського національного аграрного
університету»

Анотація. У статті досліджується питання формування та розвитку критичного мислення як однієї із ключових компетентностей здобувачів освіти. Особливу увагу приділено використанню дискусійних методів, проєктної діяльності та інструментів штучного інтелекту для активізації критичного мислення під час вивчення української мови. Запропоновано актуальні теми для проведення дискусій, ідеї щодо виконання проєктів, а також практичні завдання з використанням штучного інтелекту.

Abstract. This article examines the formation and development of critical thinking as one of the key competencies for learners. Particular attention is paid to the use of discussion-based methods, project-based activities and artificial intelligence tools to stimulate critical thinking in the study of the Ukrainian language. It proposes topical themes for discussions, ideas for project work, as well as practical tasks utilising artificial intelligence.

У цифрову епоху, що прискорила всі процеси обміну знаннями, де інформація розповсюджується надзвичайно швидко, а її достовірність далеко не завжди можна перевірити, уміння аналізувати, порівнювати, робити обґрунтовані висновки та протистояти маніпуляціям стає життєво необхідним. Критичне мислення для здобувачів освіти, які стоять на порозі дорослого життя, стає не лише корисною навичкою, але й надійним інструментом самоусвідомлення, самостійного вибору, формування власної позиції. Саме розвиток критичного мислення є одним із основних завдань освітнього компонента «Українська мова». Заняття з української мови створюють природне середовище для того, щоб навчити здобувачів аналізувати інформацію, формувати власні доказові судження, усвідомлено добирати мовні засоби.

Одним із традиційних та найдієвіших методів, спрямованих на розвиток критичного мислення, на мою думку, є дискусія. Це форма

спілкування, що передбачає обмін думками, але відрізняється від суперечки тим, що фокусується на аргументованих міркуваннях і не обов'язково має на меті «перемогти» опонента. На етапі підготовки викладач добирає текст, проблемне питання або проблему ситуацію, які містять суперечності. Під час дискусії він виконує роль модератора, стежить за дотриманням правил ведення дискусії. На етапі рефлексії учасники дискусії підбивають підсумки: визначають, чиї аргументи виявилися найбільш переконливими, які мовні засоби не принесли очікуваного ефекту, а також чи змінилося їхнє ставлення до проблеми. Обговорення питань може відбуватися в дискусійному колі, де кожен учасник зачитує відповідь, заздалегідь записану в зошит. Можна організувати гру «Займи позицію», під час якої здобувачі стають під табличками «так» або «ні» та аргументують свій вибір. Це можуть бути дебати, під час яких перша група доводить одну думку, друга група доводить протилежну,

а третя має вислухати обидві сторони і зробити висновок, хто з учасників був переконливіший.

У розділі «Риторика» передбачено вивчення полемічних прийомів, ведення дискусії на окремих заняттях. Але я намагаюсь використовувати елементи дискусії під час вивчення будь-яких мовних тем, на різних етапах заняття: на початку для активізації, у середині для зміни діяльності, у кінці для корисного відпочинку. Звичайно, обираючи проблемні питання та ситуації, потрібно орієнтуватися на мовленнєву та соціокультурну змістові лінії у програмі, враховувати їх актуальність для сьогодення та зрозумілість для сучасного підлітка. Приклади дискусійних ситуацій. Ситуація 1. На центральній вулиці міста лунає російська музика. Це розважається група підлітків. На вимогу перехожого вимкнути її підлітки відповідають, що живуть у вільній країні, де кожен слухає те, що хоче. Запитання до присутніх: Кого ви підтримуєте в цій ситуації? Аргументуйте свою думку. Ситуація 2. Відвідувачка магазину попросила продавця спілкуватись державною мовою. Продавець образився і відмовився її обслуговувати, коментуючи, що вона шукає конфлікту, адже прекрасно розуміє російську. Запитання до присутніх: Хто, на вашу думку, має рацію в цій ситуації? Приклади дискусійних питань: Що важливіше: оцінки чи реальні знання? Соціальна мережа «ТікТок» корисна чи шкідлива? Чи потрібно відповідати «ідеалам краси» із соцмереж? Чи варто батькам

контролювати онлайн-життя підлітків? Чи має толерантність межі? Що більше впливає на саморозвиток людини – оточення чи внутрішня мотивація? Чи реально стати популярним блогером сьогодні? Чи впливають блогери на думку підлітків?

Ефективним діяльним інструментом формування критичного мислення є метод проєктів. Це освітня технологія, що спрямована на здобуття знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою. Проєкти дають змогу здобувачам застосовувати набуті знання та навички в реальних ситуаціях, шукати інформацію, аналізувати її, створювати власні продукти та оцінювати їх. Робота над проєктом передбачає постановку проблеми, планування й розподіл обов'язків, створення продукту, його презентацію та обговорення результатів.

Зазвичай пропоную короткочасні проєкти, безпосередньо пов'язані з життєвим досвідом здобувачів або з матеріалом, який вивчається. Так, наприклад, проєкт «Історія мови в моїй родині» передбачав опитування членів родини щодо того, якою мовою вони спілкувалися і спілкуються в сімейному колі, на роботі; чи переходили з однієї мови на іншу, які причини такого переходу. Презентація результатів – це виступ перед аудиторією. Продукт – збірка «Історія мови в моїй родині». Такий проєкт варто пропонувати на початку вивчення курсу «Українська мова», адже він дає змогу здобувачам краще пізнати себе, свою сім'ю, одногрупників. Слухаючи виступи, ми можемо робити різні висновки. Наприклад, більшість здобувачів, які приїхали з області, розмовляють українською. Переходили, зазвичай, з української на російську, коли приїжджали на навчання чи роботу до міста, тому що така була політика держави на той час. Зараз багато батьків на роботі спілкуються українською, бо зараз держава ставить інші вимоги. Цей проєкт допомагає здобувачам сформулювати свій критичний погляд щодо мовного питання і уникнути маніпулятивного впливу різних джерел.

Проєкт «Орфографія у коміксах» став підсумком повторення мовних тем з орфографії. Здобувачі мали обрати правило з орфографії, розповісти його у вигляді коміксу, зобразити на допомогу застосунку «Канва». Створений посібник «Орфографія в коміксах» здобувачі зможуть використати під час підготовки до НМТ з української мови. А вкладом у розвиток критичного мислення стало самооцінювання здобувачами своєї діяльності за певними критеріями: Я зобразив усе правило чи частину правила? Я

робив комікси самостійно чи за допомогою викладача або однокласника? Я вмію використати знання з української мови та інформатики чи відчував складнощі?

Декілька ідей для мовних проєктів. Проєкт «Мое прізвище». Завдання: дослідити походження прізвищ своєї родини, територію їх поширення, особливості написання. Проєкт «Як перейти на українську легко? Завдання: створити короткий відеоролик, в якому поділитись конкретними порадами, які допоможуть частіше спілкуватись українською. Проєкт «Ментальні карти з морфології». Завдання: створити ментальні карти про частини мови. Проєкт «Лайфхаки із синтаксису та пунктуації». Завдання: створити опорні схеми, які допоможуть визначати види речень, пояснювати розділові знаки.

Однією з найпомітніших інновацій сучасного освітнього простору стало активне впровадження технологій штучного інтелекту в освітній процес. Ці технології надають здобувачам освіти змогу швидко отримувати доступ до інформації, створювати навчальні матеріали та виконувати різноманітні завдання. Водночас їх масштабне використання породжує нові виклики та ризики: несамостійність виконання завдань, зниження рівня пізнавальної діяльності; формування залежності від цифрових технологій. У зв'язку з цим особливого значення набуває поєднання застосування ШІ з розвитком критичного мислення. Наведу декілька прикладів використання ШІ саме як інструменту розвитку критичного мислення під час вивчення української мови.

Починаючи роботу із ШІ, пропоную здобувачам освіти дослідити, що таке ШІ, як він працює. Важливо, щоб вони розуміли, що ШІ не думає як людина, він працює на основі даних і алгоритмів. Він може помилятися, якщо дані були неточні. Пропоную здобувачам освіти розробити алгоритм роботи із ШІ (наприклад: запит → відповідь → розуміння → практика → уточнення → перевірка) та дотримуватись його.

Серед основних завдань штучного інтелекту

виокремлюється розпізнавання дезінформації. Пропоную здобувачам за допомогою алгоритмів ШІ здійснити перевірку інформації, яка може включати мовне правило, допис із соціальних мереж, уривок з інтерв'ю чи відеоматеріал, та сформулювати стислий висновок.

За допомогою ШІ здобувачі можуть навчатись критично оцінювати твердження. Пропоную для роботи два тексти з різними точками зору на якесь важливе для сучасного суспільства питання. За допомогою штучного інтелекту здобувачі мають проаналізувати ці тексти та з'ясувати, які аргументи є сильними, а які слабкими чи емоційними. Це завдання не лише дозволяє практикувати навички критичного мислення, а й оцінювати складні соціальні явища.

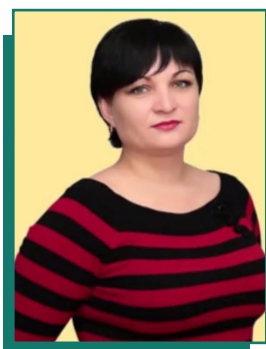
ШІ може виконувати роль співрозмовника у дискусіях та дебатах. який заохочуватиме учасників аналізувати ситуації з різних перспектив. Для обговорення беру відкриті запитання, на які немає простої чи однозначної відповіді. Наприклад: У яких ситуаціях ШІ може приймати рішення краще за людину? або Хто має нести відповідальність, якщо ШІ припустився помилки?

ШІ можна залучати до моделювання ситуацій, які є одним з найефективніших способів розвитку критичного мислення, адже дозволяють здобувачам не лише теоретично, а й практично оцінити наслідки своїх рішень у різних сценаріях. Наприклад, пропоную здобувачам рольову гру «Мовна політика в університеті», у якій вони виконуватимуть роль керівника навчального відділу, викладачів різних дисциплін, студентів, матимуть різні позиції, мають їх аргументувати і прийти до спільного рішення. ШІ має стати генератором ідей та допоможе сформувати усні виступи здобувачів.

Отже, використання елементів дискусії, проєктних технологій, можливостей ШІ сприяють розвитку критичного мислення здобувачів фахової передвищої освіти, формуванню їх комунікативної, мовної, мовленнєвої, соціокультурної компетентностей, роблять опанування української мови активним і усвідомленим.

Список використаних джерел

1. Антонов О. В., Антонова О. Є. Вплив сучасних моделей штучного інтелекту на розвиток критичного мислення майбутніх фахівців // Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 37.
2. Москалюк М. М. та ін. Штучний інтелект в закладах вищої освіти : переваги та недоліки // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету : електронне наукове фахове видання. 2023. Вип. 15.
3. Толочко С. В., Бордюг Н. С., Годунова А. В. Розвиток критичного мислення молоді в епоху розвитку технологій зі штучним інтелектом // Baltija Publishing. Riga, Latvia, 2024.

МИСТЕЦТВО ПОРТРЕТА: СПЕЦИФІКА ВЖИВАННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПРИКМЕТНИКІВ В ОПИСІ ЛЮДИНИ

Юлія Тейсар,
викладач КЗ «Бериславський медичний
фаховий коледж» Херсонської обласної ради

Анотація. У статті розглядаються ключові аспекти використання англійських прикметників для опису зовнішності та характеру людини. Проводиться детальний аналіз граматичної структури «Royal Order» (королівський порядок прикметників), пояснюється важливість вибору політкоректної лексики в англійськомовному середовищі та розкриває різницю між статичними та динамічними описами. Особливу увагу приділено практичним інструментам: вживанню складних прикметників та ідіоматичних виразів, що роблять мовлення живим і природним. Матеріал доповнено порівняльними таблицями синонімів та вправами для самоперевірки. Стаття буде корисною для викладачів англійської мови, студентів та всіх, хто прагне вдосконалити навички описового мовлення та міжособистісної комунікації.

Abstract. This article examines key aspects of the use of English adjectives to describe a person's appearance and character. It provides a detailed analysis of the grammatical structure of the 'Royal Order' (the order of adjectives), explains the importance of choosing politically correct vocabulary in an English-speaking environment, and highlights the difference between static and dynamic descriptions.

Particular attention is paid to practical tools: the use of compound adjectives and idiomatic expressions that make speech lively and natural. The material is supplemented with comparative tables of synonyms and self-assessment exercises. The article will be useful for English language teachers, students and anyone seeking to improve their descriptive speaking and interpersonal communication skills

Опис людини в англійській мові – це значно більше, ніж просто перелік рис. Це поєднання суворої граматичної структури, культурного етикету та стилістичної точності. Правильний вибір прикметників дозволяє не лише створити візуальний образ, а й передати ставлення до особистості.

Точний вибір прикметників – це не лише граматики. Це інструмент ефективної комунікації, здатний передати нюанси характеру, настрою та ставлення.

Англійська мова пропонує надзвичайно багатий арсенал прикметників для опису людини – і вміння ними користуватися суттєво підвищує якість мовлення.

1. Золоте правило черговості: Royal Order

Англійська мова має чітко визначену послідовність прикметників перед іменником. Порушення цього порядку сприймається носіями мови як граматична помилка, що "ріже слух".

Описуючи зовнішність, варто дотримуватися такої схеми:

1. Суб'єктивна думка (Opinion): lovely, striking, ordinary.
2. Розмір та зріст (Size): tall, tiny, petite.
3. Вік (Age): young, elderly, middle-aged.
4. Форма або статура (Shape): slim, athletic, curvy.
5. Колір (Color): pale, tanned, dark-haired.

Приклад: A stunning (1) tall (2) young (3) athletic (4) tanned (5) man.

2. Культура "м'якої критики": політкоректність

В англомовному середовищі опис зовнішності тісно пов'язаний із поняттям politeness. Прямолінійні прикметники часто замінюють на більш нейтральні або позитивно забарвлені синоніми.

- **Вага:** Замість грубого fat використовують overweight (медично нейтральне), plump (пухкий) або full-figured (з пишними формами). Замість skinny (хворобливо худий) краще вжити slender або lean.

- **Зріст:** Слово short часто замінюють на under average height або petite (для жінок).

- **Вік:** Замість old ввічливо казати elderly або senior.

Порада: Щоб пом'якшити опис негативної риси, додавайте модифікатори "a bit", "slightly" або "rather".

Наприклад: "He is a bit stubborn" замість "He is stubborn".

3. Динаміка vs Статика: вибір конструкцій

Те, як ми вводимо прикметник у речення, змінює зміст повідомлення:

- Дієслово "To be": констатує факт або постійну рису.

She is cheerful (Вона життєрадісна людина за своєю природою).

- Дієслово "To look": описує зовнішнє, часто тимчасове враження.

She looks cheerful (Вона виглядає радісною саме зараз).

- Конструкція "To have": використовується для конкретизації деталей (волосся, очі, обличчя).

He has piercing blue eyes.

4. Специфіка гендерного вживання

Деякі прикметники в англійській мові традиційно закріплені за певною статтю, хоча в сучасній мові ці межі поступово розмиваються:

- Handsome: переважно для чоловіків (класична краса).

- Beautiful / Pretty: традиційно для жінок та дітей.

- Good-looking / Attractive: універсальні терміни для будь-кого.

5. Внутрішній світ: характер та інтелект

Опис особистості потребує точних епітетів. В англійській мові популярні складні прикметники (Compound Adjectives), які дозволяють дати містку характеристику:

- Easy-going – легкий на підйом, безконфліктний.

- Broad-minded – вільний від упереджень.

- Self-confident – впевнений у собі.
- Cold-blooded – безжальний або холоднокровний.

6. Ідіоми – як описати людину без прикметників

Ідіоми допомагають передати характер або спосіб життя людини значно яскравіше, ніж звичайні слова.

Соціальні типи та спосіб життя

- A couch potato – ледащо; людина, яка проводить весь час на дивані перед телевізором/комп'ютером.

- A social butterfly – дуже комунікабельна людина, яка має безліч друзів і постійно відвідує заходи.

- A party animal – любитель вечірок; той, хто не пропускає жодної тусовки.

- A night owl – «сова»; людина, яка найбільш продуктивна вночі.

- An early bird – «жайворонок»; той, хто прокидається на світанку.

Розум та характер

- A bright spark – розумник, кмітлива людина (іноді вживається іронічно).

- A dark horse – «темна конячка»; людина, яка має приховані таланти або факти біографії.

- A lone wolf – одинак; той, хто любить працювати або жити сам по собі.

- A smart cookie – мудра людина, яка швидко знаходить вихід із важких ситуацій.

Емоційний стан

- A cold fish – суха, неемоційна людина; «сухар».

- A heart of gold – дуже добра, щедра та щира душа.

- A pain in the neck – зануда або людина, яка всіх дратує («скалка в одному місці»).

Вправа: Знайдіть відповідність

Спробуйте замінити опис однією ідіомою:

1. John is very kind and always helps everyone. → John has...

2. Sarah loves going out and meets new people every day. → Sarah is...

3. My boss is very annoying and makes everyone angry. → My boss is...

4. Tom stays up until 3 a.m. every night. → Tom is...

Відповіді:

1. a heart of gold

2. a social butterfly

3. a pain in the neck

4. a night owl

Висновки. Вживання прикметників для опису людини в англійській мові вимагає балансу між граматичною точністю та соціальним тактом. Розуміння порядку слів та вибір правильних синонімів дозволяє зробити вашу мову живою,

природною та професійною. Правильний прикметник робить опис живим, а не розмитим. Розширюйте словниковий запас через читання та живе спілкування. Завжди зважайте на аудиторію, мету та культурні конотації слова.

Практичний додаток до статті

Таблиця 1: Від «грубого» до «ввічливого» (синоніми)

Використання правильного слова демонструє ваш рівень володіння мовою (Social Intelligence).

Що описуємо	Пряме слово (може образити)	Ввічлива альтернатива (Euphemism)	Контекст / Нюанс
Зріст	Short	Petite / Under average height	Petite – для маленьких, витончених жінок.
Вага (+)	Fat	Full-figured / Curvy / Stout	Stout – частіше для чоловіків («кремезний»).
Вага (-)	Skinny	Slim / Slender / Lean	Lean – підтягнутий, без жиру (атлетичний).
Вік	Old	Elderly / Senior / In one's prime	Senior – офіційно-ввічливо про літніх людей
Інтелект	Stupid	Naïve / Uninformed / Silly	Дозволяє критикувати дії, а не особистість.

Таблиця 2: Складні прикметники (Compound Adjectives)

Ці слова роблять опис професійним та лаконічним.

Прикметник	Значення	Приклад
Well-mannered	Вихований	He is a very well-mannered young man.
Open-minded	Відкритий до нового	We need an open-minded manager for this project.
Hard-working	Працьовитий	The most hard-working employee in our team.
Thick-skinned	Товстошкірий (нечутливий)	To be a politician, you have to be thick-skinned.
Absent-minded	Забудькуватий	My grandpa is a bit absent-minded lately.

Практичні вправи для самоперевірки

Вправа 1. Оберіть правильний порядок

Переставте слова в дужках у правильній послідовності (згідно з Royal Order):

1. He is a _____ person (young / tall / nice)
2. She has _____ eyes (blue / big / beautiful)
3. A _____ woman entered the room (French / middle-aged / elegant)

4. He is a _____ athlete (strong / young / Moroccan)

Вправа 2. Перефразуйте ввічливо

Замініть виділені слова на ввічливі варіанти з таблиці вище:

1. My neighbor is very old. → My neighbor is _____.
2. This dress is for fat women. → This dress is for _____ women.
3. He is too skinny to be a wrestler. → He is too _____.

_____ to be a wrestler.

Відповіді до вправ (Key)

Вправа 1:

1. nice tall young (Opinion -> Size -> Age)
2. beautiful big blue (Opinion -> Size -> Color)
3. elegant middle-aged French (Opinion -> Age -> Origin)
4. strong young Moroccan (Opinion -> Age -> Origin)

Вправа 2:

1. elderly / a senior citizen
2. full-figured / curvy
3. slender / lean

Короткий термінологічний глосарій (Glossary)

Цей блок допоможе читачеві швидко перекласти ключові терміни, використані у статті.

- Adjective ['ædʒɪktɪv] – прикметник.
- Compound Adjective – складний прикметник (складається з двох слів).
- Euphemism ['ju:fəmɪzəm] – евфемізм (м'яке слово замість грубого).
- Modifier – модифікатор (слово, що змінює ступінь ознаки: a bit, very, slightly).
- Personality traits – риси характеру.
- Physical appearance – зовнішній вигляд.
- Politeness – ввічливість.

Список використаних джерел

1. British Council. (n.d.). Adjectives: Order. LearnEnglish. Retrieved from britishcouncil.org
2. Cambridge University Press. (2024). Adjectives: Order. In Cambridge Dictionary. Retrieved from cambridge.org
3. BBC Learning English. (n.d.). Describing people's appearance. 6 Minute English. Retrieved from bbc.co.uk
4. Merriam-Webster. (n.d.). Describing Personality and Character. Merriam-Webster Thesaurus. Retrieved from merriam-webster.com
5. Oxford University Press. (2024). Euphemisms and Politeness in English. Oxford Learner's Dictionaries. Retrieved from oxfordlearnersdictionaries.com
6. The Idioms Dictionary. (n.d.). Character and Personality Idioms. Retrieved from theidioms.com

ОСВІТНІ ФАКТИ ДНЯ

1. 70% здобувачів освіти краще запам'ятовують матеріал у візуальній формі

Візуальні схеми, ментальні карти та інфографіка активують різні канали сприйняття.

Ідея: завершіть заняття 1-хвилинною мінісхемою від студентів.

2. Середній час концентрації здобувача освіти – 12 хвилин.

Після цього увага різко падає.

Ідея: змінюйте активність кожні 10–12 хвилин.

3. 80% здобувачів краще навчаються через практику.

Навіть короткі вправи підсилюють розуміння.

Ідея: додавайте мікропрактику на 3–5 хвилин у кожну тему.

4. Мозок краще запам'ятовує інформацію, подану історією.

Сторітелінг підвищує увагу та емоційне залучення.

Ідея: починайте тему з короткої історії або реального кейсу.

5. Рефлексія підвищує якість навчання на 20–25%

Коротке осмислення допомагає структурувати знання.

Ідея: «Одне речення наприкінці заняття» – нехай студенти сформулюють головний висновок.

6. Навчання в групах підсилює результативність на 50%.

Спільне обговорення активує критичне мислення.

Ідея: використовуйте формат «пара-група-аудиторія».

7. Короткі запитання стимулюють глибше мислення.

Навіть одне влучне запитання може змінити хід заняття.

Ідея: починайте урок із «питання гачка».

Матеріал підготовлено за участю інтелектуальної системи Microsoft Copilot.

MAGIC LAND OF ENGLISH IDIOMS (СЦЕНАРІЙ ЗАХОДУ)

Людмила Рудак,
викладач Олександрійського педагогічного
фахового коледжу імені В.О. Сухомлинського

Анотація. Представлений сценарій інтерактивного засідання студентського дослідницького товариства «Speaking Club» присвячений вивченню фразеологічного багатства англійської мови, спрямований на поглиблення знань здобувачів освіти про найпоширеніші ідіоми та розвиток навичок їх практичного застосування в живому мовленні. Матеріал буде корисним для викладачів іноземних мов та керівників гуртків, які прагнуть підвищити мовленнєву компетентність студентів у цікавій та динамічній формі.

Abstract. The presented script of the interactive meeting of the student research society «Speaking Club,» dedicated to the study of the phraseological richness of the English language, is aimed at deepening learners' knowledge of the most common idioms and developing their skills in the practical use of idiomatic expressions in live communication. The material will be useful for foreign language teachers and club supervisors who seek to improve students' communicative competence in an engaging and dynamic way.

Мета заходу: ознайомити здобувачів освіти з найпоширенішими англійськими ідіомами та їх значенням. Формувати навички використання ідіом у мовленні. Закріпити вивчені ідіоми через інтерактивні завдання, ігри, конкурси та інсценування діалогів. Вдосконалювати навички командної роботи та публічного виступу.

Розвивати мовленнєву компетентність і креативне мислення. Заохочувати студентів до використання ідіом у повсякденному спілкуванні.

Сприяти вихованню толерантності, дружності та вміння працювати в команді. Сприяти вихованню поваги до культури та традицій англійських країн: ознайомлення з ідіомами як частиною культурного надбання.

Формат: командна робота.

Тривалість: 45 хвилин.

Обладнання: музичний супровід, призи для переможців, презентації студентів, Smart Board, запис руханки, плакат «Welcome to the Magic Land of English Idioms!», хмаринки з ідіомами (гірлянди), медалі для учасників «Master of

Idioms».

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

I. Організаційна частина. Введення в іншомовну атмосферу

(Звучить музика, чути стук в двері. Сполоханий та чудний Чомусик заходить до гостей. Аудиторія оформлена в казковому (чарівному стилі) з акцентом на ідіоми. Дошка оформлена плакатом «Welcome to the Magic Land of English Idioms!» та гірляндами з хмарок із ідіомами).

Чомусик: Привіт! Ой, я, мабуть, не туди потрапив.... О...а що це за підручники такі? (бере до рук книги, що лежать на столах в учасників заходу) Та ще й на якійсь незнайомій мові!?

Один з учасників: These are English books and dictionaries.

Чомусик: Як же я вам співчуваю.... «Hello, everybody!», «London is the capital of Great Britain!» – це, мабуть, і все, що я знаю на англійській мові.... Я вважаю, що відмінно знаю англійську, хто ще так думає?

Один з учасників: You are not right! Your

віль діти!

(Незнайка саджають за стіл до учасників заходу)

II. Основна частина

2.1. Вступне слово викладача англійської мови

– Dear students and guests! Welcome to our special event «Magic Land of English Idioms»! Today, we are going to dive into the fascinating world of idiomatic expressions! Idioms are the heart and soul of any language. They add color, express emotions, and make our speech lively and natural.

Learning idioms is like discovering hidden treasures – they help you to understand native speakers better and express your thoughts more creatively.

So, let's enjoy this magical journey together! I wish you all inspiration, confidence, and unforgettable impressions! So, are you ready to enter the Magic Land of English Idioms? Let's begin!

2.2. Представлення здобувачами освіти власних проєктів про ідіоми

2.2.1. «Key» Idioms – Presented by Mark Lysov, the 1st year student of Oleksandriya Pedagogical Professional College named after V.O. Sychomlinsky;

Презентація

<https://drive.google.com/file/d/1BWs4Wp29GyxxK7NMfPvvnENL0tYMsIn/view?usp=sharing>

2.2.2. «Sleep» Idioms – Presented by Illya Tereschenko, the 1st year student of Oleksandriya Pedagogical Professional College named after V.O. Sychomlinsky;

Презентація

<https://drive.google.com/file/d/1g93PnI4FIeu57ZJIAOWqVpCCKyIdngvj/view?usp=sharing>

Чомусик: Щось мені сумно, і я стомився, може відпочинемо?

(Учасники та здобувачі освіти виходять на середину залу, проводиться руханка іноземною мовою).

Руханка

<https://drive.google.com/file/d/1AlihdZN2PzbuieeKTQh5CgwpII4TUNb3/view?usp=sharing>

2.2.3. «Dog's» Idioms – Presented by Susanna Davtyan, the 3d year student of Oleksandriya Pedagogical Professional College named after V.O. Sychomlinsky;

Презентація

https://drive.google.com/file/d/1P_pAQ_AGqKfCus8X5vsO7phQh3329Kh5/view?usp=sharing

2.2.4. «Cat's» Idioms – Presented by Snizhana Budyakova, the 2nd year student of Oleksandriya Pedagogical Professional College named after V.O. Sychomlinsky;

Презентація

<https://drive.google.com/file/d/1zjRbNtjEINAJx7NrT1VtYPFuU053IHg8/view?usp=sharing>

III. Заключна частина

English teacher: So, dear friends, today we have taken a magical journey through the land of English idioms. We have discovered how these fascinating expressions add color, humor, and depth to the language.

Idioms are like secret keys that unlock the richness of English. They help us express emotions, share wisdom, and connect with people in a fun and creative way.

Remember: learning idioms is not just about memorizing culture, thinking outside the box, and having fun with the language!

English is rather poor!

Чомусик: Ну, то й добре! Я й не «па-рюсь» з приводу цього! «2» – мій талісман!

Один з учасників: (звертається до Незнайки) – How are you?

Чомусик: А можна повільніше! Бо це ви таке питаєте, як в університеті...

Один з учасників: Як твої справи?

Чомусик: Ось! Бачите! Я казав, що англійська – це якась неправильна мова! Ви-бачте, але я вважаю, що мій словниковий «напас» достатньо глибокий, і мене можна зарахувати до «просвічених» людей!

Один з учасників: По перше, «словни-ковий запас», а не «напас», і ти хочеш стати «освіченим», а не «просвіченим». Англій-ська – це круто сьогодні, про це знають на-

English as the language of international diplomacy, opens new opportunities for mutual understanding, respect, and cooperation. Let every step in learning the language be a step towards unity, tolerance, and a peaceful future for Ukraine!

Thank you for being such an amazing audience! See you next time!

(Учасникам роздаються медалі «Master of Idioms», а глядачам, що брали активну участь під час заходу – нагородження «Idioms Explore», як символ подорожі у світ ідіом).

Чомусик: Oh, guys, today was an important day! It's our key to our success! But I'm so exhausted, I'm practically sleeping on my feet... Well, I will have a little catnap, like a cat lying in the sun. So I'll feel good! The main thing is not to be afraid of difficultis! As they say, every dog has its day. That's all good, but let's not let the cat out of the bag! Let's get down to business!

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ІНОЗЕМНІ МОВИ

◆ Англійська мова

Глобальна мова – використовується у понад 100 країнах.

Найбільший словниковий запас – понад 600 000 слів.

Слово “set” має рекордну кількість значень – понад 430.

Немає мовної академії – мова розвивається природно.

Найкоротші слова – “I”, “a”.

◆ Французька мова

Офіційна в 29 країнах.

Мова дипломатії протягом століть.

Académie française контролює норму з 1635 року.

Найдовше слово – “anticonstitutionnellement”.

Багато “німих” літер через історичні зміни.

◆ Німецька мова

Мова довжелезних слів.

Три роди та чотири відмінки – складно, але логічно.

Іменники з великої літери.

Найпоширеніша рідна мова Європи.

Легко утворює композити.

◆ Польська мова

Одна з найскладніших фонетично.

9 діакритичних знаків.

Слово “chrząszcz” – легенда складності.

Слов'янська мова на латиниці.

Один із найшвидших темпів мовлення.

◆ Іспанська мова

Друга у світі за кількістю носіїв – понад 480 млн.

Найшвидша мова за темпом мовлення.

Має лише п'ять голосних – але дуже чітких. Знак перевернутого питання та оклику – унікальна риса.

Слово “sobremesa” не має точного перекладу – означає приймну бесіду після їжі.

◆ Португальська мова

Офіційна в 9 країнах – від Бразилії до Мозамбіку.

Бразильський і європейський варіанти дуже різні.

Назва “Portugal” походить від “Portus Cale”.

Має носові голосні – як у французькій.

Слово “saudade” не перекладається дослівно – означає сум-ностальгію.

◆ Італійська мова

Наймузичніша мова Європи – через відкриті голосні.

Мова музичної термінології – allegro, forte, piano.

Найдовше слово – “precipitevolissimamente”.

Близька до латини – найближча серед романських мов.

Має подвоєні приголосні, що змінюють значення – pala vs palla.

Матеріал підготовлено за участю інтелектуальної системи Microsoft Copilot.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ОБЛІКОВО- ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН: ТРАДИЦІЇ, ДОСЯГНЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ

**Олена Киричук, викладач
Катерина Мусініна,
завідувачка навчально-методичного
кабінету ВСП «Технолого-економічний
фаховий коледж Миколаївського національного
аграрного університету»**

Анотація. У статті розкрито стратегічну роль циклової комісії обліково-економічних дисциплін ВСП «Технолого-економічний коледж Миколаївського національного аграрного університету» у формуванні економічної компетентності здобувачів фахової передвищої освіти. Проаналізовано напрями співпраці з роботодавцями, участь здобувачів освіти у пошуково-дослідній та конкурсній діяльності як чинники розвитку професійних і соціальних компетентностей. Визначено сучасні виклики функціонування циклової комісії та окреслено перспективи її розвитку в умовах цифровізації та інтеграції у європейський освітній простір.

Abstract. The article reveals the strategic role of the cycle commission of accounting and economic disciplines in the formation of economic competence of students in professional pre-higher education. The study analyzes cooperation with employers as well as students' participation in research and professional competitions as key factors in developing both professional and social competencies. Contemporary challenges facing the cycle commission are identified, and perspectives for its development in the context of digitalization and integration into the European educational space are outlined.

У сучасних умовах трансформації економіки та цифровізації суспільства економічна компетентність здобувачів освіти стає не просто складовою професійної підготовки, а стратегічною умовою їхньої конкурентоспроможності. Відповідно, особливої ваги набуває діяльність циклових комісій як центрів методичного лідерства, професійної координації та інноваційного розвитку освітнього середовища.

Циклова комісія обліково-економічних дисциплін ВСП «Технолого-економічний фаховий коледж Миколаївського НАУ» є осередком науково-методичної, організаційної та навчальної роботи, спрямованої на підготовку конкурентоспроможних фахівців спеціальностей D1 «Облік і оподаткування» та D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Її діяльність здійснюється відповідно до чинних нормативних документів: Положення про організацію освітнього процесу та Положення

про циклову комісію у ВСП «Технолого-економічний фаховий коледж МНАУ» та стратегічних орієнтирів розвитку фахової передвищої освіти.

Головна мета роботи циклової комісії – формування професійної та економічної компетентності здобувачів освіти, поліпшення якості підготовки фахівців, здатних адаптуватися у нових соціально-економічних умовах та вирішувати питання господарювання за різних форм власності.

До складу комісії входять 7 викладачів, серед яких 3 кандидати економічних наук, 1 доктор економічних наук, професор; більшість мають вищу кваліфікаційну категорію. Такий кадровий потенціал забезпечує високий рівень методичної культури, наукової активності та практикоорієнтованості навчання.

У своїй роботі циклова комісія виконує завдання щодо забезпечення якісного викладання фахових дисциплін, впровадження новітніх

методів і технологій навчання, координації науково-методичної діяльності викладачів, організації професійної орієнтації та підвищення мотивації здобувачів освіти, забезпечення співпраці з роботодавцями, установами й бізнес-структурами.

Циклова комісія забезпечує викладання комплексу освітніх компонентів, спрямованих на формування спеціальних компетентностей: «Бухгалтерський облік», «Фінансовий облік», «Фінанси підприємства», «Банківські операції», «Облік і аналіз ЗЕД», «Основи START-UP», «Диджиталізація обліку, аналізу і контролю на агропромислових підприємствах», «Електронний документообіг в обліку і оподаткуванні», «Фінанси. Гроші та кредит», «Банківські операції» тощо.

Освітньо-професійні програми систематично оновлюються відповідно до стандартів фахової передвищої освіти, потреб роботодавців і змін у законодавстві України. Такий підхід забезпечує актуальність змісту навчання та його відповідність вимогам сучасного ринку праці.

Формування економічної компетентності неможливе без інтеграції сучасних освітніх технологій. Викладачі активно впроваджують інноваційні технології навчання: кейс-метод, проєктне навчання, імітаційне моделювання професійних ситуацій, роботу з хмарними обліковими платформами (М.Е.Дос, BAS Бухгалтерія), дистанційні курси в Moodle.

Викладачі циклової комісії активно розробляють авторські методичні матеріали, впроваджуючи сучасні підходи до організації освітнього процесу. Зокрема, заслуговує на увагу досвід Марковської Т.С. щодо створення добірки фреймів для практичних занять як ефективного засобу візуалізації та структурування навчального матеріалу, а також напрацювання голови циклової комісії Киричук О. М. «Персональний сайт викладача обліково-економічних дисциплін як інструмент упровадження новітніх інформаційних технологій». Вагомим результатом спільної науково-методичної діяльності є укладання викладачами Рибачуком В. П. та Киричук О. М. електронного посібника з освітньої компоненти «Бухгалтерський облік і звітність у комерційних банках», підготовленого для Науково-методичного центру вищої та фахової передвищої освіти.

Члени циклової комісії системно презентують і поширюють власний педагогічний досвід, ініціюючи та проводячи методичні заходи різних рівнів, зокрема обласне методичне об'єднання викладачів облікових дисциплін Миколаївської області «Інноваційні методи навчання», методичний семінар «Електронний

посібник як новітній засіб навчання» та методичний ярмарок «Презентація інноваційних методик викладання».

Важливим стратегічним напрямом є системна співпраця з роботодавцями та фінансовими установами. Здобувачі освіти беруть участь у виїзних лекціях, практикумах, професійних тренінгах і майстер-класах. Партнерами таких інтерактивів виступають банківські установи, податкові органи, страхові компанії міста Миколаєва: АТ «Райффайзен Банк», АТ «ВСТ БАНК», АТ КБ «ПриватБанк», Головне управління Державної податкової служби у Миколаївській області. Такий формат взаємодії дозволяє забезпечити безперервний зворотний зв'язок із ринком праці та сприяє розвитку soft skills – комунікації, командної роботи, фінансового мислення, відповідальності.

Формування економічної компетентності посилюється шляхом участі здобувачів освіти у фахових конкурсах, турнірах, наукових конференціях. Здобувачі спеціальностей D1 «Облік і оподаткування» та D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» стали не тільки учасниками, а й переможцями професійних челенджів, турнірів із фінансової грамотності, міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Найбільш знаковими стали перемоги та досягнення здобувачів коледжу у наступних економічних змаганнях:

- проєкт Credit Agricole Career Test Drive;
- «Онлайн-челендж для бухгалтерів і не тільки...»;
- освітня кампанія «Всесвітній тиждень грошей – 2025»;
- III Всеукраїнський турнір з фінансової грамотності «FinCup 2025»;
- Міжнародна економічна олімпіада;
- конкурс «Бізнес Ідей 3.0» від БО «Фундація Кредобанку».

Викладачі циклової комісії є керівниками гуртків «Фінансист» і «Обліковець майбутнього», у межах яких здобувачі освіти активно долучаються до дослідницької діяльності, готують наукові публікації, беруть участь у конкурсах творчих ідей та фахових змаганнях. Такий формат роботи сприяє розвитку аналітичного мислення, формуванню дослідницьких умінь, професійної самостійності та відповідальності за результати власної діяльності, а також стимулює інтерес до майбутньої професії.

Якість освітнього процесу безпосередньо залежить від рівня професійного зростання педагогів. Члени циклової комісії систематично підвищують професійну кваліфікацію шляхом участі у всеукраїнських та міжнародних конференціях, тренінгах і стажуваннях, забезпечуючи

інтеграцію сучасних наукових напрацювань в освітній процес. Зокрема, слід відзначити участь наших викладачів у роботі XV International Scientific and Practical Conference «Scientific research: integration of science and practice for effective development» April 15-18, 2025, Florence, Italy, а також у III International Scientific and Practical Conference «Science, technology and innovation: vectors of transformation» February 24-27, 2026, Berlin, Germany. Особливо значущим вважаємо те, що досвід і результати науково-методичної діяльності викладачів циклової комісії включено до збірників матеріалів вищезазначених конференцій. Це є свідченням визнання їхніх напрацювань на міжнародному рівні, підтверджує актуальність досліджень і засвідчує вагомий внесок у розвиток сучасної професійної освіти.

У рамках академічної мобільності директор коледжу Рибачук В.П., як викладач економічних дисциплін, брав участь в міжнародній навчальній програмі з вивчення підходів до технічної та аграрної освіти в Німеччині (м. Нінбург, земля Нижня Саксонія). Крім того, голова циклової комісії Киричук О.М. у межах проекту DAAD "Німецько-українська мережа аграрних університетів 2025–2029" брала участь у воркшопі «Су-

часні навчальні програми з управління фермерським господарством» (Університет прикладних наук Вайенштефан-Тріздорф, Німеччина).

Серед основних викликів, які постають перед викладачами циклової комісії обліково-економічних дисциплін, можна визначити цифровізацію бухгалтерської справи, зміни в податковому законодавстві, необхідність формування цифрової грамотності, підготовку здобувачів освіти до роботи в умовах нестабільної економіки. Циклова комісія бачить перспективи розвитку у запровадженні мікрокредитування курсів, поглибленні співпраці з бізнесом, впровадженні дуальної освіти, стимулюванні міжнародної мобільності здобувачів та викладачів.

Діяльність циклової комісії обліково-економічних дисциплін є невід'ємною складовою інноваційного освітнього середовища ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж МНАУ». Системна робота, орієнтація на результат, гнучкість у реагуванні на виклики часу забезпечують високий рівень професійної підготовки майбутніх фахівців. Перспективи подальшого розвитку полягають у впровадженні цифрових інструментів, інтеграції в європейський освітній простір і вдосконаленні освітньо-професійних програм відповідно до запитів сучасного ринку праці.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
2. Положення про циклову комісію у Відокремленому структурному підрозділі «Технологічно-економічний фаховий коледж Миколаївського національного аграрного університету». Миколаїв, 2023. 12 с.
URL: <https://drive.google.com/drive/folders/115mWtwtolZfCh9ZQUNBjfYCeXdhVnhGC>

ОСВІТА – ЦЕ МІСЦЕ, ДЕ СЛОВО СТАЄ ДІЄЮ, А ДУМКА – МАЙБУТНІМ

Василь Сухомлинський: «Серце віддаю дітям». Джерело натхнення – головний принцип гуманної педагогіки.

Джон Дьюї: «Якщо ми навчаємо сьогодні так, як навчали вчора, ми крадемо в дітей завтра». Ключова ідея – освіта має рухатися разом із суспільством.

Марія Монтессорі: «Допоможи мені зробити це самому». Сенс підходу – автономія як основа розвитку.

Василь Кремень: «Освіта – це стратегія розвитку нації». Позиція науковця – освіта формує майбутнє держави.

Говард Гарднер: «Запитай, у чому дитина розумна».

Лев Виготський: «Те, що дитина може зробити сьогодні з допомогою, завтра вона зробить сама».

Нелля Ничкало: «Професійна освіта – фундамент розвитку людського потенціалу».

ВИКОРИСТАННЯ ВІДДАЛЕНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ У ВИВЧЕННІ ОСНОВ ЕЛЕКТРОНІКИ ТА МІКРОКОНТРОЛЕРНОЇ ТЕХНІКИ

Михайло Бризгалов,
викладач ВСП «Технологічно-економічний фаховий
коледж Миколаївського національного аграрного
університету»

Анотація. У статті досліджується актуальне питання організації якісного дистанційного навчання для здобувачів фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану. Автором обґрунтовано та представлено методіку проведення практичних занять з професійно орієнтованих дисциплін («Основи електроніки», «Мікропроцесорна техніка») шляхом впровадження віддаленої науково-навчальної лабораторії.

Розкрито архітектуру апаратно-програмного рішення, побудованого на інтеграції інтелектуальних модулів контролю параметрів мережі, керованих навантажень та мікроконтролерних систем. Особливий акцент зроблено на методиці віддаленого моніторингу через хмарні сервіси та використанні інтерактивних QR-кодів для забезпечення оперативного доступу до фізичного обладнання. Результати дослідження підтверджують ефективність запропонованого підходу у підвищенні мотивації студентів та формуванні практичних професійних компетентностей під час роботи з реальним електронним устаткуванням у дистанційному форматі.

Abstract. The article explores the current issue of organizing high-quality distance learning for students of professional pre-higher education in martial law. The author substantiates and presents a methodology for conducting practical classes in professionally oriented disciplines ("Fundamentals of Electronics", "Microprocessor Technology") by implementing a remote scientific and educational laboratory.

The architecture of a hardware and software solution built on the integration of intelligent modules for monitoring network parameters, managed loads and microcontroller systems is disclosed. Special emphasis is placed on the methodology of remote monitoring via cloud services and the use of interactive QR codes to ensure operational access to physical equipment. The results of the study confirm the effectiveness of the proposed approach in increasing student motivation and forming practical professional competencies when working with real electronic equipment in a remote format.

Розкрито архітектуру апаратно-програмного рішення, побудованого на інтеграції інтелектуальних модулів контролю параметрів мережі, керованих навантажень та мікроконтролерних систем. Особливий акцент зроблено на методиці віддаленого моніторингу через хмарні сервіси та використанні інтерактивних QR-кодів для забезпечення оперативного доступу до фізичного обладнання. Результати дослідження підтверджують ефективність запропонованого підходу у підвищенні мотивації студентів та формуван-

ні практичних професійних компетентностей під час роботи з реальним електронним устаткуванням у дистанційному форматі.

Виклики, зумовлені воєнним станом в Україні, спричинили масовий перехід закладів фахової передвищої освіти на дистанційну та змішану форми навчання. Найбільш критичним аспектом при цьому стає викладання технічних освітніх компонентів, зокрема «Основи електроніки, мікропроцесорної техніки», де формування професійних компетентностей неможливе

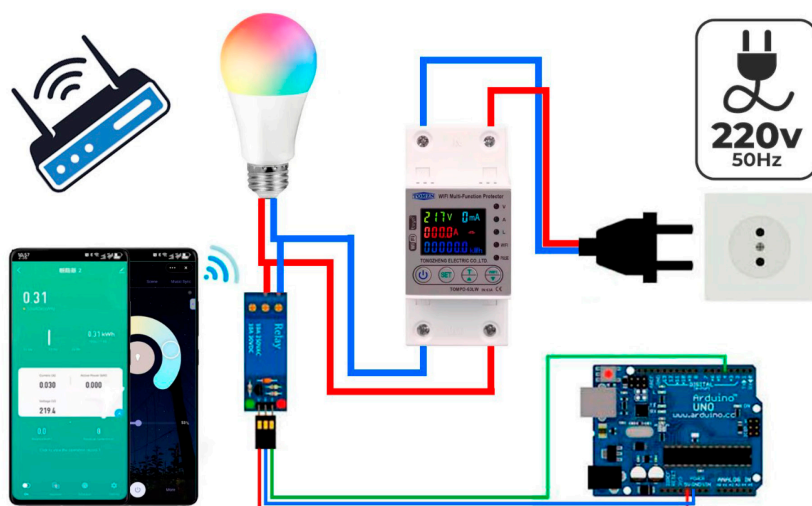

Рис. 1. Схема лабораторного стенда для дослідження параметрів споживання електричної енергії з використанням хмарних технологій

без практичної роботи здобувачів фахової передвищої освіти з реальним обладнанням.

Впровадження в навчальний процес програмних середовищ для симуляції електричних кіл, зокрема "Electronic Workbench", частково вирішує проблему дефіциту технічних засобів, проте такий підхід не забезпечує цілісного розуміння фізичних процесів у реальних схемах через спрощеність математичних моделей електронних компонентів та відсутність урахування динамічних параметрів у мережі.

Саме тому під час вивчення освітньої компоненти «Основи електроніки, мікропроцесорної техніки» доцільно використовувати віддалену лабораторію, яка надає можливість здобувачу керувати реальними фізичними об'єктами через вебінтерфейс у режимі реального часу, враховуючи природні похибки вимірювань та умови експлуатації обладнання.

Під час викладання освітньої компоненти «Основи електроніки, мікропроцесорної техніки» використовуємо можливості розробленої відділеної лабораторії з апаратно-програмним комплексом, що поєднує в собі компоненти розумної мікроконтролерної техніки, забезпечуючи повноцінний доступ здобувачів фахової передвищої освіти до вимірювання параметрів електричних мереж та керування електронними модулями через сучасні хмарні технології.

Основою віддаленої лабораторії є розроблений лабораторний стенд для дослідження параметрів споживання електричної енергії з використанням хмарних технологій (рис. 1):

В основі віддаленої лабораторії лежить контрольно-вимірювальний вузол, що базу-

ється на багатофункціональному WiFi-реле напруги Tomzpn TOMPD-63LW. Воно виконує роль не лише комутаційного апарата, а й вимірювача основних параметрів мережі (напруга, струм, активна потужність, коефіцієнт потужності та частота мережі). Мікроконтролерним вузлом виступає плата Arduino Uno, підключена через релейний модуль, що дозволяє здобувачам фахової передвищої освіти вивчати взаємодію низьковольтної логіки з високовольтними силовими колами. Виконавчим вузлом, а саме навантаженням, є RGB-лампа Tuuya, що дозволяє моделювати зміну параметрів споживання та вивчати принципи цифрового керування кольором і яскра-

вістю лампочки.

Описана апаратна конфігурація стає функціональною основою для виконання практичної частини курсу. Перехід до безпосереднього проведення експериментів здійснюється шляхом застосування інтерактивних елементів. Під час виконання практичних робіт здобувачу освіти пропонується скористатися QR-кодом, який забезпечує миттєву ідентифікацію в хмарному середовищі та надає доступ до керування стендом у реальному часі за допомогою додатку «Smart Life».

Особливістю розробленого навчально-методичного комплексу є інтеграція традиційних засобів комп'ютерного моделювання з апаратним віддаленим доступом (рис. 2). Розглянемо це на прикладі практичної роботи №2 «Дослідження світловипромінювальних оптоелектронних компонентів».

На першому етапі здобувачі фахової передвищої освіти використовують середовище Electronic Workbench для зняття вольт-амперних характеристик віртуальних світлодіодів. Це дозволяє засвоїти теоретичні основи, такі як параметри вольт-амперної характеристики для світлодіодів різних спектрів випромінювання та принцип роботи р-п переходу при прямій та зворотній полярності.

Для перевірки отриманих даних в електронному середовищі та наближення до умов реального лабораторного дослідження, здобувачам фахової передвищої освіти пропонується виконати аналогічне дослідження на віддаленому стенді. Використовуючи QR-код, здобувач освіти отримує доступ до лабораторного стенда

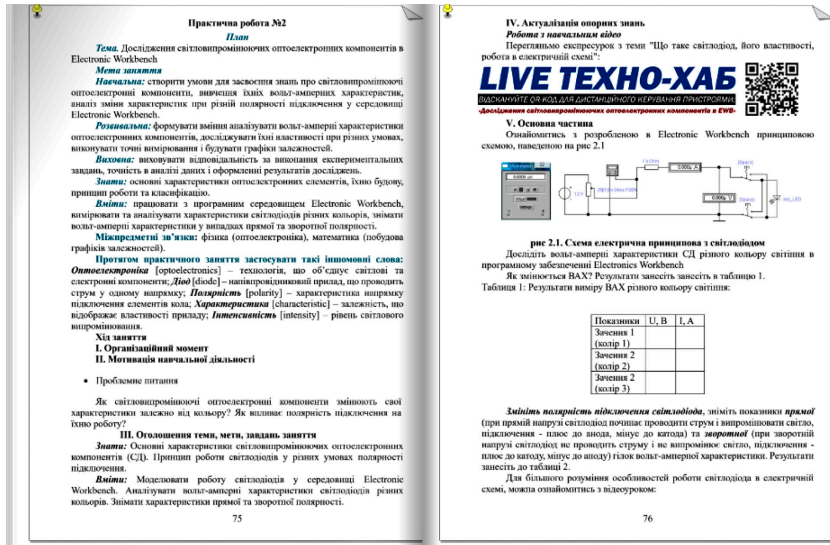

Рис. 2. Практична робота №2 з електронного навчально-методичного посібника з освітньої компоненти «Основи електроніки, мікропроцесорної техніки»

в додатку «Smart Life» для дослідження параметрів споживання електричної енергії, керування лампою, управлінням та моніторингом параметрів через розумне реле Tomzn.

За допомогою інтерфейсу додатка «Smart Life», здобувач освіти фіксує реальні показники активної потужності та струму за різних режимів роботи лампи (наприклад, при 50% та 100% яскравості), таким чином маючи можливість в реальному часі порівнювати споживану потужність при випромінюванні різних спектрів світіння лампи та розраховувати ККД всієї системи, враховуючи дані про напругу мережі в реальному часі. Важливо зазначити, що можливість проводити заміри є у будь-який час доби, що критично для здобувачів освіти, які знаходяться в зонах активних бойових дій, з нестабільним електропостачанням або зв'язком.

Важливо наголосити на універсальності розробленого апаратно-програмного комплексу віддаленої лабораторії, архітектура якої дозволяє легко адаптувати стенд під різні навчальні завдання. Окрім дослідження оптоелектронних компонентів, замість керованого освітлення до виконавчого вузла можуть бути підключені інші споживачі, такі як нагрівальні елементи, електродвигуни малої потужності або блоки резистивних навантажень. Це розширює спектр практичних робіт, дозволяючи досліджувати пускові струми, вплив реактивного навантаження на коефіцієнт потужності та ефективність роботи автоматичних систем захисту. Таким чином, віддалена лабораторія стає багатофункціональним інструментом не лише для курсу електроніки, а й для таких освітніх компонентів, як «Електричні

ні машини та апарати», «Електротехнічні вимірювання» та «Основи автоматики», забезпечуючи комплексний підхід до підготовки здобувачів освіти спеціальності G3 «Електрична інженерія».

Для оцінки ефективності розробленої віддаленої лабораторії було проведено анонімне опитування серед здобувачів фахової передвищої освіти спеціальності G3 «Електрична інженерія», які вивчають освітній компоненту «Основи електроніки, мікропроцесорної техніки». Результати засвідчили високий рівень зацікавленості (94% респондентів), що пояснюється можливістю взаємодії з реальними фізичними об'єктами за-

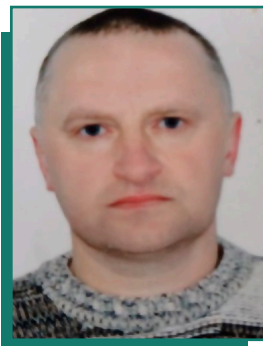
мість ідеалізованих моделей навіть в режимі онлайн-навчання. Найбільше захоплення у студентів викликала можливість бачити миттєву реакцію системи на їхні дії. «Коли ти натискаєш кнопку на смартфоні і бачиш, як на реле змінюються цифри струму та потужності – ти відчуваєш фізику процесу, а не просто малюєш графіки», – зазначають майбутні фахівці. Крім того, понад 90% опитаних вказали, що навички роботи з віддаленими платформами та налаштування інтелектуальних пристроїв захисту є критично важливими для їхньої майбутньої кар'єри в умовах сучасної цифровізації енергосистем.

Таким чином, впровадження віддаленої лабораторії на базі інтелектуальних модулів енергомоніторингу та мікроконтролерних систем дозволяє трансформувати освітній процес із пасивного спостереження у активне експериментування, що на сьогоднішній день є вкрай необхідним для фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану.

Запропонований підхід набуває особливої актуальності в контексті сучасних викликів, з якими стикається енергосистема України. В умовах воєнного стану, частих повітряних тривог та нестабільного електропостачання розроблений комплекс забезпечує максимальну гнучкість навчального процесу.

Список використаних джерел
<https://surl.li/blziri>

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «АГРОІНЖЕНЕРІЯ»

Олег Павленко,
викладач ВСП «Технологічно-економічний фаховий
коледж Миколаївського національного аграрного
університету»

Анотація. У статті розглянуто особливості застосування дослідницького підходу у підготовці здобувачів фахової передвищої освіти за спеціальністю «Агроінженерія». Обґрунтовано доцільність залучення студентів до виконання дослідницьких проєктів як ефективного засобу формування професійних компетентностей. Представлено результати моделювання роботи гібридної силової установки із використанням послідовності Фібоначчі для оптимізації передатних чисел трансмісії. Доведено, що запропонований підхід сприяє підвищенню ефективності роботи системи, зменшенню енергетичних втрат та рівномірнішому розподілу навантажень.

Abstract. The article examines the application of a research-based approach in the training of students of professional pre-higher education majoring in Agricultural Engineering. The expediency of involving students in research projects as an effective means of developing professional competencies is substantiated. The paper presents the results of modeling a hybrid power system using the Fibonacci sequence to optimize transmission gear ratios. It is proven that the proposed approach improves system efficiency, reduces energy losses, and ensures a more balanced load distribution.

Сучасні трансформації в системі освіти України зумовлюють потребу у підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних до самостійного мислення, прийняття рішень і швидкої адаптації до змін. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває пошук ефективних підходів до підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, які забезпечують формування не лише теоретичних знань, а й практичних умінь та навичок.

Одним із ефективних способів формування професійних компетентностей є залучення здобувачів освіти до дослідницької діяльності. Прикладом такої роботи є дослідницький проєкт студентів 3 курсу спеціальності «Агроінженерія» ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж МНАУ» з теми «Гібридні силові установки та інтелектуальні системи керування». Ідея дослідження виникла під час аналізу режимів

роботи силової установки (електричної та комбінованої) у процесі вивчення освітньої компоненти «Трактори та автомобілі».

Актуальність цієї роботи зумовлена комплексом сучасних технологічних, економічних і екологічних викликів.

Передусім, у світі спостерігається стійка тенденція до зниження споживання викопного палива та скорочення викидів парникових газів. Гібридні силові установки поєднують традиційні двигуни внутрішнього згорання з електричними компонентами, що дозволяє значно підвищити енергоефективність техніки та зменшити негативний вплив на довкілля. Це особливо важливо в умовах посилення екологічних стандартів і переходу до сталого розвитку.

Не менш важливим є впровадження інтелектуальних систем керування, які забезпечують оптимізацію роботи гібридних установок

у реальному часі. Такі системи використовують алгоритми аналізу даних, автоматичного регулювання та елементи штучного інтелекту для вибору найефективнішого режиму роботи техніки. У результаті підвищується продуктивність, зменшуються витрати пального та знос обладнання.

Актуальність теми також посилюється потребами агропромислового сектору, де активно впроваджуються сучасні енергоефективні технології. Використання гібридних тракторів, комбайнів та іншої техніки дозволяє знизити експлуатаційні витрати, підвищити автономність машин і ефективність виконання польових робіт.

Дослідницька робота виконувалася в умовах навчальної лабораторії із застосуванням моделі гібридного двигуна.

У межах проекту особливу увагу було приділено:

- ◆ практичному моделюванню технічних систем;
- ◆ інтеграції теоретичних знань у реальні інженерні задачі;
- ◆ використанню нестандартних підходів, зокрема чисел Фібоначчі, для аналізу та підбору передатних відношень коробок передач.

У роботі використано методи моделювання технічних систем, порівняльного аналізу, елементів математичного моделювання, а також експериментальні методи дослідження параметрів роботи гібридної силової установки.

На основі навчального конструктора здобувачами було зібрано конструкцію гібридного двигуна з метою дослідження принципу роботи, а також аналізу його будови, функціональних можливостей і перспектив застосування в агропромислового комплексі. Оцінювання ефективності роботи моделі здійснювалося на основі аналізу навчальної та науково-технічної літера-

тури, а також довідкових матеріалів.

Основною метою експерименту було моделювання роботи гібридної силової установки з подальшим аналізом параметрів трансмісії.

Передатне число визначалося за формулою:

$$i = n_1 / n_2,$$

де n_1 – частота обертання ведучого вала;

n_2 – частота обертання веденого вала.

На основі послідовності Фібоначчі (1, 2, 3, 5, 8) було сформовано ряд передатних чисел із використанням співвідношення: $F_{n+1} / F_n \approx 1,618$, що відповідає «золотому перерізу». Отриманий ряд передатних чисел: 3,20; 2,00; 1,60; 1,30; 1,10.

Після проведення розрахунків було здійснено порівняння двох варіантів:

- стандартного (лінійного ряду передач);
- ряду, побудованого за послідовністю Фібоначчі.

Результати дослідження показали:

- підвищення плавності перемикання передач;
- зменшення енергетичних втрат;
- рівномірніший розподіл навантажень;
- зростання коефіцієнта корисної дії системи (з ~78% до ~85%).

Експериментально було встановлено, що використання послідовності Фібоначчі для оптимізації передатних чисел трансмісії забезпечує підвищення ефективності роботи гібридної силової установки, зменшення енергетичних втрат і більш рівномірний розподіл навантажень.

Отримані результати засвідчують доцільність та ефективність застосування дослідницького підходу у підготовці здобувачів фахової передвищої освіти. Інтеграція проектної діяльності в освітній процес забезпечує формування професійних компетентностей, розвиток критичного мислення та інноваційної готовності майбутніх фахівців агропромислової галузі.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація освіти і науки : теорія і практика : монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. 304 с.
2. Кремень В. Г. Філософія освіти : підручник. Київ : Грамота, 2018. 416 с.
3. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник. Київ : Міленіум, 2006. 344 с.
4. Ткачук В. І. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 248 с.
5. Жук Ю. О. Дослідницьке навчання як засіб формування пізнавальної активності студентів. Педагогіка і психологія. 2017. № 3. С. 45–52.

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НА ЗАНЯТТЯХ ДИСЦИПЛІН ФІЛОЛОГІЧНОГО КУРСУ

Алла Марценюк,
викладач ВСП «Технологічно-економічний фаховий
коледж Миколаївського національного аграрного
університету»

Анотація. В статті розглядається питання особливостей візуалізації навчальних занять філологічного курсу, що сприяє розвитку творчих здібностей здобувачів освіти, організації їх пізнавальної діяльності та забезпечує позитивну мотивацію до навчання.

Abstract. This article examines the specific features of teaching methods used in philology courses, which help to develop students' creative abilities, organise their cognitive activities and foster a positive attitude towards learning.

Особливо значну роль в галузі освіти відіграє інформатизація, що стало однією з глобальних проблем сучасного світу, важливим фактором зміни якості життя, адже стрімкий інформаційний розвиток та процес інформатизації суспільства охопив майже всі сфери діяльності людини. Основними напрямками розвитку сучасної освіти є: інноваційний характер освіти, демократизація освітнього процесу, інформатизація та прагматизація освіти.

Саме використання інформаційних технологій (ІТ) в освітньому процесі дозволяє готувати нове покоління до майбутнього життя в інформаційному світі, допомагає у навчанні, вихованні, сприяє розвитку творчих здібностей здобувачів освіти, організації їх пізнавальної діяльності.

Інформаційно-комунікаційні технології – сукупність методів, засобів і прийомів, що забезпечують пошук, збирання, зберігання, опрацювання та обмін інформацією через використання комп'ютера, інтернету, телевізора, відео, DVD, CD, мультимедіа, аудіовізуального обладнання, тобто всього того, що може надавати широкі можливості для комунікації.

Модель сучасного викладача передбачає готовність до застосування нових освітянських ідей, здатність постійно навчатися, бути у постійному творчому пошуку, бути обізнаним та мобільним у світі новітніх технологій. Це є запорукою успішної роботи та надання якісних знань. Дуже важливо організувати процес навчання так, щоб кожен здобувач освіти активно,

з цікавістю і захопленням працював на занятті, бачив і розумів результати своєї праці, міг оцінити свої знання і можливості, розуміючи, що сучасний конкурентоспроможний успішний фахівець будь-якої галузі має демонструвати стійкі навички використання ІКТ, критичного мислення, стратегічного планування, здатність гнучко реагувати на зміни потреб суспільства, бути готовими вчитися і розвиватися впродовж життя, творчо організовувати свою діяльність, бути готовими до інноваційної діяльності, а також бути здатними орієнтуватися в сучасному інформаційному суспільстві.

Вирішення цього завдання можливе за умови використання новітніх інформаційних технологій під час підготовки фахівців, а це забезпечить виконання одночасно декілька функцій: візуалізацію навчального матеріалу, економію навчального часу, забезпечення доступності і якості знань, сприяння виробленню умінь і навичок, які дозволяють швидко і своєчасно контролювати процес навчання, тим самим зростає конкурентоспроможність випускників на ринку праці. Тому інформаційно-технічні засоби навчання виступають невід'ємною складовою частиною освітнього процесу і дозволяють чітко та оперативно вирішувати завдання, забезпечують нові шляхи подання інформації, створюють умови для гуманізації навчання, використовуючи при цьому індивідуалізаційний, диференційний, індивідуально-творчий і діяльнісний підходи, орієнтують на розвиток особистості, формуючи при цьому позитивну мотива-

цію до навчання.

Візуалізація навчального матеріалу є критично важливою для сучасного освітнього процесу, оскільки вона допомагає структурувати інформацію, активізує різні зони мозку та підвищує залученість здобувачів освіти.

Візуалізація на навчальних заняттях – це процес перетворення текстової, цифрової чи абстрактної навчальної інформації у графічні образи (схеми, малюнки, інфографіку, відео), що робить матеріал зрозумілішим, наочнішим та легшим для запам'ятовування.

Спеціалісти стверджують, що візуальна інформація сприймається більшістю людей як найкраще і швидше систематизується, а кольорові образи завдяки включенню емоційної складової ліпше сприймаються. Під час навчальних занять доцільним є використання навчального відео та динамічних ілюстрацій, оскільки слуховий та зоровий аналізатори є домінуючими каналами сприйняття навчального матеріалу, тому використання відеоматеріалів значно поліпшує ефективність освітнього процесу, спонукає до комунікативної діяльності. І саме здобувачі освіти стають прямими учасниками навчальної діяльності, відбувається інтерактивна взаємодія викладача зі студентською аудиторією, а це можливість отримувати зворотний зв'язок і керувати ним.

На відміну від текстів “старої природи”, які є важкими, незручними, лінійними, складаються з букв, у текстах “нової природи” поєднуються вербальні та невербальні елементи, тобто, окрім букв, такі тексти містять ілюстрації (серію зображень), аудіо- та відеоелементи, об'єм, написи.

Візуалізація на заняттях з філологічних дисциплін (мови та літератури) – це ефективний інструмент, який перетворює абстрактну текстову інформацію на наочні образи, полегшуючи ана-

ліз, структурування та запам'ятовування матеріалу. Це особливо важливо для формування культури читання, розуміння складних граматичних правил та структурування літературного контексту.

Саме на заняттях дисциплін філологічного курсу, зокрема української літератури, візуалізація є частиною інноваційних підходів, яка допомагає викладачу створювати полікультурне освітнє середовище, поєднуючи художнє слово з візуальними образами.

Для проведення лекційних та практичних занять з української літератури, залежно від мети заняття, можна використовувати візуальне представлення фактів про життя письменника або історичної епохи за допомогою інфографіки, «хмари слів», кросенсів чи карт знань.

У процесі проведення лекції викладач у своєму розпорядженні має обмежений обсяг часу, і саме використання мультимедійних засобів дає можливість здобувачам освіти бути не просто слухачами, а працювати над вивченням теми разом з викладачем і така лекція найчастіше має проблемний і пошуковий характер. Демонстрацію на дошці рішень подаємо за допомогою інтелект-карти, структуруючи літературні твори (сюжетні лінії, взаємозв'язки персонажів, проблематику). Для порівняльного аналізу (наприклад, порівняння двох героїв) можна запропонувати здобувачам освіти роботу зі схемами та таблицями. Разом із тим можна використовувати складні схеми або ускладнювати їх в процесі роботи ілюстраціями, що сприятиме кращому розумінню навчального матеріалу здобувачами освіти. Для компаративного аналізу літературних явищ або знаходження спільного чи відмінного використовуємо діаграми Венна.

Сутність змісту усвідомлюється глибше, якщо його передати за допомогою зорового образу, невеликих деталей, пропустити через всі органи чуття – слух, запах, смак, дотик, рух. І саме робота з віршкартинками розвиває творчу уяву, пояснює й доповнює літературний твір, вимагає уваги до деталей та глибокого аналізу.

Ефект запам'ятовування відомостей з біографії письменника-класика буде значно вищим, якщо створити соціальну сторінку письменника або уявне онлайн-листування двох митців, чи навіть розробити тематичні гіфки та емоджі. Можна також застосувати скрайбінг, коли розповідь чи пояснення супроводжується паралельним створенням схематичних малюнків, які відтворюють ключовий зміст сказаного. Завдяки застосуванню цього прийому, можна, розповідаючи про будь-що, підкріплювати сказане графічно у максимально зрозумілому і привабливому для здобувача форматі. А головне, що це сприяє покращенню концентрації уваги здобувачів освіти, процесів розуміння і

запам'ятовування, формуванню чітких уявлень, засвоєнню теоретичних і практичних знань.

Цікавою і творчою є робота з використанням цифрових інструментів для створення цифрових історій або коміксів за мотивами твору, що викликає непідробний інтерес здобувачів до теми, що вивчається. Подібне завдання – це можливість проявити свої вміння і креативність, але головне – що в основі лежить глибоке осмислення.

Викладаючи дисципліну «Українська література» у закладі фахової передвищої освіти, я часто експериментую і застосовую різні способи візуалізації заняття і кожен з них вважаю ефективним. Вони допомагають глибоко осмислити твори, проблеми, творчість авторів, тематику, вчинки героїв і це відбувається на різних етапах занять, результатом, як висновком, може бути

щось цікаве і захоплююче. Зазначені методи дозволяють задіяти майже всі органи чуття здобувача освіти, поєднуючи на дошці друкований текст, графічне і табличне зображення, рухоме відео, статичні фотографії і рисунки, аудіозапис, а це впливає на інтерес до навчання, стимулює мотивацію, створює комфортні умови для аудиторної роботи, а також сприяє особистісному розвитку молодих людей та формуванню у здобувачів освіти гнучкого, аналітичного і критичного мислення.

Список використаних джерел
<https://surl.li/efuhwz>

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ

На платформі <https://edu.nmcbok.com.ua> у категоріях «ПЕДАГОГІКА» та «ПСИХОЛОГІЯ» розміщено масовий відкритий онлайн-курс для здобувачів освіти «ПСИХОЛОГІЯ».

У МООС розкриті різні сторони психології як науки. Розглянуто особистість учня в системі вікового розвитку. Зміст курсу побудований на основі кейс-методу, що дає можливість отримати максимально повну інформацію та знайти відповіді на питання, які виникають.

Курс складається з п'ятнадцяти модулів. Кожен містить відеолекцію, текстовий варіант лекції, презентацію, додатковий лекційний матеріал, електронний лист з інтерактивними завданнями теоретичного та практичного характеру для поглиблення та перевірки знань з вивченої теми.

Також передбачено підсумкову рефлексію наприкінці кожної теми, яка дозволить оцінити якість та рівень засвоєння матеріалу та побудувати зворотний зв'язок із викладачем.

Завершуючи вивчення курсу, необхідно скласти підсумкове тестування та перевірити рівень сформованості психологічної компетентності.

Цей курс буде також корисним для батьків, вихователів дитячих дошкільних закладів, молодих вчителів початкової школи, психологів.

Курс складається з модулів:

Модуль 1. Психологія як наука. Галузі психології

Модуль 2. Вікова психологія. Предмет, завдання і методи вікової психології. Періодизація вікового розвитку

Модуль 3. Дитяча психологія у системі гуманітарних наук

Модуль 4. Особистість та її структура

Модуль 5. Особливості розвитку особистості

Модуль 6. Психологічний аналіз діяльності, її структура

Модуль 7. Сприймання

Модуль 8. Увага

Модуль 9. Пам'ять

Модуль 10. Мовлення

Модуль 11. Спілкування

Модуль 12. Мислення

Модуль 13. Уява

Модуль 14. Емоційно-вольова сфера

Модуль 15. Темперамент і характер

Олена Волик

Для успішного проходження курсу необхідно:

1. Опрацювати матеріали усіх розділів.
2. Виконати завдання до розділів. Зареєструватися на платформі <http://WIZER.ME>.
3. Пройти онлайн-оцінювання для одержання сертифікату, який по завершенню курсу здобувач освіти генерує самостійно.

Чому варто обрати саме цей курс? Щоб бути конкурентоспроможним фахівцем, знання якого відповідатимуть вимогам ринку праці.

Керівник та автор проекту **Олена Волик**, кандидат педагогічних наук, завідувачка навчально-методичної лабораторії, голова циклової комісії викладачів шкільної педагогіки та психології, викладач психолого-педагогічних дисциплін Педагогічного фахового коледжу Хортицької національної академії.

За матеріалами курсу також сформовано відеокурс «Психологія», який розміщений у Медіатеці електронних засобів навчання за посиланням

<https://nmcbok.com.ua/psykhoholiiia>

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ У ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Олеся Петкова,
викладач ВСП «Технологіко-економічний фаховий
коледж Миколаївського національного аграрного
університету»

Анотація. У статті розглядаються актуальні питання підвищення мотивації до вивчення математики здобувачів фахової передвищої освіти. Проаналізовано основні чинники, що впливають на зацікавленість студентів освітнім процесом, а також визначено роль практикоорієнтованого підходу у формуванні позитивного ставлення до математичних дисциплін. Представлено приклади з педагогічної практики викладача фахового коледжу, зокрема використання прикладних задач під час вивчення тем. Показано, що застосування проблемних завдань, професійно спрямованих прикладів та елементів активного навчання сприяє підвищенню пізнавальної активності студентів і формуванню стійкої навчальної мотивації.

Abstract. The article examines current issues of increasing motivation to study mathematics among students of professional pre-higher education institutions. The main factors influencing students' interest in the learning process are analyzed, and the role of a practice-oriented approach in forming a positive attitude toward mathematical disciplines is determined. Examples from the pedagogical practice of a college mathematics teacher are presented, particularly the use of applied problems during the study of topics. It is shown that the use of problem-based tasks, professionally oriented examples and elements of active learning contributes to increasing students' cognitive activity and developing stable learning motivation.

Сучасна система освіти орієнтована не лише на передачу знань, але й на формування здатності здобувачів освіти застосовувати ці знання у практичній діяльності. Особливо це стосується закладів фахової передвищої освіти, де підготовка студентів безпосередньо пов'язана з майбутньою професійною діяльністю.

Однією з актуальних проблем у процесі викладання математичних дисциплін є недостатній рівень навчальної мотивації студентів. Значна частина здобувачів освіти сприймає математику як складний та відірваний від практики предмет. У результаті знижується інтерес до навчання, погіршується засвоєння матеріалу та зменшується активність студентів під час занять.

У зв'язку з цим важливим завданням викладача є пошук ефективних педагогічних підхо-

дів, які сприятимуть формуванню позитивного ставлення студентів до вивчення математики та усвідомленню її практичної значущості.

Проблема мотивації навчальної діяльності розглядається у працях багатьох сучасних педагогів і науковців. Дослідники підкреслюють, що мотивація є одним із ключових чинників успішного навчання, оскільки саме вона визначає активність здобувачів освіти, їх зацікавленість у здобутті знань та готовність долати навчальні труднощі.

У наукових дослідженнях зазначається, що ефективність навчального процесу значною мірою залежить від використання активних методів навчання, практикоорієнтованих завдань та створення ситуацій, у яких студенти можуть побачити реальне застосування отриманих знань.

Особливо важливим є формування внутрішньої мотивації, коли здобувач освіти усвідомлює значення навчального матеріалу для власного професійного та особистісного розвитку.

Метою статті є висвітлення педагогічних підходів до формування мотивації здобувачів фахової передвищої освіти до вивчення математики та представлення прикладів їх застосування у педагогічній практиці.

Практика викладання математики у фаховому коледжі показує, що студенти значно краще ставляться до дисципліни, коли розуміють корисність отриманих знань у реальному житті. Тому одним із ефективних підходів є використання прикладних задач, які демонструють можливості застосування математичних знань у реальних ситуаціях.

У власній педагогічній практиці автор часто використовує проблемні завдання і реальні приклади для ілюстрації нових тем. Наприклад, під час вивчення розділу про логарифми студентам пропонується розглянути ситуації, у яких логарифмічні залежності використовуються у різних галузях науки та техніки.

Зокрема студентам пропонується задача, пов'язана з визначенням рівня інтенсивності звуку. Пояснюється, що для вимірювання гучності звуку використовується логарифмічна шкала – шкала децибелів. Потім студенти розв'язують задачу на визначення змін інтенсивності звуку залежно від кількості децибелів. Такий підхід дозволяє одночасно закріплювати теоретичний матеріал і показувати його зв'язок із практикою.

Іншим прикладом є розгляд логарифмічних залежностей у процесах зростання або зменшення величин. Студентам пропонується проаналізувати задачі, пов'язані з різними процесами – від технічних до природничих. Обговорення таких прикладів зазвичай викликає жвавий інтерес, допомагає усвідомити міжпредметні зв'язки та показує, що математичні знання пов'язані з явищами, які студенти спостерігають у повсякденному житті та можуть бути корисними у різних сферах діяльності.

Важливим чинником підвищення мотивації є також використання елементів активного навчання. Під час занять доцільно організувати дискусії, ставити проблемні запитання та заохочувати студентів до самостійного пошуку шляхів вирішення задач.

Наприклад, перед вивченням властивостей логарифмів студентам пропонується декілька виразів, які потрібно спростити. У процесі обговорення студенти самі доходять висновку про певні закономірності, після чого формулюються відповідні правила. Такий підхід сприяє глибшому розумінню матеріалу та підвищує заці-

кавленість студентів навчальним процесом.

У сучасному освітньому середовищі важливим інструментом підвищення мотивації також є використання цифрових технологій. Візуалізація математичних процесів допомагає студентам краще зрозуміти зміст навчального матеріалу.

Наприклад, під час вивчення теми щодо функцій та їх графіків доцільно використовувати онлайн-інструменти для побудови графіків. Студенти можуть змінювати параметри функції та спостерігати, як це впливає на її графік. Така наочність значно полегшує розуміння математичних залежностей.

У своїй педагогічній практиці автор використовує диференційовані завдання, які враховують різний рівень підготовки студентів. Наприклад, під час самостійної роботи пропонують задачі кількох рівнів складності. Студенти можуть почати з простих прикладів і поступово переходити до складніших завдань.

Такий підхід дозволяє уникнути ситуації, коли студент не може виконати жодного завдання і втрачає впевненість у власних можливостях.

Крім того, позитивний вплив на мотивацію має створення доброзичливої атмосфери під час занять. Важливо підтримувати студентів, заохочувати їх до висловлення власних думок та демонструвати практичну значущість математичних знань.

Таким чином, формування мотивації до вивчення математики є важливим завданням у підготовці здобувачів фахової передвищої освіти. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від використання практикоорієнтованих завдань, активних методів навчання та створення умов для усвідомлення студентами значущості математичних знань.

Досвід педагогічної практики свідчить, що використання прикладних задач, пов'язаних із реальними ситуаціями, інтерактивних методів навчання, цифрових технологій та створення сприятливого психологічного середовища сприяє підвищенню зацікавленості студентів навчальним матеріалом та формуванню позитивного ставлення до математичних дисциплін.

Поєднання зазначених підходів дозволяє зробити навчальний процес більш змістовним і наближеним до реальних потреб студентів. У результаті математика починає сприйматися ними не лише як навчальна дисципліна, а як важливий інструмент їх професійного розвитку.

Список використаних джерел
<https://surli.cc/dnkirg>

ФЕНОМЕН FOMO ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ТРИВОЖНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Ольга Павлова,
практичний психолог, викладач
ВСП «Технологічно-економічний фаховий коледж
Миколаївського національного аграрного
університету», завідувачка психолого-педагогічної
лабораторії НПІТРО Миколаївського НАУ

Анотація. Стаття присвячена аналізу феномену FOMO у контексті воєнного часу та його впливу на психологічний стан. У першому розділі розглядаються теоретичні основи FOMO як наслідку соціального порівняння та цифрового перевантаження з акцентом на тривогу від пропущених можливостей. Другий розділ висвітлює специфіку FOMO під час війни, де інформаційний потік, соціальний тиск та невизначеність посилюють тривожність. Третій розділ аналізує механізми впливу FOMO на підвищення рівня стресу, порушення сну та когнітивних функцій. Четвертий розділ пропонує стратегії подолання FOMO, включаючи цифровий детокс, майндфулнес, соціальну підтримку та психоедукацію. Дослідження підкреслює необхідність цілеспрямованих втручань для зниження тривожності в екстремальних умовах.

Abstract. The article is dedicated to analyzing the phenomenon of FOMO in the context of wartime and its impact on psychological well-being. The first section examines the theoretical foundations of FOMO as a consequence of social comparison and digital overload, with a focus on anxiety from missed opportunities. The second section highlights the specifics of FOMO during war, where information flow, social pressure, and uncertainty intensify anxiety. The third section analyzes the mechanisms by which FOMO affects increased stress levels, sleep disturbances, and cognitive functions, based on empirical data. The fourth section proposes strategies to overcome FOMO, including digital detox, mindfulness, social support, and psychoeducation. The study emphasizes the need for targeted interventions to reduce anxiety under extreme conditions.

Феномен FOMO (Fear of Missing Out) – це психологічний стан, що характеризується тривогою через відчуття втрати можливостей, подій або інформації, які здаються значущими. У сучасному світі, де інформація доступна цілодобово через соціальні мережі та цифрові платформи, FOMO набуває особливого значення, перетворюючись на повсякденний виклик для психічного здоров'я. Цей феномен вперше систематично описаний у психологічній літературі на початку 2000-х років і пов'язаний із теоріями соціального порівняння, де люди постійно оцінюють себе через призму досвіду інших. У цифрову еру FOMO посилюється алгоритмами соціальних мереж, які демонструють ідеалізовані образи

життя, створюючи ілюзію, ніби десь поруч відбувається щось важливе, що ми пропускаємо.

У період війни цей феномен набуває критичної гостроти, оскільки люди стикаються не лише з особистими страхами за безпеку та виживання, але й із неконтрольованим потоком новин про бойові дії, гуманітарні кризи та політичні зміни. Соціальний тиск у воєнний час – наприклад, заклики до волонтерства чи участі в громадських ініціативах, може провокувати почуття провини за "неактивність", а невизначеність майбутнього посилює потребу постійно перевіряти джерела інформації. За даними досліджень у кризових умовах FOMO взаємодіє з підвищенням рівня тривожних розладів, хронічним стресом

сом, порушеннями сну та зниженням когнітивних функцій, що робить його одним із ключових факторів психологічної вразливості населення.

1. Теоретичні основи FOMO

Феномен FOMO (Fear of Missing Out, страх пропустити щось важливе) є одним із ключових психологічних конструктів сучасної цифрової ери, що описує тривожний стан, спричинений постійним відчуттям, ніби інші люди переживають більш насичені, значущі чи привабливі досвіди, які ми потенційно втрачаємо. Цей феномен вперше набув широкого визнання в попкультурі на початку 2010-х років завдяки терміну, введеному маркетингологом Ендрю Заслоу в 2004 році, але його теоретичні корені сягають класичних психологічних теорій середини ХХ століття. FOMO не є клінічним розладом, однак регулярно взаємодіє з тривожними та депресивними станами, залежністю від технологій та зниженням якості життя. У контексті воєнного часу, де невизначеність і загрози посилюють психологічну вразливість, розуміння теоретичних основ FOMO стає критичним для розробки ефективних стратегій психологічної підтримки.

1.1. Психологічні теорії, що лежать в основі FOMO

Основою FOMO є теорія соціального порівняння Леона Фестінгера, яка стверджує, що люди мають фундаментальну потребу оцінювати свою думку та здібності через порівняння з іншими, особливо в ситуаціях невизначеності. У цифровому середовищі це порівняння стає постійним і одностороннім: користувачі бачать ідеалізовані версії життя інших (наприклад, фото з подій, подорожей чи успіхів), що створює когнітивний дисонанс – розбіжність між власним досвідом і сприйнятим "ідеалом". Дослідження показують, що таке порівняння активує центри винагороди в мозку, але водночас провокує тривогу, оскільки підкреслює дефіцит у власному житті.

FOMO також тісно пов'язаний з теорією депривації відносних можливостей, розробленою Тедом Робертом Гурром. Ця теорія пояснює, чому люди відчувають незадоволення не через абсолютну відсутність ресурсів, а через порівняння з тими, хто має більше. У контексті FOMO депривація проявляється як суб'єктивне відчуття "втрати" – наприклад, пропущена подія чи інформація сприймається як упущена нагода для самореалізації чи соціальної інтеграції. Емпіричні дані підтверджують, що рівень FOMO взаємодіє з інтенсивністю відносної депривації: люди з високим FOMO частіше відчувають заздрість і незадоволення.

Крім того, FOMO ґрунтується на теоріях соціального впливу, зокрема конформізмі, та по-

требі в приналежності. У групах, де соціальні мережі слугують основним каналом взаємодії, ігнорування "потоків" подій сприймається як соціальна ізоляція, що загрожує базовій потребі в приналежності. Неврологічні дослідження демонструють, що FOMO активує мигдалеподібне тіло – центр страху – подібно до соціального відторгнення.

1.2. Роль цифрової ери в посиленні FOMO

У цифрову еру FOMO трансформується з епізодичного явища в хронічний стан завдяки надмірному використанню соціальних мереж. Платформи, такі як Instagram, Facebook та TikTok, оптимізовані алгоритмами для максимізації залученості: безкінечний скролінг, push-повідомлення та FOMO-індукуючі функції (наприклад, "історії" з подіями в реальному часі), створюють ілюзію невідкладності. За даними Pew Research Center (2021), середній користувач перевіряє смартфон 96 разів на день, що призводить до "цифрової залежності". Дослідження показують, що час у соцмережах корелює з FOMO на рівні $r = 0.45$ ($p < 0.001$), а ідеалізований контент посилює ефект на 25–30%.

Ключові механізми посилення:

- Ідеалізація контенту: 93% користувачів редагують фото для "кращого" вигляду, створюючи нереалістичні стандарти.

- Соціальний доказ: лайки та коментарі слугують сигналом "вдалих" досвідів, провокуючи страх відставання.

- Недоступність: алгоритми показують лише "хайлайти", приховуючи рутину, що спотворює сприйняття реальності.

1.3. Ключові характеристики FOMO

FOMO проявляється через набір стійких когнітивних, емоційних та поведінкових ознак, які можна систематизувати за шкалою FOMO.

Таблиця ключових характеристик з прикладами

Характеристика	Опис	Приклади в цифровій ері
Постійне прагнення бути в курсі подій	Компульсивна потреба моніторити оновлення для уникнення "відставання"	Перевірка новин кожні 15 хв; страх пропустити чат
Тривога через пропущені можливості	Емоційний дистрес від думки про "втрачені" досвіди чи зв'язки	Тривога від пропущеного вебінару чи вечірки
Залежність від цифрових джерел	Неможливість відключитися від гаджетів без панічних відчуттів	Нічна перевірка соцмереж; "фантомні вібрації"
Соціальне порівняння	Постійне оцінювання себе через призму інших	Порівняння з "успішними" постами друзів
Когнітивне перевантаження	Зниження концентрації через мультитаскінг з інформацією	Неможливість зосередитися на роботі через нотифікації
Емоційна виснаженість	Хронічна втома від тривоги та провини	Почуття "не гідності" після скролінгу

1.4. Емпіричні дані та моделі FOMO

Емпіричні дослідження FOMO накопичили значний обсяг даних, що підтверджують його роль як медіатора між соціальними факторами та психологічними проблемами. Мета-аналіз підтверджує, що FOMO пояснює 20–35% варіації в тривожних симптомах, демонструючи стійку кореляцію з негативними емоційними станами. Модель FOMO включає посередників: соціальне порівняння → FOMO → проблематичне використання смартфонів → тривога, що було підтверджено в численних крос-секційних і лонгітюдних дослідженнях. У лонгітюдних дослідженнях FOMO передбачає зростання депресії на 15%, підкреслюючи його довгостроковий вплив на психічне здоров'я.

У контексті академічного впливу FOMO пов'язано зі стресом та тривогою. Дослідження (2021) з n=800 студентів підкреслює непрямі ефекти через зниження концентрації.

2. FOMO в умовах війни

У період війни феномен FOMO трансформується з повсякденного психологічного стану в потужний фактор психологічної вразливості, що набуває нових, інтенсивніших форм через екстремальні обставини. Якщо в мирний час FOMO переважно пов'язаний з соціальними подіями чи особистими досягненнями, то під час збройного конфлікту він еволюціонує в страх пропустити критичну інформацію, пов'язану з безпекою, виживанням чи колективними діями.

Люди можуть відчувати гостру тривогу через потенційну втрату новин про ескалацію бойових дій, гуманітарні кризи чи політичні зрушення, а також через соціальні взаємодії, які здаються життєво необхідними для підтримки зв'язків у кризовий час – наприклад, онлайн-обговорення в спільнотах чи координацію допомоги. Ця трансформація посилюється гіперактивністю сучасного світу, де смартфони та соціальні мережі стають "рятувальними лініями", але водночас джерелами хронічного стресу. Дослідження показують, що в умовах війни FOMO корелює з підвищенням рівня тривожності та депресії, перетворюючись на частину ширшого феномену – компульсивного споживання негативних новин, що руйнує ментальне здоров'я. У контексті таких конфліктів, як війна в Україні, FOMO стає не просто індивідуальною проблемою, а суспільним явищем, що впливає на психологічну стійкість населення.

2.1. Трансформація FOMO в екстремальних умовах

Під час війни FOMO еволюціонує з фокусу на соціальні розваги до орієнтації на виживання та адаптацію. Класичні механізми соціального порівняння тут доповнюються елементами посттравматичного стресу, де страх пропустити "сигнал безпеки" стає адаптивним, але гіперактивним. Наприклад, у зонах конфлікту люди часто розвивають постійну пильність, що нагадує FOMO, але з акцентом на загрози. До-

слідження під час пандемії COVID-19, як аналогічної кризи, показали, що FOMO посилює симптоми ПТСР через постійний моніторинг новин. Аналогічно, у воєнний час цей феномен може призводити до специфічної форми тривоги, пов'язаної з конфліктом, де FOMO виступає медіатором між невизначеністю та психологічним дистресом.

2.2. Інформаційний потік як ключовий фактор посилення FOMO

Один з основних факторів, що посилюють FOMO під час війни – це інформаційний потік: постійне оновлення новин про бойові дії, гуманітарну ситуацію чи політичні зміни змушує людей перевіряти гаджети кожні кілька хвилин, що різко підвищує тривожність. У цифрову еру цей потік стає безкінечним через соціальні мережі, де алгоритми підштовхують до "doomscrolling" – безупинного скролінгу негативного контенту. Дослідження вказують, що doomscrolling, тісно пов'язаний з FOMO, викликає емоційне виснаження та посилює дистрес, особливо в політичних кризах. Наприклад, під час війни в Україні багато людей відчувають потребу бути "в курсі" для підготовки до евакуації чи повітряних тривог, але це призводить до хронічного стресу. Неврологічно це активує симпатичну нервову систему, подібно до реакції на загрозу, що робить FOMO адаптивним, але патологічним у довгостроковій перспективі.

2.3. Соціальний тиск і колективні дії

Інший ключовий фактор – соціальний тиск: у воєнний час спільноти часто об'єднуються для

волонтерства, збору допомоги чи інших активностей, і люди можуть відчувати провину чи тривогу, якщо не беруть в них участі. FOMO тут проявляється як страх "відставання" від колективу, де соціальні мережі демонструють історії героїзму чи солідарності, провокуючи порівняння. Дослідження під час кризи показують, що такий тиск посилює FOMO через потребу в приналежності, з медіацією через тривогу. Наприклад, у зонах конфлікту люди відчувають «FOMO for disasters and wars», де неучасть у спільних діях сприймається як ізоляція. Це може призводити до перевантаження та депресії.

2.4. Невизначеність і втрата контролю

Третій фактор – невизначеність: війна створює відчуття втрати контролю над життям, що підсилює потребу стежити за всіма подіями, щоб відчувати себе підготовленими. FOMO тут стає механізмом копінгу, але неефективним, оскільки постійний моніторинг лише посилює тривогу. Дослідження показують, що невизначеність підсилює зв'язок між FOMO та негативними результатами, такими, як агресія чи суїцидальні ідеї. У воєнних умовах це проявляється як парадоксальна тривога від "пропуску" подій.

2.5. Емпіричні дані та приклади з воєнних контекстів

Емпіричні дослідження підтверджують посилення FOMO в умовах війни. Мета-аналіз під час конфліктів показує кореляцію FOMO з тривоگو.

Таблиця ключових факторів посилення FOMO під час війни з прикладами

Фактор	Опис	Приклади в умовах війни
Інформаційний потік	Постійне оновлення новин через гаджети	Перевірка сповіщення про повітряні тривоги
Соціальний тиск	Провина за неучасть у колективних діях	Страх пропустити волонтерську акцію
Невизначеність	Потреба контролю через моніторинг подій	Тривога від невідомості про майбутнє
Doomscrolling	Компульсивне споживання негативних новин	Безкінечний скролінг новин про втрати
Тривога через війну	Специфічна тривога від конфлікту	Страх ядерної загрози

3. Вплив FOMO на тривожність

FOMO в умовах війни перетворюється на потужний каталізатор тривожності, значно погіршуючи психологічний стан через комбінацію когнітивних, емоційних та фізіологічних меха-

нізмів. Якщо в мирний час FOMO переважно викликає легку тривогу від соціальних пропусків, то під час збройного конфлікту цей феномен набуває клінічної значущості, взаємодіючи з тривожністю, посттравматичним стресовим розла-

дом (ПТСР) та хронічним стресом. Неврологічно FOMO активує гіпоталамо-гіпофізарно-надниркову вісь, призводячи до підвищення кортизолу на 20–30%, що пригнічує когнітивні ресурси та імунну систему. Дослідження під час війни в Україні (2023, n=1,500) показують, що FOMO підвищує ризик клінічної тривоги в 2,5 рази.

Постійна перевірка новин через FOMO призводить до безсоння (зниження сну на 1,5–2 години/ніч) та зниження когнітивних функцій (увага, пам'ять). Синє світло екранів пригнічує мелатонін на 23%, а FOMO активує кору мозку, блокуючи релаксацію.

4. Стратегії подолання FOMO та зниження тривожності

Подолання FOMO у період війни вимагає комплексного підходу, що поєднує когнітивно-поведінкові, фізіологічні та соціальні інтервенції. Мета-аналіз демонструє, що комбіновані стратегії знижують FOMO на 42% та тривожність на 35% за 8 тижнів. У воєнний час ефективність зростає до 55% завдяки адаптації до екстремальних умов.

4.1. Цифровий детокс: обмеження інформаційного перевантаження

Цифровий детокс передбачає свідоме обмеження часу в соціальних мережах (до 30 хв/день) та вибір 2–3 надійних джерел інформації (наприклад, офіційні канали) для зменшення doomscrolling. Цифровий детокс теоретично базується на моделі "технологічного дисбалансу", де перерва розриває цикл FOMO → перевірка → тривога.

Практичний протокол (7-денний план):

1. День 1–2: встановити ліміт + видалити не потрібні додатки.
2. День 3–5: читати новини 2 рази/день (ранок/вечір) з таймером 10 хв.
3. День 6–7: замінити скролінг на офлайн-активності (прогулянка, читання).

4.2. Майндфулнес та рефлексія: усвідомленість моменту

Майндфулнес допомагає зосередитися на теперішньому, зменшуючи тривогу від порівняння через нейропластичність (зменшення активності мигдалини на 22%).

Практичний протокол (щоденний):

- 5 хв дихання: 4-7-8 техніка (вдих 4 с, затримка 7 с, видих 8 с).
- 10 хв медитація: на "відпускання думок про інших".
- «Журнал» рефлексії: запис 3 речей, за які вдячний сьогодні (не пов'язаних з новинами).

4.3. Соціальна підтримка: безтискові зв'язки

Соціальна підтримка через спілкування з близькими та участь у низькотискових спільнотах (книжкові клуби, неновинні чати) зменшує ізоляцію, задовольняючи потребу в приналежності. Уникаємо "героїчних" груп.

Практичний протокол:

1. Щоденно: 15 хв дзвінків родині (без обговорення новин).
2. Щотижня: зустріч у 3–5 осіб (офлайн/онлайн) на теми хобі.
3. Онлайн: чати "тільки позитив" (меми, рецепти).

Висновки

Феномен FOMO в умовах війни є значущим фактором, що посилює тривожність через інформаційне перевантаження, соціальний тиск та невизначеність. Розуміння цього явища та його впливу на психіку дозволяє розробляти ефективні стратегії для підтримки психічного здоров'я. У період війни важливо допомагати людям знаходити баланс між необхідністю бути проінформованими та збереженням психологічного благополуччя.

Список використаних джерел

1. Сердюк Б. В. (2014). Соціальне порівняння як фактор суб'єктивного благополуччя.
2. Кравченко О. В. (2023). Синдром FOMO як чинник розвитку тривожності в осіб юнацького віку.
3. Бондаренко Н. О. (2023). Психологічні особливості FOMO, фаббінгу як прояву інтернет-адикцій у сучасної молоді. Духовність особистості: методологія, теорія і практика, 2(73), 45–58.
4. Шевчук А. І. (2022). Синдром FOMO у контексті психічного здоров'я підлітків: мотиваційні та емоційні аспекти. Психологічні перспективи, 41, 112–125.

ІНТЕРАКТИВНІ КВЕСТИ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ

Віта Даглі, завідувач відділення
Ірина Мусіна, завідувач
навчальної лабораторії
ВСП «Маріупольський фаховий коледж ДВНЗ «ПДТУ»

Анотація. У статті розглянуто досвід розробки та впровадження освітніх інтерактивних квестів як інноваційного інструменту активізації практичного застосування теоретичних знань здобувачів освіти технічних спеціальностей. Описано два квести: перший охоплює дисципліни «Матеріалознавство», «Інженерна графіка», «Теорія зварювальних процесів» та «Охорона праці»; другий – присвячений дисциплінам «Креслення» та «Електротехніка» і реалізований у форматі святкового заходу до Дня циклової комісії. Обидва квести побудовані на платформі Genially. Представлено покрокову структуру проходження кожного квесту та проаналізовано педагогічну ефективність цього підходу.

Abstract. The article presents the experience of developing and implementing interactive educational quests as an innovative tool for activating the practical application of theoretical knowledge among technical specialty students. Two quests are described: the first covers Materials Science, Engineering Graphics, Theory of Welding Processes, and Occupational Safety; the second covers Technical Drawing and Electrical Engineering, implemented as a celebratory event for the Cycle Commission Day. Both are built on Genially. Their step-by-step structure and pedagogical effectiveness are analyzed.

Сучасні здобувачі освіти технічних спеціальностей – це покоління зумерів, яке зростало в умовах цифрового середовища. Традиційні форми контролю знань і перевірки теоретичного матеріалу часто не відповідають їхнім очікуванням. Водночас розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для педагогічної творчості – зокрема, у вигляді інтерактивних освітніх квестів.

Квест як форма навчальної діяльності відомий у педагогіці ще з кінця ХХ століття. Проте цифровий квест, побудований на основі сучасних платформ, дозволяє поєднати ігровий формат із змістовним опрацюванням матеріалу. Принципова відмінність такого підходу – не просте відтворення знань, а їх практичне застосування в нестандартних контекстах: розпіз-

навання проєкцій, ідентифікація електричних схем, вирішення виробничих ситуацій.

Метою статті є представлення (або узагальнення) практичного досвіду створення та реалізації інтерактивних квестів у ВСП «Маріупольський фаховий коледж ДВНЗ «ПДТУ» для здобувачів технічних спеціальностей, а також визначення їх педагогічної ефективності й методичних особливостей організації.

Теоретичне підґрунтя

Концепція активного навчання (Active Learning), досліджувана такими науковцями, як М. Бонвелл, Дж. Ейсон, Д. Колб, базується на включенні здобувача освіти в процес здобуття знань як активного учасника, а не пасивного реципієнта. Квест повністю відповідає цій парадигмі: учасник має не лише пригадати поняття,

а й застосувати його в конкретній ситуації під час дефіциту часу та в умовах змагання.

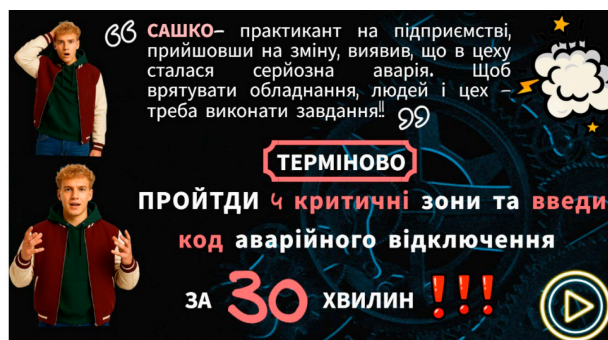
Освітній потенціал гейміфікації для технічних дисциплін доведений у роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників. Залучення здобувачів освіти через елементи змагальності, нарахування балів, таблиці лідерів суттєво підвищує мотивацію, особливо у здобувачів освіти «покоління зумерів». Платформа Genially дозволяє реалізувати всі ці елементи в одному середовищі з доступом через QR-коди та посилання.

Квест 1. «Зварювальний цех»: міжпредметна інтеграція знань

Перший квест – «Зварювальний цех» – розроблено для підсумкового повторення матеріалу з чотирьох дисциплін: «Матеріалознавство», «Інженерна графіка», «Теорія зварювальних процесів» та «Охорона праці». Квест розміщено за посиланням: <https://view.genially.com/6963f6c0aef68b4aa49a7217/interactive-content-zvaryvalnij-keh>

Концептуальна ідея квесту побудована на образі «Мапи критичних зонувань» – інтерактивного плаката виробничого середовища зварювального цеху.

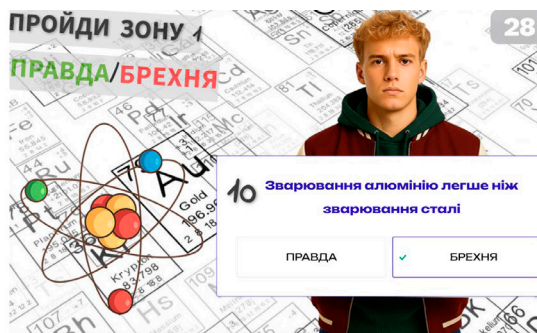
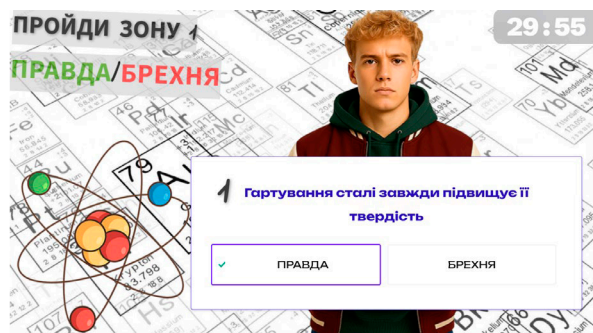

Здобувачі освіти переміщуються між чотирма зонами, кожна з яких відповідає окремій дисципліні:

- Зона 1 – Матеріалознавство
- Зона 2 – Інженерна графіка
- Зона 3 – Теорія зварювальних процесів
- Зона 4 – Охорона праці

Кожна зона передбачає виконання тестових завдань практичного характеру. У зоні «Матеріалознавство» використано завдання формату «правда/брехня» та вправи на заповнення пропусків у тексті. Зміст запитань спрямований на перевірку знань щодо структури вуглецевих сталей, їх фізико-механічних властивостей і впливу зовнішніх факторів на характеристики зварювальних матеріалів.

ВСТАВ ПРОПУЩЕНІ СЛОВА ПЕРЕТЯГНУВШИ У ПРАВИЛЬНЕ ВІКОНЦЕ 27:48

Метали, що застосовуються при зварюванні, поділяються на [] та кольорові. Найпоширенішими матеріалами є конструкційні []. Зварюваність сталі значною мірою залежить від вмісту [], який визначає її схильність до утворення [] у шві. Чим вищий вміст вуглецю, тим [] зварюваність без попереднього підігріву. Під час зварювання відбувається зміна [] металу в зоні термічного впливу (ЗТВ).

:: тріщин
 :: сталі
 :: чорні
 :: гірша
 :: структу...
 :: вуглецю

Next

У третьому блоці цього розділу здобувачі освіти розпізнають матеріали за їх умовними позначеннями.

Впорядкуйте наступні марки сталей за зростанням вмісту вуглецю (від найменшого % C до найбільшого): 25:01

40X
Сталь 20
У8
Ст3сп
09Г2С

Send

У зоні «Інженерна графіка» учасники ідентифікують правильні проєкції деталей за аксонометрією та розрізи за загальним виглядом.

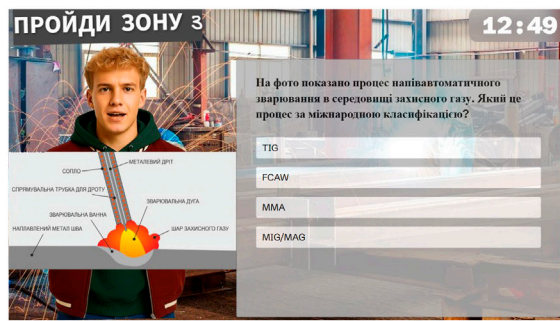
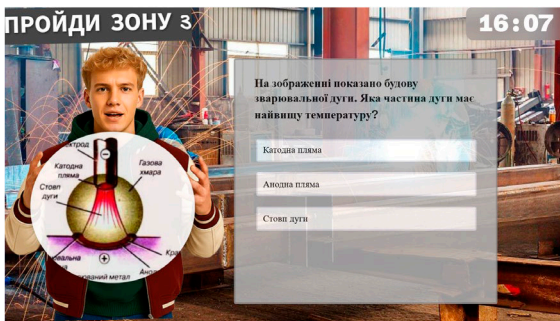
ПРОЙДИ ЗОНУ 2 21:43

ВИЗНАЧТЕ АКСОНОМЕТРИЮ ВІДПОВІДНО ДО ПРОЄКЦІЙ ДЕТАЛІ.

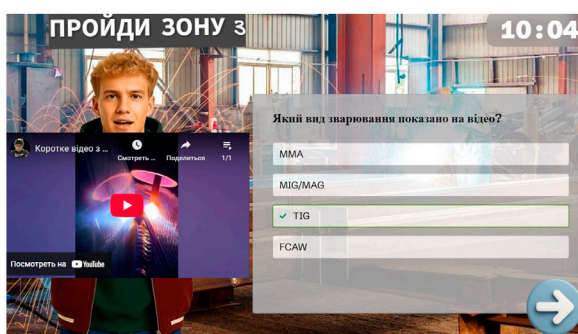
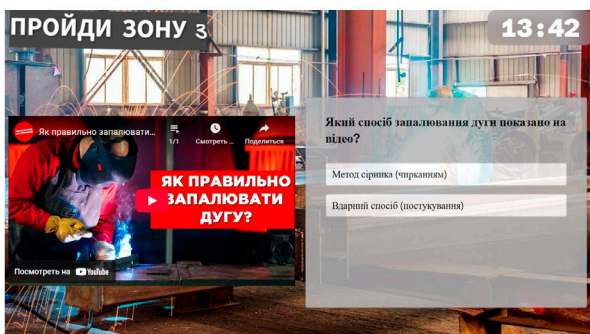
ПРОЙДИ ЗОНУ 2 21:05

ПОЗНАЧ ВІРНИЙ РОЗРІЗ

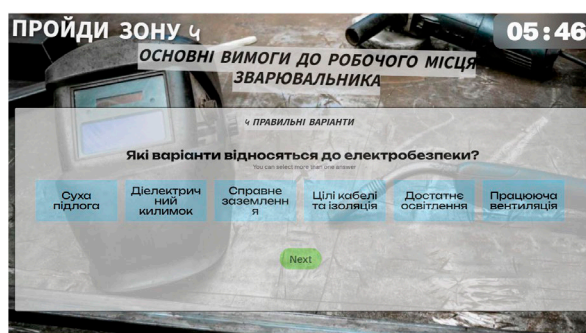
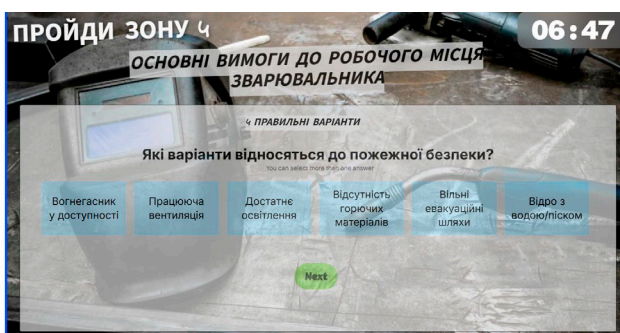
У розділі з дисципліни «Теорія зварювальних процесів» викладені тестові питання з однією правильною відповіддю.

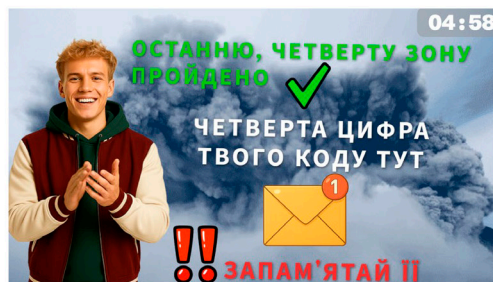
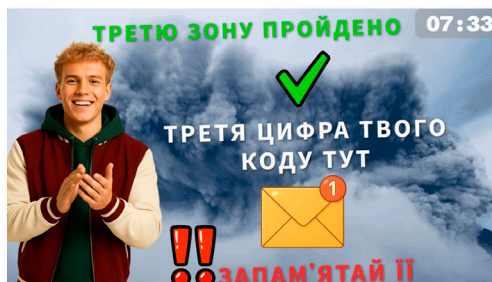
У цій зоні викладені тестові питання, для відповіді на які здобувачу освіти треба подивитися коротке відео.

У зоні «Охорона праці» учасники визначають декілька правильних відповідей, які стосуються норм та правил щодо робочого місця.

Структура проходження квесту передбачає послідовне переміщення між зонами через інтерактивний плакат. За кожну правильну відповідь нараховуються бали (від 1 до 10), які висвічуються після проходження кожної зони.

Оформлення квесту виконано в стилістиці промислового підприємства: фотографії зварювального виробництва, зображення технологічного обладнання, схематичні карти цеху. Така візуалізація формує у здобувачів освіти розуміння практичного контексту засвоєного матеріалу.

Після завершення квесту здобувач освіти заповнює форму, у якій зазначає прізвище, ім'я, по батькові, назву закладу освіти та чотири цифри, що відображалися під час проходження. На підставі наданих відповідей формується підсумковий перелік результатів, за яким визначається переможець.

Квест 2. «Техно-квест»: святковий формат до Дня циклової комісії

Другий квест – «Техно-квест» – розроблено як тематичний захід до Дня циклової комісії технічних дисциплін. Квест охоплює дисципліни «Креслення» та «Електротехніка» і розміщений за посиланням:

<https://view.genially.com/67ce81d6d18c72af9c56ae2c/interactive-content-peace-in-ukraine>

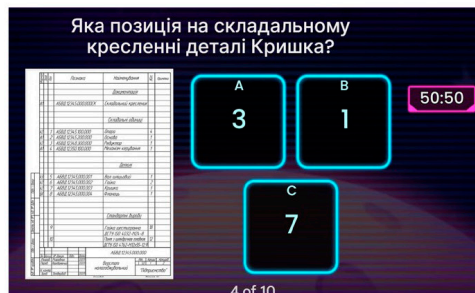
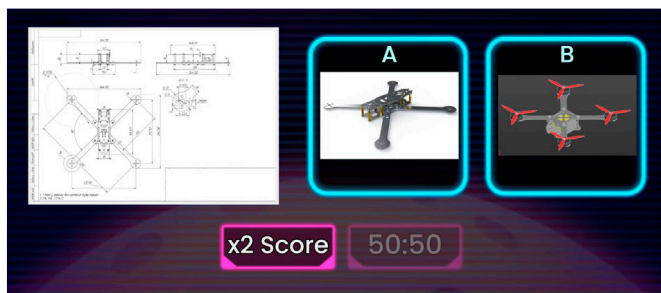

Концептуальна рамка квесту побудована навколо патріотичної тематики: знання з електротехніки та креслення представлені як інструменти захисту країни. Це надає завданням не лише навчальний, але й мотиваційно-виховний вимір. Квест складається з трьох послідовних етапів.

Етап 1. Дрони – виявлення креслень за моделлю

Учасники переходять на вікторину через натискання на зображення дрона на інтерактивному плакаті та впродовж 10 питань ідентифікують правильні проєкції й креслення, що відповідають запропонованій моделі дрона, а також відповідають на питання зі стандартів конструкторської документації.

Система нарахування балів: 100 балів за кожну правильну відповідь. Гравці мають доступ до двох бонусних опцій: «x2 Score» (подвоєння балів, активується один раз) та «50/50» (вилучення неправильних варіантів, активується один раз). Після перших 5 запитань – «Бонус Раунд»: мінігра на уважність з картками-призами.

Максимальна сума за перший етап – 1200 балів.

Підсумок

КІЛЬКІСТЬ УЧНІВ ТА УЧЕНИЦЬ

27

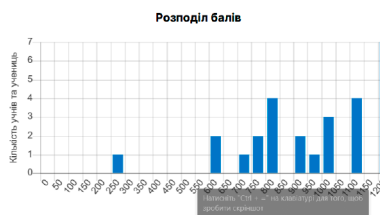
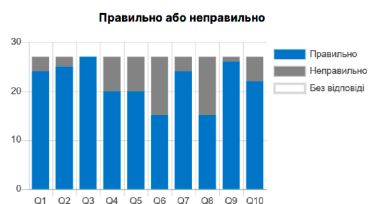
СЕРЕДНІЙ БАЛ

940.7

НАЙВИЩИЙ БАЛ

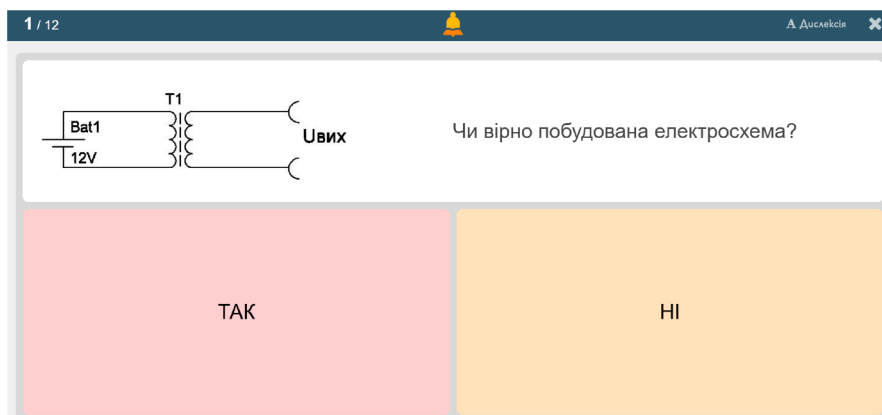
1200

7 учнів та учениць

Етап 2. Розмінування – знаходження правильної електричної схеми

На другому етапі (платформа «На урок») учасники аналізують запропоновані електричні схеми та обирають ту, яка правильно відображає роботу відповідного пристрою. Завдання акцентує увагу на компонентах схеми, принципі еднань та функціональній логіки схемотехніки.

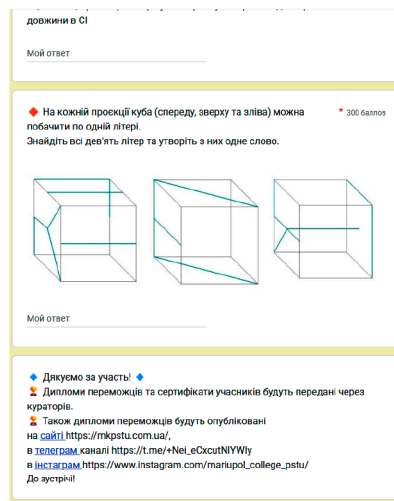
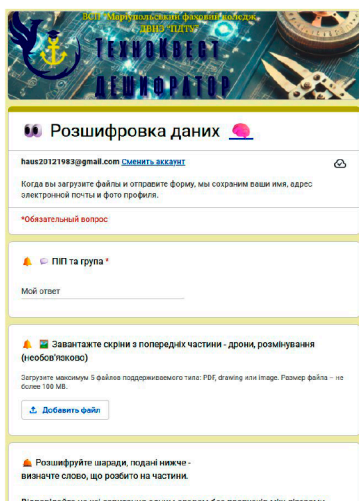

Всього 12 питань вагою 100 балів кожне. Максимальна сума – 1200 балів.

Етап 3. Шифрування – розгадування шарад

Заключний етап реалізований у Google Формі. Учасникам пропонуються шаради та зашифровані слова, пов'язані з електротехнікою та кресленням. Розгадані слова формують фінальне рішення квес-

ту. За одну правильну відповідь – 50 балів, за фінальне питання – 300 балів (максимум за третій етап – 550 балів). Загальна максимальна кількість балів за весь квест – 3050.

За результатами трьох етапів всі бали додаються і через таблицю лідерів визначається переможець.

Педагогічна ефективність та методичні спостереження

Апробація обох квестів у навчальному процесі засвідчила позитивні тенденції. Насамперед суттєво зросла залученість здобувачів освіти: формат змагання активізував навіть тих учасників, які зазвичай виявляли пасивність на традиційних заняттях. Міжпредметна структура першого квесту сприяла формуванню цілісного розуміння виробничого процесу.

Перевагою квестового формату є реалізація принципу диференціації та індивідуалізації навчання: здобувачі з вищим рівнем підготовки можуть стратегічно застосовувати бонусні опції, тоді як інші учасники мають гарантований доступ до базових завдань. Використання таблиці лідерів посилює внутрішню мотивацію та сприяє розвитку змагальності в межах академічної доброчесності.

Платформа Genially забезпечує технічну доступність: квест відкривається на будь-якому пристрої через посилання або QR-код без реє-

страції. Це спрощує організацію заходу та усуває технічні бар'єри для учасників.

Водночас досвід виявив певні обмеження: розробка якісного квесту вимагає значних часових витрат, а результати можуть залежати від технічної готовності здобувачів освіти. Рекомендується проводити попередній інструктаж з зазначенням бонусних елементів.

Висновки

Інтерактивний квест є ефективним педагогічним інструментом, що органічно поєднує ігровий формат із глибоким опрацюванням навчального матеріалу технічних дисциплін. Наш досвід підтверджує: такий підхід підвищує мотивацію здобувачів освіти, сприяє формуванню практичних компетентностей та забезпечує більш осмислене застосування теоретичних знань.

Розроблені квести можуть слугувати методичним взірцем для педагогів інших фахових коледжів при організації підсумкових занять, предметних тижнів або святкових заходів циклової комісії. Перспективи подальшої роботи – розширення тематики квестів, інтеграція з системами LMS та дослідження довгострокового впливу цього формату на навчальні досягнення здобувачів освіти.

Список використаних джерел
<https://surl.li/dsyekf>

ПСИХОЛОГІЧНІ ВТРАТИ СТУДЕНТІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Олена Кривенко-Камінська,
практичний психолог
КЗ ЛОР “Бродівський фаховий педагогічний
коледж імені Маркіяна Шашкевича”

Анотація. У статті представлено результати емпіричного дослідження проявів психологічних втрат у студентів КЗ ЛОР “Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича”. У дослідженні взяли участь 157 студентів (80 – першого курсу, 77 – третього курсу). Встановлено, що 72,5% першокурсників мають ознаки психологічних втрат різного рівня вираженості. Серед студентів третього курсу зафіксовано вищий відсоток наявності окремих ознак психологічних втрат (44% проти 36% у першокурсників) та на 5% більшу частку осіб із високим рівнем втрат. Отримані дані свідчать про актуальність проблеми психологічних втрат у студентському середовищі та необхідність системної психологічної підтримки.

Abstract. This article presents the results of an empirical study on the manifestations of psychological loss among students at the Markiyana Shashkevych Brody Vocational Pedagogical College, a state-funded higher education institution in the Lviv Regional Council. A total of 157 students took part in the study (80 first-year students and 77 third-year students). It was found that 72.5% of first-year students exhibited signs of psychological distress of varying severity. Among third-year students, a higher percentage of individual signs of psychological loss was recorded (44% compared to 36% among first-year students) and a 5% higher proportion of individuals with a high level of loss. The data obtained indicate the relevance of the problem of psychological loss in the student environment and the need for systematic psychological support.

Сучасна студентська молодь перебуває в умовах підвищеної соціальної, економічної та психологічної нестабільності. Перехід до нового освітнього середовища, зміна соціальних ролей, відрив від сім'ї, а також ширший соціальний контекст невизначеності формують ґрунт для виникнення психологічних втрат.

Психологічні втрати – це внутрішні переживання, що виникають унаслідок втрати значущих об'єктів, зв'язків, можливостей чи уявлень про себе та світ. Вони можуть мати не лише матеріальний, а й символічний характер: втрата близької людини, стосунків, здоров'я, статусу, безпеки, життєвих планів, очікувань або ідентичності.

Проблема втрати традиційно розглядається в межах теорії горювання. З. Фрейд у праці “Сум і меланхолія” підкреслював, що втрата значущого об'єкта призводить до внутрішньої перебудови психіки [8, 243–258].

Е. Кюблер-Росс описала стадії переживання втрати (заперечення, гнів, торг, депресія, прийняття), які демонструють динамічний характер адаптації до змін [9, 38–88].

Дж. Боулбі у теорії прив'язаності зазначав, що порушення значущих зв'язків викликає глибоку емоційну реакцію, яка впливає на почуття безпеки та самоцінності особистості [6, 17–25, 85–102].

Сучасні дослідники розглядають переживан-

ня втрати як процес виконання психологічних “завдань горювання”, що передбачає адаптацію до нових умов життя [10, 37–50].

Студентський вік є сензитивним періодом становлення ідентичності, тому будь-які втрати у цей час можуть особливо гостро переживатися та впливати на самооцінку, мотивацію й академічну успішність [7, 128–135, 155–171].

Проблема психологічних втрат у сучасному українському контексті набула особливої актуальності у зв'язку з тривалими соціальними трансформаціями та війсьними подіями. Дослідники зазначають, що в умовах хронічного стресу молодь переживає не лише реальні, а й символічні втрати – втрату відчуття безпеки, стабільності, прогнозованості майбутнього [5, 61–74, 133–149].

За результатами досліджень психологічного благополуччя студентської молоді встановлено, що емоційне виснаження, зниження мотивації та тривожність часто пов'язані з переживанням особистісних і соціальних втрат [1, 45–53, 97–112]. Адаптація студентів у кризових умовах супроводжується внутрішніми трансформаціями і потребує системної психологічної підтримки.

У дослідженнях психічного здоров'я людей підлітково-юнацького віку в умовах воєнного стану наголошується, що навіть непрямий досвід втрати (втрата звичного способу життя, освітніх можливостей, соціальних контактів) може формувати довготривалі емоційні наслідки [3, 28–36, 84–101]. Це підтверджує, що психологічні втрати мають багатовимірний характер і можуть проявлятися на різних рівнях – емоційному, когнітивному та поведінковому.

В українській психологічній науці проблема втрат розглядається у контексті кризових

Додаток А
<https://surl.li/ecrstp>

станів, травматичних подій та адаптаційних процесів [2, 212–230; 4, 45–62].

Таким чином, результати мого дослідження узгоджуються як із класичними теоріями переживання втрати (Freud, 1917; Bowlby, 1980; Worden, 2009), так і з сучасними українськими науковими підходами (Панок В., 2021; Карамушка Л., 2022; Титаренко Т., 2023), що розглядають психологічні втрати як чинник, який суттєво впливає на адаптацію та психоемоційний стан студентської молоді.

Мета дослідження – виявити рівень проявів психологічних втрат у студентів першого та третього курсів педколеджу і здійснити їх порівняльний аналіз.

Організація та методика дослідження. У дослідженні взяли участь 80 студентів першого курсу та 77 студентів третього курсу.

Було застосовано експрес-методику для визначення наявності та рівня проявів психологічних втрат, яка складалася з 10 запитань. Розробка експрес-опитувальника здійснювалася автором із залученням інструментів штучного інтелекту (ChatGPT) (додаток А).

Результати дослідження. Серед студентів першого курсу встановлено:

- 27,5% – не мають ознак психологічних втрат
- 72,5% – мають ознаки психологічних втрат різного рівня
- 36% – помірні прояви
- 30% – виражені прояви
- понад 6% – високий рівень (група підвищеного ризику).

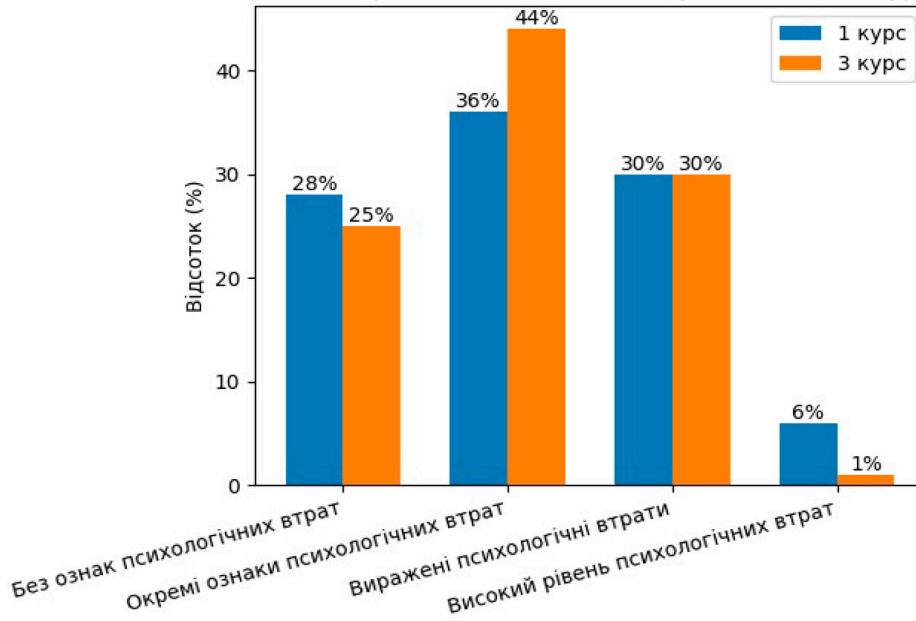
Отримані дані свідчать про значний емоційний та адаптаційний тиск на першокурсників. Помірний рівень може бути пов'язаний із нормативною кризою переходу до нових умов навчання, тоді як виражені та високі показники можуть негативно впливати на академічну успішність, мотивацію, соціальні контакти та самооцінку студентів.

Порівняльний аналіз із даними студентів третього курсу показав:

- вищий відсоток наявності окремих ознак психологічних втрат (44% – третій курс, 36% у першокурсників);
- на 5% більшу частку студентів із високим рівнем психологічних втрат.

Ці результати потребують подальшого вивчення. Можна припустити, що накопичення стресогенних факторів, професійне самовиз-

Порівняння рівнів психологічних втрат між 1 та 3 курсом

начення, переживання невизначеності майбутнього у часи війни та особистісні трансформації сприяють зростанню показників психологічних втрат на старших курсах.

Отримані результати узгоджуються з теоретичними положеннями про те, що втрата не обмежується фізичною відсутністю об'єкта, а може мати символічний характер [4, 118–134; 10, 113–129].

Високий відсоток проявів психологічних втрат серед студентів підтверджує вразливість цього вікового періоду та необхідність створення системи психологічного супроводу в закладах освіти.

Особливої уваги потребує група підвищеного ризику, адже несвоєчасна допомога може призвести до дезадаптації, зниження навчальної мотивації та формування тривалих емоційних

труднощів.

Висновки

1. Психологічні втрати є поширеним явищем серед студентської молоді, особливо в умовах війни.

2. 72,5% першокурсників, досліджених у педколеджі, мають ознаки психологічних втрат різного рівня.

3. Серед студентів третього курсу спостерігається тенденція до зростання окремих показників втрат.

4. Виявлено групу студентів із високим рівнем психологічних втрат, що потребують психологічної підтримки.

5. Отримані дані підтверджують необхідність впровадження програм психологічної профілактики та інтервізійної підтримки в закладах освіти.

Список використаних джерел

1. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості в умовах війни: теорія і практика дослідження. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 214 с.
2. Максименко С. Д. Психологія особистості. Київ : КММ, 2013. 592 с.
3. Панок В. Г. Психологічна допомога особистості в умовах соціальної напруженості. Київ : Ніка-Центр, 2021. 196 с.
4. Титаренко Т. М. Життєві кризи: технології консультування. Київ : Главник, 2011. 240 с.
5. Титаренко Т. М. Психологія життєстійкості особистості в умовах соціальних змін. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2023. 248 с.
6. Bowlby J. Attachment and loss. Vol. 3: Loss, sadness and depression. New York : Basic Books, 1980. 462 p.
7. Erikson E. H. Identity: Youth and crisis. New York : W. W. Norton & Company, 1968. 336 p.
8. Freud S. Mourning and melancholia // The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud. Vol. 14. London : Hogarth Press, 1957. 304 p.
9. Kübler-Ross E. On death and dying. New York : Macmillan, 1969. 288 p.
10. Worden J. W. Grief counseling and grief therapy: A handbook for the mental health practitioner. 4th ed. New York : Springer Publishing Company, 2009. 276 p.

ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

Світлана Ющук,
Руслан Ющук,
викладачі ВСП «Ковельський промислово-
економічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

Анотація. У статті розкрито значення фізичної активності як одного з ключових чинників збереження ментального здоров'я здобувачів фахової передвищої освіти. Проаналізовано вплив рухової активності на емоційний стан, рівень стресостійкості, мотивацію до навчання та соціальну адаптацію молоді. Акцентовано увагу на ролі закладів освіти у формуванні здоров'язберезувального освітнього середовища та впровадженні ефективних форм рухової активності.

Abstract. The article reveals the importance of physical activity as one of the key factors in maintaining the mental health of students of professional pre-higher education. The impact of physical activity on emotional well-being, stress resilience, learning motivation, and social adaptation of young people is analyzed. Special attention is paid to the role of educational institutions in creating a health-preserving educational environment and implementing effective forms of physical activity.

Питання ментального здоров'я молоді сьогодні є надзвичайно актуальним для освітньої спільноти. Інтенсивний темп навчання, високі вимоги до результатів, інформаційне перевантаження, а також соціальні виклики сучасності значно впливають на психоемоційний стан здобувачів освіти. У таких умовах дедалі більше уваги приділяється пошуку доступних і ефективних способів підтримки психологічного благополуччя.

Одним із найпростіших і водночас найдієвіших засобів є фізична активність, яка позитивно впливає не лише на фізичне, а й на ментальне здоров'я особистості.

У сучасному світі здобувачі освіти стикаються з численними викликами: постійне напруження, швидкий ритм життя, велика кількість інформації, емоційне вигорання та соціальні виклики, цифрова залежність та високі навчальні навантаження. Усе це призводить до емоційного виснаження і впливає на їхнє ментальне здоров'я, викликаючи стрес, тривожність

і навіть депресивні стани. Фізична активність є одним із найефективніших природних і доступних способів підтримки психічного благополуччя та здоров'я.

Як фізична активність впливає на ментальне здоров'я здобувача освіти?

Зниження рівня стресу та тривожності. Навчальний процес часто супроводжується стресовими ситуаціями: контрольні роботи, екзамени, дедлайни. Під час стресу в організмі підвищується рівень кортизолу – гормону, який викликає напругу.

Фізична активність допомагає: знизити рівень кортизолу, зменшити нервозність та емоційне напруження, підвищити стійкість до стресових ситуацій. Найкращі вправи: прогулянки, йога, плавання, легкий біг.

Вироблення «гормонів щастя». Під час руху в мозку виробляються ендорфіни, серотонін і дофамін – природні знеболювальні та антидепресанти, які покращують настрій і викликають відчуття задоволення, допомагають боротися

з депресією. Що це дає здобувачеві освіти? Покращення емоційного стану. Відчуття радості та задоволення після фізичних вправ. Боротьба з апатією та втомою.

Найкращі вправи: біг, танці, командні ігри, фітнес.

Покращення когнітивних функцій. Фізична активність покращує кровообіг і постачання кисню до мозку, що позитивно впливає на концентрацію, пам'ять і швидкість мислення. Чому це важливо? Полегшується засвоєння нового матеріалу. Покращується увага та здатність до аналізу. Зменшується втома під час навчання.

Найкращі вправи: кардіотренування (біг, велосипед), аеробні вправи, розтяжка.

Покращення якості сну. Багато здобувачів освіти мають проблеми зі сном через стрес або перевантаження гаджетами. Фізична активність допомагає нормалізувати біологічні ритми, що сприяє швидкому засинанню та глибокому сну. Що це дає? Більше енергії та менше втоми протягом дня. Покращення настрою після повноцінного відпочинку. Зниження ризику безсоння.

Найкращі вправи: йога, легкі вечірні прогулянки, дихальні вправи.

Підвищення самооцінки та соціалізація. Фізична активність допомагає здобувачам освіти відчувати впевненість у собі. Заняття спортом дають змогу покращити поставу, витривалість і зовнішній вигляд, що впливає на самооцінку. Крім того, командні види спорту сприяють налагодженню соціальних зв'язків, допомагають знайти друзів і працювати в команді. Що це дає? Менше комплексів і страхів. Відчуття власної значущості. Легша адаптація в нових колективах.

Найкращі вправи: командні ігри (настільний теніс, футбол, баскетбол, волейбол), фітнес у групах.

Наш коледж як соціально-освітній простір має значний потенціал для формування здоров'язбережувальної компетентності і фізична активність є невід'ємною частиною освітнього процесу.

Важливими є такі напрями роботи:

Рухливі перерви – гра у настільний теніс та гра у шахи та шашки. Це чудовий спосіб активізувати здобувачів освіти під час навчального дня, зменшити втому та покращити концентрацію, це великий плюс для фізичного та ментального здоров'я здобувачів освіти! Адже рухливі перерви покращують концентрацію – після фізичної активності мозок працює ефективніше, що допомагає краще засвоювати матеріал. Зменшують втому – тривале сидіння за партами чи комп'ютерами викликає напруження у м'язах і суглобах, а рух допомагає зняти дискомфорт.

Знижують рівень стресу – фізична активність сприяє виробленню ендорфінів, які покращують настрій і зменшують тривожність. Сприяють соціалізації – спільні активності допомагають студентам краще взаємодіяти між собою, зміцнюють командний дух.

Рухливі перерви у коледжі – це чудова ініціатива, яка позитивно впливає на здоров'я, навчальну ефективність і настрій здобувачів освіти.

Одним із найефективніших способів покращення ментального здоров'я є активності на свіжому повітрі – щорічне проведення Дня туризму, велосипедні та пішохідні екскурсії в навчальному закладі – це чудова можливість не лише популяризувати здоровий спосіб життя, а й сприяти емоційному розвантаженню, зміцнити соціальні зв'язки та сприяє гармонійному розвитку особистості, покращенню настрою та зниженню рівня стресу серед здобувачів освіти.

Спільні активності на свіжому повітрі допомагають налагодити дружні стосунки, що важливо для психологічного комфорту. Робота в команді розвиває підтримку, довіру та взаємодопомогу. Живе спілкування сприяє зниженню рівня самотності, що є одним із факторів депресії. Тому ми облаштовуємо тимчасові зони на спортивному майданчику: бадмінтон, мініфутбол, скакалки, фрізбі. Здобувачі освіти можуть використовувати їх під час перерв. Висновок простий: більше природи, більше руху, більше живого спілкування – і менше стресу та депресії!

Участь у спортивних заходах – змагання, квести, спортивні дні: День здоров'я, День фізичної культури і спорту. Проведення змагань, фестивалів здоров'я, флешмобів, руханок. Заохочення участі у спортивних секціях та активних хобі. **Командні види спорту:** футбол, баскетбол, волейбол, настільний теніс та інші командні ігри не лише забезпечують фізичне навантаження, а й створюють соціальну взаємодію, яка важлива для психологічного благополуччя.

Силові тренування в Атлетичному залі. Робота з власною вагою або гантелями не лише зміцнює м'язи, а й допомагає позбутися емоційного напруження. Крім того, силові вправи підвищують рівень тестостерону, який пов'язаний із почуттям впевненості.

Ефективним також є **підтримка студентських ініціатив, спрямованих на активний спосіб життя.** Такі форми роботи сприяють створенню безпечного, доброзичливого та підтримувального освітнього середовища.

На власному педагогічному досвіді переконаємося, що фізична активність є не лише скла-

довою здорового способу життя, а й ефективним інструментом підтримки ментального здоров'я здобувачів освіти. У коледжі фізична активність дедалі частіше розглядається як ресурс профілактики стресу, емоційного виснаження та навчальної дезадаптації.

А найбільший інтерес у студентів викликають інтерактивні форми фізкультурно-оздоровчої діяльності: дні здоров'я, спортивні квести, командні естафети з елементами гри; флешмоби та руханки; тематичні дні фізичної активності; челенджі не лише активізують рух, а й сприяють розвитку комунікації, згуртованості та позитивних емоцій.

Спостереження за учасниками заходів свідчать, що після активної рухової діяльності у студентів покращується настрій, знижується рівень напруження, зростає зацікавленість у спілкуванні та навчальній діяльності. Фізична актив-

ність у такому форматі сприяє формуванню позитивного емоційного клімату в студентських колективах, розвитку навичок саморегуляції та перестає сприйматися як обов'язок і стає природною частиною повсякденного життя здобувачів освіти. Це не лише спосіб підтримувати гарну форму, а й потужний інструмент для боротьби зі стресом і депресією. Регулярні заняття спортом не лише зміцнюють тіло, а й сприяють емоційному врівноваженню, покращенню пам'яті та концентрації, а також допомагають адаптуватися до навчального процесу та зміцнити психологічну стійкість.

Тож якщо ви відчуваєте напругу або втому – зробіть хоча б кілька фізичних вправ. Ваше тіло та розум скажуть вам «дякую»!

Рухайтесь більше – і ваше навчання стане ефективнішим, а життя – щасливішим!

Список використаних джерел

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. Ментальне здоров'я : зміцнення, профілактика та лікування [Електронний ресурс] <https://www.who.int>
2. Григоренко О. В. Фізична культура як чинник збереження психічного здоров'я студентської молоді // Педагогіка і психологія. 2019. № 2. С. 45–50.
3. Литвиненко О. М. Формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів освіти у закладах фахової передвищої освіти // Освітній простір. 2020. № 4. С. 67–72.
4. МОН України. Методичні рекомендації щодо збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу. Київ, 2022.
5. Сидоренко В. В. Стресостійкість студентської молоді та шляхи її формування засобами фізичної активності // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я. 2021. № 1. С. 33–38.

ВИМОГИ ДО СТАТЕЙ ДЛЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЖУРНАЛУ «ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА»

Редакція журналу «Фахова передвища освіта» підтримує сучасні підходи до створення навчальних і науково-методичних матеріалів, зокрема використання інструментів штучного інтелекту. Ми визнаємо, що такі інструменти можуть бути корисними для структурування тексту, генерації ідей, мовного редагування та візуалізації матеріалів.

Разом із тим наголошуємо на важливості академічної доброчесності та прозорості. Якщо під час підготовки статті ви використовували інструменти ШІ (наприклад, Microsoft Copilot),

просимо зазначати це у примітці або в кінці матеріалу. Рекомендовані формулювання:

- «Матеріал підготовлено за участю інтелектуальної системи Microsoft Copilot»
- «Текст частково згенеровано за допомогою штучного інтелекту (Microsoft Copilot) та відредаговано автором»
- «Підготовлено у співпраці з Microsoft Copilot»

Використання ШІ не замінює авторства, а лише є допоміжним інструментом. Автор несе відповідальність за точність фактів, оригінальність змісту, посилання на джерела та відповідність академічним стандартам.

Ми заохочуємо авторів використовувати ШІ як інструмент, що розширює творчі можливості, але не підмінює професійний досвід, педагогічну мудрість і наукову відповідальність.

З повагою редакція журналу «Фахова передвища освіта»

ЛІТОПИС ПОЧУТТІВ. «ТАРАС ШЕВЧЕНКО: СЕРЦЕ, ЩО ПРАГНУЛО ЛЮБОВІ ...»

Оксана Новікова,
викладач Олександрійського педагогічного
фахового коледжу імені В.О. Сухомлинського

Анотація. Сценарій позакласного заходу «Тарас Шевченко: серце, що прагнуло любові...» пропонує нетиповий погляд на постать Великого Кобзаря, відкриваючи завісу його приватного життя та душевних переживань. У центрі уваги – літопис почуттів поета, історія його взаємин із жінками, які ставали джерелом натхнення та глибокого болю. Захід побудований на гармонійному поєднанні розповідей про муз митця, декламації його інтимної лірики, музичних творів та відеофрагменту із художнього фільму, що дозволяє відтворити атмосферу епохи та розкрити глибину почуттів Кобзаря.

Abstract. The script of the extracurricular event “Taras Shevchenko: A Heart Longing for Love...” offers an unconventional perspective on the figure of the Great Kobzar, revealing aspects of his private life and emotional experiences. The focus is placed on the chronicle of the poet’s feelings and the story of his relationships with women who became both a source of inspiration and profound sorrow. The event is built on a harmonious combination of stories about the artist’s muses, recitations of his intimate poetry, musical pieces, and a video excerpt from a feature film, which allows the atmosphere of the era to be recreated and the depth of Shevchenko’s emotions to be revealed.

Вступне слово

Дорогі друзі! До вашої уваги – літопис почуттів «Тарас Шевченко: серце, що прагнуло любові». Це історія кохання і переживань людини, чиє слово стало голосом України. Перед нами постане не лише поет, не лише художник, а передусім – чоловік із ніжною й вразливою душею.

Життя Тараса Шевченка було сповнене випробувань, але його серце завжди прагнуло любові – щирої, взаємної, світлої. У різні роки поруч із ним з’являлися жінки, які надихали, захоплювали, підтримували, а інколи залишали по собі лише спогад і тихий біль. Кожна сторінка нашого літопису – це окрема історія кохання. І сьогодні ми спробуємо почути ці історії не лише розумом, а й серцем. Бо в них живе тепло людських почуттів, що крізь роки продовжують звучати для нас. Пориньмо разом у світ серця, що прагнуло любові, світ почуттів, що надихали на вірші й живопис, світ, де кожна зустріч, кожне кохання – немов промінь світла, який веде крізь

життя і час.

**Сторінка 1. «Любов, що розійшлася
сном...»**

ОКСАНА КОВАЛЕНКО

Першим коханням Тараса була Оксана Коваленко – сусідська дівчинка, на три роки молодша від поета. Їхні матері, дивлячись на забави своїх дітей, гадали, що ті колись одружаться. Але дитяча симпатія та підліткова закоханість не переросли у справжнє і глибоке почуття. 15-річний «козачок» Тарас у валці свого

пана Павла Енгельгардта мусив поїхати до Вільна (тепер – Вільнюс). Розлука була несподівана і довга. Тож своє перше кохання Тарасові залишалось тільки згадувати і малювати. Саме про Оксану Коваленко згадує Тарас Григорович

у своїх автобіографічних віршах «Мені тринадцятий минало» та «Ми в купочці колись росли».

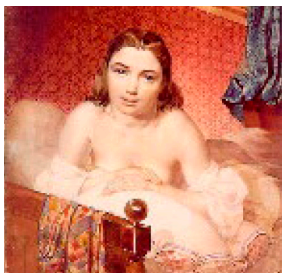
(<https://www.youtube.com/watch?v=Vn-RSdPxg3E>)

1843 року, коли Тарас Шевченко приїжджав у Кирилівку, вона була вже матір'ю двох дочок, оскільки 30 січня 1840 року дівчина вийшла заміж за кріпака сусіднього села Карпа Сороку. Поет знав про це ще раніше з листів своїх родичів, тому в ранньому періоді творчості їй присвячено незакінчену поему «Мар'яна-черниця», у котрій він із сумом у душі називає Оксану «чужою чорнобровою».

Це незабутнє кохання до подруги дитячих літ на все життя визначило тип жінки, до якого весь час повертався поет і в житті, і в творчості: маленька, чорноока, кучерява, надзвичайно емоційна. Образ такої Оксани став його музою, Беатріче його поезії.

Сторінка 2. «Краса, що полонила серце...»

АМАЛІЯ КЛОБЕРГ

Другим захопленням Тараса Шевченка стала дівчина-натурниця, яку він виводить під іменем Паша в повісті «Художник», – це було до періоду навчання в Академії мистецтв. Цю п'ятнадцятирічну німочку, як свідчать дослідники, Тарас Шевченко «відбив» у свого вчителя і друга, художника Івана Сошенка.

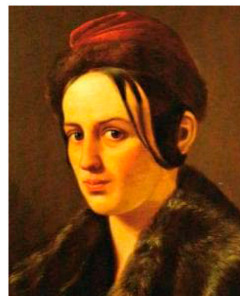
У 1839 році Шевченко малює її портрет в ліжку, з розпущеним волоссям, і єдиний раз за всю свою практику художника підписує його не як Шевченко, а «Чевченко», очевидно, так вимовляла його ім'я молода натурниця-німкеня.

Повість «Художник» закінчується промовистим штрихом: та, з кого мальовано геніальну «Мадонну», залатує незавершеною картиною свого чоловіка старі ширми. Оце, напевно, була та прірва, у яку збирався стрибнути Іван Сошенко, і від чого його врятував Тарас Шевченко, не давши одружитися. Певно, Іван Сошенко це зрозумів, бо, за його словами, вони «...попрощалися, як добрі приятелі й земляки, так, ніби між ними нічого не було». У 1859 році вже тридцятирічною вона знову увійде в майстерню Тараса Шевченка. Звали цю жінку Амалія Клоберг.

Сторінка 3. «Любов, що піднеслася над земним...»

ВАРВАРА РЕПНІНА

Із княжною Варварою Репніною Шевченко познайомився саме в свій перший приїзд в Україну, після навчання в Академії. Подорожую-

чи Київщиною, улітку 1843 року він завітав до Яготина, аби зробити замальовки. Йому настільки сподобалося в родині Миколи Григоровича Репніна-Волконського, що він повернувся на триваліший час, залишившись на рік у його маєтку.

Хазяїн був людиною більш ніж неординарною – князь, генерал, високоосвічений чоловік із філософським складом розуму, старший брат декабриста Сергія Волконського. Донька князя, 35-річна Варвара, все своє дитинство провела при європейських дворах, де її батько був послом, а потім віце-королем Саксонії, у Дрездені вона гралася з дітьми королів. Після невдалого роману з Левом Баратинським, братом поета Євгена Баратинського, женихів, мабуть, не знаходилося. Її пристрасна душа хотіла кохати, і таким коханням для Варвари Репніної став Тарас Шевченко. Вона бажала «бути зайнятою Шевченком», робити щось для нього або пов'язане з ним. Княжна плела йому шарф, коли він лежав хворий, коли ж він поїхав, вона почала писати повість, де найдокладніше описала Шевченкове перебування в Яготині. Вона страшенно ревнувала його до безтурботного Мойсївського оточення, а особливо до Ганни Закревської, яку він кохав, княжна щодня читала йому «прописи», вона хотіла повернути Тараса Шевченка на праведний шлях, відкрити очі на його геніальність.

«Його не можна було не любити; для тих, хто по-справжньому любив його, він був джерелом турбот, безперервних переходів від захоплення до обурення, від співчуття до збайдужіння!».

«Читаючи прекрасні свої твори, він ставав чарівним; музикальний голос переливався у серця слухачів усі глибокі почуття, які тоді володіли ним. Він обдарований був більше ніж талантом, йому був даний геній, і душа його, чутлива і добра, на-строювала його цівницю на високе і святе».

Почуття княжни «в щоденних стосунках набиало характеру морального опікунства». Тарас Шевченко ж ненавидів не тільки всіляке рабство, але й всіляку опіку, а тому повчання Варвари Репніної викликали в його душі подвійний спротив.

«Побачивши його одного разу великим, я хотіла завжди бачити його таким; я хотіла, щоб він завжди був святий і променистий, щоб він сіяв істину силою свого незрівнянного таланту, і хотіла, щоб це сталося завдяки мені». У цих словах уся драма їхніх стосунків. Це було кохання без взаємності. Княжна Варвара Репніна стала для Тараса Шевченка лише старшою порадицею і жінкою-берегинею.

«Я чекала його любові, – писала Варвара Репніна, – виглядала її, що ось завтра, ось-ось він прийде і скаже все-все... Я була слабкою жінкою, яка так хотіла любові, а він... Він відповідав мені іноді теплим почуттям, але пристрасним ніколи».

Тож усіма силами своєї душі вона боролася з пристрасним почуттям. Поет із величезною повагою ставився до цих стосунків, але не наважився розвинути їх у більш, ніж дружні. Вони підтримували зв'язок усе життя: і в горі заслання, і в радості повернення на Батьківщину.

Княжні Варварі Репніній присвятив Шевченко поему «Тризна».

- До вашої уваги – уривок з художнього фільму «Поет і княжна», 1999 рік, режисер – Станіслав Кліменко, у ролі Тараса Шевченка – український актор Тарас Денисенко.

<https://www.youtube.com/watch?v=23xcPR6Qi8g> (15:28 - 18:52)

Через десять років, у 1858-ому, Т. Шевченко знову зустрінеться з княжною, проте зустріч ця буде сумовитою, княжна не сподівалася побачити такого нездоленого Тараса Шевченка, змученого засланням і хворобою, з великою сивою бородою і бандажем на хворому оці. Вони не зуміють знайти ні відповідного тону, ні відповідних слів.

Сторінка 4. «Любов, що палала в тиші...»

ГАННА ЗАКРЕВСЬКА

Приблизно у той самий час, на початку 1840-х років, Шевченко гостював в Березовій Рудці (нині – Полтавська область), у родині поміщика Платона Закревського. У 1839 році багатий поміщик Платон Закревський приїхав у село Марківку і одружився

з небагатою донькою сотенного осавули Ганною Іванівною Заславською, якій на той час було лише 17 років.

Між 29-річним поетом і красунею-дружиною господаря, 21-річною Ганною, спалахнуло кохання. Тарас Шевченко був захоплений красою Ганни Закревської. Він намалював вражаючої краси її портрет, на жодному іншому з портретів Т. Шевченка немає таких «аж чорних – голубих» очей, «такого повного, трагічного, душевного життя очей», як на портреті Ганни Закревської.

«Всім вашим родичам низенько кланяюсь, у кого є чада, то і со чади, а в кого нема, то тільки так. А Ганні вродливий скажи, що як тільки очуняю та кожух пошю, то зараз і прибуду з пензлями і фарбами, на цілий тиждень, скажи їй, що я аж плачу, що проклята хуртовина на цей раз зо мною так пожартувала», – писав Тарас

Шевченко.

Афанасьєв-Чужбинський згадував, як ще 1843-ого року в Мойсівці Тарас Шевченко довго сидів біля Ганни Закревської на балу і все просив у неї на згадку хоч одну блакитну квітку, якими була оздоблена сукня. Молода жінка жартувала і жартома відмовляла. Тарас Григорович таки ухитрився відірвати квітку. А років через два Чужбинський випадково побачив у нього цей знак спогаду. Т. Шевченко знітився і, применшуючи свої справжні почуття й не бажаючи впускати нікого у свій внутрішній світ, відповів: «Славна молодичка, – і така приємна, що, здається, і забудеш, а побачиш, то знов так тебе й тягне».

Дослідники вважають, що саме їй, Ганні Закревській, Шевченко присвятив вірш «Якби зустрілися ми знову»:

<https://www.youtube.com/watch?v=oqazNKhskQY>

Сторінка 5. «Любов, що зіграла на чужині...»

ГАННА УСКОВА

У засланні, яке тривало десять років, Шевченко закохався в дружину коменданта Новопетровської фортеці Ганну Омелянівну Ускову. На жаль, плітки та осуд перервали їхні приятельські розмови, але Ускова протягом довгих років залишалася щирим другом поета.

Ганна Іванівна Ускова, дружина коменданта Новопетровського укріплення, стала для Тараса Шевченка найсильнішим і найсвітлішим захопленням періоду заслання (1853–1857 рр.).

Шевченко бачив у Ганні не просто жінку, а «єдину істоту», яка розуміла його творчу натуру серед суворого гарнізонного побуту. У своєму Щоденнику на сайті «Ізборник» поет писав: «Вона була для мене в цьому дикому краю єдиною людиною, з якою я міг говорити про щось інше, крім служби». Це почуття було переважно платонічним. Ганна була матір'ю трьох дітей і дружиною його начальника, Іраклія Ускова. Шевченко часто малював її портрети та проводив вечори в їхньому домі, читаючи вірші.

Вони часто гуляли в комендантському саду, що викликало хвилю пліток у маленькому містечку. У березні 1855 року Шевченко навіть згадував у листі, що ці «брудні плітки» змусили їх на деякий час припинити спілкування.

Усковій присвячено кілька знакових малюнків, зокрема «Ганна Ускова» (портрет) на порталі Тарас Шевченко, а також вона вважається натхненницею багатьох жіночих образів у його

повістях того часу.

Коли Шевченко отримав звільнення у 1857 році, Ганна Іванівна була однією з небагатьох, з ким він тепло прощався. Навіть через роки після заслання він згадував її з великою повагою та сумом за «втраченим раєм» у Каспії.

Сторінка 6. «Любов, що зникла у мріях...»

КАТЯ ПІУНОВА

Коли імператор, не без посиленого втручання та заступництва Варвари Репніної, підписав указ про помилування, Тарасові Григоровичу йшов 44-ий рік. Він був пригнічений засланням і солдатчиною, відпустив патлату бороду і відчував себе

старим не по роках... Проте, як свідчать листи, мріяв про молоденьку дружину «з простих», поруч з якою хотів повернути втрачені на каторзі роки молодості. Оскільки він перебував під постійним наглядом поліції, Шевченко деякий час жив у невеликих містах. Там він уповні відчув свою популярність. Жінки з місцевого бомонду наввипередки замовляли йому свої портрети. Саме серед них він зустрів своє наступне кохання – молоду актрису Катю Піунову, яка видалась йому ідеалом жіночої вроди.

Заради її подальшої театральної кар'єри він викликав до провінції свого знайомого, великого актора Імператорського театру Михайла Щепкіна, і той протягом трьох днів грав у виставах разом з нею. Поет ублажав директора Харківського театру погодитися на умови актриси (які, зважаючи на її юний вік, відсутність досвіду і таланту, були неймовірно невинуватими) і зарахувати її до своєї трупи.

Проте, скориставшись поетом, актриса зрештою втекла з 25-річним актором, за якого згодом вийшла заміж. Потім вона згадувала: «Але ж мені ще шістнадцяти не було! Що я там розуміла! Мені здавалося, що в Тарасі Григоровичі женихівського нічого не було. Чоботи дьогтярні, кожух ледь не на голе тіло, шапка смушева чи не найпростіша...». Проте вона змогла зрештою визнати правду: «Так, про душевний світ, про розум великого поета позабула, клепки забракло!».

Змучений самотністю, поет мріє про пару. Боляче і сумно перегортати сторінки останніх його романів.

З ім'ям Каті Піунової пов'язана поема «Тітарівна», рукопис якої поет подарував їй з власноручним написом: «Екатерине Борисовні Піуновій – Тарас Шевченко». Також вважається, що вірш «Ой по горі роман цвіте», світлий, майже народний, був навіяний саме почуттями до Каті.

<https://www.youtube.com/watch?v=m3C7SzkbaQ4>

Сторінка 7. «Любов, що залишилася спогадом...»

МАРІЯ МАКСИМОВИЧ

Потім були приятельські стосунки з Марією Максимович, які дуже скидалися на чергове поетове кохання, проте його біографи не припускають, що Шевченко дав волю своїм почуттям. Марія була дружиною давнього друга поета, українського вченого, історика і фольклориста Михайла Максимовича, а Тарас Григорович на схилі свого життя дуже високо цінував тих, хто залишався з ним поруч попри всі негаразди...

Сторінка 8. «Любов, що не судилася долею...»

ЛИКЕРІЯ ПОЛУСМАК

Останнім коханням великого поета стала служниця його друзів, українка Лукерія Полусмак.

На прохання Шевченка, її, кріпачку, відпустили на волю. Поет часто згадував Ликеру в листах до рідних. У листі до брата Варфоломія він писав про неї як про свою «майбутню дружину», захищаючи свій вибір перед друзями, які вважали їх «не парою». Поет оточував Ликеру турботою: купував їй одяг, взуття, дорогі коралі та навіть найняв вчителя, щоб підготувати її до ролі дружини вільної людини.

Розрив заручин стався у вересні 1860 року, лише за пів року до смерті поета. Існує кілька версій того, що саме стало останньою краплею.

Найпоширеніша версія свідчить, що Шевченко застав Ликеру в обіймах репетитора, якого сам же найняв для її навчання. Деякі дослідники вважають, що причиною стала дріб'язкова суперечка: Тарас звинуватив дівчину в неохайності, а вона у відповідь обізвала його «старим і поганим».

Друзі Шевченка від самого початку були проти цього шлюбу, вважаючи Ликеру легковажною, корисливою та «не парою» для великого поета. Сама ж Ликера пізніше зізнавалася, що не кохала Тараса, а лише хотіла стати «пані».

І цього разу його мрії про спокійну старість у родинному колі, у вишневому саду, були понівечені й знищені чужою байдужістю...

Після розриву та смерті Шевченка життя Ли-

кери склалося непросто. Вона вийшла заміж за перукаря Яковлева, народила шестеро дітей, але жила у злиднях, оскільки чоловік був п'яницею. Після смерті чоловіка, у 1904 році, Ликера переїхала до Канева. Вона оселилася поблизу Чернечої гори, де похований Шевченко. Решту свого життя вона присвятила догляду за могилою поета. Вона часто приходила на гору в жалобі, приносила гостинці дітям і годинами сиділа біля пам'ятника. Померла Ликера Полусмак у лютому 1917 року і була похована на одному з цвинтарів Канева, неподалік від Тараса. Хоча сучасники критикували її за життя, Ликера залишилася в історії як жінка, яка, хоч і пізно, але зрозуміла велич людини, що хотіла стати її чоловіком. І одного разу написала в книзі відвідувачів: «Сподіваюсь, ти бачиш, як я каюсь...».

До вашої уваги – вірш Тараса Шевченка «Ликері»

<https://www.youtube.com/watch?v=8c2LCKUtlr4>

Заключне слово

Ось і перегорнуто останню сторінку нашого «Літопису почуттів». Ми побачили не лише великого поета, а людину – з ніжною душею, з надіями, зі сподіваннями, з болем нерозділеного кохання і світлом щирих почуттів. Серце Тараса Шевченка прагнуло любові так само, як прагнуло волі й правди. І, можливо, саме ці глибокі переживання зробили його слово таким щирим, таким живим, таким вічним. Кожне кохання в його житті було не випадковим – воно залишало слід у поезії, у малярстві, у спогадах. І сьогодні ми ще раз переконалися: великий митець – це передусім велике серце.

Нехай цей літопис нагадає нам, що любов і кохання – це сила, яка надихає творити, вірити, жити. І поки ми пам'ятаємо його почуття, вони продовжують звучати – у нашому часі, у нашому серці. Дякуємо за увагу!

Список використаних джерел

1. Кохання в житті Тараса Шевченка. URL : <https://spadok.org.ua/taras-shevchenko/kokhannya-v-zhytti-tarasa-shevchenka#h5-->
2. Helena. Кохання у житті Тараса Шевченка. URL : <https://vsviti.com.ua/ukraine/64167>

ВИМОГИ ДО СТАТЕЙ ДЛЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЖУРНАЛУ «ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА»

Текст статті

1. Обсяг: 4–8 сторінок формату А4.
2. Шрифт і форматування:
 - ◆ Кегль 14;
 - ◆ Міжрядкова відстань 1,5.
3. Джерела:
 - Використання літературних джерел видання не раніше 2015 року.
4. Структура:
 - Не виокремлювати анотацію, прізвище авторів і назву закладу освіти в окремі файли. Усі частини мають бути об'єднані в один файл.
5. Назва статті:
 - Має бути короткою, щоб розмістилась у виділеному для неї блоці

Фотоматеріали

1. Кількість: 2–4 фотографії до змісту статті.
2. Якість:
 - Фото мають бути зроблені сучасними цифровими пристроями.
 - Скановані фото повинні мати розширення не менше ніж 300 dpi.
 - Фото із соціальних мереж використовувати ЗАБОРОНЕНО.

3. Розмір фото:

- Для зображень з інтернету – не менше 1000×1000 пікселів.
4. Відеоматеріали (за бажанням автора):
 - Можуть бути згенеровані у QR-коди й розміщені на сторінках журналу.

Інформація про автора

1. Повністю вказати:
 - ПІБ автора/співавторів;
 - Посаду;
 - Повну назву освітнього закладу.
2. Контактна інформація:
 - Мобільний телефон;
 - Електронна адреса.
3. Анотація:
 - Короткий опис статті (без виокремлення в окремий файл).
4. Фото автора/співавторів:
 - Портретне фото гарної якості.

Додаткові матеріали

- Редакція вітає фотографії для обкладинок журналу:
 - Портретні фото студентів і викладачів;
 - Постановочні фото із заходів.
- З повагою редакція журналу «Фахова передвища освіта»*